

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ВО СКОПЈЕ

Б И Л Т Е Н
НА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ВО СКОПЈЕ

Број 1089
Скопје, 1 декември 2014 година

Издание на Универзитетот „Св Кирил и Методиј“ во Скопје

ПРВИОТ БРОЈ НА БИЛТЕНОТ Е ОБЈАВЕН ВО МАЈ 1957 ГОДИН

Уредник: Томислав БАШЕВСКИ

Лектор: Весна Илиевска-Цветановска

Бр. _____
 5.8. 2013
 Скопје

Предмет: Материјали за Билтенот за објавување на веб-страницата на УКиМ

Согласно член 132, став 5 од Законот за високото образование („Сл. весник на РМ” бр. 35/2008, 103/2008, 26/2009, 83/2009, 115/2010, 17/2011, 51/2011 и 123/2012), на веб-страницата на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј” во Скопје, од бројот 1059 од 15 август 2013 година, ќе се објавуваат рефератите за избор во наставно-научни, научни и соработнички звања, рецензиите за подобност на темата и оспособеноста на кандидатот за вршење научна работа, прегледите на одобрените докторски дисертации, прифатените магистерски и специјалистички теми, рецензиите на учебници и учебни помагала, како и рефератите за доделување на звањето почесен професор и титулата почесен доктор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј”. По објавување на материјалите на веб-страницата, факултетите и институтите за своите потреби, истите треба да ги отпечатаат во материјална форма за да можат да ги достават на членовите на наставно-научниот, односно научниот совет. Поради тоа, потребно е сите материјали што се предвидени за објавување во Билтенот на Универзитетот, благовремено да ги доставувате во **електронска форма**.

Поради усогласеност и униформност на текстовите потребно е материјалите за објавување да се доставуваат како Microsoft Word 2003 документи во кои исклучиво ќе се користи системскиот фонт **Georgia**. Овој фонт содржи богато множество на кирилични (македонски, српски, руски), латинични (со различни видови на надредени знаци), грчки и други знаци. Варијанта на овој фонт со корегирани знаци во италики формата за македонските букви ‘**g**’, ‘**u**’, ‘**iu**’, ‘**i**’ може да се добие во компјутерскиот центар на УКиМ на барање на факултетот. Исто така, таму може да се добие софтверско решение со кое може да се испрограмира тастатурата на персонален сметач кога работи под Windows XP оперативниот систем при притискање на копчето ‘`’ во македонска поддршка да се добие знакот ‘**è**’, а при притискање на копчето ‘~’ во македонска поддршка да се добие знакот ‘**ŷ**’.

Поради запазување на роковите за објавување на материјалите во Билтенот, но и на веб-страницата, ве молиме, рефератите откако ќе бидат лекторирани, да ја доставите оригиналната верзија (лекторирана со потписите), а електронската верзија да ја доставите на e-mail адресата: t.basevski@ukim.edu.mk (so mali bukvi).

Неблаговремено доставените материјали и оние кои нема да бидат напишани согласно упатството нема да бидат објавени во тој број, туку ќе бидат поместени за објавување во наредниот број од Билтенот, односно откако ќе ја добиеме бараната верзија.

Ви благодариме за соработката.

Со почит,

Проректор
Проф. д-р Коле Василевски

Изготвил: Т.Б.
 Одобрил: К.М.

Содржина на Билтен број 1089 од 1 декември 2014 година

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“

1. Рецензија на докторската дисертација **Антропонимскиот и патронимскиот систем на Албанците во Македонија** изработена од м-р **Хидајете Азизи**, пријавена на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.....9-14
2. Рецензија на докторската дисертација **Наратолошките инстанции и фокализација на албанскиот расказ во Македонија** од м-р **Шериф Селими**, пријавена на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.....15-19
3. Преглед на прифатени теми за изработка на докторска дисертација на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје (**м-р Асуде Абдул-Кочан**).....20

ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

1. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Педагошкиот факултет „Св. Климент Охридски“ во Скопје (**Снежана Ачовска, Дитурије Јонузи, Весна Недановска**).....21

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на еден научен соработник по предметот патолошка физиологија на Медицинскиот факултет во Скопје (**ас. истраж. д-р Тони Трипуноски**).....22-33
2. Реферат за избор на еден наставник во сите звања по предметот патолошка физиологија на Медицинскиот факултет во Скопје (**д-р Ана Угринска**).....34-45
3. Реферат за избор на еден наставник во сите звања по предметот социјална медицина на Медицинскиот факултет во Скопје (**д-р Елена Косевска**).....46-70
4. Рецензија на учебникот **Хистологија за медицински сестри/техничари** од авторите **Грацилија Кироска, Елида Митевска**, пријавен на Медицинскиот факултет во Скопје.....71-72

ФАКУЛТЕТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА

1. Реферат за избор на соработник во звањето асистент од научната област економика на земјоделството и развој на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје (**м-р Емељ Туна**).....73-77

ФАКУЛТЕТ ЗА ЛИКОВНИ УМЕТНОСТИ

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања по предметите цртање и слушање на студиската програма по сликарство на Факултетот за ликовни уметности во Скопје (**м-р Слободанка Стевческа**).....78-99

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација **Филип V и македонскиот експанзионизам**, изработена од м-р **Стефан Пановски**, пријавена на Филозофскиот факултет во Скопје.....100-104

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација **Улогата, значењето и поврзаноста на корпоративно-општествената одговорност и односите со јавноста во експанзијата на маркетинг-комуникацискиот микс**, изработена од м-р **Љупка Наумовска**, пријавена на Економскиот факултет во Скопје.....105-111

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација под наслов **Примена на пасивен биомониторинг и на неутронската активациона анализа во следење на депозицијата на елементите во траги во воздухот во Република Македонија** од м-р **Ламбе Барановски**, пријавена на Природно-математичкиот факултет во Скопје.....112-117

2. Рецензија на докторската дисертација под наслов **Дистрибуција на тешки метали во примероци од животната средина во Велес и неговата околина** од **м-р Златко Панчевски**, пријавена на Природно-математичкиот факултет во Скопје.....118-122

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на одобрени теми за изработка на докторска дисертација на Економскиот факултет во Скопје (**м-р Горан Миладинов**).....123

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на ракописот **Социологија на трудот**, од авторката **проф д-р Милева Ѓуровска**, пријавена на Филозофскиот факултет во Скопје.....124-130

ФАКУЛТЕТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

1. Реферат за избор во соработничко звање – асистент во научните области андрологија и вештачко осеменување и гинекологија и акушерство со стерилитет на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје (**Бранко Атанасов**).....131-140

ИНСТИТУТ ЗА СТОЧАРСТВО

1. Реферат за избор на виш научен соработник во областа на растителното производство при Институтот за сточарство во Скопје (**д-р Елми Јусуфи**).....141-152

ТЕХНОЛОШКО-МЕТАЛУРШКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на асистент по група предмети: фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје (**м-р Јана Симоновска**).....153-160

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на учебното помагало **Радиотерапија на канцери на глава и врат** од авторите **проф. д-р Валентина Крстевска** и **проф. д-р Снежана Смичковска**, пријавен на Медицинскиот факултет во Скопје.....161-163

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“

1. Рецензија на докторската дисертација **Iudicia Publika – римското кривичнопроцесно право** од **м-р Димитар Апасиев**, пријавена на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.....164-169

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација под наслов **Неолитски антропоморфизам и хибридноста (третманот на телото на Балканот од VII до V милениум пр. н.е.)**, од **м-р Гоце Наумов**, пријавена на Филозофскиот факултет во Скопје.....170-174

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“

1. Реферат за избор на доцент по предметите англиски јазик, преведување од англиски на македонски јазик и обратно и стручна терминологија за преведувачи и толкувачи на англиски јазик на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје (**д-р Милена Саздовска-Пигуловска**).....175-187
2. Рецензија на докторската дисертација **Преминот од историското кон метатекстуалното во современата македонска и хрватска драматургија (Чашуле – Стефановски – Дуковски наспроти Крлежа – Шнајдер – Гавран)**, од **м-р Горан Ивковиќ**, пријавена на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.....188-193
3. Реферат за избор на наставник (во сите звања) по предметите: англиски јазик и преведување од англиски на македонски јазик и обратно на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје (**д-р Соња Китановска-Кимовска**).....194-212

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на учебното помагало **Практикум по физиологија – учебно помагало за студентите на тригодишните стручни студии** од авторите: **Васка Антевска, Весела Малеска-Ивановска, Бети Дејанова, Сунчица Петровска, Лидија Тодоровска, Људмила Ефремовска, Слободан Николиќ, Сања Манчевска, Јасмина Плунцевик-Глигоровска, Елизабета Сивевска-Смилевска, Иванака Караѓозова**, пријавен на Медицинскиот факултет во Скопје.....213-217
2. Рецензија на докторската дисертација **Јавноздравствено значење на знаењата, ставовите и практиките на потрошувачите на функционална храна во Република Македонија** од **м-р Игор Спироски**, пријавен на Медицинскиот факултет во Скопје.....218-228

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“

1. Рецензија на докторската дисертација **Улогата на римската во развојот на современата правна реторика** од **м-р Јован Андоновски**, пријавена на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.....229-234

СТОМАТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на учебникот **Бруксизам и оклузални птафункции – општ дел** од авторот **Билјана Капушевска**, пријавен на Стоматолошкиот факултет во Скопје.....235-242
2. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Стоматолошкиот факултет во Скопје (**д-р Маја Ивановска, д-р Симона Тошевска, д-р Марија Ивановска-Стојаноска, д-р Исни Реџеџи, д-р Оливера Терзиева**).....243
3. Преглед на прифатени теми за изработка на докторска дисертација на Стоматолошкиот факултет во Скопје (**д-р Весна Трпевска**).....244

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања за научните области: методологија на родови истражувања, феминистичка епистемиологија, историја на родот и полот, родот и религијата, стратегии за родова рамноправност, на Филозофскиот факултет во Скопје (**д-р Боби Бадаревски**).....245-262

ФАКУЛТЕТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ИНФОРМАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ

1. Рецензија на докторската дисертација **Корпоративни комуникации преку безжични релејни канали**, изработена од **м-р Јован Стопиќ**, пријавена на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје.....263-270

МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација **Дизајнирање на системи со високи динамички перформанси, со примена на мехатронички приод**, изработена од **м-р Гоце Тасевски**, пријавена на Машинскиот факултет во Скопје.....271-275
2. Рецензија на докторската дисертација **Анализа на динамичките карактеристики на активни системи со пиезоелектрични површински актуатори**, изработена од **м-р Јована Јованова**, пријавена на Машинскиот факултет во Скопје.....276-284

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛУТЕРАТУРА

1. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Институтот за македонска литература во Скопје (**Дејан Стефановски**).....285

ФАРМАЦЕВТСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација **Нанопартикулирани системи за насочено и контролирано ослободување на антиканцерогени лековити супстанции**, изработена од **м-р Бети Ѓурѓиќ**, пријавена на Фармацевтскиот факултет во Скопје.....286-294

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација **Карактеризација и својства на хемисорбирани фeroценски деривати на различни цврсти површини за нивна примена во хетерогената катализа, со помош на вибрационо-спектроскопски методи и техники** од кандидатката **м-р Миха Буклески**, пријавена на Природно-математичкиот факултет во Скопје.....295-300
2. Рецензија на докторската дисертација под наслов **Ефектот на колаген-индуцираниот артритис врз некои параметри на имунолошкиот статус кај белиот лабораториски стаорец** од **м-р Мире Спасов**, пријавена на Природно-математичкиот факултет во Скопје.....301-305

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“

1. Рецензија на докторската дисертација **Заштита на граѓанските субјективни права во римската судска постапка** од **м-р Зинет Асани**, пријавена на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.....306-313

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања за научните области (дисциплини): интегрална безбедност, политичка географија и геополитика, картографија и топографија, миграции и конфликти и стратешки менаџмент на Филозофскиот факултет во Скопје (**д-р Тони Милески**).....314-332
2. Реферат за избор на еден асистент-докторанд за научните области (дисциплини): онтологија, филозофска антропологија и филозофија – општ курс на Филозофскиот факултет во Скопје (**д-р Јордан Шишовски, м-р Радомир Поповски, д-р Вангел Ноневски, м-р Златко Поповски, м-р Вера Хаџи-Пуња**).....333-338
3. Рецензија на докторската дисертација **Односот меѓу вредностите и политиките на Европската унија низ призма на нејзината надворешна политика**, од **м-р Ана Никодиновска Крстевска**, пријавена на Филозофскиот факултет во Скопје.....339-347
4. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Филозофскиот факултет во Скопје (**Фросина Поповска, Љубица Коцева, Билјана Наумовска, Ивана Никшиќ Трајковска, Давор Дракуловски, Игор Манојловски, Блерим Исмаили, Дијана Омерагиќ Апостолски, Ана Кулеванова, Ирена Богдановска, Ана Андреевска**).....348-349

ФАКУЛТЕТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО

1. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство во Скопје (**Миле Костадиновски, Горан Соколов, Даниела Мечкароска, Андреј Гајдук, Тања Попоска, Зоран Мандев, Кристина Колиќ, Дамјан Бухов, Елена Јовановска, Дамјан Темелковски, Александар Спасов, Ѓорѓи ранковски, Марија Василеска, Елена Крајчева, Милена Илиевска, Силвија Маџевска, Зорица Костова, Горан Копевски, Сашко Пешевски, Сузана Кордумова, Ветон Рушити, Валентина Котева, Даниел Карески, Гоце Димковски, Владимир Поповски, Ана Цветковска, Бобан Ристовски, Александра Цветаноска, Ирина Трајаноска, Јанко Лега, Горјан Илиевски, Слободанка Трајкова, Тони Трпковски, Зоран Миркуловски, Славчо Бучковски, Марјан Георгиев, Елисавета Манасиева, Горан Ѓорѓоски, Марина Ѓорѓиевска, Тања Перчуклиевска, Саше Ѓорѓиевски, Злате Ристовски, Васко Дреноски, Методиј Здравкин, Бојан Диковски, Иван Илиевски, Ивана Костовска, Миле Пиперкоски, Горан Арсовски, Жарко Поповски, Влатко Кочовски, Ристе Чаракчиев, Трајче Лазовски, Славјан Иванов, Емилија Фидановска, Бојан Најденов, Ристо Панчевски**).....350-356

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања на научната област историја на правото на Правниот факултет „Јустинијан први“ во Скопје (**д-р Мишо Докмановиќ**).....357-374

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Економскиот факултет во Скопје (**Зорица Тотова, Емилија Маневска, Елерна Карадакоска, Виолета Степаноска, Благоја Трајчев, Горјан Шекеринов, Јасмина Делидинкова, Предраг Поповиќ, Даниел Илиев, Огнен Мангутов, Цветко Делев, Славчо Љатко, Елена Ташкова, Симона Блажевска, Тијана Петровска, Виолета Трајкова**).....375-377

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „АНТРОПОНИМСКИОТ И ПАТРОНИМСКИОТ СИСТЕМ НА АЛБАНЦИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА“ ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р ХИДАЈЕТЕ АЗИЗИ ПРИЈАВЕНА НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на својата четириесет и седма редовна седница одржана на 29.10.2014 година, избра Рецензентска комисија во состав: д-р Аслан Хамити, редовен професор; д-р Хаки Имери, редовен професор; д-р Агим Пољоска, редовен професор; д-р Ајген Камили, доцент и д-р Исмет Османи, доцент, за оцена на докторската дисертација под наслов: „Антропонимскиот и патронимскиот систем на Албанците во Македонија“, изработена од м-р Хидајете Азизи.

Рецензентската комисија, изразувајќи ја својата благодарност кон Наставно-научниот совет на Факултетот за укажаната доверба, по разгледувањето на доставената докторска дисертација, го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација под наслов „Антропонимскиот и патронимскиот систем на Албанците во Македонија“, изработена од м-р Хидајете Азизи, содржи вкупно 354 страници компјутерски обработен текст според стандардите за научна работа и освен воведот (стр. 1-7), содржи четири поглавја: I. Значењето на ономастиката и нејзиното проучување (стр. 8-13), II. Системот на именување кај Албанците во Македонија (стр. 14-19), III. Антропоними (стр. 20-240), IV. Патроними (стр. 241-330), Заклучок (стр. 331-339), Библиографија (стр. 340-354).

Во воведот, кандидатката ги образложува мотивацијата, предметот, целите и методите на истражување. Корпус на изворниот материјал на истражувањето се над 10.000 антропоними и патроними.

Кандидатката со право констатира дека досегашните научни истражувања во сферата на албанската ономастика (особено на антропонимијата и патронимијата), воопшто, како и во полето на ономастиката на Албанците во Македонија одделно до денес, се скудни.

При разгледување на системот на имиња и на презимиња на Албанците од Македонија и неговото практикување, кандидатката констатира дека, иако овој систем има свои карактеристики со кои се разликува не само од системот на именување на другите народи туку и од системот на именување кај Албанците од другите региони, сепак заедничка карактеристика на системот за именување, денес, во светски рамки, е двокомпонентниот состав: име + презиме. Таквата карактеристика на именување сè повеќе ја присвојуваат и други народи во светот, кај кои, повеќе има традиција системот на именување со повеќекомпонентна структура. Со ова кандидатката доаѓа до становиште дека не само кај Албанците,

туку и пошироко, дури и во светски рамки, не постојат значителни разлики, особено во однос на она што се однесува за практикувањето на системот на именување. Со аналитички и сериозен пристап во посебни глави во овој труд се обработуваат антропонимијата и патронимијата на Албанците во Република Македонија.

Во оваа докторска дисертација, посебно место и се посветува на хронологијата на личните имиња на Албанците воопшто, со посебен акцент врз личните имиња на Албанците во Македонија. Забележливо е дека личноименскиот фонд на Албанците од Македонија во себе испреплетува лични имиња кои се карактеристични за сите Албанци, но има и лични имиња кои се поврзани со местата на кои живеат Албанците во Македонија и со важни историски збиднувања. Општо познато е дека развојниот пат на сопствените именки кај сите народи е тесно поврзан со историскиот, социјалниот и со културниот развој на самиот народ. Кај Албанците се разграничуваат четири периоди: првиот период, кој завршува со независноста на Албанија (1912), опфаќа автохтони имиња (илирско-албански), но и многу туѓи лични имиња под влијание на странски култури и цивилизации: Римската, Византиската и Османлиската Империја, од кои се појавило кај нас католичката, православната и исламската религија, оставајќи траги врз голем број верски имиња. Следните три периоди (вториот: од втората половина на XX век до 90-тите години; третиот: од првата половина на XX век и четвртиот: по прогласувањето на независноста на Македонија). Во антропонимскиот систем на Албанците се отсликуваат општите историски и културни збиднувања, како и посебните особености во различни региони. Општо земено, во Албанија преовладува домашната антропонимија, поизразена во третит период (за време на комунизмот), но многубројни се и странските имиња, интернационалните и верските. За разлика од Албанија, во Косово и во Македонија иако се присутни и имиња со домашна етимологија, патронимијата и антропонимијата кај Албанците се под големо ориентално влијание, од едната страна, а од друга страна, се забележува и словенското влијанието, особено врз суфиксите на патронимите. Имено, кај именскиот фонд на Албанците во Македонија преовладуваат верските имиња над индигените имиња.

Во втората глава посветена на антропонимијата, личните имиња се обработуваат според потеклото, семантиката, формата, според деривацијата и продуктивноста. Со етимолошката анализа на личноименскиот фонд на Албанците од Македонија докажано е дека овој фонд е разновиден. Кандидатката врши класификација на антропоними со албанско потекло (илирски имиња, стари албански имиња и нови албански имиња) и антропоними со туѓо потекло, поголемиот дел од нив со религиско потекло. Антропонимите со верски карактер се поделени на антропоними од исламска номенклатура, со персиско-арапско-турско потекло, кои убедливо доминираат над сите други антропоними, и антропоними од верската христијанска/црковна (католичка и православна) номенклатура, со латинско, еврејско-грчко и словенско потекло. Помал број од странските имиња се антропоними од лаичката номенклатура, со различна етимологија.

Во посебен дел е анализиран и односот меѓу антропонимите со албанско и со неалбанско потекло, забележувајќи во оваа насока и регионални разлики, при што анализата е спроведена во пет временски периоди: 1900 - 1970 год.; 1970 - 1980 год.; 1980 - 1990 год.; 2000 - 2010 год. и 1990 - 2000 год., и кои го опфаќаат целиот ексцерпиран материјал од теренот. Од анализата на 10.592 имиња на Албанците во Македонија, кандидатката м-р Хидајете Азизи ни дава вакви статистички податоци: 32% имиња се со домашна етимологија; 68% имиња со странска етимологија, од кои: 66% имиња од исламско верско потекло и само 2% меѓународни лаички имиња. Што се однесува до територијалната разлика на распространување, од анализата е констатирано дека во граничните и јужните региони на Западна Македонија (Дебар и Струга), бројот на имињата со албанско потекло е поголем, за разлика од посеверните региони (Кичево, Тетово, Скопје, Куманово), бројот на имиња со албанско потекло, постепено се намалува, а се зголемува бројот на верските имиња. Во рамките на оваа анализа е направена уште една додатна анализа, во однос на распространувањето на антропонимите во руралните и во урбаните зони, при што кандидатката забележала значителни разлики во зависност од временските периоди.

Лексичко-семантичката анализа се однесува главно на антропонимите со албанско потекло, додека од антропонимите со туѓо потекло обработени се само оние што имаат поголема фреквенција. По направената анализа од оваа гледна точка, констатирано е дека по продуктивност преовладуваат желбените имиња, а во помал број се среќаваат и заштитните имиња (имиња што чуваат од зли сили). Овие имиња се изведени од општата лексика (којашто е значително попродуктивна) и од сопствената лексика, при што како најчести антрополексими ни се појавуваат, именките (конкретни и апстрактни), а потоа и придавките и глаголите, додека поретко ни се појавуваат прилозите, заменките и честичките.

Најчести антропоними изведени од конкретни именки се имиња од растителниот и од животинскиот свет, односно имиња од природата, но се среќаваат и календарски имиња, имиња на објекти, како и митолошки имиња и имиња од религискиот свет. Антропонимите, изведени од апстрактните именки, обично изразуваат чувства за љубов, за среќа, патриотски и слободољубиви чувства, како и желба за долг, добар и среќен живот, желба за доблест, желба за успех, напредување, просветување и слава, желба за убавина, за хармонија, за разбирање и помирливост, желба за прекинување на раѓањето на женски деца итн. Значителен дел на антропоними изведени од сопствени именки: антропоними, топоними, хидроними и ороними изразуваат патриотски чувства и, најчесто, се поврзани со илирската антропонимија и со албанската топонимија.

Структурно-граматичката анализа на ексцерпираниот материјал се однесува на морфолошката структура на антропонимите (која се извршува врз основа на зборовната група на која припаѓаат: од именска, придавска, глаголска итн.), при што кандидатката разликува три вида на антропоними: прости, изведени и сложени антропоними, од кои изведените антропоними се убедливо пофреквентни.

Во однос на деривацијата на антропонимите, во овој труд кандидатката разликува два вида на антропоними: примарни (основни и неосновни) и

секундарни (нови антропоними, добиени преку деривација на морфолошко ниво, изведени преку суфикси, и на синтаксичко ниво, изведени преку композиција; моцион антропоними - антропоними изведени преку родова деривација; и хипокористички антропоними - изведени преку суфиксација, скратување и преку суфиксација и скратување одеднаш.

Во посебен дел се обработени фонетско-фонолошките и граматичките особености на антропонимскиот систем на Албанците во Македонија. При анализа на фонетскиот и на морфолошкиот систем на антропонимите, забележани се одредени отстапувања од општите норми на албанскиот стандарден јазик, како во вокалниот така и во консонантскиот систем на антропонимите, при што доаѓаат до израз различни фонетски појави, повеќето како одраз на дијалектни особености.

Со лексичко-семантичката, структурно-граматичката и хронолошката анализа на системот на именување на Албанците во Македонија, м-р Хидајете Азизи со право констатира дека овој систем, колку и да има слични особености со општиот систем на именување на Албанците, сепак има и свои територијални специфични карактеристики.

При разгледување на мотивацијата за именување на новородени деца, а која е обработена во одделна глава на оваа докторска дисертација, прифатени се општите фактори, т.е. секое име е посебен случај, и тогаш кога е идентично со друго име, можно е да биде мотивирано од повеќе различни фактори, без да се има директни информации од информаторите, мотивацијата многу често може да биде непозната. Затоа, ние можеме повеќе да ги претпоставиме мотивите, отколку да дадеме поуверливо мислење. Имено, повеќе отколку за точни мотиви, ние можеме да зборуваме за испреплетени мотиви. Меѓутоа, повикувајќи се на информациите добиени од терен и на семантиката која ја имаат антропонимите, докторанката се обидел да создаде општа слика за изворот на мотивациските импулси за поголемиот дел на имињата од именскиот фонд на располагање. Притоа, забележала дека факторите кои влијаат во процесот на именувањето на новороденчињата се универзални: надворешнојазични и внатрешнојазични.

Надворешнојазични фактори можат да бидат физички, психички, морални, интелектуални, желбени, односно тие ја изразуваат територијалната, социјалната, националната и верската припадност, семејните врски и семејната традиција и култура, модата, средствата за информирање, книжевноста, политичките сфаќања, животот и работата надвор од државата, фреквенцијата на името итн.); додека, пак, внатрешнојазичните фактори потекнуваат од естетската мотивација. Под влијание на овие фактори се раѓаат антропоними кои се наследуваат низ генерации и кои означуваат семеен, верски и национален идентитет, антропоними мотивирани од субјективни фактори, кои изразуваат желба, мотивирани од модата, мотивирани од празноверие, мотивирани според моменталните ситуации од еуфонијата итн.

Патронимијата на Албанците во Македонија е втората главна компонента која се обработува во овој труд. Во првото поглавје од патронимиката се разгледува настанувањето на патронимите од хронолошки аспект, текот на нивниот развој, значењето и важноста во минатото, а особено во денешната

официјална комуникација. Процесот на стабилизирање на патронимите минал низ долг процес. За Албанците од Македонија, но и пошироко, овој процес завршил дури во XX век.

Разновидноста на патронимиката ја отсликува состојбата на нашето општество во минатото, културното ниво, класната структура на ова општество, позицијата која ја имаат носителите на овие патроними, различните карактеристики кои изразуваат надворешни и внатрешни особини на лицата итн. Патронимијата кандидатката ја групира во следниве категории: патроними добиени од антропоними (8.003); патроними добиени од имиња кои изразуваат потекло (603); патроними добиени од прекари кои изразуваат професија (372); патроними добиени од прекари и различни епитети кои изразуваат особини (513), како и категоријата на непознати антропоними за кандидатката (610). Таа забележала дека дел од патронимите образуваат една преодна група кај која се испреплетуваат различни мотиви и кои припаѓаат не само на една од категориите на патронимите туку во повеќе од нив.

Сите овие видови на патроними, освен последната категорија, се обработени од хронолошки аспект, во смисла на нивниот развоен тек и на начинот на нивната првична употреба, па сè до нивното нормативно стабилизирање, од етимолошки и од семантички аспект, од зборообразувачки и од структурален аспект, како и од аспект на продуктивноста.

Етимолошкиот осврт на патронимите од корпусот за кандидатката беше една од најтешките задачи. Поради сложеноста на проблемот, етимолошкиот аспект кај одредени патроними останува да се проучува подлабоко во понатамошните можни истражувања. Инаку, од досегашното разгледување на патронимите од етимолошки аспект, во својот труд Азизи констатира дека денешните патроними на Албанците во Македонија се со албанско и со странско потекло (со ориентално потекло и патроними добиени од антропоними од црковната номенклатура).

Во однос на фреквенцијата на употреба, убедливо доминираат патронимите со ориентално потекло, ситуација која несомнено се поврзува со времето кога се формираат патронимите, а кое се совпаѓа со османлиското владеење кај нас и со исламизирањето на поголем број Албанци во последните два века од ова владеење. Преовладувањето на ориенталните патроними претставуваат доказ за длабоките траги од османлиското владеење не само во лексичкиот состав на албанскиот јазик, туку и во ономастиката воопшто, односно во антропонимијата и во патронимијата. За да се воочи ова големо ориентално влијание, м-р Хидајете Азизи во оваа докторска дисертација вршила статистички приказ на патронимите изведени од антропоними кои, истовремено, претставуваат и најфреквентна категорија. Имено, од 8.003 патроними добиени од антропоними, 6.626 ги смета со ориентално потекло, 237 патроними со христијанска етимологија, дел од кои, со текот на времето, целосно или делумно се асимилираат поради нивното приспособување кон природата на албанскиот јазик и преминуваат во категоријата на 'традиционални албански' антропоними; а само 150 патроними ги смета со албанско потекло, претежно добиени од постари албански антропоними.

Од зборообразувачки аспект, особено внимание им е посветено на афиксалните морфеми со кои се образуваат патронимите. Податоците кои произлегуваат од анализата на општиот фонд на патроними зборуваат за фактот дека во патронимиката на Албанците во Македонија, убедливо преовладуваат патронимите без специфични суфикси на патроними. Исклучок од овие прават мал број на патроними, изведени со суфиксот *-aj*, со албанско потекло, и поголем број на патроними изведени со суфикси од туѓо потекло, односно од словенско потекло: *-ски/-ска*, *-ов/-ова*, *-иќ* и со суфикси од турско потекло: *-оли*, *-лари*, *-ли*, *-ци* итн., кои им се додаваат на патронимите, без разлика на нивната етимологија. Патронимите, создадени без специјализирани суфикси за образување на патроними, во повеќето случаи, се изведени од лексема, употребена во определена форма со определен член (*-и*, *-а* и *-у*), без додатни средства за изведување на патроними. Помал дел од патронимите се употребуваат и во неопределена форма. Дел од нив добиваат наставки *-е* и *-о* и се третираат како неопределена форма, а еден добар дел завршуваат на согласка и акцентирано *-и*.

Според структурата на патронимите, констатирано е дека, освен еднокомпонентните формули, патронимите се реализирани во помал број и како двокомпонентни формули (композиции).

Од сето ова произлегува дека докторската дисертација „Антропонимскиот и патронимскиот систем на Албанците во Македонија“, изработена од м-р Хидајете Азизи, претставува придонес за проучување на антропонимите и патронимите на Албанците во Македонија, како и ономастиката кај нас воопшто. Во овој корисен труд се отслукуваат универзални меѓународни, албански како и посебни законitosti и правила на имињата и презимињата на Албанците во Македонија. Во заклучокот на трудот се резимира целата работа на ова истражување, и дадени се логични и умесни констатации произлезени од анализата на антропонимскиот и патронимскиот систем на Албанците во Република Македонија. Од дадената библиографија може да се констатира дека кандидатката, освен изворниот корпус на над 10.000 имиња и презимиња, користела и богата литература.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Од сето горе изнесено може да се заклучи дека докторскиот труд „Антропонимскиот и патронимскиот систем на Албанците во Македонија“, изработен од м-р Хидајете Азизи, е оригинален и солиден труд со јасна структура, добра организација, опис и презентација на истражувачкиот корпус. Следствено на ова, Рецензентската комисија има чест и задоволство на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје да му предложи да ја прифати оваа рецензија и да ја повика кандидатката м-р Хидајете Азизи на усна одбрана.

Рецензентска комисија

1. Д-р Аслан Хамити, редовен професор, с.р.
2. Д-р Хаки Имери, редовен професор, с.р.
3. Д-р Агим Пољоска, редовен професор, с.р.
4. Д-р Ајтен Камили, доцент, с.р.
5. Д-р Исмет Османи, доцент

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „НАРАТОЛОШКИТЕ ИНСТАНЦИИ И
ФОКАЛИЗАЦИЈА НА АЛБАНСКИОТ РАСКАЗ ВО МАКЕДОНИЈА“ ОД М-Р
ШЕРИФ СЕЛИМИ, ПРИЈАВЕНА НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ
КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

На четириесет и шестата редовна седница на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, одржана на 17.9.2014 година, беше избрана Рецензентска комисија за оцена на докторската дисертација на м-р Шериф Селими под наслов „Наратолошките инстанции и фокализација на албанскиот расказ во Македонија“, во состав:

1. проф. д-р Зекирја Незири
2. проф. д-р Мирлинда Крифца Беќири
3. проф. д-р Агим Лека
4. проф. д-р Авзи Мустафа
5. проф. д-р Аслан Хамити.

По разгледувањето на приложениот материјал, Рецензентската комисија има чест на Наставно-научниот совет да му го поднесе следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Содржина на трудот

Докторската дисертација под наслов „Наратолошките инстанции и фокализација на албанскиот расказ во Македонија“ е напишана на 130 страници компјутерски отчукаан текст во А4 - формат и содржи вовед, пет засебни поглавја, заклучок и список на изворна и користена научна литература. Трудот е организиран по следниов редослед:

1. Вовед (стр. 3-10)
2. Структурата на текстот (11-46)
3. Текст – фигура (47-70)
4. Хомодиегезата и хетеродиегезата (71-79)
5. Глобализацијата и културата (книжевноста) (80-114)
6. Заклучок (115-123) / Summary (128-130)
7. Библиографија (белетристика: 124-125; стручна: 126-127).

Како што се гледа од содржината, предметот на изработената докторска дисертација „Наратолошките инстанции и фокализација на албанскиот расказ во Македонија“ кандидатот м-р Шериф Селими го проучува во четири носечки поглавја, не сметајќи ги тука воведот, заклучокот и библиографијата, а тоа се: *теорија на расказот, стилски особености, дијахрониска и синхрониска перспектива и фокализација на албанскиот расказ во Македонија.*

Рецензентската комисија утврди дека добива за оцена еден заокружен научен труд со интердисциплинарен карактер, во кој наратологијата и

стилистиката служат како основен метод за проучување на поставениот предмет: наратолошките инстанции и фокализација на албанскиот расказ во Македонија.

2. Опис и оцена на трудот

Во *воведот* на трудот, кандидатот се задржува во објаснување на задачите и тешкотиите при истражување на темата, како и на распределба на предметот за проучување. Посебно ги објаснува карактеристиките на расказот како кратка раскажувачка прозна творба, кој има своја внатрешна организациска целина и е со посебна физиономија како одреден вид на уметнички текст, кој се разликува од останатите прозни творби. По воопштените објаснувања за расказот многу кратко се задржува на историјата на светскиот и на албанскиот расказ воопшто за на крај подетално да се задржи на развојот на албанскиот расказ во Македонија. Кандидатот констатира дека расказот на албански јазик во Македонија ги следи истите чекори со македонскиот и ги има истите особености на албанскиот расказ воопшто. Треба да се подвлече дека при заокружување на своите постапки, во овој дел на трудот се служел со делата на Шон О'Фаолајн, Е. А. По, Е. Ј. О'Брајан, Чосер, Т. Адорно, Ј. Скерлиќ и др.

Во вториот дел на трудот, кандидатот м-р Шериф Селими се труди да проучи низа прашања кои се однесуваат на *теоријата на расказот*. Поглавјето е поделено на три потпоглавја: (а) теоретска парадигма на расказот, (б) историска парадигма на расказот и (в) поетика на албанскиот расказ во Македонија: мереолошкиот метод, морфолошкиот модел и структурно – семантичкиот модел. Во нив, предмет на истражување е теориската заснованост на расказот, што подразбира дека повеќе се задржува во групата прашања кои се однесуваат на дијахрониската и синхрониската перспектива на овој книжевен жанр.

Во дијахрониската перспектива, бездруго, му се наметнува хронолошкото следење на појавата на расказот, претрпените промени во историскиот пресек во светската и во албанската литература воопшто, односно во албанскиот расказ во Македонија. Во овој дел на трудот, кандидатот ги повторува констатациите во албанската книжевнотеориска мисла „дека расказот како литературен жанр, во албанска литература воопшто, паралелно со драмата, се третира како дефицитарен. Исто така, слично е и во албанската литература која се пишува во Македонија“ (стр. 39).

Теориската заснованост на расказот како книжевен жанр и неговата присутност во светската книжевност, кандидатот со право ја поврзува со процутот на ренесансната новела. Тргувајќи од таквата замисла, историското патешествие на расказот кандидатот го следи до XX век, кога се мисли дека расказот ја оформува својата самостојна структура со која се разликува од другите прозни творби. При тоа се осврнува на делата и придонесот врз развитокот на расказот на Е. А. По, И. Вашингтон, Чосер, Киплинг, Мом, Хофман, Кроче, Еко, Толстој, Гогол и Чехов.

На крајот на ова поглавје на трудот, посебно внимание му се посветува на интерактивната рецепција на албанскиот расказ во Македонија со македонскиот и со албанскиот расказ воопшто. Кандидатот посебно најавува дека во другите

поглавја ќе се задржи на најобработените теми и мотиви врз кои се градат одредени раскази.

По теориската поставеност на предметот, користејќи ги современите светски проучувања на расказот (начинот на организирање на содржината, тематиката, класификацијата), кандидатот м-р Шериф Селими, во третото и четвртото поглавје на трудот се труди, метафорички речено, да ги проучува и објаснува скалилата по кои чекорел албанскиот расказ во Македонија. Третото поглавје именувано „Стил / фигура“, поделено на три потпоглавја, проучува прашања поврзани со (а) стилот, (б) стилските фигури и (в) парадигматиката на албанскиот расказ во Македонија. Засновувајќи се на делата „Нултиот степен на писмото“ (1953) од Р. Барт, „Критериумите на стилистика анализа“ (1960) од М. Рифатер, „Статусот на стилот“ (1975) од Н. Гудман, „Текстовни процеси“ (1996) на В. Андоновски, „За метафората“ (1936) на А. Ричардс, „Модел и метафора“ (1962) од Х. Хачатуријан, Ј. Кристева и др., кандидатот ја потврдува мислата на Буфон дека стилот/фигура е елементарно својство по кое секој писател се разликува од другите. Интересно е тоа што кандидатот класификацијата ја согледува како „паралелизам меѓу синегдохата и метонимијата“. Во овој дел на трудот, засновувајќи се на придобивките на Фостер, Кроче, Шпицер, Бари и Гиро, посебно се задржува во заслугата на метафората јазикот и стилот да ги претстави сликовито.

Четвртото поглавје е поделено на три потпоглавја преку кои се обработуваат прашања поврзани со наратолошките инстанции и фокализација. По истражувањето на овие прашања во конкретни текстови, авторот констатира дека албанскиот расказ во Македонија познава различни наратолошки интерпретативни стратегии. Како најбитни ги издвојува познатите наративни типови: авторот знае повеќе од ликот, авторот знае колку и ликот и авторот знае помалку од ликот. Водејќи се од овие три наратолошки категории, кандидатот м-р Шериф Селими ги истражува наратолошките стратегии во албанскиот расказ во Македонија. Во своето проучување тој констатира дека кај албанските раскажувачи трите стратегии се испрелетуваат меѓусебно во мрежата на текстот (стр. 78). Понатаму, кандидатот тврди дека важна особина на овие раскажувачи лежи во тоа што тој како посредник во приказната стои на прагот меѓу фиктивниот свет на раскажувачот, од една страна, и раскажувањето, од друга страна. Понатаму утврдува дека во контекст на наративно дискурзивните стратегии поупотребени се јас и тој - формата, наспроти ти - формата, која речиси да не се употребува воопшто (стр. 79).

Во овој дел на трудот, своето внимание кандидатот го насочува и кон сегментација и систематизација на албанскиот расказ и се обидува да прави типолошка класификација. Прифаќајќи ги теориските степености согледби на С. Хамити, развитокот на албанскиот расказ во Македонија го следи преку три хронолошки фази кои се карактеризираат со три основни типови раскази: реалистичен, модерен и постмодерен. Покрај секој тип раскази се дават примери од расказите на секој автор, како претставник на одреден тип раскази. Меѓу претставниците од првата генерација ги смета М. Исаку, А. Ислами, Р. Златку; од другата генерација: Р. Шабани, Х. Зендели, Џ. Ахмети, Е. Баша; додека во третата генерација ги сместува: Т. Дервиши, Н. Сопај, К. Мехмети, Ш. Мехмети, Ш. Халими.

Проучената проблематика во трудот се засновува врз светската, македонската и албанската книжевнотеориска мисла. Од начинот на консултираната и цитирана литература во трудот се гледа дека кандидатот м-р Шериф Селими своите согледби ги засновува врз прилозите на познати и истакнати домашни и странски авторитети, кои во својот научен интерес, покрај другото, се занимавале и со проучување на расказот. Така, засновувајќи се на проучувањата на Томашевски, Јакобсон, Женет, Проп, Бахтин, Еко и Дележел, се труди да ги објасни термините *eidos* и *морфе*, кои ги смета за основни категории на напацијата. Нивното разглобување му помага да се нафаќа во објаснување на морфолошкото и структурното рамниште на текстот. Со подетално задржување на херменевтичкиот поглед на Рикеровите и Хајдегеровите мислења го затвора кругот на истражување на теориското поставување на расказот како микротекст на уметничката проза. Покрај нив, своето истражување кандидатот го засновува и врз придобивките и теориските постапки на: В. Бут, Р. Јакобсон, Р. Кено, Рејмон, Ц. Тодоров, В. Бити, В. Андоновски, А. Вангелов, К. Кулавкова, К. Ципо, Л. Гуракуќи, Ф. Коница, Б. Красниќи, А. Учи.

Последното шесто поглавје е посветено на положбата на расказот во современите услови на глобализација, која како и во другите сфери на човековото битие не можела да помине незабележано, а да не влијае и во овој книжевен жанр. Задржувајќи се на делата на Фуко, Лакан, Е. Смит, Е. Л. Смит, Лојтард, П. Бирдије, Е. Гиденс, Робертсон, У. Беки Ф. Фукујама, кандидатот истакнува дека како резултат на зрачењето на глобализацијата и поп-културата во албанскиот расказ во Македонија се појавуваат претераноста, популарноста, сензационалноста и како последица се појавува мислата дека „популарните текстови треба да се користат, да се трошат и да се отфрлат“ (стр. 123).

Последниот дел на докторската дисертација насловен „Заклучок“ (стр. 115-123) ги сумира и ги констатира резултатите од истражувањето и анализата, а по него е библиографијата на трудот, која е поделена на белетристичка (стр. 124-125), во која се наведуваат 20 наслови на книги раскази, кои му послужиле на кандидатот за апликација на теориските постапки, и теориско – критична (стр. 126 – 127), која брои 32 наслова. Сосема на крај е резимето на англиски јазик (стр. 128-130).

Контекстуализирајќи ја проблематиката на проучувањето на албанскиот расказ во Република Македонија, авторот покажува научна подготвеност и информираност, како и оригинална стручност за длабоко проникнување во поставената проблематика за проучување. Интересно е што при проучувањето на проблематиката на наратолошките инстанции и фокализација во албанскиот расказ во Македонија, кандидатот м-р Шериф Селими применува методолошки пристап по кој теорискиот и апликативниот дел не ги одвојува во посебни поглавја, туку ги применува сукцесивно и испреплетено.

Може да се утврди дека кандидатот актуализира една интересна тема за теорија и историја на албанската и македонската книжевна литература, особено од делокругот на наратологијата, која во таков опсег не е истражена и проучена во албанската книжевна историографија воопшто и за албанскиот расказ во Македонија посебно. Со овој труд значајно се придонесува во проучувањето на албанскиот расказ во Република Македонија.

Зклучок:

Од гореизложеното може да се заклучи дека докторскиот труд на кандидатот м-р Шериф Селими успешно ја обработува теориската сложеност на расказот, релацијата текст – фигура, стил – фигура, метафоричниот и морфолошкото - структурното оформување на расказот, како и хомодиегезата и хетеродиегезата, вклучувајќи ги овде и категориите и статусот на раскажувачот, како и наративните стратегии во албанскиот расказ во Македонија. Трудот и како теорија и како апликација ги исполнува академските очекувања предвидени за титулата доктор на филолошки науки.

Му предлагаме на Наставно – научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ да ја усвои предложената рецензија и да му предложи на кандидатот термин за усна одбрана.

Рецензентска комисија

1. Д-р Зекирја Незири, редовен професор, с.р.
2. Д-р Мирлинда Крифца, редовен професор, с.р.
3. Д-р Агим Лека, винреден професор, с.р.
4. Д-р Авзи Мустафа, редовен професор, с.р.
5. Д-р Аслан Хамити, редовен професор, с.р.

ПРЕГЛЕД
на прифатени теми за изработка на докторски дисертации на Филолошкиот
факултет „Блаже Конески“-Скопје

<i>Име и презиме на кандидатот</i>	<i>Наслов на прифатена тема за изработка на докторска дисертација</i>	<i>Наслов на прифатена тема за изработка на докторска дисертација на англиски јазик</i>	<i>Комисија за утврдување подобност на кандидатот и темата</i>
М-р Асуде Абдул - Кочан	Влијанието на лексичките средства во англискиот, македонскиот и турскиот новинарски дискурс врз јавното мислење	The influence of Lexical and Grammatical Devices on Public Opinion in English, Macedonian and Turkish Journalistic Discourse	проф.д-р Елени Бужаровска проф. д-р Октај Ахмед проф.д-р Анета Дучевска

ПРЕГЛЕД

На наслови на прифатени теми на магистерски трудови на студентите од втор циклус на студии на Педагошкиот факултет „Св. Климент Охридски“ – Скопје

Кандидат	Тема	Ментор
Снежана Ачовска	Развивање на социјалните односи меѓу децата во предучилишните установи Developing social relation between children in preschools	Доц. д-р Мариета Петрова
Дитурије Јонузи	Поставеноста на воспитните и образовните цели во постојните и во иновираниите наставни програми од II-V одд. Во основното деветгодишно образование The position of educational goals in the existing and innovative teaching programs from the II-V grade of nine year primary education	Доц. д-р Флорина Шеху
Весна Недановска	Развојот на математичкото мислење кај учениците од шестгодишна возраст со поддршка на сликовници The Development of Mathematical Thinking of 6- Year Old Pupils Supported by Picture Books	Ментор: Проф. д-р Слаѓана Јакимовиќ Коментор: доц. д-р Елизабета Ралповска

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН НАУЧЕН СОРАБОТНИК ПО ПРЕДМЕТОТ
ПАТОЛОШКА ФИЗИОЛОГИЈА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО
СКОПЈЕ

Врз основа на член 132 од Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија број 35/2008, 103/2008, 26/2009, 83/2009, 99/2009, 115/2010, 17/2011, 51/2011, 123/2012, 15/13, 24/13, 41/14, 116/14 и 130/14), а во врска со членовите 9, 42, 46 и 48 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 274/13), Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата VII редовна седница одржана на 30.9.2014 година, донесе решение за избор на еден научен работник по предметот патолошка физиологија и ја формираше Рецензентската комисија во состав: проф. д-р Оливија Васкова, проф. д-р Даниела Миладинова, проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, доц. д-р Венјамин Мајсторов и проф. д-р Лидија Тодоровска. Конкурсот за избор е објавен во дневните весници „Утрински весник“ и „Коха“ на 5.9.2014 година. На конкурсот се јави кандидатот ас. истраж. д-р Тони Трипуноски. Врз основа на доставената документација и познавањето на работата на кандидатот, Рецензентската комисија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Тони Трипуноски е роден на 26.6.1968 година во Скопје каде што го завршил средното медицинско училиште, насока за медицински лабораториски техничари, а во 1996 година дипломирал на ПМФ, биохемиско-физиолошка насока, со просечна оценка 8,3. Дипломската работа со тема: „Значење на откривањето на тироидните микросомални и тиреоглобулински автоантитела за дијагностиката на thyroiditis Hashimoto“ ја изработил на Институтот за патофизиологија и нуклеарна медицина при Медицинскиот факултет во Скопје. Постдипломските студии од областа на молекуларната биологија ги завршил во 2007 година со просечен успех 9,75 и успешно го одбрал магистерскиот труд на тема „Евалуација и примена на ¹⁸⁸Re

HEDP (^{188}Re -1,1 hydroxyethylene diphosphonate) кај кучиња со спонтано настанат остеосарком како патолошки анимален модел“. Во јануари 2014 година ја одбранил докторската дисертација под наслов: „Влијание на тироидниот статус врз оксидативниот стрес и атерогенезата кај дислипидемични аполипопротеин Е дефициентни хомозиготни глувци (*ApoE* KO/-)“, изработена на катедрите за биохемија и молекуларна биологија на Институтот за биологија при ПМФ во Скопје .

Стручна дејност

Во 1990 година кандидатот се вработил на Институтот за патофизиологија и нуклеарна медицина, Медицински факултет, Скопје, на работното место техничар во нуклеарномедицинска лабораторија, каде што се запознава и рутински ги изведува нуклеарномедицинските методи и техники. Од 1999 година работи како биолог-биохемичар во лабораторијата за радиофармација и секојдневно учествува во приготвувањето, обележувањето и контролата на квалитетот на радиофармацевтските препарати. Во 2005 година е прераспределен во радиоимунолошката лабораторија каде што учествува во изведувањето и контролата на *in vitro*-хормонски анализи, како и во определувањето на уринарната јодна екскреција во Националната лабораторија за јоден дефицит во рамките на Институтот за патофизиологија и нуклеарна медицина. Од 2012 година е раководител на лабораториите за радиофармација, радиоимунологија и лабораторијата за определување на уринарната јодна екскреција.

Во 1998 година ја посетил првата Имунолошка школа, во организација на Катедрата за имунологија, Медицински факултет, Скопје, која ја завршил со успех. Во 2003 година, во рамките на меѓународниот проект „Производство и контрола на радиофармацевтици“, а во организација на Меѓународната агенција за атомска енергија (IAEA), добил стипендија за престој во Националниот институт за радиобиологија и радиохигиена “Frederic Joliot Curie”, Будимпешта, Унгарија, во траење од три месеци. Во септември и октомври 2003 година го посетил курсот за третман на медицински отпад во склоп на Меѓународниот тренинг-центар за еколошки професионалци, а во организација на Катедрата за хигиена, Медицински факултет, Скопје.

Како резултат на перманентната соработка со Катедрата за молекуларна биологија и молекуларна генетика, Институт за биологија, ПМФ, Скопје, кандидатот имал можност да совлада и практично да изведува повеќе молекуларно генетски методи, при што некои од нив за првпат се воведени во нашата држава. Во тек е со специјализацијата по медицинска генетика на Медицинскиот факултет во Скопје.

Наставно-научна дејност

Кандидатот Тони Трипуноски од 2004 година е избран за помлад асистент-истражувач, а од 2008 година за асистент-истражувач на Катедрата за патолошка физиологија, при што учествува во изведувањето на практичната настава од предметите патолошка физиологија и нуклеарна медицина за студентите по медицина, фармација, стоматологија, Високата стручна школа за радиолошки технолози, како и во теоретската настава за специјализантите на Медицинскиот факултет во Скопје. При евалуацијата од страна на студентите на Медицинскиот факултет е оценет со средна оценка 4,73 (максимална оценка 5) според стариот прашалник, односно 9,56 (максимална оценка 10) според новиот прашалник. Паралелно со рутинската работа и наставната дејност, кандидатот покажува особен интерес и кон научно-истражувачката дејност, како автор на 6 и коавтор на 21 научен труд, особено од областа на молекуларната патофизиологија и радиофармацијата. Учесник е во проектот под наслов „Биологија на папиларните тироидни карциноми во Република Македонија – проспективна и ретроспективна студија“, одобрен од Министерството за образование и наука на Република Македонија.

Член е на Македонското здружение за хумана генетика, Здружението на медицинските биохемичари на Република Македонија, како и на Секцијата по нуклеарна медицина на Република Македонија. Ги познава англискиот и францускиот јазик.

ОБРАЗЕЦ**АНЕКС 2****КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ**

Кандидат: Тони Петре Трипуноски

(име татково име и презиме)

Институција: Медицински факултет – Скопје / Институт за патофизиологија и нуклеарна медицина

(назив на факултетот / институтот)

Научна област: патолошка физиологија

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност: прв циклус-вежби 2004-2007 година	Број на активности	Поени по бодовник	Вкупно поени
1	Патофизиологија – медицина (зимски сем.)	630	0,03	18,9
2	Патофизиологија – медицина (летен сем.)	540	0,03	16,2
3	Патофизиологија – стоматологија	135	0,03	4,05
4	Патофизиологија – фармација	45	0,03	1,35
5	Втор циклус настава 2004-2007 година			
6	Специјализанти	15	0,05	0,75
	Назив на активност: прв циклус-вежби ЕКТС 2007-2013 година			
7	Патофизиологија 1 – медицина	735	0,03	22,05
8	Патофизиологија 2 – медицина	367,5	0,03	11,03
9	Нуклеарна медицина - медицина	105	0,03	3,15
10	Патофизиологија – СРТ (редовни и вонредни)	19,5	0,03	0,59
11	Нуклеарна медицина – СРТ (редовни и вонредни)	167	0,03	5,01
12	Нуклеарна медицина – СМС (редовни и вонредни)	29,5	0,03	0,89
13	Патофизиологија - фармација	84	0,03	2,52
14	Патофизиологија - стоматологија	315	0,03	9,45
	Вкупно			95,9

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. бр.	Назив на активност:	Поени
1	Учесник во национален научен проект	
	„Биологија на папиларните тироидни карциноми во Република	3

	Македонија – проспективна и ретроспективна студија“	
2	Учесник во меѓународен научен проект	
	„Производство и контрола на радиофармацевтици“	5
3	Апстракти објавени во зборник на конференција (национална / меѓународна)	
	1. Богдановска В., Спировска К., Павлова М., Трипуноски Т. In Vivo методи во нуклеарната медицина за функционално испитување на бубрези со примена на ^{99m}Tc -DTPA и ^{99m}Tc -DMSA. Зборник на трудови на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ, Охрид 1995.	1 1 1
	2. Трипуноски Т. , Милошевска В. IRMA методи во дијагностиката на автоимуниот тироидит Hashimoto. Зборник на трудови на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1996.	1
	3. Трипуноски Т. , Стојмиров М., Јосифовска Т. Mebrofenin- ^{99m}Tc хепатобилијарна скинтиграфија во детекција на хепатобилијарни заболувања. Зборник на трудови од 25. Октомврски стредби на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1997.	1 1 1
	4. Трипуноски Т. , Арсова С., Поп Ѓорчева Д. Неинвазивна дијагностика на коронарната болест со стрес ^{201}Tl миокардна перфузиона скинтиграфија. Зборник на трудови од 25. Октомврски стредби на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1997.	1 1 1
	5. Павлова Неделковска М., Трипуноски Т. Радиоангиографија во дијагностика на конгениталните срцеви заболувања. Зборник на трудови од 26. Октомврски стредби на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1998.	1 1
	6. Ивановска Н., Трипуноски Т. Скелетна скинтиграфија во евалуација на коскените метастази. Зборник на трудови од 26. Октомврски стредби на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1998.	
	7. Богдановска А., Трипуноски Т. , Стојмиров М., Радовска Ј. Примена на ^{51}Cr -EDTA во одредување на GFR. Зборник на трудови од 27. Октомврски стредби на Здружението на лабораториски и санитарни	

	техничари на ПМ Охрид 1999. 8. Janevic-Ivanovska E, Miladinova-Ilic D, Kuzmanovska S, Vaskova O, Andonovski B, Zdravkovska M, Tripunoski T. Preparation and initial clinical evaluation of ^{131}I-MIBG. Zbornik sazetka, 31. Jugoslovenski sastanak Nuklearne Medicine, Sremska Kamenica 4-6 Oct. 2001 9. Kuzmanovska S., Janevic-Ivanovska E., Tripunoski T., Vaskova O. Assesment of The Recovery Test in Determination of Serum Thyroglobulin as A Tumor Marker. 10th Kongres na Balkanskata Federacija po Klinicka Biohemija, Ohrid, 17-21 Sept. 2002. 10. Kuzmanovska S., Vaskova O., Tripunoski T., Zdraveska- Kocovska M., Janevic-Ivanovska E. Introduction of $^{99\text{m}}\text{Tc}$-EDDA/Hynic-TOC: Preclinical Evaluation, 12th European Symposium on Radiopharmacy and Radiopharmaceuticals, Sopot, Poland 9-12 Sept. 2004. 11. Kuzmanovska S., Miceva-Ristevska S., Vaskova O., Loparska., Tripunoski T., Sestakov G.; Ensuring realible iodine assessment: Our experience in participating the equip programme, 14th Meeting of Balkan Clinical Laboratory Federation, Sofia, Bulgaria 27-30 Sept. 2006.	
4	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручно списание	
	1. Tripunoski T. and Mathe D., Andocs G., Balogh L., Polyak A., Ugrinska A., Chaudhari P.R., Janoki Gy.A., Gorgoski I., Vaskova O., Prediction of ^{188}Re-HEDP tumor uptake based on $^{99\text{m}}\text{Tc}$-MDP skeletal scintigraphy using spontaneous osteosarcoma bearing dogs as pathological animal model, Acta Morphologica, 3(1):38-42, 2006. 2. Mathe D., Tripunoski T., Andocs G., Balogh L., Polyak A., Chaudhari P.R., Janoki Gy.A., Vaskova O.; Use of spontaneous dog osteosarcoma model in the evaluation of tumor uptake and biological effects of ^{188}Re-HEDP, European Journal of Nuclear Medicine and Molecular Imaging, 33(2):182-183, 2006. 3. Vaskova O., Kuzmanovska S., Josifovska T., Bogdanovska A., Majstorov V., Zdravkovska M., Stojanovski S., Tripunoski T., Zdraveska-Kocovska M., Thyroid malignomas before and after correction of mild	2,4 2,4 2,4 2,4 2,4

	iodine deficit, Radioactive Isotopes in Clinical Medicine and Research: 211-212, 2006. 4. Кузмановска С., Васкова О., Трипуноски Т., Кочовска Здравевска М., Decristoforo С.; Воведување на ^{99m}Tc-EDDA/Hynic-TOC, актуелен радиофармацевтик во нуклеарната онкологија, Македонски фармацевтски билтен, 53 (1,2): 104-105, 2007. 5. Ugrinska A., Miladinova D., Kuzmanovska S., Tripunoski T., Trajkovska M. Thyroid axis in euthyroid obese and overweight women after short term moderate energy restriction Medicinski Glasnik / Medical Gazette; 17(46):113, 2012.	
5	Трудови со оригинални научни резултати, објавени в референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор	
	1. Stojanoski S., Pop Gjorceva D., Gruev T., Ristevska S., Ristevska N., Tripunoski T.; Sarcoidosis of the thyroid gland and concomitant hurtle cell adenoma: Case report, JMB, 28(2): 129-131, 2009 2. Ugrinska A¹, Miladinova D, Trajkovska M, Zdravkovska M, Kuzmanovska S, Tripunoski T, Vaskova O. (2013) Correlation of serum leptin with anthropometric parameters and abdominal fat depots determined by ultrasonography in overweight and obese women Prilozi. 34(1): 115-9. 3. Tripunoski T.; Dimitrova-Shumkovska J.; Ristoski, T.; Petrova I.; Panov S.; Ugrinska, A.; Gjorceva, D. (2014) Thyroid hormones levels and morphometric specifics of thyroid gland in ApoE deficient (ApoE KO) mice. Slov Vet Res; 51(1): 29-34 4. Ugrinska A., Miladinova D., Trajkovska M., Kuzmanovska S., Tripunoski T. (2012): Relationship of circulating adiponectin levels to subcutaneous and visceral fat tissue in overweight obese women. Physioacta, 6(2): 1-5 5. Ugrinska A., Miladinova D, Zdravkovska M, Trajkovska M,	3,6 3,6 3,6 3,6 3,6

	Kuzmanovska S, Tripunoski T , Vaskova O. (2013) Insulin, insulin resistance and anthropometric parameters in overweight and obese women. Acta morphol. 10(1): 56-60	
6	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор	
	1. Васкова О., Кузмановска С., Трипуноски Т. , Стојаноски С.; Тироиден статус и зголемен внес на селен, Зборник на апстракти, 17. Конгрес на лекарите на Република Македонија со меѓународно учество, Охрид, 10-13 окт. 2007.	1,8 1,8 1,8
	2. Kuzmanovska S., Tripunoski T. , Selim Gj., Miceva-Ristevska S.; Intact-PTH measurement in CKD patients: Importance of method comparison, 17 th Meeting of Balkan Clinical Laboratory Federation, Ohrid, Macedonia 16-19 Sept. 2009.	1,8
	3. Blagoevska Katerina, Stojkovski V., Dodovski A., Popovska-Percinik Florina, Hajrulai-Musliu Zehra, Tripunovski T. (2010): Haemato-biochemical Variations in Broiler Chickens FedAflatoxin Contaminated Feed, Days of Veterinary Medicine 2010, Book of Abstracts, pp. 36-37.	1,8 1,8
	4. Tripunoski T. , Mathe D., Kuzmanovska S., Ugrinska a., Janoki G., Balogh L., Stojanoski S., Vaskova O., Blagoevska K., Dimitrova-Shumkovska J. (2010): "Evaluation of haematologicalradio toxicity of rhenium-188 hydroxyethylidene diphosphonate in animal model". Days of veterinary medicine, 28-30 october, Ohrid. Book of abstracts, p. 60-61	
	5. Ristoski T., Tripunoski T. , Dimitrova-Shumkovska J. Morphometric characteristics of thyroid gland in ApoE KO mice. Meeting of the European Society of Veterinary Pathology. Leon, Spain, 5-8 Sept. 2012. (http://issuu.com/javierherrero/docs/esvp_leon_2012_program)	
	6. Kuzmanovska S., Ugrinska A., Miladinova D., Tripunoski T. Correlation of serum adiponectin levels with antropomethric parameters in obese and overweight women. 20 th Meeting of Balkan Clinical Laboratory Federation, Belgrade, Serbia 18-22 Sept. 2012.	
7	Одржано предавање по покана на универзитет	

	Центар за перманентна едукација од областа на радијационата заштита (x 3)	3
8	Учество на научен/стручен собир со реферат - усна презентација	
	1. Трипуноски Т., Милошевска В. IRMA методи во дијагностиката на автоимуниот тироидит Hashimoto. Зборник на трудови на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1996. 2. Трипуноски Т., Стојмиров М., Јосифовска Т. Mebrofenin-^{99m}Tc хепатобилијарна скинтиграфија во детекција на хепатобилијарни заболувања. Зборник на трудови од 25. Октомвриски средби на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1997. 3. Трипуноски Т., Арсова С., Поп Ѓорчева Д. Неинвазивна дијагностика на коронарната болест со стрес ²⁰¹Tl миокардна перфузиона скинтиграфија. Зборник на трудови од 25. Октомвриски средби на Здружението на лабораториски и санитарни техничари на РМ Охрид 1997.	1 1 1
	Вкупно	65.8

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
9	Воведување нова лабораториска/клиничка или јавноздравствена метода во областа на медицинските науки и здравството (првпат во државата воведена метода)	
	1. Воведување на радиофармацевтикот ¹³¹I-MIBG 2. Воведување на радиофармацевтикот ^{99m}Tc-EDDA/Hynic-TOC 3. Метода на едноклеточна гел електрофореза (Single cell gel electrophoresis) Comet assay 4. Определување на тиреоглобулин во пунктат 5. Определување на паратхормон во пунктат	4 4 4 4 4
10	Воведување нова лабораториска/клиничка или јавноздравствена метода во областа на медицинските науки и здравството (првпат во институцијата воведена метода)	
	1. Определување на фреквенција на апоптоза со ЕБ/АО боене 2. Определување на адипонектин со радиоимунолошка методологија	1 1 1

	3. Определување на адипонектин со радиоимунолошка методологија 4. Определување на експресија на TLR гени	1
11	Раководител на лабораторија	1
12	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, проценка на капитал, систематизација, методологија (x 5)	5
Дејности од поширок интерес		
13	Студиски престој во странство - до три месеци	0,5
	Вкупно	30.5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	95,9
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	65,8
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	30,5
Вкупно	192,2

Членови на Рецензентската комисија

1. Проф. д-р Оливија Васкова, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Даниела Миладинова, член, с.р.
3. Проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, член, с.р.
4. Доц. д-р Венјамин Мајсторов, член, с.р.
5. Проф. д-р Лидија Тодоровска, член, с.р.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на извршениот увид во доставената документација и бодирањето согласно со образецот кон извештајот за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје од септември 2014, Рецензентската комисија утврди дека кандидатот д-р Тони Трипуноски ги исполнува критериумите за избор во звањето научен соработник по предметот патолошка физиологија. Земајќи ги предвид вкупниот број на бодови и нивната квалитативна застапеност, Рецензентската комисија има чест и задоволство на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје да му предложи д-

р Тони Трипуноски да биде избран во звањето научен соработник по предметот патолошка физиологија.

Членови на Рецензентската комисија

1. Проф. д-р Оливија Васкова, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Даниела Миладинова, член, с.р.
3. Проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, член, с.р.
4. Доц. д-р Венјамин Мајсторов, член, с.р.
5. Проф. д-р Лидија Тодоровска, член, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ПО ПРЕДМЕТОТ ПАТОЛОШКА ФИЗИОЛОГИЈА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на член 132 од Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија број 35/2008, 103/2008, 26/2009, 83/2009, 99/2009, 115/2010, 17/2011, 51/2011, 123/2012, 15/13, 24/13, 41/14, 116/14 и 130/14), а во врска со членовите 9, 42, 46 и 48 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 274/13), Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата VII редовна седница одржана на 30.9.2014 година, донесе решение за формирање на Рецензентска комисија за избор во наставник во сите звања во следниов состав: проф. д-р Оливија Васкова, проф. д-р Даниела Миладинова, проф. д-р Даниела Поп Горчева, доц. д-р Венјамин Мајсторов и проф. д-р Лидија Тодоровска. Конкурсот за избор е објавен во дневните весници „Утрински весник“ и „Коха“ на 5.9.2014 година. На конкурсот се јави кандидатот ас. д-р Ана Угринска. Врз основа на доставената документација и познавањето на работата на кандидатката, Рецензентската комисија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Д-р Ана Угринска е родена 1969 год. во Скопје, Македонија.

Образование и стручно усовршување:

Д-р Угринска дипломирала на Медицинскиот факултет во Скопје со среден успех 9,6. Во 2002 година го положила специјалистичкиот испит по нуклеарна медицина. Магистерските студии ги завршила со среден успех 9,5. Магистерскиот труд со наслов „Желудочен транзит на цврст оброк кај болни со дијабетес мелитус тип 2 одреден со радиоизотопен метод“ го одбрала во 2003 година. Докторската теза со наслов „Влијание на две диети со енергетска рестрикција и различен макронутритивен состав врз тироидните хормони, лептинот, адипонектинот, липидниот статус и инсулинската резистенција“ ја одбрала во 2014 година. Стручно се усовршувала на повеќе семинари и работилници. Во 2001 година остварила стручен престој во траење од 6 месеци на Одделот за нуклеарна медицина во Универзитетскиот медицински центар во Лајден, Холандија. Во 2007 година остварила стручен едномесечен престој во Центарот за позитрон емисиона томографија на Националниот институт за тумори во Милано, Италија, каде што се обучувала во областа на примената на позитрон емисионата томографија во онкологијата.

Член е на повеќе стручни асоцијации и здруженија, и претседател е на Македонското здружение за нуклеарна медицина.

Активно го зборува англискиот јазик.

Наставно-научна дејност:

Вработена е на Институтот за патофизиологија и нуклеарна медицина од 1995 година. Активно учествува во здравствената, научната и наставната активност на Институтот.

Во 1996 година е избрана за помлад асистент по предметот патофизиологија. Во 2004 година е избрана за асистент. Посебен интерес пројавува во областите на патофизиологија на гастроинтестиналниот мотилитет, нуклеарната онкологија и патофизиологијата на дебелината. Активно учествува во изведба на практичната настава по патофизиологија и нуклеарна медицина за студентите по медицина, стоматологија, фармација и вишите рендген-техничари, како и во наставата за специјализантите по интерна медицина, радиологија и радиотерапија. Учесник е во стручни и научни проекти кои се дел од активноста на Институтот. Автор е и коавтор на 42 научни труда. Учесувала на повеќе меѓународни конференции и собири. Од спроведената анкета помеѓу студентите за квалитетот на одржаната настава во последната година има средна оценка 9,66.

ОБРАЗЕЦ**АНЕКС 2****КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ****Кандидат:** Ана Утринска**Институција:** Институт за патофизиологија и нуклеарна медицина „Академик Исак С Таџер“, Медицински факултет, УКИМ**НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ**

Прв циклус вежби/пато-физиологија 1995-2007	Број на активност и	Поени од формулар	Поени
Медицина (зимски семестар)	3000	0,03	90
Медицина (летен семестар)	2250	0,03	67,5
Стоматологија	600	0,03	18,4
Фармација	124,5	0,03	3,76
РТ	18	0,03	0,5
Втор циклус настава			
Специјализанти по интерна медицина	54	0,43	3,87
Прв циклус вежби ЕКТС 2007-2014			
Медицина ПФ1	1008	0,03	30,24
Медицина ПФ2	504	0,03	15,12
Медицина НМ	168	0,03	5,04
СРТ, ПФ	19,6	0,03	0,56
СРТ, НМ	166,95	0,03	5,04
СМС, НМ	29,4	0,03	0,91
Фармација ПФ	84	0,03	2,52
Стоматологија ПФ	336	0,03	10,08
Вкупно бодови			253,54

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

	Број на активности	Поени од формулар	Поени
Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручно списание 1.Угринска А, ПопЃорчева Д, Мицева-Ристевска С, Лопарска С, Симова Н . Субакутен тироидит во изменета жлезда. Мак. мед. преглед, бр.5-6: 168-172, 1994. 2. Симова Н, Илиќ Д, Васкова О, Мицева-Ристевска С, Лопарска С, Угринска А. Хипертироидизам во детството. Мак. мед. преглед, бр1-2,: 13-17,1998. 3.Цветковска Е, Угринска А, Николовски Г. Хашимотова енцефалопатија: ретка , но реверзибилна причина за рефрактерни епилептични напади и деменција. Епилепсија 15/16:39-41,2005. 4. Угринска А, Цветковска Е, Муратовска Л, Миладинова Д, ПопЃорчева Д, Мицева-Ристевска С. Тироиден статус кај болни со епилепсија третирани со антиепилептици. Епилепсија, 17/18:10-14, 2005. 5.Пандилова М, Угринска А, Ивановски К. Влијанието на нутритивниот внес на токоферолот врз пародонталното здравје. Макед. стоматол. прегл. 33(1-2):95-100.2009. 6.Трипуноски Т, Мате Д, Андокс Г, Балог Л, Полјак А, Угринска А, Чаудари ПР, Јаноки ГА, Ѓоргоски И, Васкова О. Предвидување на туморска акумулација на 188Re-NEDP врз основа на 99mTc скелетна сцинтиграфија кај кучиња со спонтано настанат остеосарком како патолошки анимален модел. Acta Morphol, 3(1):37 -42, 2006.		4	2,4 2,4 3,2 2,4 3,2 2,4
Трудови со оригинални научни резултати, објавени во референтнонаучно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор1.		6+ИФ	

1. Ugrinska A, Bombardieri E, Stokkel MPM, Crippa F. Pauwels EKJ. Circulating tumor markers and nuclear medicine imaging modalities: breast prostate and ovarian cancer. QJNuclMed.46:88-104,2002.			5,7
2. Ugrinska A, Cvetkovska E. (2008): Thyroid status in epilepsy patients treated with lamotrigine. Епилепсија; 29/30: 33-34.			5,4
3. Ugrinska A, Vaskova O, Andonovski B. Radionuclide technique for the assesment of gastric transit of solid meal. Acta Morphol. 8(1):96-100,2011.			4,8
4. Pandilova M, Popovska M, Ugrinska A, Strezovska S. Body Mass Index and Oral Health. Physioacta. 6(1): 51-58, 2012.			3,6
5. Пандилова М, Георгиева С, Угринска А, Смилевска К, Перковска М. Ефекти од локална апликација на аскорбат и токоферол по пат на јонтофореза врз гингивалната инфламација. Apolonia 13(26):43-52,2011.			3,6
6. Jovanovic R, Petrusevska G, Janevska V, Ugrinska A, Makazlieva T. Medullary thyroid carcinoma,hystotype frequencies ki-67 and bcl-2 expression. Acta Morphol.8(2):35-39,2011.			3,6
7. Pandilova M, Ugrinska A, Georgieva S, Popovska M, Kanurkova L, Smilevska K. Effects of Local Application of Ascorbic Acid and Glutahatione by Iontophoresis on Gingival Inflammation. Balk. J Stom.16:74-78,2012.			3,6

8. Ugrinska A, Trajkovska M, Miladinova D, Makazlieva T, Stefanova M. Visceral and Subcutaneous Fat Tissue Determined by Ultrasonography Correlated with Anthropometric Parameters of Visceral Obesity. Acta Morphol. 9(1):76-79, 2012. 9. Ugrinska A, Miladinova D, Zdravkovska M, Trajkovska M, Kuzmanovska S, Tripunoski T, Vaskova O. Insulin, Insulin Resistance and Anthropometric Parameters in Overweight and Obese Women. Acta Morphol. 10(1):56-60, 2013. 10. Ugrinska A, Miladinova D, Trajkovska M, Zdravkovska M, Kuzmanovska S, Tripunoski T, Vaskova O. Correlation of Serum Leptin with Anthropometric Parameters and Abdominal Fat Depots Determined by Ultrasonography in Overweight and Obese Women. Contributions. Sec. Med. Sci. 34(1):115-118, 2013. 11. Ugrinska A, Miladinova D, Trajkovska M, Kuzmanovska S, Tripunovski T. Relationship of Circulating Adiponectin Levels to Subcutaneous and Visceral Fat Tissue in Overweight and Obese Women. Physioacta . 6(2):1-5, 2012. 12. Tripunoski T, Dimitrova Sumkovska J, Ristoski T, Panov S, Ugrinska A, PopGjorceva D. Thyroid Hormone Levels and Morphometric Specifics of Thyroid Gland in ApoE Deficient (APoEKO) Mice. Slov Vet Res. 51(1):29-34, 2014.			3,6 3,6 3,9
Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир 1. Угринска А, Васкова О, Андоновски Б, Миленковиќ Т, Перџан В. Желудочен транзит на цврстоброк кај болни со Diabetes Mellitus тип 2. Мак. мед. преглед 54 (Суплемент 38):83-85, 2000		2	1,2

2. Лопарска С и сор. Угринска А. Тренд на тироидните заболувања во Македонија во тек на 3 децении. Мак. мед. преглед 54 (Суплемент 38) 3. Ugrinska A, Crcareva B, Andonovski B. Optimization of Radiation Protection (ORP) of Workers in Nuclear Medicine Department Occupationally Exposed to Ionizing Radiation. Proceedings of the Second Conference on Medical Physics and Biomedical Engineering., Skopje, R. Macedonia 26-28, 2010.			1,2 1,6
Секциско предавање на научен/стручен собор 1. Тироиден карцином во тек на бременост. Годишен стручен состанок на ЗНММ, Охрид, 2012	1	1	1
Пленарно предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество 1. Radioiodine Therapy Protocols Revisited: Patient Preparation and Medications During Therapy. WARMTH meeting , Manila, Phillipines 2013. 2. Salivary Glands & Radioiodine Therapy. BCNM 2014, Bucharest, Romania.	2	3	6
Апстракти објавени во зборник на конференција			
1. Јосифовска Т, Симова Н, Лопарска С, Илиќ Д, Угринска А, СтавриќГ, Спиоровски З, Зисовски Н. Коинциденција на папиларен тироиден карцином на тироидната жлезда и ретинобластом кај 8-годишно дете. Зборник на апстракти. 1. Македонски Конгрес за нуклеарна медицина со меѓународно учество. Охрид, 1998. 2. Васкова О. Илиќ Д, Мицева С, Лопарска с, ПопЃорчева Д, Угринска А Graves-ова болест во тек на бременост. Зборник на апстракти. 1. Македонски конгрес за нуклеарна медицина со меѓународно учество. Охрид, 1998. 3. Мајсторов В, ПопЃорчева Д, Васкова О, Андоновски Б, Угринска А. Сцинтиграфски наоди кај situs inversus и вродена срцева малформација (приказ на случај). Зборник на	24	1	24

абстракти. 1. Македонски конгрес за нуклеарна медицина со меѓународно учество. Охрид, 1998. 4. Јосифовска Т, Ангелеска М, Угринска А, Мајсторов В, Симова Н. Постоперативно следење на тироидни пациенти. Зборник на трудови на 1. Конгрес на хирурзи на Македонија. Охрид, 1995. 5. Ugrinska A, Vaskova O, Andonovski B Disordered gastric emptying time in patients with diabetes mellitus type 2 Abstract Book ,Fourth annual meeting of the ESNM, Egypt, 2003. 6. Pandilova M, Ugrinska A, Minoska A, Andonovski B. Drug Induced Xerostomia Evaluated by Salivary Scintigraphy. Abstract Book ,Fourth Annual Meeting of the ESNM, Egypt, 2003. 7. Ugrinska A, Krалева S, Petrova D, Smickova S, Vaskova O "Tumor markers and bone scan in breast cancer patients" WJNM; Vol3, Suppl 1:S106; 2004. 8 . Ugrinska A, Mustafa B. Abstract databases in nuclear medicine: new database for articles not indexed in PubMed. WJNM; Vol3, Suppl 1:S62; 2004. 9. Crcareva B, Janevik-Ivanovska E, Miladinova D, Stojmirov M, Andonovski B, Djorgoski I, Muratovska Lj, Ugrinska A, Miceva-Ristevska S. Imaging experimental induced arthritis using 99mTc labeled human IGG. WJNM Vol 5, Supplm1:S168;2006. 10. Muratovska Lj, Miceva-Ristevska S, PopGjorceva D, Ugrinska A, Crcareva B, Andonovski B, Janevik –Ivanovska E. Imaging inflammation and infection with 99mTc HMPAO labeled leucocytes. WJNM Vol 5, Supplm1:S168;2006. 11. Ugrinska A, Crcareva B, Loparska S, Miceva-Ristevska S, Vaskova O. Test of 24-hour I131 uptake in patients with multinodular toxic goiter(MNTG) before and after the change of legislative for the iodination of salt in Macedonia. EJNM Vol 31. Suppl			

2;S435;2004. 12. Tripunoski T., Mathe D., Kuzmanovska S., Ugrinska A., Janoki G., Balogh L., Stojanoski S., Vaskova O., Blagoevska K., Dimitrova-Shumkovska J. (2010): "Evaluation of haematologicalradio toxicity of rhenium-188 hydroxyethylidene diphosphonate in animal model". Days of veterinary medicine, 28-30 october, Ohrid. Book of abstracts, p. 60-61. 13. Sahpazova E, Ugrinska A, Andonovski B, Kuzmanovska D. Diagnosis of Peritoneopleural Dyalysis Leak in Children on Peritoneal Dyalysis using Radionuclide Technique. Abstract book Bantao Journal Volume 7: Supplement 1, 2009. 14. Ugrinska A, Antevski B, Jovkovski O, PopGjorceva D.Carcinoid Bronchial Tumor Imaged with 99mTc MIBI Scan. SGH Nuclear medicine Update, 2-5 March Singapore, 2011. 15.Ugrinska A, Miladinova D, Crcareva B, Ivkovski Lj, Bergant D. Hurtle Cell Carcinoma: the Nuclear medicine Specialist Point of View. WJNM, 11 (3),170 2012. 16. Pandilova M, Janevska V, Georgieva S, Ugrinska A. Prevalence and Participation of p53, bcl2 and epithelial cell apoptosis during early stages of gingival inflammation. 1st Macedonian Congress of Pathology. Ohrid 2011. 17. Pandilova M, Ivanovski K, Ugrinska A, Minovska A, Radojkova V, Ristoska S. The effects of Nutritional Vitamin Intake on Periodontal Health.9th Congress of the Balkan Stomatological Society, Ohrid. 18. Pandilova M, Ugrinska A, Miladinova D, Popovska M, Georgieva S. Relationship between circulating adiponectin levels and gingival inflammation in obese women. 6Macedonian Dental Congress , Ohrid 2012. 19. Pandilova M, Ugrinska A, Trajkovska M, Miladinova D, Georgieva S. Distribution of Central			

Body Fat and Periodontal Disease. 19th Congress of the BaSS. Belgrade, Serbia, 2014. 20. Ugrinska A, Miladinova D, Kuzmanovska S, Tripunoski T, Trajkovska M. Thyroid axis in euthyroid obese and overweight women after short term moderate energy restriction. Medicinski Glasnik, 46 (Supplement 2) Zlatibor, Serbia, 2012. 21. Pajenga E, Rexa T, Celiku S, Ugrinska A. Estrogen Receptor, Progesterone receptor and its Association with Breast Cancer Tumor Characteristics in Albania. Abstract book. International Public Health Conference. Tirana, Albania 2014. 22. Ugrinska A. Salivary Glands & Radioiodine Therapy. Abstract book. BCNM 2014, Bucharest, Romania. 23. Stojanovski S, Ugrinska A, PopGjorceva D, Ristevska N, Angeleska M, Antevski B, Petrusevka G, Zdravkovska M, Majstorov V, Miladinova D, Vaskova O. Sentinel lymph node detection in breast cancer – first experience. Abstract book. BCNM 2014, Bucharest, Romania. 24. Miladinova D, Ugrinska A, Crcareva B, Andonovski B, Zdravevska-Kocovska M, Temelkovski Z. SPECT Scintigraphy in Patients with Knee Pain. Abstract book. BCNM 2014, Bucharest, Romania.			
Вкупно бодови			92,2

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

	Број на активности	Поени од формулар	Поени
Книга од Стручна област – автор	1	8	8

Нуклеарна медицина во клиничка пракса – Миладинова Д., Васкова О., Мицева Ристевска С., ПопЃорчева Д., Лопарска С., Јаневиќ-Ивановска Е., Мајсторов В., Угринска А. , Андоновски Б., Кузмановска С., Богдановска А., Јосифовска Т., Муратовска Л.			
Воведување нова лабораториска/клиничка или јавно- здравствена метода во областа на медицинските науки и здравството			
Првпат во државата воведена метода- квантифицирана саливарна сцинтиграфија квантифицирана сцинтиграфија на цврст оброк	2	4	8
Завршена специјализација во областа на медицинските науки и здравството – нуклеарна медицина	1	2	2

ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС

	Број на активности	Поени од формулар	Поени
	1	0,5	0,5
Претседател на организационен или програмски одбор на научен/стручен собир CEE European school of Nuclear medicine, Skopje, 2014	1	2	2
Член на организационен или програмски одбор на научен/стручен собир 1. 3 rd Balkan Congress of Nuclear Medicine , 2014 Bucharest, Romania	1	1	1
Студиски престој во странство			
> три месеци 1. Department of Nuclear Medicine, Medical Faculty, Leiden, The Netherlands	1	1	1,5
> три месеци 1. Istituto Di Tumori Nazionale, PET center , Milano, Italy	1	0,5	

Вкупно бодови			23

Конечна табела

Професионални референци на кандидатот за избор во звање	ПОЕНИ
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	253,54
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	92,2
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	23
ВКУПНО	368,74

Членови на Рецензентската комисија

1. Проф. д-р Оливија Васкова, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Даниела Миладинова, член, с.р.
3. Проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, член, с.р.
4. Доц. д-р Венјамин Мајсторов, член, с.р.
5. Проф. д-р Лидија Тодоровска, член, с.р.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на извршениот увид во доставената документација и бодирањето согласно со образецот кон извештајот за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје од септември 2014, Рецензентската комисија утврди дека кандидатката д-р Ана Угринска ги исполнува критериумите за избор во звањето доцент по предметот патолошка физиологија. Земајќи ги предвид вкупниот број на бодови и нивната квалитативна застапеност, Рецензентската комисија има чест и задоволство на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје да му предложи д-р Ана Угринска да биде избрана во звањето доцент по предметот патолошка физиологија.

Членови на Рецензентската комисија

6. Проф. д-р Оливија Васкова, претседател, с.р.
7. Проф. д-р Даниела Миладинова, член, с.р.
8. Проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, член, с.р.
9. Доц. д-р Венјамин Мајсторов, член, с.р.
10. Проф. д-р Лидија Тодоровска, член, с.р

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ПО ПРЕДМЕТОТ
СОЦИЈАЛНА МЕДИЦИНА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на чл. 132 од Законот за високото образование (Сл. весник на РМ бр. 35/2008, 103/2008, 26/2009, 99/2009, 115/2010, 17/2011, 51/2011, 123/2012, 15/2013 и 24/2013), а во врска со членовите 9, 42, 46 и 48 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања, на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 274/13), Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата VII редовна седница одржана на 30.9.2014 година, донесе решение за избор на 1 наставник во сите звања по предметот социјална медицина во согласност со конкурсот објавен во дневните весници Дневник и Коха на 18.9.2014 година и формираше Рецензентска комисија во состав:

1. проф. д-р Моме Спасовски
2. проф. д-р Дончо Донев
3. проф. д-р Фимка Тозија
4. проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска
5. проф. д-р Милена Петровска

На конкурсот за избор на еден редовен професор по предметот социјална медицина се пријави само еден кандидат, вонр. проф. д-р Елена Косевска.

Рецензентската комисија по разгледувањето на приложената документација и личното познавање на кандидатката, до Наставно-научниот совет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Вонр. проф. д-р Елена Косевска е родена во Скопје во 1958 година. Основното и средното образование го завршила во Скопје, со континуиран одличен успех. На Медицинскиот факултет во Скопје дипломирала во 1984 година со просечен успех од 8,04. Од 1987 година е вработена во Републичкиот завод за здравствена заштита (РЗЗЗ) во Скопје, во Секторот за социјална медицина. Во 1993 година го положила специјалистичкиот испит по социјална медицина со организација на здравствената дејност. Во 1996 година била избрана за асистент на Катедрата за социјална медицина при Медицинскиот факултет во Скопје.

Во април 2004 година ја одбранила докторската дисертација под наслов “Здравственото воспитание во превенцијата и намалувањето на ризик-факторите

за појава на исхемичните болести на срцето во Република Македонија” и се здобила со звањето доктор на медицински науки. Во звањето доцент на Медицинскиот факултет во Скопје по предметот социјална медицина е избрана на 31.3.2005 година, додека во 2010 година се стекнува со звањето вонреден професор.

Од 1987 година редовно е вработена во Републичкиот завод за здравствена заштита од Скопје, во 2004 година е назначена за началник на Одделението за здравствено воспитание, публицистика и историја на медицината во Институтот за социјална медицина при Заводот, а од 2009 година до денес работи на работното место раководител на Секторот за промоција, анализи и следење на незаразни болести во Институтот за јавно здравје на Република Македонија (поранешен РЗЗЗ).

Вонр. проф. д-р Елена Косевска има дополнителна меѓународна едукација во областа на јавното здравство, здравствениот менаџмент, реформи во здравствениот сектор, финансирање на здравствениот сектор и економика во здравството, менаџмент на здравствени ресурси, здравствена политика, и најповеќе од се, здравствената промоција и здравствената едукација со маркетинг во здравството. Реализирала повеќе професионални посети и повеќенеделни курсеви во реномирани институции во САД, Израел, Русија, Англија, Данска, Финска, Холандија, Луксембург, Словенија, Чешката Република, Унгарија, Австрија, Романија, Турција, Хрватска, Бугарија, Албанија, Црна Гора, Косово, Србија и Португалија.

Наставно-образовна дејност

Активно е вклучена во наставно-образовната дејност на Медицинскиот факултет во Скопје и други факултети со следнава хронологија:

1996 година	Асистент на Катедрата за социјална медицина
1998 година	Секретар на Катедрата за социјална медицина
2001 и 2004	Реизбори за асистент на Катедрата за социјална медицина
2005-2010	Доцент на Катедрата за социјална медицина со учество во додипломски и постдипломски студии на Медицинскиот факултет, додипломски студии на Стоматолошкиот факултет и Институтот за социјална работа и социјална политика при Филозофскиот факултет во Скопје (одговорен наставник е на изборниот предмет социјална медицина)
2007	Наставник во Проект за едукација за менаџмент на здравствени работници во соработка со Procejt Норе
2010-2014	Вонреден професор на Катедрата за социјална медицина со учество во настава од прв циклус на Медицинскиот факултет Скопје за општа медицина и тригодишни стручни студии (одговорен наставник за предметот промоција на здравје и здравствено воспитание и изборниот предмет промоција на

здравје кај млади и возрасни на високите школи за медицински сестри, логопеди, физиотерапевти и радиолошки технолози на Медицинскиот факултет во Скопје и дисперзираните студии во Штип), додипломски студии на Стоматолошкиот факултет во Скопје при УКИМ, од втор циклус на студии по јавно здравство (наставник по промоција на здравје и здравствено воспитание) и учество во настава од трет циклус на студии по јавно здравство и докторски студии по медицина (предмет: промоција на здравје и превенција на болести).

Просечна оценка од евалуацијата на студентите за вонр. проф. д-р Ќосевска изнесува 4,65 за периодот 2010-2013 при максимална оценка 5. Во учебната 2013/2014 година генералната просечна оценка изнесува 9,63 за зимскиот семестар и 9,20 за летниот семестар при максимална оценка 10.

Едукативната дејност ја остварува и во Институтот за јавно здравје на РМ, со спроведување на приправнички и специјалистички стаж за лекари и стоматолози.

Вонр. проф. Ќосевска учествувала во настава на бројни школи и работилници во земјата и во странство. Ментор е на 1 специјалистички труд, на 7 магистерски труда од областа на јавното здравство, 24 дипломски труда и 3 докторски дисертации. Ментор била и на студентски труд презентиран на студентски конгрес во земјата. Била член на повеќе комисији за одбрана на дипломски трудови, како и оцена и одбрана на магистерски трудови и докторски дисертации.

Автор е на поглавје во книгата „Право и јавно здравство“, насловено како „Унапредување на здравјето и превенција на болестите“, а се јавува како коавтор и на стручната публикација - монографија „Малигните неоплазми-состојби и предизвици“, издадена од Институтот за јавно здравје во 2009 година. Еден од авторите е на позитивно рецензираните универзитетски учебници: „Социјална медицина“ и „Промоција на здравје и здравствено воспитание“, а рецензент е на учебникот „Примарна здравствена заштита“ за студентите на Високата медицинска школа во Битола и учебникот „Здравствена нега“ за студентите на тригодишните стручни студии за дипломирани медицински сестри при Медицинскиот факултет во Скопје. Автор е на поглавје во учебник по јавно здравје: Health promotion and Diseases Prevention, издаден и во употреба и на универзитети во странство.

Научноистражувачка дејност

Вонр. проф. д-р Ќосевска учествувала во многу проекти и на меѓународни семинари, конгреси и конференции, со стручни и научни трудови од областа на јавното здравство, реформите во здравствениот систем, здравствениот менаџмент, а особено во здравствената промоција и едукација.

Вонр. проф. Ќосевска има големо искуство во соработката со меѓународни организации во позиција на национален соработник, експерт и контакт-лице со: Светска здравствена организација, Светска банка, УНИЦЕФ, Институт отворено општество, УНФПА, Центрите за контрола на болести, Project Hope, ЕУРОСТАТ, УНДП, SHE network и други.

Вонр. проф. Ќосевска е СЗО-национален соработник за здравствена промоција и СЗО-национален соработник за GYTS (Глобално истражување за употребата на тутунот кај младите) во Република Македонија.

Вонр. проф. д-р Ќосевска е координатор и главен истражувач во следниве национални и меѓународни научноистражувачки проекти:

Светска здравствена организација: координатор на проект „Глобално истражување за пушењето кај младите (Global Use Tobacco Survey-GYTS во 2002 и во 2008 година)“; координатор на тимот од Институтот за јавно здравје за спроведување на истражување за однесувањето на учениците кон здравјето (Health behaviour of School Children Survey-HBSC) во 2009/2010г.

Светска банка: Проект за управување со здравствениот сектор, во работна група за изготвување на “Здравствената стратегија на Република Македонија”, работна група за “Медицинска мапа”, во проектот “Анализа на клинички перформанси во пилот-болници во РМ за 2004“, како координатор на проектна компонента - Студија за задоволството на пациентите од квалитетот на здравствените услуги во 6 пилот- болници во Р.Македонија.

УНИЦЕФ: „Рехабилитација на патронажната служба во Р. Македонија“, „Развивање на служби - пријатели на младите (Youth Friendly Services) во Република Македонија“, во улога на едукатор/предавач и работна група за спроведување на Проектот за намалување на перинаталната и доенечка смртност во Македонија во 2007 година, соработник на главниот истражувач во проектот: „Воспоставување на информациона систем за следење на адолесцентното здравје во Р. Македонија(2007-2008), Глобално истражување на здравјето на адолесцентите (2008), Градење капацитети за децентрализирано планирање и имплементирање на превентивни програми за мајки и деца (2009-2010).

УНФПА: проект „Стратешка проценка на политиката, квалитетот и пристапот до контрацепција и абортус во Република Македонија”(2008-2009), кадешто учествува како член на тимот за проценка и подготовка на Извештај, проект “Подготовка на Национална стратегија за сексуалното и репродуктивно здравје во Република Македонија до 2020 година”, како координатор на работната група (2010), проект: Подготовка на Акционен план за СРЗ во услови на криза (2013), подготовка на Клинички упатства за СРЗ(2014), и др.

УНДП: номинирано контакт-лице од Министерството за здравство за подготовка на милениумските цели од областа на здравството (2008).

Project Норе: едукатор во проектот за едукација за менаџмент за здравствени работници (2007).

CDC Атланта: Програма за обука за здравствен менаџмент, едукатор во проектот ”Раководење и управување за здравје – здрави општини” (2009).

Институт отворено општество: проект ”Програма за медицински стипендии за студенти Роми” (2010-2014).

Меѓународен комитет за ризици - „Репродуктивното однесување на жените Ромки во Македонија” .

Глобален фонд - Министерство за здравство: КАП (Знаења, ставови и практика) кај младите во Македонија по однос на превенција од ХИВ/СИДА, зависност од дроги и СПИ. Во 2005 и 2006, член е на работна група за рецензија и евалуација на здравствено-пропаганден материјал во врска со превенција од ХИВ/СИДА, наркоманија, СПИ, како и превенција на туберкулозата при Министерството за здравство.

Вонр. проф. д-р Ќосевска својата научноистражувачка дејност ја остварува и преку учество со свои стручни трудови на голем број стручни и научни состаноци во земјата и во странство, при што се појавува како автор или коавтор на 100 стручни трудови, објавени и публикувани во земјата и во странство. Во поголемиот дел од овие трудови ја истакнува улогата на здравствената промоција и здравствената едукација во унапредување на јавното здравје во Р. Македонија, но исто така и улогата на раното откривање на болестите како ефикасна мерка за нивно спречување и лекување, особено во контекст на контролата и превенцијата на незаразните болести. Во досегашните избори има 77 труда рецензирани во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј”: бр.654 од 15.2.1996, бр. 765 од 31.10.2000, бр.845 од 16.2.2004, бр.866 од 01.2.2005 и бр. 981 од 01.3.2010 година.

Стручно–апликативна дејност и дејности од поширок интерес

Д-р Елена Ќосевска, како специјалист по социјална медицина со организација на здравствената дејност, успешно учествува во спроведувањето на програмските и вонпрограмските задачи и активности во Институтот за јавно здравје на РМ, но забележителни резултати покажува и во работата на други државни и меѓународни организации (Министерството за здравство, Државниот завод за статистика, УН-организациите, невладиниот сектор и др). Во февруари 2004 година од министерот за здравство е номинирана за претставник од Министерството за здравство за реализација на активностите од доменот на здравствената статистика и доставување на податоци од Македонија во Статистичкиот оддел на Европската унија (ЕУРОСТАТ). Во 2009 година е назначена за национален координатор за немонетарни здравствени статистики и

соработка со ЕУРОСТАТ, СЗО и ОЕЦД. Од 2008 година е одговорна за доставување на податоци за остварувањето на милениумските цели од областа на здравството, а од 2013 година номинирана за контакт-лице со СЗО за доставување на податоци во врска со остварување на целите од Европската здравствена стратегија до 2020 година.

Вонр.проф. Ќосевска е ангажирана како експерт и е номинирана за член на бројни национални комисии и работни групи за изготвување на стратегии, закони и други акти: од 2002 година е член на Националниот комитет за превенција од пушење и учествува во изработката на Националната стратегија за контрола на тутунот во Република Македонија, а во почетокот на 2004 година - член на работната група за изготвување на Национален план за превенција на рак на дојката и на работната група за изработка на Предлог-програма за рано откривање и спречување на болестите на репродуктивните органи кај жената. Од 2013 година, член е на Националната комисија за подготовка на Извештај, Стратегија и Акционен план за превенција на незаразните болести во РМ при Министерството за здравство, Национална стратегија за сексуално и репродуктивно здравје, Закон за здравствена заштита, Закон за евиденции во областа на здравството, Мрежа на здравствените установи, стандарди и нормативи во здравството, подготовка на обрасци за 9 регистри за болести и состојби од социјалномедицинско значење, НПАА Поглавје 18 Статистика и Поглавје 28 Јавно здравје, Акциски план за родова рамноправност-активности на Институтот за јавно здравје, Акционен план за сексуално и репродуктивно здравје во услови на криза, Стратешка рамка за имплементација на проектот за воведување на ромски здравствени медијатори во делот на водење на медицинската документација и евиденција за нивната работа, проектот за ревизија на стратешката рамка за РЗМ со цел за подобрување на здравствениот и социјалниот статус на Ромите во РМ, и др.

Во рамките на Институтот за јавно здравје, секоја година, координатор е на спроведувањето на владините кампањи за бесплатни превентивни прегледи според Програмата „Здравје за сите“, Програмата за рано откривање на рак на грло на матка и на рак на дебелото црево, потоа Програмата за превенција на кардиоваскуларните болести, Програмата за систематски прегледи на ученици и сите активности од област на социјална медицина и здравствена промоција во рамките на Националната годишна програма за јавно здравје во Република Македонија.

Вонр. проф. д-р Ќосевска остварила значајни активности во работата на Македонскиот црвен крст како член на Советот за здравствено - воспитна и хуманитарна дејност и член на Одборот за превенција на СИДА. Била член на повеќе редакциски и организациски одбори на советувања, конгреси и конференции со меѓународно учество.

Од 1988 година е член на Македонското лекарско друштво, каде што од 1989 до 1997 успешно ја вршела функцијата секретар на Специјалистичкото здружение на лекарите по социјална медицина. Во два мандати од 2006 година до денес е избрана и ја врши функцијата претседател на Здружението, каде што остварува бројни активности во рамките на КМЕ, организира и координира проекти и

придонесува за афирмација на Здружението преку отворање на веб-страница www.soc-med.org.mk и издавање на списание за јавно здравје со едукативен карактер „Социјална медицина“ – до 2013г. – 10 броја, по два годишно.

Редовно одржува добра соработка со претставниците на мас медиумите со свои настапи, изјави или емисии со едукативен карактер или дава стручни мислења по однос на реформите во здравството, здравствената состојба и животниот стил на граѓаните и мерките за превенција на приоритетни проблеми од патологијата на населението.

Член е и на интернационалните асоцијации од областа на јавното здравство - EUPHA, WFPHA и B.E.N.A од 2003 година.

Активно учествувала во работата на Научниот одбор, Одборот за специјализации и Комисијата за издавачка дејност при Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, како и Советот за докторски студии по медицина при Школата за докторски студии во УКИМ. Од 2013 година, член е на Одборот за јавно здравство и Комисијата за библиотечно-информатичка дејност при Медицинскиот факултет во Скопје, како и член на Советот за докторски студии по јавно здравство при Школата за докторски студии во УКИМ. Во учебната 2006/2007 година ја вршеше функцијата координатор за евалуација на студиите во I и II година по ЕКТС на Медицинскиот факултет во Скопје. Во 2005 година, од страна на Лекарската комора на Македонија, избрана е за испитувач во комисији за стручен испит за доктори на медицина, а исто така, добитник е на сертификат за ментор за приправнички стаж и испитувач за специјалистички испит по семејна медицина. Во 2013 година назначена е за член на Поткомисијата за самоевалуација на студиска програма за докторски студии по јавно здравство.

Член е на уредувачкиот одбор на списанијата “Архиви на јавното здравје” и “Medicus”, а рецензент е и на стручни трудови објавени во научните и стручни списанија: Македонски медицински преглед, Physioacta, Архиви на јавното здравје, Прилози, Medicus, Социјална медицина.

За покажаните резултати во својата работа, добитник е на *Благодарница, Диплома и Плакети* од Македонското лекарско друштво. За својата успешна стручна работа, добитник е на звањето *џримариус* во 2007 година од Министерството за здравство и на наградата *Благодарница* од Институтот за јавно здравје на РМ.

Членови на Комисијата

Проф. д-р Моме Спасовски с.р.

Проф. д-р Дончо Донеv с.р.

Проф. д-р Фимка Тозија с.р.

Проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска с.р.

Проф. д-р Милена Петровска с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Елена Димитрије Косевска

Институција: Медицински факултет – Скопје, ЈЗУ Институт за јавно здравје на Република Македонија

Научна област: социјална медицина

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. бр.	Назив на активноста:	Поени
1.	Одржување на настава	90,0
	- Прв циклус студии: Општа медицина: вовед во медицина, социјална медицина (8 часа), семејна медицина(2 часа) Тригодишни стручни студии: промоција на здравје и здравствено воспитание за МС (90 часа), РТ,ФТ,ЛГ (3X70 часа). Изборен предмет: промоција на здравје кај млади и возрасни(15 часа). Стоматолошки факултет: социјална медицина (7 часа). $332 \times 0,04 \times 5 = 66,4$ - Втор циклус студии: Магистерски студии по јавно здравство(задолжителен предмет: унапредување-промоција на здравјето) (7 X 0.05 x 5=2.0) - Трет циклус студии: Докторски студии по јавно здравство и докторски студии по медицина (изборен предмет: промоција на здравје и превенција на болести) $2 \times 60 \times 0,06 \times 3 = 21,6$ - ОЦЕНКА ОД ЕВАЛУАЦИЈА НА СТУДЕНТИТЕ ПО ОПШТА МЕДИЦИНА - ОЦЕНКА НА ПРЕДМЕТОТ ПРОМОЦИЈА НА ЗДРАВЈЕ И ЗДРАВСТВЕНО ВОСПИТАНИЕ ОД СТУДЕНТИ НА ТРИГОДИШНИТЕ СТРУЧНИ СТУДИИ (СМС, СФ, СРТ, СФ)	66,4 2,0 21,6
2.	Настава во школи и работилници	28
	- Работилница на докторски студии по јавно здравство. Школа за докторски студии-УКИМ, Медицински факултет, Скопје, 2014 (учесник) “Промоција на здравјето како концепт во превенција на приоритетните здравствени проблеми”.	1

- SHE workshop EECA countries. NIGZ as a WHO Collaborating Centre for School Health Promotion. Mavrovo, 26-29 October 2009.	1
- Обука за “Системот на менторирање-принципи и функционирање во средното и високото образование”. ФООМ. Скопје, 2011.	1
- Отворени денови: Индустриска хигиена, здравствена екологија и професионално здравје. Скопје, 24-25.2.2011.	1
- The training in Assessment Methodology on governance issues and their impact on social inclusion. SEE University. Mavrovo, 19-20 of March 2011.	1
- Training course: for Health managers in the Balkan area: Management of services and institutions of health care. Universiteti Zoja e Keshillit te Mire i Universiteti Firences. Tirana, 18-22 April 2011.	1
- Акредитирана работилница: Контрола на употреба на тутун во Македонија. Здружение на пневмофтизиолози на РМ, Скопје, 31.5.2011 (предавач).	1
- Бенефити од ХПВ-вакцината во превенција на ракот на грлото на матката. Институт за јавно здравје. Скопје, септември 2011.	1
- Акредитирана работилница: “Превенција на хронични незаразни болести” . Специјалистичко здружение на лекарите по социјална медицина со организација на здравствената дејност при МЛД. Кочани, Тетово, Битола, 2011 (предавач).	1
- Акредитирана работилница: „Превенција на болести на зависност и превенција на системски еритематозен лупус”, Специјалистичко здружение на лекарите по социјална медицина со организација на здравствената дејност при МЛД, Скопје, Битола, 2012.	1
- Акредитирана работилница: „Бруцелозата-проблем во хуманото и ветеринарното здравство”. Здружение на епидемиолози на РМ при МЛД, Скопје, 2012.	1
- TAIEX European Commission Workshop on Rights of Persons with Disabilities in Health Settings. Skopje, 27-28 September, 2012.	1

- Multi-country training>reorienting strategies, programmes and activities on MDG4 and % towards greater health equity with an explicit but not exclusive focus on the Roma population.WHO Regional Office for Europe.Skopje, 11-14 March 2013.	1
- Accreditation conference. Ministry of Health& Institute for Public Health. International Conference for Public Health. Tirana, 6-7 Maj 2013.	1
- Regional Training of Trainers for Sexual and Reproductive Health in Humanitarian Settings. UNFPA, Skopje, 27-31 Maj 2013.	1
- Научен форум:Образованието во медицинските науки-основа на реформите во здравството. Скопје, 2013.	1
- Работилница: Партнерства за зајакнување на инклузивните заедници. Professional Fellows empower program.Машински факултет,Скопје, 25-26 септември 2013.	1
- Конференција: Зајакнување на капацитети за интеграција на маргинализираните жени на пазарот на трудот со посебен фокус на жените од етничките малцинства. ЕУ- проект во рамки на оперативни програми за зајакнување на хуманите ресурси. Скопје, 21 ноември 2013.	1
- Стручен собир: Вклучување на граѓаните од локалната заедница во процесите на креирање родово свесни политики. UN Women, Институт за општествени и хуманистички науки, Скопје, 26 декември 2013.	1
- Workshop on Horizon 2020-The EU Framework Programme for Research and Innovation. Ministry of Education and Science.Skopje,12 February 2014.	1
- Иницијативен состанок за воспоставување на дијалог за применети политики за јавно здравје на национално ниво. Министерство за здравство и СЗО. Скопје, 25-26 февруари 2014.	1
- Завршна конференција и усвојување на декларација за еднаквост и недискриминација. Британска амбасада во Скопје и Министерство за труд и социјална политика. Скопје, 18 март 2014.	1
- Симпозиум: Општ пристап кон пациентите со	

	остеоартритис. Македонско здружение на ортопеди и травматолози. Скопје, 21.3.2014. - Работилница: Одбележување на Светскиот ден на туберкулозата- 24 март. Институт за белодробни заболувања и туберкулоза и Министерство за здравство. Скопје, 24.3.2014. - Scientific Workshop for journal editors in biomedicine: Publishing integrity and good practices in editing in biomedicine. Macedonian Academy of Sciences and Arts. Skopje, April, 25, 2014. - Работилница: Одбележување на Светскиот ден против пушењето- 31 мај. Медицински факултет- Скопје, СЗО и Министерството за здравство. Скопје, 30 мај 2014. - Training course on Clinical Guidelines in Sexual and Reproductive Health. UNFPA, East European Institute for Reproductive Health. Skopje, 23-25 June 2014. - Работилница: Унапредување на здравствените услуги за Ромите преку менување на негативните наративи. ФООМ. Охрид, 31.8-3.9.2014.	1 1 1 1 1 1
3.	Подготовка на нов предмет Предавања: изборен предмет: промоција на здравје кај млади и возрасни за тригодишни стручни студии, изборен предмет: промоција на здравје и превенција на болести за трет циклус студии по медицина и по јавно здравство	2 1 1
4.	Консултации со студенти (од прв, втор и трет циклус студии) $800 \times 0,002 \times 5 = 8$	8
5.	Ментор на дипломска работа $24 \times 0,2$	4,8
6.	Член на комисија за оцена или одбрана на докторат $1 \times 0,5 = 0,5$	0,5
7.	Член на комисија за оцена или одбрана на магистратура $5 \times 0,3 = 1,5$	1,5
8.	Член на комисија за оцена или одбрана на специјалистичка работа $7 \times 0,2 = 1,4$	1,4
9.	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа $30 \times 0,1 = 0,6$	3,0
10.	Позитивно рецензиран универзитетски учебник $2 \times 8 = 16$	16
	- Уредник и автор на учебник: Донеv Д., Спасовски М., Тозија Ф., Косевска Е., и сор. Социјална медицина . Медицински факултет- Скопје, рецензиран во Билтенот на УКИМ бр.1032 од 31.5.2012.	8

	-Автор на учебник за тригодишни стручни студии. Промоција на здравјето и здравствено воспитание. Медицински факултет- Скопје, 2014.	8
11.	Интерна скрипта од предавања Социјална медицина-предавања за здравствена промоција, КВБ, малигни неоплазми и здравствена заштита на жени, деца и млади	4
12.	Научно-популарна книга (група автори) “Здравјето како квалитет на животот”-Социјални нееднаквости меѓу младите во Република Македонија, Скопје, 2013	4
13.	Рецензент на универзитетски учебник:	2
	- Примарна здравствена заштита – Универзитет „Св.Климент Охридски” Битола, - Здравствена нега – УКИМ, Медицински факултет- Скопје 2x1,0=2,0	1 1
	ВКУПНО	165,2

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени остварени
1.	Ментор на докторска дисертација - 3 кандидати x 3=9	9
2.	Ментор на магистерска работа - 7 кандидати x 1 = 7	7
3.	Раководител на национален научен проект 1 x 6 = 6	6
	-Студија за проценка на состојбата по однос на сексуалното и репродуктивно здравје и права на населението во Р. Македонија. Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ (ЕСЕ) и Специјалистичко здружение на лекарите по социјална медицина при МЛД, 2009/2010	6
4.	Национален координатор на меѓународен научен проект 2x6=12	12
	-Проект за истражување на пушењето кај младите (GYTS-Global Youth Tobacco Survey). Министерство за здравство и Светска здравствена организација, 2009/2010	6
	-Project: Assessment of Youth Sexual and Reproductive Health Education and Healthy Lifestyle Promotion in nine countries of Eastern Europe and Centarl Asia. UNFPA, December, 2012	6

5.	Учесник во национален научен проект 5 x 3 = 15	15
	- Основно истражување по однос на здравствениот статус и здравствените права на Ромите во Р. Македонија“. Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ (ЕСЕ) и Специјалистичко здружение на лекарите по социјална медицина при МЛД, 2009/2010 - Overview of the integration and functioning of the Health Information System and the Civil Registration and Vital Statistics System, Republic of Macedonia. Report of main findings. WHO Regional Office for Europe and WHO Country Office in Skopje. 2012 - Situation Analysis on Noncommunicable Diseases (NCDs) and National Strategy and Action Plan on NCDs. WHO, Ministerstvo za zdravstvo, 2013-2014 - Supporting and Scaling up Roma health mediators programme in Macedonia. UNICEF, H.E.R.A, Ministry of Health, 2013 - Проект за модернизација, зголемена ефикасност и подобрување на раководењето со јавно-здравствените програми во РМ. Министерство за здравство, УНИЦЕФ, СЗО, УНАИДС, 2012	3 3 3 3 3
6.	Учесник во меѓународен научен проект 2 x 5 = 10	10
	1. Health behaviour of school children study (HBSC). WHO, Institute for Public Health and Centre for Psychosocial and Crisis Action, Skopje, 2009/2010 2. Multi-country project: Reorienting strategies, programmes and activities on MDG4 and 5 towards greater health equity with an explicit but not exclusive focus on the Roma population. WHO, Ministry of Health, Ministry of Health, Social Services and Equality, Spain. 2012-2013	5 5
7.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручно списание:	12,4
	Младеновиќ Б., Ќосевска Е., Ралева М., Зафировска Б. Влијанието на семејството врз сексуалната активност на адолесцентите во Р. Македонија. Македонски медицински преглед 2009: (63) 3: 15-20 ISSN 0025-1097. Е. Ќосевска, Ш. Мемети, Т. Стоицовска Лековска. Регистар за рак во Р. Македонија - состојби и предизвици. Македонски медицински преглед. Год: 65(Supl.81), Стр.: 1- 160, 2011.	2,4 3,2

	Јашаровска М., Ќосевска Е., Стамболиева В. Учество на есенцијалната(примарна) хипертензија (ЕХ) во морбидитетот и морталитетот од кардиоваскуларни болести (КВБ) во Република Македонија. Македонски медицински преглед. Год: 65 (Supl.81), Стр.:1-160, 2011. Ќосевска Е., Спасовски М. Промоција на здравјето на населението во Република Македонија наспроти употребата на тутунот - принципи и приоритети за акција дефинирани во Стратегијата за контрола на тутунот. Македонски медицински преглед. Год: 65(Supl.82), Стр.:1-118, 2011.	3,2 3,6
8.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор	34,92
	Kosevska E., Kasapinov B., Pollozhani A., Stambolieva V., Karamandi-Lazarovska V., Sikole A., Polenakovic M. Public health aspects of renal diseases in the Republic of Macedonia 1983-2007. Contributions, Soc. Biol. Med. Sci, MASA,XXX 2, p 1-252(2009) p:139-57. Kosevska E., Donev D., Kuzmanovska G., Karamandi-Lazarovska V., Petlichkovska S. Health Promotion and Prevention of Human Brucellosis in the Republic of Macedonia. In Maced J Med Sci. 2010; Sep15; 3(3):283-8. Бранкица Младеновик, Моме Спасовски, Елена Ќосевска, Бети Зафировска. Влијанието на степенот на семејната благосостојба врз главните детерминанти на сексуалното однесување на адолесцентите во Република Македонија. Medicus 2010, Vol.XIII(1): 139-44. Mladenovik B., Spasovski M., Kosevska E., Zafirova B. The influence of peers over adolescents' sexual conduct in Macedonia. Contributions, Soc. Biol.Med. Sci,MASA,XXXI 2, p 237-251(2010). Младеновиќ Б., Спасовски М., Ќосевска Е., Топузовска Г. Влијанието на социо-економскиот статус на родителите врз преваленцата на сексуалната активност на адолесцентите во Република Македонија. Physioacta Vol.4-No.1. 2010; стр.189-98. Donev D, Cicevalieva S, Kosevska E, Kendrovski V. Strategy and	3,6 3,6 3,6 3,6 3,6 3,6

	Decade for Roma Inclusion in the Republic of Macedonia 2005-2015. Articles from the 13th World Congress on Public Health, 23-27 April, 2012, Addis Abeba, Ethiopia. Medimond International Proceedins, Apr. 2013:139-44. Available at: http://www.medimond.com/ebook/p423.pdf Aziz Pollozhani., Elena Kosevska., Kostadin Petkovski., Shaban Memeti., Blerim Limani, Kasapinov B. Some aspects of culturally competent communication in health care in the Republic of Macedonia. <i>Materia Socio Medica</i>, 2013. 25(4):250-254. Дечовски Н., Ќосевска Е., Исјановска Р. Социоекономски фактори кои влијаат врз телесната тежина и должина на новородените во источниот регион на Р. Македонија. <i>Medicus</i> 2014, Vol. 19 (3): 488-494. Simonovska Valentina, Spasovski Mome, Kosevska Elena. The Average Treatment and Its Cost, Age and Gender of Patients with Ischemic Heart Diseases. <i>Journal of US-China Public Administration</i>: Volume 11, Number 8, Serial Number 106. Indexed by the Library of U.S Congress on http://catalog.loc.gov publication number ISSN1548-6591 David Publishing Company, August 2014 if – 0,12.	3,6 4,8 4,92
9	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во стручно/научно популарно списание:	5,0
	Ќосевска Е. Однос на децата од училишна возраст кон пушењето. <i>Социјална медицина, стручно списание за јавно здравје</i>. Год. VI 2013, бр9:20-21. Бисера Рахик, Елена Ќосевска. Анализа на влијанието на родителите врз однесувањето на адолесцентите. <i>Архиви на јавно здравје</i>. Vol.2, No.1, 2010; стр. 85-90. Стамболиева В., Касапинов Б., Ќосевска Е., Тахири Ј. Извештај за остварување на Програма за систематски прегледи на ученици и студенти во Република Македонија за 2011/2012. <i>Социјална медицина, стручно списание за јавно здравје</i>. Год. VI 2013, бр9: 15-18.	2 1,8 1,2
10.	Секциски предавања на научен/стручен собир 3 X 1=4	3
	- Превенција на хронични незаразни болести. Специјалистичко здружение на лекари по социјална медицина. Скопје, 2010. - Контрола на употреба на тутун во Македонија. Здружение на пневмофтизиолози на РМ. Скопје, 2011. - Јавноздравствени аспекти на употребата на тутун и пушењето	1 1

	цигари како ризик- фактор за хронични незаразни болести. Стручен состанок на Здружението на пневмофтизиолози на Р. Македонија. Скопје, 31 мај 2011.	1
11	Учество на научен/стручен собир со реферат -усна презентација: 2 X 1 = 2	2
	Kosevska E. Health and Health Care for the Roma in Republic of Macedonia. International Conference “Towards better health of Roma”. Skorje, Влада на РМ, 24-25 January, 2012.	1
	Kosevska E. Youth Sexual and Reproductive Health Education and Healthy Lifestyle Promotion in the Republic of Macedonia. Thematic Meeting “Families, Sexual and Reproductive Health over the life course, Bucharest, Romania, 25-26 April 2013.	1
12.	Учество на научен/стручен собир со реферат-постер-презентација: 3 X 0,5 = 1,5	1,5
	Kosevska Elena. National Health Information System (HIS) of the Republic of Macedonia. Fifth European Meeting of WHO National Counterparts on Health Statistics and Information. Antalya, Turkey, 2-4 December 2009.	0,5
	Kosevska E., Memeti S., Polozani A., Kuzmanovska G., Karamandi-Lazarovska V., Petlichkovska S. Health promotion and prevention of brucellosis in Republic of Macedonia. Meta NET Project Thematic Scientific Conference: Brucellosis in SEE Mediterranean Region. Struga, R. Macedonia, Nov 12-14, 2009. Book of abstracts: 79.	0,5
	Стојановска Е., Ќосевска Е. , Стојановски З., Лековска-Стоицовска Т. Политики во превенција на малигни неоплазми во усната празнина. Први отворени денови на Мрежата за безбедност и здравје во земјите на Југоисточна Европа: Индустриска хигиена, здравствена екологија и професионално здравје. Македонско здружение за индустриска хигиена и професионално здравје. Скопје, 24-26 февруари 2011.	0,5
13	Пленарно предавање 3 X 2 = 4	6
	Ќосевска Е. Национални стратегии за унапредување на сексуалното и репродуктивно здравје, информација за работата на новите младински советувајќи за сексуално и репродуктивно здравје. Јавна расправа на тема: Сексуално образование во Р. Македонија. Собрание на РМ, Комисија за еднакви можности на жените и мажите, 28 јануари 2011.	2
	Ќосевска Е. Состојбата со пристапот до услуги за сексуално и	

	репродуктивно здравје. Панел- дебата “Известувањето за теми за сексуално и репродуктивно здравје во медиуми-етика и стандарди”. Скопје, Клуб на новинари, 17 јули 2012. Assoc. Prof. Elena Kosevska. Media statements. Conference for establishing National Alliance for Rare Diseases of R. Macedonia. 22th March, 2014, Skopje.	2 2
14.	Одржано предавање по покана на странски универзитет 1 X 1 = 1	1
	Kosevska E. Health care system in the Republic of Macedonia. Training course for Health managers in the Balkan area: Management of services and institutions of health care. Universita Nostra Signora del Buon Consiglio. Tirana, Albania, 18 th of April 2011.	1
15.	Апстракти објавени во зборник од меѓународни конференции 11 X 1 = 11	11
	B. Mladenovik, E.Kosevska. Strengthening the capacities of primary health care providers for improving the sexual and reproductive health of adolescents in Macedonia. 2ND European public health conference, 17th Annual EUPHA Meeting, lodz, Poland, 2009: In European Journal of Public Health, Vol.19 (Supl 1): Book of abstracts, p:215. Vrckovska Z, Donev D, Kosevska E. Level of awareness for brucellosis prevention in the municipality of Bitola. Meta NET Project Thematic Scientific Conference: Brucellosis in SEE Mediterranean Region. Struga, R. Macedonia, Nov 12-14, 2009. Book of abstracts:79. Elena Kosevska, Blasko Kasapinov, Shaban Memeti, Marija Kishman Hristovska. Health Promotion in Macedonian Public Health Policy. 20th IUHPE World Conference on Health Promotion. Health, Equity and Sustainable Development, Geneva 2010. Book of abstracts. TP-Mon-259 Ш.Мемети, Е. Ќосевска. Улогата на Институтот за јавно здравје (ИЈЗ) во Р. Македонија во контролата на малигните неоплазми. Македонски медицински преглед. Год: 65(Supl.81), Стр.:1-160, 2011 XIII Конгрес на лекарите на Р. Македонија со меѓународно учество, Охрид, Р. Македонија. Зборник на апстракти: 64. Elena Kosevska. Coronary heart disease in Macedonia – challenge for health sector and community. Third International	1 1 1 1

Medical Congress. Southeast European Medical Forum (SEEMF), Belgrade, Serbia, 2012. Book of abstracts: 31-33. Мемети Ш., Ќосевска Е., Касапинов Б. Улогата на Институтот за јавно здравје на Република Македонија во зачувување на здравјето на популацијата. Македонски медицински преглед. Год: 66 (Supl.84), Стр.:1-232, 2012. III конгрес на лекарите по општа медицина/семејна медицина на Р. Македонија со меѓународно учество, Охрид, Р. Македонија. Зборник на апстракти: 35. Ќосевска Е., Стоицовска Лековска Т. Стратегии за примарна превенција на хронични незаразни болести (ХНБ). Македонски медицински преглед. Год: 66(Supl.84), Стр.:1-232, 2012. III конгрес на лекарите по општа медицина/семејна медицина на Р. Македонија со меѓународно учество, Охрид, Р. Македонија. Зборник на апстракти: 49, усна презентација. Kosevska E, Donev D, Pollozhani A, Memeti S. Prevention of cardiovascular diseases in R. Macedonia. International Public Health Conference "Public health Challenges related to non-communicable diseases". Tirana, Albania, 6-7 May 2013. Albanian Medical Journal (Supplement of Abstracts), May 2013:20. Elena Kosevska, Sanja Babuskovska. National policy on sexual and reproductive health education and healthy lifestyle promotion in the Republic of Macedonia. The 4th European conference on health promoting schools. Odense, Denmark. October, 7-9, 2013. Book of abstracts. p: 96-8. Donev D, Kosevska E, Lazarevik V, Gudeva Nikovska D, Kasapinov B. Empowering the first year students at the Faculty of Medicine in Skopje for scientific writing (poster) Association for Regional Cooperation in Health, Science and Technology (RECOOP HST)-The Bridges in Life Sciences 8th Annual Scientific Conference, Prague, Czech Republic, April 5-7 2013. Abstract published in: Biopolymers & Cell J, 2013 Vol 29 (Supl. 2):39. Дечовски Н., Ќосевска Е., Дечовски С., Горичанец В. Влијание на јавноздравствените детерминанти врз знаењата и ставовите за сексуално преносливи инфекции и користење на контрацепција на жените во репродуктивен период. Прва интернационална конференција на високите школи и факултети од областа на сестринството. Битола, 30-31 мај 2014.	1 1 1 1 1 1
Вкупно	135,82

Ред. број	Назив на активност:	Поени остварени
1.	Стручна монографија	32
	Косевска Е и сор. Здравјето на населението во Република Македонија.Републички завод за здравствена заштита(Институт за јавно здравје), Скопје, 2010,2011,2012,2013 4 x 8	32
2.	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, проценка, систематизација, методологија, рецензија 17 x1	17
	Стручен надзор на работата на центрите за јавно здравје и нивните подрачни одделенија во РМ. Министерство за здравство, 2010, Елаборат за формирање на Државен центар за хумана репродукција. Министерство за здравство, 2010, Рамка за сеопфатно сексуално образование во РМ. ХЕРА, CIVICA, IPPF, 2010, Предлог-модел за евалуација, мониторирање и награда на менаџери во јавни здравствени установи. Министерство за здравство, 2011, Пристап до лекови за унапредување на здравјето на жените во РМ. Проценка, ESE, 2012, Мислење при интервју за услуги од репродуктивен период. Извештај од фокус-групи и интервјуа за услуги од репродуктивен период, NRC, 2012, Изготвување на Предлог-текст на Колективен договор на ИЈЗ на РМ согласно со усвоена систематизација. ИЈЗ, 2010, Јавна дебата на тема: Национална стратегија за СРЗ, Јавна расправа на тема:Како до подобар пристап на контрацепцијата во РМ, Проект на општина Центар “Здрави навики за здрави деца” – предавач во 8 училишта.	10x1
	Рецензент во Архиви за јавно здравје,Прилози, Македонски медицински преглед, Medicus, Социјална медицина, Physioacta, Bilten na UKIM (17)	7x1
3.	Член во комисија за изработка на закон 3 x 4	12
	Закон за здравствена заштита (Сл. весник на РМ бр. 45/2010)	4
	Закон за јавно здравје	4
	Закон за евиденции во областа на здравството	4
	Дејности од поширок интерес	

4.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/ стручно списание 2 x 1	2
	Medicus. International Medical Journal of the Association of the Albanian Doctors from Macedonia. Editorial Board	1
	Архиви на јавно здравје. Меѓународно медицинско научно-стручно списание. Институт за јавно здравје на Република Македонија.	1
5.	Издавач на стручно списание	1
	Издавач на стручно списание за јавно здравје „Социјална медицина”, претседател на Специјалистичко здружение по социјална медицина при МЛД	1
6.	Награда за научни достигнувања од струкова организација (1)	1
	Macedonian Doctor's Association, Doctor's Chamber and other. Honorable mention for the paper: Level of awareness for brucellosis prevention in the municipality of Bitola. The Organizing Board of the Meta NET Project Thematic Scientific Conference BRUCELLOSIS IN SEE AND MEDITERRANEAN REGION held in Struga, Republic of Macedonia, November 12-14,2009	1
7.	Студиски престој во странство – до 3 месеци 2 X 0,5 = 1,0	1,0
	Third International Medical Congress of the Southeast European Medical Forum has been accredited by the European Accreditation Council for Continuing Medical Education (EACCME) – 15 European CME credits, Belgrade, Serbia, 12-15 September, 2012	0,5
	4 TH European Conference on Health Promoting Schools: Equity, Education and Health, Odense, Denmark, 7-9 October201	0,5
8.	Член на факултетска комисија, одбор, совет и др. 9 X 0,5 = 4,5	4,5
	Член на Совет на студиска програма од трет циклус студии на Медицински факултет- Скопје при УКИМ, член на Совет на студиска програма од трет циклус студии по јавно здравство на Медицински факултет- Скопје при УКИМ, член на поткомисија за евалуација на студиска програма за трет циклус студии по јавно здравство, член на Одбор за специјализации, Медицински факултет- Скопје при УКИМ, член на Комисија за издавачка дејност, Медицински факултет- Скопје при УКИМ, член на Научен одбор, Медицински факултет- Скопје при УКИМ, член на Комисија за медицинска документација и библиотека, Медицински факултет- Скопје при УКИМ, член на	9x0,5

	Одбор за јавно здравство, Медицински факултет- Скопје при УКИМ, член на Испитна комисија по предметот хигиена и здравствена екологија	
9.	Подготовка на национални документи (стратегии, акциони планови, закони и сл.) 17 X 2= 34	34
	Национални стратегии за: 1.сексуалното и репродуктивното здравје во Република Македонија до 2020, МЗ, 2010, 2. превенција и контрола на незаразни болести, 3. безбедно мајчинство на РМ 2010-2015. Акциони планови за: 1.минимален пакет на услуги за репродуктивно здравје во услови на хуманитарни кризи и катастрофи, 2. скрининг на рак на дебело црево во РМ 2014-2016, 3. скрининг на рак на грло на матка во РМ 2014-2016. Упатства за: 1.превенција на незаразни болести за лекари во примарната и превентивната здравствена заштита. Институт за јавно здравје,2010, 2. правилна употреба на седишта за деца во автомобилите,ИЈЗ. Информации за: 1.здравствената состојба и здравствената заштита на Ромите во РМ,2. здравствената состојба и здравствената заштита на лица со инвалидитет во РМ, 3. состојбата и постигнати резултати од скрининг на грло на матка кај жените во РМ на возраст 36-48 години во 2013, 4. добиените резултати од спроведената програма „Здравје за сите” во РМ во 2012. Анализа на болничкиот морбидитет во РМ 2011/2012. Извештај за: 1.добиените резултати од спроведена Програма за рана детекција на малигни неоплазми во РМ во 2010-скрининг на карцином на дојка,2. остварување на Програмата за систематски прегледи на ученици и студенти во РМ за 2012/2013, 3. превентивната здравствена заштита во Република Македонија, 2013. Стандарди и нормативи за социјалномедицинската дејност, Национална стратегија за сексуалното и репродуктивното здравје во Република Македонија до 2020, МЗ, 2010.	3x2 3x2 2x2 4x2 1x2 3x2 1x2
10.	Учество во комисии и тела на државни и други органи 20 X 1 = 20	20

	Национални комисии за: 1. незаразни болести на Министерството за здравство, 2. дефинирање на статистички обрасци согласно со Законот за евиденции во областа на здравството, ИЈЗ, 2010. Работни групи за: 1. изработка на политичка рамка за сексуалното образование во РМ, 2. подготовка на Мапа на јавно здравствена мрежа за здравствена заштита на населението во РМ, 3. подготовка на НПАА за поглавје 3.18 СТАТИСТИКА, Влада на РМ, 2010, 4. подготовка на Информација за проширување на обемот и видот на услуги на поливалентната патронажна служба во РМ, МЗ, 2010, 5. изготвување на Акционен план за отворање на центри за одвикнување од пушење во РМ, МЗ, 2010, 6. реализација на “Деценија за акција за безбедност на патишта 2010-2020”, ИЈЗ, 2011, 7. подготовка на предлог- модел за евалуација, мониторирање и награда на менаџери во јавни здравствени установи, 2011, 8. следење и техничка поддршка на работата на ромските здравствени медијатори, МЗ, 2012, 9. намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во рамки на здравствениот сектор, МЗ, 2012, 10. подготовка на План за работа на ИЈЗ, 2013, 11. подготовка на План за работа на ИЈЗ, 2014, 12. изготвување на процедура за комуникација со медиуми и интерно информирање, ИЈЗ, 2013, 13. анализа на функциите на ИЈЗ кои се однесуваат на евиденциите во областа на здравството, ИЈЗ, 2013, 14. ревизија на стратешка рамка за ромските здравствени медијатори. Национален интерсекторски комитет за унапредување на здравјето на децата со инвалидност во РМ, МЗ, 2010. Координативно тело за изготвување на Акционен план за скрининг на рак на грло на матка, МЗ, 2012. Претседател на Управниот одбор на Специјалистичкото здружение на лекарите по социјална медицина при МЛД, два мандата 2006-2010, 2010-2014. Член на Извршниот одбор на ЕСЕ (Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените на РМ) 2010 – 2014, 2014-2018.	2 14 1 1 1 1
11.	Национален координатор за одредена стручна област	12

	4 x 3 = 12	
	-СЗО-национален соработник за унапредување на здравјето, назначена од министерот за здравство -Контакт-лице од Министерството за здравство со Државниот завод за статистика за реализација на активности од доменот на здравствената статистика во согласност со меѓународните и европските принципи, норми и стандарди, усогласени со ЕУРОСТАТ, назначена од министерот за здравство -Следење на индикатори за здравствени цели и мониторинг согласно со Здравствената стратегија 2020, назначена од директорот на Институтот за јавно здравје, по барање на Министерството за здравство -Координатор на студија од ИЈЗ и едукатор во врска со спроведување на студијата „Однесување поврзано со здравјето на децата од училишна возраст“, назначена од директорот на Институтот за јавно здравје за потребите на Министерството за здравство	3 3 3 3
12.	Учество во изработка на национална програма од одредена област 6 X 3 = 18	18
	Национална годишна програма за јавно здравје, Програма за рана детекција на малигни заболувања, програма „Здравје за сите“, Програма за превенција на кардиоваскуларните заболувања, Програма за систематски прегледи на училишни деца и младаина, Програма за активна здравствена заштита на мајки и деца	6 x 3
	Вкупно	154,5

Професионални референци на кандидатката вонр.проф. д-р Елена Косевска за избор во звањето редовен професор	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	165,2
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	135,82
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	154,5
ВКУПНО	455,52

Членови на Комисијата

Проф. д-р Моме Спасовски с.р.

Проф. д-р Дончо Донеv с.р.

Проф. д-р Фимка Тозија с.р.

Проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска с.р.

Проф. д-р Милена Петровска с.р.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на доставените материјали и анализирајќи ја севкупната досегашна активност на кандидатката вонр. проф. д-р Елена Ќосевска, согласно со Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Рецензентската комисија констатира дека кандидатката во целост ги исполнува условите за избор во звањето редовен професор.

Високо оценувајќи ги квалитетите на кандидатката, како и нејзината досегашна успешна и квалитетна наставна, стручна и научна активност и позитивната оценка од самоевалуацијата од студентите, Комисијата едногласно заклучи и има задоволство и чест на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет да му предложи:

вонр.проф. д-р Елена Ќосевска да биде избрана во звањето редовен професор.

Членови на Рецензентската комисија

1. Проф. д-р Моме Спасовски, претседател с.р.
2. Проф. д-р Дончо Донеv, член с.р.
3. Проф. д-р Фимка Тозија, член с.р.
4. Проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска, член с.р.
5. Проф. д-р Милена Петровска, член с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА УЧЕБНИКОТ „ХИСТОЛОГИЈА ЗА МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ/ТЕХНИЧАРИ“
ОД АВТОРИТЕ ГРАЦИЛИЈА КИРОСКА И ЕЛИДА МИТЕВСКА

Врз основа на член 53 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Медицинскиот факултет во Скопје во состав на УКИМ во Скопје, а во врска со членовите од 15 до 19 од Правилникот за организирање на издавачката дејност на УКИМ во Скопје, Наставно – научниот совет, постапувајќи по предлогот од Одборот за издавачка дејност на Факултетот, на својата VII редовна седница одржана на 30. 9. 2014 година, донесе Одлука за одредување на рецензенти за пишување на рецензија за доставениот ракопис за печатење на учебник по хистологија за студентите на тригодишните стручни студии за дипломирана сестра/техничар со наслов: **„Хистологија за медицински сестри/техничари“** од авторите проф. д-р Грацилија Кироска и проф. д-р Елида Митевска. За рецензенти на доставениот ракопис беа избрани:

1. проф. д-р Невена Костовска
2. проф. д-р Лилјана Миленкова.

Прегледувајќи го доставениот текст за учебникот, рецензентите проф. д-р Невена Костовска и проф. д-р Лилјана Миленкова го доставија следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот со наслов „Хистологија за медицински сестри/техничари“ од авторите проф. д-р Грацилија Кироска и проф. д-р Елида Митевска (главен и одговорен уредник е проф. д-р Елида Митевска) претставува прво издание на учебник од областа на хистологијата за студентите на тригодишните стручни студии за дипломирана медицинска сестра/техничар. Ракописот ја обработува содржината од областа на хистолошката градба на ткивата и одбрани органски системи, предвидени со програмата за наставата по предметот анатомија со хистологија. Наставата од овој предмет се изведува во првиот семестар од студиите. Содржината презентирана во учебникот го содржи делот од областа на хистологијата и обработува теми кои се застапени со 10 часа теоретска и 5 часа практична настава.

Поделбата на материјалот на тематски целини е извршена во согласност со наставната програма. Сите тематски содржини во учебникот се систематски и дидактички обработени. Текстот е напишан концизно и јасно. Објаснети се сите неопходни поими, а шематските прикази, цртежите и микрофотографиите одлично го илустрираат материјалот. Со овие карактеристики, приложениот текст претставува соодветен учебник за хистолошкиот дел од предметот анатомија со хистологија за студентите на тригодишните стручни студии за медицински сестри/техничари.

Поглавјето **Цитологија** ги обработува структурните карактеристики на основните делови на еукариотските животински клетки: јадро, цитоплазма и клеточна мембрана. Направен е и осврт на морфолошките еквиваленти на

видливите животни појави на клетката (ендоцитоза, егзоцитоза, митоза, мејоза и апоптоза). Во поглавјето **Ткива** обработени се четирите основни типови ткива застапени во организмот на човекот (епително, потпорно, мускулно и нервно ткиво). Во делот од ракописот кој ја објаснува хистолошката градба на **садовниот систем**, опфатени се кардиоваскуларниот и лимфниот систем чие познавање е од голема полза при работата на медицинските сестри/техничари. **Респираторниот систем** ги опфаќа спроводните патишта и белодробните структури кои учествуваат во размената на гасови. Посебен акцент е ставен и на овој систем, поради работата на медицинските сестри/техничари со пациенти во состојба на безсознание. Во обработката на **кожата** приложени се дополнителни објаснувања околу апликацијата на инјекционата терапија. Понатаму, следува текст кој ги содржи основните податоци за хистолошката градба на **дигестивниот систем** и **уринарниот систем**, поради ангажманот на медицинските сестри/техничари околу дијагностичките постапки за овие системи. Обработен е и **локомоторниот систем** поради неговите чести патолошки состојби со кои медицинските сестри/техничари се среќаваат. По секое поглавје следува куса презентација на неговото медицинско значење. На крајот од ракописот е наведена **литературата** која е ползувана при изработката на учебникот. Таа се состои од 15 современи учебници и учебни помагала кои обработуваат содржини од областите цитологија и хумана хистологија.

Содржината на учебникот е прегледно презентирана на 97 страници, а е илустрирана со 58 шематски прикази, цртежи и микрофотографии.

ЗАКЛУЧОК

Учебникот „Хистологија за медицински сестри/техничари“, од авторите проф. д-р Грацилија Кироска и проф. д-р Елида Митевска, смета дека ќе овозможи разбирање и осознавање на програмските содржини при изучувањето на хистолошката градба на ткивата и органските системи неопходни за овие студенти. По обемот и темите што ги обработува, учебникот целосно одговара на делот од наставната програма по предметот анатомија со хистологија, кој ја обработува хистолошката градба на ткивата и одбраните органски системи за студентите, медицински сестри/техничари. Сметаме дека јазикот и презентацијата на содржините се разбирливи, а текстот е одлично илустриран со шематски прикази, цртежи и микрофотографии на кои се директно посочени или обележени структурните компоненти.

Затоа, со особено задоволство, на Наставно – научниот совет му предлагаме да го прифати учебникот „Хистологија за медицински сестри/техничари“ за печатење и примена при изведувањето на наставата по предметот анатомија со хистологија. Се надеваме дека и студентите, како читатели на учебникот, ќе имаат позитивни искуства при совладувањето на тематските содржини предвидени со наставната програма.

Рецензенти

Проф. д – р Невена Костовска, с.р.

Проф. д – р Лилјана Миленкова с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА СОРАБОТНИК ВО ЗВАЊЕТО АСИСТЕНТ ОД НАУЧНАТА ОБЛАСТ ЕКОНОМИКА НА ЗЕМЈОДЕЛСТВОТО И РАЗВОЈ НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, на својата XVI седница одржана на 31.X 2014 година, со решение бр. 02-2007/3, формира Рецензентска комисија во состав: д-р Јован Аждерски, редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, д-р Драги Димитриевски, редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, и д-р Ана Котевска, доцент на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, со задача да изврши преглед и оценка на наставно-образовните, научно-стручните и другите достигнувања на кандидатката која се пријави за избор на соработник во звањето асистент од научната област економика на земјоделството и развој.

Комисијата, по прегледот на поднесените документи во врска со распишаниот конкурс на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, објавен во дневните весници „Дневник“ и „Коха“ на 14.10.2014, констатира дека за избор на соработник во звањето асистент од научната област економика на земјоделството и развој се пријавила кандидатката м-р Емељ Туна, досегашен помлад асистент на група предмети на Институтот за агроекономика при Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје.

Комисијата ја разгледа добиената документација од кандидатката и го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Кандидатката Емељ Туна е родена на 14.12.1977 година во Скопје, каде што го завршила основното и средното образование. Матурирала во учебната 1995/1996 во средното економско-правно училиште „Васил Антевски-Дрен“ во Скопје. На Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје се запишала во учебната 1995/1996, на поледелската насока, а студиите ги завршила во учебната 2000/2001 година, со просечна оценка 8,93.

Од 2002 до 2004 година била ангажирана како демонстратор на група предмети на Катедрата за економика и организација во состав на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје. Во периодот од 2004 до 2006 година, кандидатката била стипендист на Шведската агенција за меѓународна соработка и развој (SIDA) и заедничкиот проект „Градење на капацитети за формулирање на македонската политика и економска анализа во однос на земјоделскиот сектор“, помеѓу УКИМ – Факултетот за земјоделски науки и храна (Институт за агроекономика) и Шведскиот земјоделски факултет (SLU) од Упсала (Катедра за економика). Со одбрана на магистерскиот труд под наслов „Тутунскиот сектор во Република Македонија, анализа на конкурентноста“ во 2006 година ги завршила

магистерските студии по бизнис-администрација на Шведскиот земјоделски факултет (SLU) од Упсала во Шведска, и се стекнала со звањето магистер по бизнис-администрација. Од 2008 година е студент на докторските студии на Шведскиот земјоделски факултет (SLU) од Упсала во Шведска, како стипендист на погоре наведениот проект. Темата на докторскиот труд е „Реструктурирањето на земјоделските прехранбени синџири во пост-социјалистичките земји од Балканот: Синџирот за преработка на млеко во Р. Македонија“ (Restructuring of agri-food value chains in post-socialistic Balkans: The dairy value chain in the FYR Macedonia).

Од 2010 година е активен член на Здружението на агроекономисти на Република Македонија (ЗАЕМ). Од 2011 е член на Европската асоцијација на агроекономисти (ЕААЕ). Од 2012 година учествува како експерт (обучувач) за проценка на вредноста на средствата во земјоделството, во соработка со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Комората на проценувачи и Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје.

Во рамките на докторските студии и како дел од Институтот за агроэкономика, кандидатката има остварено студиски престој во странство, како и учествувано на повеќе работилници, семинари, обуки и советувања од областа на економијата на земјоделството:

- Септември 2012: USDA, FAS – Cochran Fellowship Program за обука во областа на земјоделските млекарски задруги, студиски престој на Универзитетот од Мисури, САД;
- Мај 2012: Економетрија: Временски серии и анализи на панел - податоци во Eviews. Предавач: доц. д-р Драган Тевдовски, Економски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Локација: ФЗНХ, Скопје;
- Април 2012: Econometrics: Регресиони анализи - Теорија и апликација. Предавач: професор Ив Сури, Шведски земјоделски Факултет (СЛУ) од Упсала. Локација: ФЗНХ, Скопје;
- Април 2012: Економетрија: Регресиски анализи во SPSS. Предавач: доц. д-р Драган Тевдовски, Економски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Локација: ФЗНХ, Скопје.
- Април 2011: Анализа на општествени мрежи. Предавач: Мартин Еверет, Центар за попис, анкети и истражување, Локација: Универзитет од Манчестер, Манчестер/Англија.
- Јуни 2010: Вовед во анализа на општествените мрежи, Есекс - летна школа за социјални науки и анализа, и собирање на податоци. Предавач: Рич Дејорди. Локација: Универзитет од Есекс, Колчестер/Англија.

Активно го користи англискиот јазик, а се служи и со турскиот јазик. Ја користи компјутерската техника и владее со оперативниот систем MS Windows и со други програмски пакети кои ги користи за потребите на агроекономските истражувања.

2. НАСТАВНА ДЕЈНОСТ

Во периодот од 2002 до 2004 година, кандидатката била ангажирана како демонстратор на група предмети на Катедрата за економика и организација во

состав на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје. Во 2011 година била избрана како помлад асистент на група предмети во областа економика во земјоделството и развој на Институтот за агроекономика во состав на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје. Била ангажирана и како соработник на меѓународните постдипломски студии по агробизнис, во периодот од октомври до декември 2010 година. На овие студии учествувала како соработник на предметот задруги и маркетинг на земјоделството.

Во овој период кандидатката успешно помага во изведувањето на вежбите, консултациите и колоквиумите на група предмети на Институтот за агроекономика:

- основи на економија - I година на сите насоки;
- економика на земјоделството, II семестар (поледелска насока) и III семестар (агроекономика, градинарство и цвеќарство, прерабока на земјоделски производи, квалитет и безбедност на храна, заштита на растенијата-фитомедицина, екоземјоделство, лозарство и винарство, овоштарство со лозарство).
- рурален развој - VII семестар (агроекономика, лозарство и винарство, екоземјоделство).
- агробизнис - V семестар (агроекономика).

Кандидатката покажува голем интерес кон наставните активности при што користи современи наставни методи и техники, а задачите ги извршува коректно и навремено. Па така, во наставно-образовниот процес, таа вклучува интерактивен пристап, ги насочува студентите при изработката на проектните работи, и во наставата внесува искуства стекнати во научноистражувачката и апликативна дејност.

3. НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА И СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Кандидатката м-р Емел Туна е вклучена во научноистражувачките проекти и апликативни работи на Институтот за агроекономика при Факултетот за земјоделски науки и храна. Во периодот од нејзиниот последен избор, таа била учесник во неколку меѓународни научни проекти:

1. Меѓународен научен проект: „Building capacity for Macedonian Policy Formulation and Economic Analysis Related to the Agricultural Sector“ - финансиран од СИДА (2004-2014), како истражувач и студент на магистерски и докторски студии.

2. Меѓународен научен проект: SWG FAO, проектот: Streamlining of agriculture and Rural Development Policies of SEE Countries for EU Accession“, како истражувач (2013-2014).

3. Меѓународен проект: „Democracy for Small Commission Grants: Business Start-up Handbook for Young Farmers“, спроведен од Здружението на агроекономистите на Република Македонија (ЗАЕМ), како експерт (2014).

4. Меѓународен научен проект: The impact of socio-economic structure of rural population on success of rural development policy, спроведен од Здружението на

агроекономистите на Република Македонија, (ЗАЕМ), како истражувач (2014-2015).

5. Меѓународен научен проект: World Bank Macedonia Competitive Industries and innovation Support Program: Assessing the market value of agricultural land in Macedonia, спроведен од Здружението на агроекономистите на Република Македонија (ЗАЕМ), како експерт (2013-2014).

Во периодот од изборот во звањето помлад асистент, кандидатката м-р Емељ Туна има изработено или учествувано во шест научни труда и еден стручен труд.

Научни трудови:

1. **Tuna E.**, Georgiev N. and Nacka M. 2013. "Competitiveness analysis of the tobacco sub-sector in the Republic of Macedonia. Journal of Croatian Society of Agricultural Economists. *Agroeconomica Croatica* 3 (1): 53-59.

2. **Tuna E** and Nilsson J. 2013 "Institutional mismatch in transition economy – The collapse of Swedmilk Macedonia". Journal of Agribusiness in developing and Emerging Economies. Vol.3 (2).

3. Nacka M., Georgiev N., **Tuna E.** and Hadzievski V. 2013. "Support In Decision-Making For Protection of Geographical Indications Of Macedonian Agro-Food Products". 6th DAES Conference "TOOLS FOR DECISION SUPPORT IN AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT, Krsko, Slovenia.

4. **Tuna E.**, 2014. "Competitiveness as a driver of change – the restructuring and consolidation of the dairy industry in the Former Yugoslav Republic of Macedonia" Proceedings of papers-in print. The Role of Agricultural Economic Sciences and Rural Development in the Balkan Countries. 9th AAEM International Conference.

5. **Tuna E.**, Simonovska A., Azderski J. and Elenov P. 2014. "The status of dairy farming restructuring in the Republic of Macedonia". Proceedings of papers-in print. The Role of Agricultural Economic Sciences and Rural Development in the Balkan Countries. 9th AAEM International Conference.

6. **Tuna E.**, Karantininis K. and Sury Y. 2014. To contract or not in the food sector of transition economies? Evidence from the dairy sector in FYROM. Poster presentation at the EAAE 2014 Congress "Agri-food and Rural Innovation for Healthier Society". 26-29 August, Ljubljana-Slovenia.

Стручни трудови:

1. Аждерски Ј., Туна Е. 2014 „Земјоделски задруги“. Прирачник за млади фармери, изработен од Здружението на агроекономистите на Република Македонија.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на изнесените биографски податоци, наставната активност и целокупниот преглед на научната и стручната дејност на кандидатката, Комисијата заклучува дека м-р Емељ Туна:

- завршила соодветно образование со солидни резултати;
- кандидатката од нејзиниот избор за помлад асистент па сè досега, активно и целосно е вклучена во наставата преку изведување вежби, консултации и колоквиуми за четири предмети во сите години и студиски програми;
- покажува интерес за научноистражувачка работа во областа на агроекономската наука, применува современи научни методи во истражувањето и постигнува резултати значајни за развојот на науката и струката во научната област економика на земјоделството и развој.

Поради сето тоа, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, кандидатката м-р Емељ Туна да биде избрана во звањето асистент од научната област економика на земјоделството и развој.

Рецензентска комисија

1. Проф. д-р Јован Аждерски с. р.
2. Проф. д-р Драги Димитриевски с. р.
3. Доц. д-р Ана Котевска с. р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ПО ПРЕДМЕТИТЕ ЦРТАЊЕ И СЛИКАЊЕ НА СТУДИСКАТА ПРОГРАМА ПО СЛИКАРСТВО НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЛИКОВНИ УМЕТНОСТИ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за ликовни уметности при Универзитетот „Св. Кирил Методиј“ во Скопје, на својата редовна седница одржана на 7.10.2014 година, избра Рецензентска комисија во состав: ред. проф. м-р Благоја Маневски, претседател, ред.проф. м-р Антони Мазневски, член и вонр.проф. м-р Жанета Вангели, член.

На конкурсот објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Лајм“ на 16.9.2014 година, за избор на наставник во сите звања по предметите цртање и сликање на студиската програма по сликарство на Факултетот за ликовни уметности, се пријави кандидатката асистент м-р Слободанка Стевческа.

Врз основа на приложената документација поднесена од страна на кандидатката, како и следењето на нејзината ликовна и педагошка дејност, Рецензентската комисија има чест да го достави следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Слободанка Стевческа е родена 1971 година во Скопје. Во 1998 **дипломирала** на Факултетот за ликовни уметности во Скопје, **со среден успех 9,51** на студиската програма по ликовна педагогија, насока: сликарство, студирајќи две години во класата на проф. Душан Перчинков и две години во класата на проф. Рубенс Корубин. Добитник е на годишната награда на ФЛУ.

Во 2011 **магистрирала на ФЛУ, со највисок среден успех 10 (десет)** на студиската програма по сликарство, под менторство на вонр.проф. Жанета Вангели.

Нејзиното работно искуство подразбира широк спектар на педагошки активности во сферите на социјалната имплементација на уметноста, како и во сферите на нејзината непосредна комуникација преку интердисциплинарни уметнички проекти. Од 16.9.1998 до 18. 1.1999 е вработена како наставник по предметот ликовно образование во ОУ „Живко Брајковски“ во Скопје, а од 15.12.1999 до 31.8.2003, во ДСУ Гимназијата „Јосип Броз Тито“ во Скопје, како наставник по предметите: ликовна уметност, уметност и дизајн и визуелни уметности, во националната програма и програмата на меѓународна матура. Од 1996 до 2008 година изведувала голем број активности и работилници со млади луѓе во ризик, деца со социјални и образовни проблеми и институционализирани млади луѓе. Од 2005 до 2011 работела како самостоен уметник - трговец поединец со поддршка на Министерството за култура на Република Македонија. Од декември 2011 работи како асистент по предметите цртање, сликање и акт на студиската програма по сликарство на ФЛУ во Скопје.

Самостојни изложби:

2014

- *Schizomechanics (OPA Professional)*, Хотел Марија Капел, Хорн, Холандија

- *Поси́конце́йиуални кони́емѝлаци* (*OPA Professional*), Агенција за сериозни интереси, Скопје [каталог]

2013

- *Проекѝ кој не е ѝроекѝ* (ОПА), видеопроекција и промоција на книга, Кооперација, Скопје

- *Noch ein frustrierter Künstler* (ОПА), Прима центар, Берлин, Германија

2012

- *Леонардо или Микеланџело?* (проект во процес), МСУ, Скопје (ОПА)

2011

- *Уиѝе еден фрусѝриран умеѝник* (ОПА), Отворено графичко студио, Музеј на град Скопје, Скопје [каталог]

- *ОПА*, (ОПА), Студио „Голо брдо“ Ровињско Село, Хрватска [каталог]

2010

- *Проекѝ кој не е ѝроекѝ*, (ОПА), Македонски културен центар, Њујорк, САД

- *Ташаџи за сиѝе!* (ОПА), Мала галерија, Скопје [каталог]

2009

- *Проекѝ кој не е ѝроекѝ* (ОПА), во рамките на *Europa Neurotisch #2*, Petersburg Project Space, Амстердам, Холандија

- *Le TOUT à COUP... d'OPA*, (ОПА), L'H du Siège, Валенсиен, Франција

2007

- *ОПА*, (ОПА), Културен центар „Марко Цепенков“ Прилеп

2006

- *Проекѝ кој не е ѝроекѝ* (ОПА), *Трансеуроѝа* - Европски театарски и перформанс фестивал, Хилдесхајм, Германија [каталог]

2005

- *Дгувајс* (ОПА), Дом на културата, во рамките на *Кулѝурна офанзива – оѝерација Велес*, Велес

- *Professional Site Specific Installers - Lounge Café*, (ОПА&ХА), press to exit project space, Скопје

2004

- *Professional Site Specific Installers - One Call That's All*, (ОПА&ХА), во рамките на *Меѝународниоѝ конѝеѝиуален ѝроекѝ - Sites*, Битола

- *О.П.А.*, (ОПА), RAW Tempel, *Балкан блек бокс фесѝивал*, Берлин, Германија

- *Red Chief 4016 et autres videos du Collectif OPA*, (ОПА), RLBQ, Марсеј, Франција

2003

- *Ddevice*, (ОПА), Mooste Guest Studio, Моосте, Естонија

- *Видеоѝрезеѝиација на ОПА делаѝа*, (ОПА), Академија „Грата“ Парну, Естонија

- *Видеоѝрезеѝиација на ОПА делаѝа*, (ОПА), Тарту арт хаус, Тарту, Естонија

- *Македонска реалносѝ*, видеомокументарец, (ОПА&ХА), проекција во МСУ, Скопје и емитување на ТВ А1

- *Видеоѝрезеѝиација на ОПА делаѝа*, (ОПА), Културно друштво РОВ, Железници, Словенија

2001

- *Презеѝиација на зафаѝениоѝ ОДЕКАМ* (ОПА), SIX Gallery, САС, Скопје

- *Зафаѝање ОДЕКАМ* (ОПА), перформанс, наспроти зградата на Собранието на Македонија

2000

- *55 минуѝи комуникаџија*, во рамките на Интернационалниот уметнички симпозиум / изложба *НЕ-ДА*, Битола [каталог]

1999

- *Пеѝ сиѝолици и видео*, SIX Gallery, Центар за современи уметности, Скопје [каталог]

- Доказ дека правото е правата, единствена и универзална висшина, Завод и музеј, Битола [каталог]

Групни изложби и фестивали:

2014

- *Made in Macedonia – Bricolage*, Амбасада на Р. Македонија, Виена, Австрија [каталог]
- ДРИМОН- фестивал, Струга [каталог]
- Точка на појавување: Уметноста како антихемониска пројекција, Кооперација, Скопје
- *In the Zone*, Мултимедијален центар, Ровињ, Хрватска [каталог]
- Свежа како домаќин: Современата македонска уметност разоткриена и разрамена, Галерија „Казама“ Осиек, Хрватска
- Солидарноста - Неговишен проект? (постојана поставка), МСУ, Скопје
- Паралелен универзум: 5 современи уметници од Македонија, Duplex100m2, Сараево, БиХ [каталог]

2013

- Поколение XXX, Музеј на град Скопје, Скопје [публикација]
- Реидентификација, Кооперација, Скопје
- *Strano tijelo*, Галерија „Грета“ Загреб, Хрватска
- *Vic o plaviši: stereotipi i kojima živimo*, Етнографски музеј, Загреб, Хрватска, [каталог]
- Уметничко и диктатура: Транзициска авторитарност, состојба во 1991, Чифте-амам, Скопје [каталог]
- *Victory Obsessed*, Културен центар „Замек“ Познан, Полска
- *Kage se ciše?*, Кооперација, Скопје
- Рефлексја: бело-црно или не?!, Музеј на современа уметност „Касорија“ Неапол, Италија [каталог]

2012

- Оправдано присуство, Асоцијација „Јадро“ Скопје
- Скопје: Врвна колекција на лични сеќавања 1960 – 2010 вол.1 (Бела ноќ), МКЦ, Скопје
- Лични полиптики, Кооперација, Скопје
- Антонио Г. Лауер – Интернационален собир на уметници, Штаглинец, Хрватска [каталог]
- Визуелни индустрии (Скопје креатива фестивал), Скопје (билборд во јавен простор – делото е цензурирано)
- Стиратегиите на сеќавањето #1, Кооперација, Скопје
- ЕПП (Економско пројектни пораки), Кооперација, Скопје
- *Made in Macedonia*, La Galleria Pall Mall, Лондон, [каталог]
- 800 Револуции во минува, Кооперација, Скопје
- Аларм 2:1, Отворено графичко студио, Музеј на град Скопје, Скопје

2011

- *In City...In Citie*, Tallinn Nokia Hall, Талин, Естонија [каталог]
- SEAFair - Скопски фестивал на електронски уметности, МСУ, Скопје [каталог]
- ФРИК- фестивал, Скопје
- Московско биенале на современа уметност, Москва, Русија
- Фрагменти – македонска ликовна сцена 1991-2011, Музеј на современа уметност, Скопје [каталог]
- Синезија, Галерија „Средец“ Софија, Бугарија
- АКТО - Фестивал за современи уметности, Битола [каталог]
- Авторски низ јавношо 4, Ликовен салон, Велес
- Авторски низ јавношо 4, Дом на културата „ Драги Тозија“ Ресен

- *In the Mind's I*, партиципативен проект на Ворен Најдик, Факултет за ликовни уметности, Скопје

2010

- *Синесџезија*, Музеј на град Белград, Белград, Србија
- *MAX, Atelier 13*, Валенсиен, Франција
- *Едноминутен филм и видеофестивал*, Арау, Швајцарија [каталог]
- *АКТО - Фестивал за современи уметности*, Битола [каталог]
- *Alarm Container*, Аларм- фестивал, Љубаништа
- *ФРИК Фестивал*, Скопје
- *Синесџезија*, Complesso monumentale di San Michele a Ripa Grande, Рим, Италија
- *KunstVlaai* - саем на современи уметности, Амстердам, Холандија
- *Extra Short Film festival*, Кино 35мм, Москва, Русија

2009

- *Синесџезија*, Музеј на современа уметност, Скопје
- *Festival du film minute de Lille*, Лил, Франција
- *Скопје не е трилер!*, Културен центар ЦК, Скопје [каталог]
- *One Minute Festival*, Бразил
- *Синесџезија*, Palais Porcia, Виена, Австрија [каталог]
- *Авџорски низ јавношо 3*, Кука на Касапови, Велес [cd-каталог]
- *Биенале на млади уметници од Европа и Медитеранот / Македонски филмови*, Скопје
- *World One Minutes*, Golden Acre, Кејптаун, Јужноафриканска Република
- *World One Minutes*, Француски културен центар Мапуто Мозамбик
- *Video.it*, Fondazione Merz, Торино, Италија [каталог]
- *Video.it*, Centro Culture Contemporanee, Catania, Италија
- *Video.it*, Casa del Cinema, Рим, Италија
- *World One Minutes*, Vrijstaat O., Oostende, Белгија

2008

- *Внатрешен-нагвор*, Мала станица - Национална галерија на Македонија, Скопје [каталог]
- *21-12*, Музеј на современата уметност, Скопје
- *One Minutes Panorama*, Calouste Gulbenkian Museum, Лисабон, Португалија
- *Bronx Culture Trolley*, Synthetic Zero, Бронкс – Њујорк, САД
- *Отварање на галеријата Art'est – дела од колекцијата на фам. Санев*, Art'est, Париз, Франција
- *World One Minutes Brussels*, deBuren, Брисел, Белгија
- *Videominuto Festival*, Центар за современи уметности Luigi Recchi, Прато, Италија
- *The World One Minutes Exhibition*, Today Art Museum, Пекинг, Кина [каталог]
- *Катастрофа и креативност: Уметност во времето на неизвесност*, МСУ, Скопје
- *Катастрофа и креативност*, Weil Gallery, Корпус Кристи, Тексас, САД [каталог]
- *Bild-rausch-videofestival*, Kino achteinhalb, Саабрукен, Германија [каталог]
- *Видео проекција, Номадизам, нови медиуми и нова уметничка мобилност во Европа* - симпозиум, Théâtre-Villette, Париз, Франција

2007

- *Видеомедеја*, Интернационален видеофестивал, Музеј на Војводина, Нови Сад, Србија [каталог]
- *Инстант видеофестивал*, Friche Belle de Mai, Марсеј, Франција, [каталог]
- *Поштемкиново село*, фестивал Break 2.4, Љубљана, Словенија
- *Вмрежување на студентски и младински центри од регионот*, СКЦ, Белград, Србија
- *Проекција на избор од фестивалот „Слав“*, Мала станица, Скопје

2006

- *Видеовечер*, Прима центар, Берлин, Германија
- *Сџав - фестивал на видео, крајок и експериментален филм и фотиграфија*, Битола
- *Mixed Pickles – Overloaded*, K3 Project Space, Цирих, Швајцарија
- *Премноју слобода?, Freewaves* - биенале на уметности во нови медиуми, Лос Анџелес, САД
- *Уметничкој во разговор*, Кампнагел, Хамбург, Германија
- *Македонска видеоуметност*, M&N, Берлин, Германија
- *Camera Obscura*, Lanfranchis Memorial Discoteque, Сиднеј, Австралија
- *АлтерФест*, Меѓународен филмски и видеофестивал на југоисточна Европа, Струмица [каталог]
- *Звучише на чаршијата – арт кино*, Чифте- амам, Скопје
- *Уметничкој во разговор*, Македонска национална галерија – Чифте- амам, Скопје [каталог]
- *Сонце за сите*, Прима центар, Берлин, Германија
- *Алтернативен филм/видеофестивал - review*, Студентски град, Белград, Србија

2005

- *Rencontres Internationales Paris/Berlin*, Париз, Франција
- *Алтернативен филм/видеофестивал*, Академски филмски центар - DKSG, Белград, Србија [каталог]
- *VideoNight*, Алтернативен фестивал на краток филм, Tîrgu Mures, Романија
- *CONVERSIONs Series*, Synthetic Zero, Њујорк, САД
- *Луксуз филм фестивал*, Кршко, Словенија
- *Media арт фестивал*, Центар за современи експериментални уметности, Јереван, Ерменија
- *Пусио*, Видеоарт фестивал, Москва, Русија
- *Идентификувајте*, Македонски културен центар, Њујорк, САД
- *Ојсесија*, Интернационален аудио-видео арт фестивал, Галерија- X, Истанбул, Турција [cd- каталог]
- *Создавање на балканските војни: Ира*, Европски медиа арт фестивал, Оснабрук, Германија
- *Создавање на балканските војни: Ира*, Going Public 05 - Communities and Territories, Лариса, Грција
- *Создавање на балканските војни: Ира*, Synch Festival, Layrio, Атина, Грција
- *Трансмедиа.05*, Интернационален медиа арт фестивал, Берлин, Германија, [каталог]

2004

- *I Had a Dream*, Кунстраум Баден, Баден, Швајцарија
- *Четири македонски автори*, Ракун спејс, Њујорк, САД
- *Instant Video Festival*, Aix-en-Provence, Франција [каталог]
- *Young Artists' Biennial: Images of Violence / Violence of Images*, Букурешт, Романија, [каталог]
- *Годишна награда за млад ликовен уметник ДЕНЕС*, Куршумли-ан, Скопје, [каталог]
- *Avatud Stuudio*, Mooste Guest Studio, Моосте, Естонија
- *Периферни визи*, лето на десетгодишнина на CESTA, Табор, Чешка Република
- *Создавање на балканските војни: Ира*, Музеј на град Скопје, [каталог]
- *Создавање на балканските војни: Ира*, Casa Tranzit, Клуш, Романија
- *Создавање на балканските војни: Ира*, Културен центар REX, Белград, Србија
- *Создавање на балканските војни: Ира*, Медиа арт институт Монтевидео, Амстердам, Холандија
- *Балкан блек бокс фестивал*, Берлин, Германија
- *Експериментален филмски фестивал Carbuari*, Музеј „Флореан“ Баиа Маре, Романија

2003

- *eBent'03*, Меѓународен перформанс фестивал Барселона, Шпанија
- *NfSe - North facing Southeast*, Kanuti Gildi Saal, Талин, Естонија
- *РАМЗ презентацији*, Е-медиа центар, Академија на уметностите, Талин, Естонија
- *International art meeting Katowice*, BWA Современа уметничка галерија, Катовице, Полска
- *Waterpieces*, Интернационален видеоарт фестивал, NOASS, Рига, Латвија
- *FREEka*, Фестивал на документарен филм, Толмин, Словенија
- *FONA*, Фестивал на нови уметности, Музеј на модерна и современа уметност, Риека, Хрватска, [каталог]
- *Мостарски интеркултурен фестивал*, Мостар, Босна и Херцеговина
- *Extra Short Film Festival ESF*, Новосибирск, Русија
- *Контекст Европа Sud-Est*, Les Subsistances, Лион, Франција
- *Rencontres Internationales Paris/Berlin*, Париз, Франција

2002

- *Од 2002 во 2003*, Избухов културни базен, Крањ, Словенија
- *Арх фестивал на меѓународна интердисциплинарна соработка*, CESTA, Табор, Чешка
- *CESTA во Прага*, FCCA, Прага, Чешка
- *IN SITU*, Културен центар Точка, Скопје
- *Интернационален видеофестивал „ВидеоМедеја“*, Нови Сад, Србија [каталог]

2001

- *IV Франкофонски ири*, Еспланада на Канадскиот музеј на цивилизација, Отава, Канада
- *Sculpture contest*, Франкофонски игри, Gallery Montcalm of the Maison du Citoyen, Хул, Канада, [каталог]
- *5шо биенале на младите уметници*, МСУ, Скопје, [каталог]

1998

- *Млади хераклејски вечери*, Уметничка галерија Моша Пијаде, Битола, [каталог]
- *Драслајца 98*, ОУ Св. Климент Охридски, с. Драслајца, Струга

Награди и резиденцијални престои:**2014**

- Резиденцијален престој, хотел „Марија Капел“, Хорн, Холандија

2011

- Награда за интердисциплинарност *Драгиша Наневски*, АКТО- фестивал за современи уметности, Битола (проект на Warren Neidich и ФЛУ Скопје; учесници: Сузана Милевска, Слободанка Стевческа, Филип Ризов, Дарко Алексовски, Катерина Соколова и Ивана Спироска)

2010

- Награда за интердисциплинарност *Драгиша Наневски*, АКТО- фестивал за современи уметности, Битола (ОПА)

2006

- *CampLand* (Transeuropa), Копродукциски грант и резиденцијален престој, Хилдесхајм, Германија
- Номинација, *Egoart Prize*, Словачка (ОПА)

2004

- Резиденцијален престој во Stiftung Künstlerhaus Boswil, Швајцарија
- *ДЕНЕС*, Годишна награда за млад ликовен уметник (ОПА&ХА)

- Резиденцијален престој, Balkan Black Box, Берлин, Германија
- Резиденцијален престој во Triangle France - Friche la Belle de Mai, Марсеј, Франција

2003

- Резиденцијален престој во Mooste Guest Studio (MoKS), Естонија

2002

- Резиденцијален престој во Cité Internationale des Arts, Париз, Франција

1997

- Годишна награда на ФЛУ, Скопје

Семинари, програми за обука и колонии:

2014

- *Renkonto Artist Meeting*, Крушево

2013

- *Ликовна колонија Галичник*, Маврово

2011

- *D.I.Y. Biotech Workshop*, SEAFair, ФЛУ, Скопје
- *University Without Walls* - партиципативен проект на Warren Neidich, ФЛУ, Скопје

2010

- *Медиа хакинџ работилница*, SEAFair, Институт Евро-Балкан, Скопје
- *Работилница за биотехнологија*, SEAFair, Лабораторија за молекуларна биологија, Природно-математички факултет, Скопје
- *Авџорски низ јојавношо - уметничко делување во природа*, Сливница

2008

- *Авџорски низ јојавношо - уметничко делување во природа*, Ораов дол, Кадиица

2006

- *Making Of*, работилница, Казино Луксембург – Форум на современа уметност, Луксембург
- Средба на уметници и организатори на YVAA - *Young Visual Artists Awards*, Приштина, Косово

2004

- *Транскултурно мајирање, Мобилна периферија: културно мајирање на северните географски станици*, работилница, Лофотен, Норвешка

2003

- *РАМЗ, Преобразување на културните територии во новите медиуми*, работилница, Е-медиа центар, Академија на уметностите, Талин, Естонија

2001

- *Видеоарт работилница*, Место за визуелна култура, Скопје

1998

- *Драслајца 98*, ликовна колонија, с. Драслајца, Струга

Членство во стручни жирија и комисии:

- 2012** - Жири на АКТО - фестивал за современи уметности, Битола

- 2012** - Годишна награда за млад ликовен уметник *ДЕНЕС*, Скопје

- 2005** - Годишна награда за млад ликовен уметник *ДЕНЕС*, Скопје

- 2003** - Избор на уметници за резиденцијален престој во *Mooste Guest Studio (MoKS)* за 2004, Естонија

Семинари и тренинг програми од други области:

Предавач:

2003 - *Испражување низ активно учество (Театарска работилница)*, Скопје, (УНИЦЕФ)

2002 - *Испражување низ активно учество (Театарска работилница)*, Скопје, (УНИЦЕФ)

2002 - *Испражување низ активно учество / Имам право да знам*, Охрид, (УНИЦЕФ)

Учесник:

2010 - *Креативни индустрии*, Крушево (Холандска амбасада, Скопје / Kunstenaars&CO, Холандија / Прима центар, Скопје)

2010 - *Креативни индустрии*, Битола (Холандска амбасада, Скопје / Kunstenaars&CO, Холандија / Прима центар, Скопје)

2010 - *Креативни прагови*, Скопје (Холандска амбасада, Скопје)

2009 - Промоција на холистички ран детски развој преку иновативни медиуми и материјали, Скопје (УНИЦЕФ)

2003 - *Умешности за социјални промени регионална работилница*, Охрид (Европска културна фондација и ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

2003 - *Методологија на испражување низ активно учество*, Маврово, (УНИЦЕФ)

2003 - *Форум театар*, Скопје (НВО Рубикон, Скопје и Институт за трајни заедници)

2002 - *Испражување низ активно учество*, Скопје, (УНИЦЕФ)

2002 - *Театар и медиација*, Скопје, Тетово, Куманово (Детски театарски центар, Скопје / People & Culture, Марсеј / Интеркултурна мрежа, Берлин)

2002 - *Стратешко планирање*, Охрид, (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

2001 - *Работилница за дејски права*, Скопје

2001 - *Театарот како посредник во конфликтни ситуации*, Блосин, Германија (Детски театарски центар, Скопје / People & Culture, Марсеј / Интеркултурна мрежа, Берлин)

2000 - *Театарот како посредник во конфликтни ситуации*, Сет, Франција (Детски театарски центар, Скопје / People & Culture, Марсеј / Интеркултурна мрежа, Берлин)

2000 - *Умешности за социјални промени (Игра против насилство 2)*, Скопје, (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

2000 - *Умешности за социјални промени (Игра против насилство 2)*, Охрид, (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

2000 - *Меѓународна мајмура - визуелни умешности*, Загреб, Хрватска (International Baccalaureate)

2000 - *Развивање на публика*, Охрид (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

1999 - *Менаџмент на независни проекти*, Битола, (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

1999 - *Тренинг за тренери*, МКЦ, Скопје (ИЦИУ Мултимедиа и Детски театарски центар, Скопје)

1999 - *Умешности за социјални промени (Игра против насилство 1)*, Скопје, (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

1999 - *Умешности за социјални промени (Игра против насилство 1)*, Битола, (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

1999 - *Умешности за социјални промени (Игра против насилство 1)*, Охрид (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

1999 - *Менаџмент на проекти во области на култура*, Охрид (ИЦИУ Мултимедиа, Скопје)

Работа со млади луѓе:

2012-2014: асистент на студиската програма по сликарство на ФЛУ во Скопје.

2008: ликовни работилници со ученици од три средни училишта, во рамките на проектот *Младише и културата*, на *Институтот за развој, култура и иницијативи на младише*, Скопје.

2003: *Јас сум од Моосте*, алтернативен час по англиски јазик со користење на ликовна уметност, изведен со децата од основното училиште во Моосте, Естонија, за време на престојот во *Mooste Guest Studio*, Естонија.

2003: *Имам право да знам*, театарски работилници, Јавна установа за млади луѓе со образовни и социјални проблеми *25 Мај*; Детски дом *11 Октомври*; Центар за заштита и едукација на деца и младинци *Ранка Милановиќ*, Скопје; *Појравен дом*, Тетово, проект на УНИЦЕФ.

2002: *Имам право да знам*, театарски работилници, Јавна установа за млади луѓе со образовни и социјални проблеми *25 Мај*, Скопје, проект на УНИЦЕФ

2001-2003: наставник по визуелни уметности во гимназијата *Јосип Броз Тито*, Скопје, програма - меѓународна матура.

2001-2003: Арт и драма- работилници со млади луѓе од Детскиот дом *11 Октомври* и Центарот за заштита и едукација на деца и младинци *Ранка Милановиќ*, Скопје, програма *Уметности за социјални промени*, НВО *Арт Форум*, Скопје

2000-2002: *Улични приказни*, драма - работилници со мултиетнички групи на деца, *Детски театарски центар*, Скопје.

1999-2001: наставник по уметност и дизајн во гимназијата *Јосип Броз Тито*, Скопје, меѓународна матура и национална програма.

2000: арт - работилници со деца бегалци од Косово сместени во колективни центри, проект на НВО ОХО, Скопје и УНХЦР.

1999-2000: надворешен соработник и испитувач за ликовни уметности во *ПЕКСНАС* програмата за средно образование, Скопје.

1999-2000: *Со ира прежив нависоко - Уметности за социјални промени*, програма на Европската фондација за култура во партнерство со Сорос мрежата за Југоисточна Европа, арт и драма- работилници во Центарот за социјално запоставени деца *Љубанци*, Скопје, НВО *Рубикон*, Скопје.

1999-2000: арт и драма - работилници со мултиетнички групи на деца во ризик, проект на *Детскиот театарски центар*, Скопје и Центарот за изведувачки уметности, *Мултимедиа*, Скопје

1998-1999: наставник по ликовна уметност во ОУ *Живко Брајковски*, Скопје, ОУ *Гоце Делчев*, Љубанци и Јавна установа за млади луѓе со образовни и социјални проблеми *25 Мај*, Скопје

1996: арт - работилници со деца- бегалци од Босна и Херцеговина, сместени во кампот *Чичино село*, проект на *Првата германска амбасада во својот*, Скопје.

Творечка активност

Слободанка Стевческа работи на полето на видеоуметноста, уметноста на новите медиуми, перформансот и постконцептуалните практики. Дел од нејзиното творештво е наменето за галериски простор, често третирајќи го и реферирајќи на уметничкиот систем, но во дел излегува и надвор од уметничките институции, користејќи ги јавниот простор и мас-медиумите. Значаен дел од нејзините дела можат да се опишат и како сајт-специфик и контекст-специфик ситуации. Дел од нив си поигруваат со реалноста и фикцијата, користејќи конкретни општествени

ситуации и појави. Често обработувани проблематики во нејзиното творештво се ефемерноста на уметничкото дело, деконструкцијата, комодификацијата на уметничкиот продукт и симулацијата. Иако во најголем дел нејзиното творештво може да се разгледува како формално поместување, деконструкција и анализа на конкретно избраните медиуми, сепак, нејзината ликовна практика може да се карактеризира како ангажирана и практика во доменот на институционалната критика. Од 2001, па наваму е член на дуото ОПА (Опсесивно посесивна агресија), во чиј склоп ги развива наведените проблематики.

Кандидатката има реализирано 28 самостојни претставувања во: Њујорк (САД), Берлин (Германија), Хилдесхајм (Германија), Марсеј (Франција), Валенсиен (Франција), Амстердам (Холандија), Хорн (Холандија), Парну (Естонија), Тарту (Естонија), Моосте (Естонија), Железници (Словенија), Ровињско село (Хрватска), како и во Скопје, Битола, Прилеп и Велес. Значајно искуство за нејзиното творештво се и резиденцијалните престои (вкупно 7) во Франција, Холандија, Естонија, Германија и Швајцарија.

Од нејзиното богато творештво можат да се издвојат неколку проекти, меѓу кои и мокументарното (лажно, документарно) видео „Македонска реалност“, презентирано во МСУ- Скопје и емитувано како реален документарец во ударен термин на ТВ А1, во август 2003 год. Делото, на еден авто ироничен начин ја отсликува состојбата во современото македонско општество, но и поконкретно, на македонската ликовна сцена, обликувајќи еден сон на денешниот млад уметник. Во видеото, со помош на компјутерска манипулација, неколку дела од париските најпознати современи музеи и галерии се заменети со дела на дуото ОПА. Подоцна, видеото доживува триесетина меѓународни презентации, меѓу кои и на значајни фестивали за новомедиумска уметност.

Понатаму, видеоделата „Ддивајс“ и „Проект кој не е проект“, повторно си поигруваат со реалноста и фикцијата во една документарна видеоформа. За „Проект кој не е проект“ во 2006 год., ОПА го добива копродукцискиот грант *CampLand* на фестивалот *Трансеуропа - Европски театарски и перформанс фестивал*, кој се доделува на три проекти од Европа, а за видеото „Ддивајс“ францускиот критичар Марк Мерсије ќе напише дека изобилува со „шадокански“ дадаистички хумор, заклучувајќи дека „следната револуција ќе биде поетско-дигитална... и шадоканска“.

За издвојување е и делото „Ташаци“ и неговата надополнета верзија „Ташаци за сите!“. Станува збор за интерактивна видеопроекција, каде што комплексен софтвер и сензори го следат движењето на публиката. Така, делото кое ги тематизира уметничкиот систем, очекувањата кај публиката и ефемерноста на уметничкото дело се довршува во зависност токму од движењето на посетителите. Во 2010 год., овој проект ја добива наградата за интердисциплинарност на Фестивалот за современи уметности АКТО во Битола.

Од поновите дела за издвојување се проектите „Уште еден фрустриран уметник“ - комплексен партиципативен проект кој завршува со серија на фотографии и видеоинсталацијата „Вечно тело“, која својата премиера ја доживува во 2013 год., на групната меѓународна изложба *Victory Obsessed* во Културниот центар „Замек“ во Познан.

Од забележително значење е присуството на кандидатката на битни меѓународни изложби и фестивали. Можат да се издвојат учествата на: *Трансмедиа - интернационален медиа арт фестивал*, Берлин (2005); *Московско биенале на современа уметност* (2011); *Биеналето на млади уметници* во Букурешт, Романија (2004); *KunstVlaai - саемој на современи уметности*, Амстердам (2010); изложбата *Vic o plavuši: stereotipi u kojima živimo*, реализирана во Етнографскиот музеј во Загреб (2013); фестивалот *Rencontres Internationales Paris/Berlin* (2005 и 2003); изложбата *I Had a Dream* во Кунстраум, Баден, Швајцарија (2004); *Freewaves - биенале на уметности во нови медиуми*, Лос Анџелес (2006); *FONA - Фестивалот на нови уметности*, одржан во Музејот на модерна и современа уметност во Риека (2003) итн.

Учествува на поважните меѓународни претставувања на македонската современа уметност од поново време: *Синезија*, во организација на МСУ-Скопје, презентирани во Виена, Рим, Белград и Софија; *In the Zone*, во организација на МСУ-Скопје, реализирана во Мултимедијалниот центар во Ровињ, Хрватска; *Рефлексија: бело-црно или не?!*, во организација на Националната галерија на Р. Македонија, а реализирана во Касорија - музејот на современа уметност во Неапол, Италија; изложбите *Made in Macedonia*, во галеријата *Pall Mall* во Лондон и *Made in Macedonia – Bricolage* во Амбасадата на Р. Македонија во Виена; *Уметничкој во разговор*, реализирана во Кампнагел во Хамбург, а во организација на Националната галерија на Р. Македонија итн. Застапена е и во постојаната поставка на Музејот на современата уметност во Скопје.

Од домашните групни изложби можат да се издвојат: *Фрајменџи – македонска ликовна сцена 1991-2011*, МСУ, Скопје; *SEAFair - Скопски фестивал на електронски уметности*, МСУ, Скопје; *Кајасирофата и креативноста: Уметноста во времето на неизвесност*, МСУ, Скопје; *Поколение XXX*, Музеј на град Скопје итн.

Слободанка Стевческа е добитник и на неколку награди од сферата на современата уметност: наградата за млад ликовен уметник – ДЕНЕС во 2004 (доделена на групата ОПА); потоа двапати, Наградата за интердисциплинарност, доделена од Фестивалот за современи уметности АКТО во Битола, еднаш на групата ОПА во 2010 и еднаш на групниот партиципативен проект *In the Mind's I* во 2011. Во 2006, ОПА е номинирана за словачката награда *Egoart Prize*.

Наставно-образовна дејност и дејност од поширок интерес

Во изминатиот период од 2012 година до денес, како асистент на Катедрата за сликарство, Слободанка Стевческа со најголема посветеност ги изведува(ше) вежбите по предметите цртање, сликање и акт. Секогаш е достапна за студентите, реализирајќи интензивна комуникација и посветувајќи се на индивидуалноста на секој студент. Нејзиното претходно педагошко искуство, но и нејзиното богато творечко искуство, се покажаа како значајни за нејзината сегашна работа на Факултетот за ликовни уметности.

Кандидатката успешно ги реализира предметните програми и воспоставува професионален однос со студентите, што е потврдено и со позитивната просечна

оценка 9,03, добиена при анонимна студентска анкета спроведена во летниот семестар во учебната 2013/14 година, организирана во рамките на процесот на самоевалуација на Факултетот за ликовни уметности.

Од 2012 год. па наваму, дел е од неколку комисији и работни тела за реализација на различни активности на Факултетот. Дел е од работната група за подготовка и изработка на новата веб - страница на Факултетот, учествува во подготвителни активности за претставување на ФЛУ на деновите на УКИМ и саемице за високо образование, дел е од работната група при Центарот за кариера, како и од новоформираната комисија за соработка со странство.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Земајќи ги предвид исклучителниот творечки опус на кандидатката Слободанка Стевческа, нејзините достигнувања на македонската и меѓународната современа ликовна сцена, како и на нејзината длабока посветеност во наставата и другите воннаставни ангажмани и резултати, Рецензентската комисија смета дека таа целосно ги исполнува условите за избор во повисоко наставно - научно звање. Комисијата има особена чест и задоволство на Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за ликовни уметности во Скопје да му предложи асистент м-р Слободанка Стевческа да биде избрана во звањето **доцент**, по предметите цртање и сликање на студиската програма по сликарство на ФЛУ во Скопје.

Рецензентска комисија

Ред.проф. м-р Благоја Маневски, претседател с.р.

Ред.проф. м-р Антони Мазневски, член с.р.

Вонр.проф. м-р Жанета Вангели, член с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Слободанка Стевческа

Институција: Факултет за ликовни уметности - Скопје

Научна област: сликарство

НАСТАВНО - ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред.број	Назив на активноста	Поени
Одржани вежби од прв циклус на студии		
1	Учебна 2011/12 (летен семестар) 20x15x0.03 =9	9
2	Учебна 2012/13 (зимски/летен семестар) (20x15x0.03)x2 =18	18
3	Учебна 2013/14 (зимски/летен семестар) (20x15x0.03)x2 =18	18
	Вкупно	45

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред.број	Назив на активноста	Поени
	Трудови со оригинални научни резултати, објавен во стручно/научно популарно списание со меѓународен уредувачки одбор	
1	2004, <i>Update: Skopje</i> , WeAreTheArtists, No. 3, published by Oliver Kielmayer in collaboration with Foundation Künstlerhaus Boswil, Switzerland ; (коавтор, 3x80%)	2.4
2	2004, <i>Save the Dojran Lake! – Culture in Macedonia as an Eco-disaster</i> , Kunst.ee, Estonia, 2/2004 ; (коавтор, 3x80%)	2.4
	Секциски предавања на научен/стручен собир со меѓународно учество	
1	2003, предавање во склоп на РАМЗ, <i>Преобразување на културниите периферии во новиите медиуми</i> , Е-медиа центар, Академија на уметностите, Талин, Естонија.	2
2	2004 предавање во склоп на <i>Транскултурно мапирање, Мобилна периферија: културно мапирање на северните географски станици</i> , Nordland College of Art and Film Kabelvåg, Норвешка.	2
3	2006, предавање во склоп на средбата на уметници и организатори на <i>YVAA - Young Visual Artists Awards</i> , Приштина, Косово	2
4	2006, предавање во склоп на <i>Making Of</i> , Казино Луксембург – Форум на современа уметност, Луксембург	2
5	2014, предавање во склоп на <i>Renkonto Artist Meeting</i> , Крушево	2
	Вкупно	14.8

СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Ред.број	Назив на активноста	Поени
	Самостојно јавно претставување со ликовни дела (во странство по повик)	
1	2014, <i>Schizomechanics (OPA Professional)</i> , хотел „Марија Капел“, Хорн, Холандија	7
2	2013, <i>Noch ein frustrierter Künstler</i> , (ОПА), Прима центар, Берлин, Германија	7
3	2011, <i>Bollocks</i> , (ОПА), Студио „Голо брдо“, Ровињско Село, Хрватска	7
4	2010, <i>Проект кој не е проект</i> (ОПА), Македонски културен центар, Њујорк, САД	7
5	2009, <i>Проект кој не е проект</i> (ОПА), самостојно претставување во рамките на <i>Europa Neurotisch #2</i> , Petersburg Project Space, Амстердам, Холандија	7
6	2009, <i>Le TOUT à COUP... d'OPA</i> , (ОПА), L'H du Siège, Валенсиен, Франција	7
7	2006, <i>Проект кој не е проект</i> (ОПА), самостојно претставување во рамките на <i>Трансеуропа</i> - Европски театарски и перформанс фестивал, Хилдесхајм, Германија	7
8	2004, <i>О.П.А.</i> , (ОПА), RAW Tempel, самостојно претставување во рамките на <i>Балкан блек бокс фестивал</i> , Берлин, Германија	7
9	2004, <i>Red Chief 4016 et autres videos du Collectif OPA</i> , (ОПА), RLBQ, Марсеј, Франција	7
10	2003, <i>Ddevice</i> , (ОПА), Mooste Guest Studio, Моосте, Естонија	7
11	2003, <i>Видеопрезентација на ОПА делата</i> (ОПА), Академија Грата, Парну, Естонија	7
12	2003, <i>Видеопрезентација на ОПА делата</i> (ОПА), Тарту Арт Хаус, Тарту, Естонија	7
13	2003, <i>Видеопрезентација на ОПА делата</i> (ОПА), Културно друштво РОВ, Железници, Словенија	7
	Самостојно јавно претставување со ликовни дела (во земјата по повик од национална установа)	
1	2007, <i>ОПА</i> , (ОПА), Културен центар „Марко Цепенков“, Прилеп	5
2	1999, <i>Доказ дека правото е правото, единствена и универзална висина</i> , Завод и музеј, Битола	5
	Самостојно јавно претставување со ликовни дела во земјата	
1	2014, <i>Психоконцептуални контемплации (OPA Professional)</i> , Агенција за сериозни интереси, Скопје	4
2	2013, <i>Проект кој не е проект</i> , (ОПА), видеопроектија и промоција на книга, Кооперација, Скопје	4
3	2012, <i>Леонардо или Микеланџело?</i> (проект во процес), МСУ,	4

	Скопје (ОПА)	
4	2011, <i>Ушће еден фрустриран уметник</i> , (ОПА), Отворено графичко студио, Музеј на град Скопје, Скопје	4
5	2010, <i>Ташаци за ситије!</i> (ОПА), Мала галерија, Скопје	4
6	2005, <i>Дивајс</i> , (ОПА), дом на културата, самостојно претставување во рамките на <i>Културна офанзива – операција Велес</i> , Велес	4
7	2005, <i>Professional Site Specific Installers - Lounge Café</i> , (ОПА&ХА), press to exit project space, Скопје	4
8	2004, <i>Professional Site Specific Installers - One Call That's All</i> , (ОПА&ХА), во рамките на <i>Меѓународниот концептуален проект - Sites</i> , Битола	4
9	2003, <i>Македонска реалност</i> , видео мокументарец, (ОПА&ХА), проекција во МСУ, Скопје и емитување на ТВ А1	4
10	2001, <i>Презентација на зафатениот ОДЕКАМ</i> , (ОПА), CIX Gallery, САС, Скопје	4
11	2001, <i>Зафаќање ОДЕКАМ</i> , (ОПА), перформанс, наспроти зградата на Собранието на Македонија	4
12	2000, <i>55 минути комуникација</i> , во рамките на Интернационалниот уметнички симпозиум/изложба <i>НЕ-ДА</i> , Битола	4
13	1999, <i>Пет сџолици и видео</i> , CIX Gallery, Центар за современи уметности, Скопје	4
	Групно јавно претставување со ликовни дела – со посебен проект, меѓународна, селектирана и жирирана манифестација (во странство)	
1	2014, <i>Made in Macedonia – Bricolage</i> , Амбасада на Р. Македонија, Виена, Австрија	4
2	2014, <i>In the Zone</i> , Мултимедијален центар, Ровињ, Хрватска	4
3	2014, <i>Паралелен универзум: 5 современи уметници од Македонија</i> , Duplex100m2, Сараево, БиХ	4
4	2014, <i>Свежа како домаќин: Современата македонска уметност разоткриена и разрамена</i> , Галерија „Казамаат“, Осиек, Хрватска	4
5	2013, <i>Strano tijelo</i> , Галерија „Грета“, Загреб, Хрватска	4
6	2013, <i>Vic o plaviši: stereotipi u kojima živimo</i> , Етнографски музеј, Загреб, Хрватска	4
7	2013, <i>Victory Obsessed</i> , Културен центар „Замек“, Познан, Полска	4
8	2013, <i>Рефлексција: бело-црно или не?!</i> , Музеј на современа уметност „Касорија“, Неапол, Италија	4
9	2012, <i>Антонио Г. Лауер – Интернационален собир на уметници</i> , Штаглинец, Хрватска	4
10	2012, <i>Made in Macedonia</i> , La Galleria Pall Mall, Лондон	4

11	2011, <i>In City...In Citie</i> , Tallinn Nokia Hall, Талин, Естонија	4
12	2011, <i>Московско биенале на современа уметност</i> , Москва, Русија	4
13	2011, <i>Синесџезија</i> , Галерија „Средец“, Софија, Бугарија	4
14	2010, <i>Синесџезија</i> , Музеј на град Белград, Белград, Србија	4
15	2010, <i>МАХ</i> , Atelier 13, Валенсиен, Франција	4
16	2010, <i>Едноминутен филм и видеофестивал</i> , Арау, Швајцарија	4
17	2010, <i>Синесџезија</i> , Complesso monumentale di San Michele a Ripa Grande, Рим, Италија	4
18	2010, <i>KunstVlaai</i> - саем на современи уметности, Амстердам, Холандија	4
19	2010, <i>Extra Short Film festival</i> , Кино 35мм, Москва, Русија	4
20	2009, <i>Festival du film minute de Lille</i> , Лил, Франција	4
21	2009, <i>Синесџезија</i> , Palais Porcia, Виена, Австрија	4
22	2009, <i>World One Minutes</i> , Golden Acre, Кејптаун, Јужноафриканска Република	4
23	2009, <i>World One Minutes</i> , Француски културен центар, Мапуто, Мозамбик	4
24	2009, <i>Video.it</i> , Fondazione Merz, Торино, Италија	4
25	2009, <i>Video.it</i> , Centro Culture Contemporanee, Catania	4
26	2009, <i>Video.it</i> , Casa del Cinema, Рим, Италија	4
27	2009, <i>World One Minutes</i> , Vrijstaat O., Oostende, Белгија	4
28	2008, <i>One Minutes Panorama</i> , Calouste Gulbenkian Museum, Лисабон, Португалија	4
29	2008, <i>Bronx Culture Trolley</i> , Synthetic Zero, Бронкс – Њујорк, САД	4
30	2008, <i>Отворање на галеријата Art'est – дела од колекцијата на фам. Санев</i> , Art'est, Париз, Франција	4
31	2008, <i>World One Minutes Brussels</i> , deBuren, Брисел, Белгија	4
32	2008, <i>Videominuto Festival</i> , Центар за современи уметности Luigi Recchi, Прато, Италија	4
33	2008, <i>The World One Minutes Exhibition</i> , Today Art Museum, Пекинг, Кина	4
34	2008, <i>Капастрофа и креативност</i> , Weil Gallery, Корпус Кристи, Тексас, САД	4
35	2008, <i>Bild-rausch-videofestival</i> , Kino achteinhalb, Саабрукен, Германија	4
36	2008, <i>Видеопроекција, Номадизам, нови медиуми и нова уметничка мобилност во Европа</i> - симпозиум, Théâtre-Villette, Париз, Франција	4
37	2007, <i>Видеомедеја</i> , Интернационален видеофестивал, Музеј	4

	на Војводина, Нови Сад, Србија	
38	2007, <i>Инстјантј видеофестјивал</i> , Friche Belle de Mai, Марсеј, Франција	4
39	2007, <i>Поштемкиново село</i> , фестивал <i>Break 2.4</i> , Љубљана, Словенија	4
40	2007, <i>Вмрежување на стјудентјскијте и младинскијте ценјтри од рејиноиј</i> , СКЦ, Белград, Србија	4
41	2006, <i>Видео вечер</i> , Прима Центар, Берлин, Германија	4
42	2006, <i>Mixed Pickles – Overloaded</i> , K3 Project Space, Цирих, Швајцарија	4
43	2006, <i>Премноју слобода?</i> , <i>Freewaves</i> - биенале на уметности во нови медиуми, Лос Анџелес, САД	4
44	2006, <i>Уметјникој во разјовор</i> , Кампнагел, Хамбург, Германија	4
45	2006, <i>Македонска видеоуметјносј</i> , M&N, Берлин, Германија	4
46	2006, <i>Camera Obscura</i> , Lanfranchis Memorial Discoteque, Сиднеј, Австралија	4
47	2006, <i>Сонце за сјјте</i> , Прима центар, Берлин, Германија	4
48	2006, <i>Алјтернајјивен филм/видеофестјивал - review</i> , Студентски град, Белград, Србија	4
49	2005, <i>Rencontres Internationales Paris/Berlin</i> , Париз, Франција	4
50	2005, <i>Алјтернајјивен филм/видеофестјивал</i> , Академски филмски центар - DKSG, Белград, Србија	4
51	2005, <i>VideoNight</i> , <i>Алјтернајјивен</i> фестивал на краток филм, Tîrgu Mures, Романија	4
52	2005, <i>CONVERSIONs Series</i> , Synthetic Zero, Њујорк, САД	4
53	2005, <i>Луксуз филм фестјивал</i> , Кршко, Словенија	4
54	2005, <i>Медиа артјфестјивал</i> , Центар за современи експериментални уметности, Јереван, Ерменија	4
55	2005, <i>Пусјо</i> , Видеоарт - фестивал, Москва, Русија	4
56	2005, <i>Игенјијтеји</i> , Македонски културен центар, Њујорк, САД	4
57	2005, <i>Ојсесија</i> , Интернационален аудио-видеоарт фестивал, Галерија- X, Истанбул, Турција	4
58	2005, <i>Трансмедјале.05</i> , Интернационален медиа арт фестивал, Берлин, Германија	4
59	2004, <i>I Had a Dream</i> , Кунстраум Баден, Баден, Швајцарија	4
60	2004, <i>Четјири македонски авјтори</i> , Ракун спејс, Њујорк, САД	4
61	2004, <i>Instants Video Festival</i> , Aix-en-Provence, Франција	4
62	2004, <i>Young Artists' Biennial: Images of Violence / Violence of</i>	4

	<i>Images</i> , Букурешт, Романија	
63	2004, <i>Avatud Stuudio</i> , Mooste Guest Studio, Моосте, Естонија	4
64	2004, <i>Периферни визији</i> , лето на десетгодишнина на CESTA, Табор, Чешка Република	4
65	2004, <i>Балкан блек бокс фестивал</i> , Берлин, Германија	4
66	2004, <i>Експериментален филмски фестивал Carbuari</i> , Музеј „Флореан“, Баиа Маре, Романија	4
67	2003, <i>eBent'03</i> , Меѓународен перформанс фестивал, Барселона, Шпанија	4
68	2003, <i>NfSe - North facing Southeast</i> , Kanuti Gildi Saal, Талин, Естонија	4
69	2003, <i>РАМЗ презентации</i> , Е-медиа центар, Академија на уметностите, Талин, Естонија	4
70	2003, <i>International art meeting Katowice</i> , BWA современа уметничка галерија, Катовице, Полска	4
71	2003, <i>Waterpieces</i> , Интернационален видеоарт фестивал, NOASS, Рига, Латвија	4
72	2003, <i>FREEka</i> , Фестивал на документарен филм, Толмин, Словенија	4
73	2003, <i>FONA</i> , Фестивал на нови уметности, Музеј на модерна и современа уметност, Риека, Хрватска [каталог]	4
74	2003, <i>Мостарски интеркултурен фестивал</i> , Мостар, Босна и Херцеговина	4
75	2003, <i>Extra Short Film Festival ESF</i> , Новосибирск, Русија	4
76	2003, <i>Контекст Европа Sud-Est</i> , Les Subsistances, Лион, Франција	4
77	2003, <i>Rencontres Internationales Paris/Berlin</i> , Париз, Франција	4
78	2002, <i>Од 2002 во 2003</i> , Избухов културни базен, Крањ, Словенија	4
79	2002, <i>Арп-фестивал на меѓународна интердисциплинарна соработка</i> , CESTA, Табор, Чешка	4
80	2002, <i>CESTA во Прага</i> , FCCA, Прага, Чешка	4
81	2002, <i>Интернационален видеофестивал VideoMegeja</i> , Нови Сад, Србија	4
82	2001, <i>IV франкофонски игри</i> , Еспланада на Канадскиот музеј на цивилизација, Отава, Канада	4
83	2001, <i>Sculpture contest</i> , Франкофонски игри, Gallery Montcalm of the Maison du Citoyen, Хул, Канада	4
	Групно јавно претставување со ликовни дела – со посебен проект, селектирана и жирирана манифестација (во земјата)	
1	2014, <i>ДРИМОН-фестивал</i> , Струга	2

2	2014, <i>Точка на спојување: Уметноста како антихемониска пројектанда</i> , Кооперација, Скопје	2
3	2014, <i>Солидарноста - Недовршен проект?</i> (постојана поставка), МСУ, Скопје	2
4	2013, <i>Поколение ХХХ</i> , Музеј на град Скопје, Скопје	2
5	2013, <i>Реидентификација</i> , Кооперација, Скопје	2
6	2013, <i>Уметнички и дигитални: Транзициска авторитетност, состојба по 1991</i> , Чифте- амам, Скопје	2
7	2013, <i>Каде се сите?</i> , Кооперација, Скопје	2
8	2012, <i>Скопје: Врвна колекција на лични сеќавања 1960 – 2010 вол.1 (Бела ноќ)</i> , МКЦ, Скопје	2
9	2012, <i>Лични полиптики</i> , Кооперација, Скопје	2
10	2012, <i>Визуелни индустрии (Скопје креатива фестивал)</i> , Скопје	2
11	2012, <i>Спрашејте на сеќавањето #1</i> , Кооперација, Скопје	2
12	2012, <i>ЕПП (Економско- пројектандни пораки)</i> , Кооперација, Скопје	2
13	2012, <i>800 Революции во минува</i> , Кооперација, Скопје	2
14	2012, <i>Аларм 2:1</i> , Отворено графичко студио, Музеј на Град Скопје, Скопје	2
15	2011, <i>SEAFair - Скопски фестивал на електронски уметности</i> , МСУ, Скопје	2
16	2011, <i>ФРИК- фестивал</i> , Скопје	2
17	2011, <i>Фрагменти – македонска ликовна сцена 1991-2011</i> , Музеј на современа уметност, Скопје	2
18	2011, <i>Авторски низ јавношо 4</i> , Ликовен салон, Велес	2
19	2011, <i>Авторски низ јавношо 4</i> , Дом на културата „ Драги Тозија“, Ресен	2
20	2010, <i>АКТО - Фестивал за современи уметности</i> , Битола	2
21	2010, <i>Alarm Container</i> , Аларм-фестивал, Љубаништа	2
22	2010, <i>ФРИК- фестивал</i> , Скопје	2
23	2009, <i>Синезија</i> , Музеј на современа уметност, Скопје	2
24	2009, <i>Скопје не е трилер!</i> , Културен центар ЦК, Скопје	2
25	2009, <i>Авторски низ јавношо 3</i> , Куќа на Касапови, Велес	2
26	2009, <i>Биенале на млади уметници од Европа и Медитеранот / Македонски филмови</i> , Скопје	2
27	2008, <i>Внатре-надвор</i> , Мала станица - Национална галерија на Македонија, Скопје	2
28	2008, <i>21-12</i> , Музеј на современата уметност, Скопје	2
29	2008, <i>Катастрофа и креативност: Уметност во времето на неизвесност</i> , МСУ, Скопје	2
30	2007, <i>Проекција на избор од фестивалот Сив</i> , Мала станица, Скопје	2

31	2006, <i>Сѿав - фестивал на видео, крајѿок и експериментален филм и фотѿографија</i> , Битола	2
32	2006, <i>АсѿерФесѿ</i> , Меѓународен филмски и видео фестивал на југоисточна Европа, Струмица	2
33	2006, <i>Звуциѿе на чаршијаѿа – арт кино</i> , Чифтеа-амам, Скопје	2
34	2006, <i>Уметникоѿ во разговор</i> , Македонска национална галерија - Чифте -амам, Скопје	2
35	2004, <i>Годишина наѿрада за млад ликовен уметник ДЕНЕС</i> , Куршумли Ан, Скопје	2
36	2002, <i>IN SITU</i> , Културен центар „Точка“, Скопје	2
37	2001, <i>5ѿо биенале на младиѿе уметници</i> , МСУ, Скопје	2
38	1998, <i>Млади хераклејски вечери</i> , Уметничка галерија Моша Пијаде, Битола	2
	Помал авторски, коавторски или продукциски ангажман во рамките на едно сценско-уметничко или аудио-визуелно дело	
1	2012, <i>Кайѿѿал</i> (Кооперација), во рамки на <i>Оѿправдано ѿприсуѿни</i> , Асоцијација „Јадро“, Скопје	1
2	2011, <i>In the Mind's I</i> , партиципативен проект на Ворен Најдик, Факултет за ликовни уметности, Скопје	1
3	2011, <i>In the Mind's I</i> , партиципативен колаборативен проект во рамките на <i>АКТО Фесѿивалоѿ за современи уметносѿи</i> , Битола	1
4	2005, <i>Создавање на балканскиѿе војни: Иѿра</i> , Европски медиа арт фестивал, Оснабрук, Германија	1
5	2005, <i>Создавање на балканскиѿе војни: Иѿра</i> , Going Public 05 - Communities and Territories, Лариса, Грција	1
6	2005, <i>Создавање на балканскиѿе војни: Иѿра</i> , Synch Festival, Лаурѿо, Атина, Грција	1
7	2004, <i>Создавање на балканскиѿе војни: Иѿра</i> , Музеј на град Скопје	1
8	2004, <i>Создавање на балканскиѿе војни: Иѿра</i> , Casa Tranzit, Клуж, Романија	1
9	2004, <i>Создавање на балканскиѿе војни: Иѿра</i> , Културен центар REX, Белград, Србија	1
10	2004, <i>Создавање на балканскиѿе војни: Иѿра</i> , Медиа арт институт Монтевидео, Амстердам, Холандија	1
	Учество на ликовни симпозиуми и колонии во странство	
1	2006, <i>Making Of</i> , работилница, Казино Луксембург – Форум на современа уметност, Луксембург	1
2	2006, Средба на уметници и организатори на <i>YVAA - Young Visual Artists Awards</i> , Приштина, Косово	1

3	2004, Транскултурно мапирање, Мобилна периферија: културно мапирање на северните географски сџаници, работилница, Лофотен, Норвешка	1
4	2003, РАМЗ, Преобразување на културните периферии во новите медиуми, работилница, Е-медиа центар, Академија на уметностите, Талин, Естонија	1
	Учество на ликовни симпозиуми и колонии во земјата	
1	2014, Renkonto Artist Meeting, Крушево	0.5
2	2011, D.I.Y. Biotech Workshop, SEAFair, ФЛУ, Скопје	0.5
3	2011, University Without Walls - партиципативен проект на Warren Neidich, ФЛУ, Скопје	0.5
4	2010, Медиа хакин работилница, SEAFair, Институт Евро-Балкан, Скопје	0.5
5	2010, Работилница за биотехнологија, SEAFair, Лабораторија за молекуларна биологија, Природно-математички факултет, Скопје	0.5
6	2001, Видеоарт работилница, Место за визуелна култура, Скопје	0.5
7	1998, Драслајца 98, ликовна колонија, с. Драслајца, Струга	0.5
	Вкупно	578.5

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред.Број	Назив на активноста:	Поени
1	Учество во промотивни активности на ФЛУ 3x0.5	1.5
2	Објавено дело во каталог од национална ликовна манифестација 21x1	21
3	Објавено дело во каталог од меѓународна ликовна манифестација 26x2	52
	Член на национална жири-комисија	
1	2012, член на жири на АКТО Фестивалот за современи уметности, Битола	1
2	2012, член на жири за годишната награда за млад ликовен уметник ДЕНЕС, Скопје	1
3	2005, член на жири за годишната награда за млад ликовен уметник ДЕНЕС, Скопје	1
	Член на меѓународна жири-комисија	
1	2003, Член на жири за избор на уметници за резиденцијален престој во Mooste Guest Studio (MoKS) за 2004, Естонија	2
	Учество на национални ликовни симпозиуми (колони)	
1	2013, Ликовна колонија Галичник, Маврово	2
2	2010, Авторски низ јојавношо - уметничко делување во природа, Сливница	2

3	2008, <i>Авиџорски низ ђојавноџо - уметџничко делување во џприрода</i> , Ораов дол, Каџиџца	2
	<i>Вкуџно</i>	<i>85.5</i>
Дејности од поширок интерес		
	Студиски престој во странство	
1	2014, Резиденџијален престој, хотел „Марија Капел“, Хорн, Холандија	0.5
2	2006, <i>CampLand</i> (Transeugora), резиденџијален престој, Хилдесхајм, Германија	0.5
3	2004, Резиденџијален престој во Stiftung Künstlerhaus Boswil, Швајцарија	0.5
4	2004, Резиденџијален престој, Balkan Black Box, Берлин, Германија	0.5
5	2004, Резиденџијален престој во Triangle France - Friche la Belle de Mai, Марсеј, Франција	0.5
6	2003, Резиденџијален престој во Mooste Guest Studio (MoKS), Естонија	1
7	2002, Резиденџијален престој во Cité Internationale des Arts, Париз, Франција	0.5
	Награда за научни постигнувања од струкова организација	
1	2011, Награда за интердисциплинарност <i>Драџиша Наневски</i> , АКТО - Фестивал за современи уметности, Битола	1
2	2010, Награда за интердисциплинарност <i>Драџиша Наневски</i> , АКТО -Фестивал за современи уметности, Битола	3
3	2004, <i>ДЕНЕС</i> , Годишна награда за млад ликовен уметник	3
1	Член на факултетска комисија	0.5
	<i>Вкуџно (дејности од џоширок интерес)</i>	<i>11.5</i>
	Вкупно	97

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поеџи
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	45
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	14,8
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	578,5
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	97
Вкупно	735,3

Членови на комисијата

Ред.проф. м-р Благоја Маневски, претседател с.р.

Ред.проф. м-р Антони Мазневски, член с.р.

Вонр.проф. м-р Жанета Вангели, член с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ФИЛИП V И МАКЕДОНСКИОТ
ЕКСПАНЗИОНИЗАМ“, ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р СТЕФАН ПАНОВСКИ,
ПРИЈАВЕНА НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

На X редовна седница на Наставно-научниот совет, одржана на 22 октомври 2014 год., бевме избрани за членови на Комисијата за оцена на докторскиот труд со наслов **Филип V и македонскиот експанзионизам**, поднесен од м-р Стефан Пановски, асистент-истражувач во Институтот за национална историја. Следниов извештај ја содржи нашата оцена за поднесениот докторски труд.

ИЗВЕШТАЈ

Докторскиот труд *Филип V и македонскиот империјализам* се состои од вкупно 358 компјутерски обработени страници со новинарски проред. Текстот е распореден во 5 глави (стр. 6–340), кратенки (стр. 341–342), користена литература (стр. 343–357) и содржина (358).

Во првата глава – насловена *Наследство* (6–81), по кус приказ и анализа на состојбите пред доаѓањето на Филип V на престолот, кандидатот се фокусира на судирот со Ајтолскиот сојуз, попознат како Сојузничка војна, кој го претставувал првиот сериозен предизвик пред кој бил исправен младиот крал. Во анализата на причините за избувнувањето на војната го отфрла приказот на Полибиј како едностран и поедноставен, и при тоа истакнува дека ајтолската агресија, колку и да е значајна, сепак не може да се земе како единствена причина за војната. Напротив, причините попрво ги лоцира во новонастанатата политичка ситуација во Хелада што била резултат на создавањето на Хеленската симахија од страна на Антигон Досон. Во тие околности, како главни причини за војната ги истакнува не само потребата на Ајтолскиот сојуз да излезе од политичката изолација, туку исто така и агресивната политика на Ахајскиот сојуз во Месенија. Според тоа, Сојузничката војна произлегла од судирот меѓу Ајтолците и Ахајците, кои како членови на новата Симахија наскоро биле принудени да ги повикаат на помош сојузниците, а во прв ред Филип. Кандидатот го критикува толкувањето на некои современи историчари, според кои Сојузничката војна претставувала обид на Филип да ја прошири македонската власт во Хелада, притоа истакнувајќи дека обидите на кралот до последен момент да се избегне војната, а подоцна и подготвеноста да се прифати меѓународно посредување заради постигнување на мировен договор, се јасни сведоштва дека тој неволно бил втурнат во овој судир. Решителноста и агресивноста на Филип во текот на војната не се косат со ваквиот заклучок, зашто откако станало јасно дека војната е неизбежна, како хегемон на Симахијата, тој бил принуден активно да ги помогне своите сојузници – толкување што го заснова врз анализата на првите два похода на Филип во западна Хелада, односно Пелопонес, што очигледно биле преземени пред сè заради интересите на останатите членки на Симахијата. Но, и покрај сите успеси, особено во текот на зимската кампања на Пелопонес, првите две години од војната јасно ги покажале предностите, но и слабостите на Македонија, и особено на Симахијата како воена организација. Во продолжение следува детална анализа на прашањето за заговорот на

Апел и елиминацијата на дел од старите советници. Кандидатот го отфрла толкувањето понудено од Полибиј, а прифатено од повеќето современи историчари, според кое централна улога во случката имал Арат Постариот, односно неговите обиди за одбрана на ахајската независност од Македонија. Следејќи ја анализата на Р. Ерингтон, овој судир го толкува како резултат на внатрешните борби за моќ меѓу македонските првенци, што му одговарало и на младиот и амбициозен Филип, кој без двоумење одлучил да се ослободи од старите советници што ги наследил од својот претходник и во таа смисла судбината на Апел ја споредува со онаа на Парменион. На крајот, по приказот на последните операции од војната, кандидатот ги анализира текот на преговорите и одредбите од мирот во Навпакт, при што како најважен елемент го истакнува тоа што Филип, при донесувањето на оваа одлука, бил воден од моменталниот развој на ситуацијата и стратешкиот корсокак во кој западнале и двете страни; односно, дека нема никаква потреба мотивите на Филип да се бараат во некакви планови и амбиции за експанзионизам на запад. Во завршната анализа на војната се истакнува дека ниту една од зацртаните цели не биле исполнети, и покрај сите порази, Ајтолците и понатаму останале најсериозен противник на Македонија во Хелада, а единствениот кој извлекол полза од судирот бил токму Филип, кој се докажал како мошне способен заповедник – особина што секогаш била посебно ценета од античките Македонци, и токму благодарение на тоа бил во можност да ги отстрани старите советници.

Втората глава – насловена *Облакот од запад* (82–120), претставува преиспитување на два проблема, што според кандидатот се од суштествено значење при анализата на I римско-македонска војна. Првиот проблем е прашањето за природата на римското присуство во Илирија во годините пред I римско-македонска војна. Кандидатот го отфрла мислењето на М. Оло, според кого по I римско-илирска војна во Илирија бил создаден протекторат. Следејќи ги заклучоците на оние неколку историчари што уште одамна ги покажале слабостите на теоријата за римски протекторат, тој истакнува дека ниту од изворите, ниту пак од вообичаената римска правна фразеологија не може да се заклучи дека Римјаните создале протекторат, а во најдобар случај би можело да станува збор за создавање на сфера на интерес. Како решавачки аргумент го зема фактот што до II римско-македонска војна, Римјаните немале склучено ниту еден формален договор со некоја заедница источно од Италија. Во тој правец истакнува дека натписот од Фарос, што често се зема како клучен аргумент во дебатата, без разлика кога точно ќе се датира, во никој случај не потврдува постоење на формален договор меѓу Рим и некоја заедница на јадранскиот брег. Вториот проблем, пак, е прашањето за односите меѓу Рим и Македонија пред почетокот на I римско-македонска војна. Кандидатот докажува дека не може да се прифатат обидите на некои историчари, одредени настани и постапки од двете страни да се протолкуваат како непријателски. Напротив, и однесувањето на Сенатот и на Антигон Досон, а потоа и на Филип V, покажуваат дека во тој период и двете страни не покажувале никакви намери за судир. Поради тоа, го отфрла и обидот односите меѓу Рим и Македонија да се окарактеризираат како „Студена војна“, особено затоа што современиот призов и паралела со меѓународната ситуација во XX век може да создадат сосема несоодветна и во крајна линија погрешна слика. Ова не значи дека првите римски интервенции од другата страна на Јадранот треба да се потценат. Напротив, како што истакнува кандидатот, токму пристигнувањето на римските легии во Илирија во суштина претставува предуслов за I римско-македонска војна; но, во исто време, тој потсетува дека

само затоа што претставува предуслов, не значи и дека војната веќе била неизбежна. Поради тоа, причините за I римско-македонска војна мора да се бараат во текот на настаните во периодот меѓу мирот во Фојника и договорот со Ханибал.

Во третата глава – насловена *(Не)промислената авантура* (121–212), кандидатот расправа за причините, поводите и околностите во кои избила I римско-македонска војна. Тој ја отфрла идејата за поврзаноста меѓу веста за римскиот пораз кај Трасименското Езеро и мирот во Навпакт и докажува дека славниот говор на Агелај по прво е производ на перото на Полибиј, односно не е автентичен и поради тоа не може да се земе како показател за плановите и амбициите на Филип V. Во анализата на случувањата во 216 г. ст.е., тој го прифаќа генералниот заклучок дека Филип навистина планирал напад на Аполонија, но при тоа не се согласува дека оваа акција треба да се сфати како чекор насочен против Рим, туку по прво против Скердилаида, чија улога во овој период се чини дека генерално е запоставена во современата наука. Со анализата на договорот меѓу Филип V и Ханибал, кандидатот докажува дека плановите на кралот биле многу поскупо од што би можело да се заклучи врз основа на толкувањата на Полибиј, односно биле ограничени на Илирија, а во никој случај не вклучувале и намера за истоварување во Италија. Како главен мотив на Филип при донесувањето на одлука да застане на страната на Ханибал, тој ја истакнува потребата да се осигураат македонските интереси во регионот како од евентуална римска интервенција, така и од можна експанзија на Картагина по победата над Рим, што во тој момент била мошне веројатна. Но, истовремено потенцира дека судирот меѓу Рим и Македонија би можел и да се сфати како еден историска случајност, при што непознавањето на институциите и менталитетот на спротивната страна, и кај Филип и кај Римјаните довело до создавање на погрешна слика за амбициите и целите на противникот. По прегледот на најважните настани од војната, кандидатот се посветува на прашањето за намерите на двете страни при склучувањето на мирот во Фојника, при што зазема средишна позиција меѓу понудените толкувања. Имено, од една страна прифаќа дека Филип искрено се надевал дека мировниот договор ќе може да послужи како основа за избегнување на идна војна со Рим, но од друга истакнува дека поради сложеноста на политичкиот систем и начин на донесување на одлуките кај Римјаните, нивните мотиви не може така лесно да се одгатнат, при што секоја групација во Сенатот веројатно тргнувала од сопствените сфаќања и интереси. На крајот на главата наведени се дополнувања каде што се дискутираат различни проблеми – хронолошки, фактографски и слично, при што најмогу внимание се посветува на прашањето за македонските поседи во Илирија, а потоа и за списокот на потписници на мирот во Фојника.

Во четвртата глава – насловена *Philippus furens* (213–324), кандидатот исцрпно ја анализира политиката на Филип V во периодот меѓу мирот во Фојника и почетокот на II римско-македонска војна. За момент вниманието се свртува кон источниот Медитеран, каде што кризата во лагидското кралство набрзо ќе доведе до општа криза на целиот политички систем во хеленистичкиот свет. Имено, со оглед на крвкоста на системот на рамнотежа што опстојувал во претходниот половина век, тој истакнува дека евентуалниот пад на Лагидите неизбежно би довел до радикално престојување на главните политички фактори, при што постоела опасност да бидат загрозувани македонските интереси не само во Егејот и Хелада, туку и по тракомакедонското крајбрежје. Ваквиот развој на настаните,

надополнет со амбициите на Филип V за нови освојувања, набрзо ќе го свртат неговото внимание на исток, каде што се надевал да ја искористи моменталната слабост на Лагидите. Меѓутоа, наместо вообичаеното и еднострано толкување на мотивите на Филип V, кандидатот јасно образложува дека ситуацијата воопшто не била така едноставна како што често се мисли. Во прв ред тука се мисли на враќањето на Антиох III од источната анабаса, чии интереси и амбиции многу веројатно порано или подоцна би предизвикале судир со Македонија. Во тие услови, Филип V бил принуден да ги модифицира своите планови, при што, иако експанзионистичкиот карактер на неговата политика бил задржан, сепак целите значително биле сменети. За тежината и комплексноста на ситуацијата во која се нашол Филип јасно сведочи дипломатската игра и надмудрувањето меѓу македонскиот крал, Антиох III и Александрија. Така, експанзијата на сметка на Лагидите веќе не била цел сама за себе, туку претставувала предуслов за зацврстување и обезбедување на одбранбените позиции во однос на Антиох III, поради што и главнината од активностите на Филип V била сконцентрирана по тракомакедонското крајбрежје и Црното Море. Во таа смисла, и договорот меѓу Филип V и Антиох III, чија историчност некои современи историчари непотребно ја оспоруваат, не треба да се сфати само како безобсирен обид за искористување на слабоста на Лагидите, туку и како обид на македонскиот крал да добие на време и маневарски простор заради изградба на посилна позиција во однос на селевкидскиот владетел. При анализата на дејствијата на Филип во периодот 202-200 г. ст.е., кандидатот посебно се задржува на проблемот за битката кај Хиос, при што докажува дека иако станувало збор за неуспех, сепак таа не претставувала катастрофален пораз, како што вообичаено се мисли. До овој заклучок доаѓа не само со анализа на наративните извори, туку и со укажување на некои пропусти во современите преводи на Полибиј, поради што и се создава погрешен впечаток за македонските загуби. Во завршната анализа на источната политика на Филип V, иако во крајна линија неуспехот го припишува на римската интервенција во 200 г. ст.е., кандидатот сепак истакнува дека за ваквиот исход, Филип во голема мера можел да се обвини само себеси, зашто со некои избрзни чекори и погрешната проценка за намерите и целите на Родос и Пергам, овозможил создавање на моќна анти-македонска коалиција со која на крајот не можел да се избори. На крајот повторно се наведени бројни дополнувања, при што централно место зазема прашањето на редоследот на битките кај Хиос и Лада. Иако истакнува дека прашањето не може со сигурност да се одговори, сепак дава детална аргументација зошто решава да ја прифати реконструкцијата на М. Оло и Ф. Волбанк, односно битката кај Хиос да ја датира пред онаа кај Лада.

Последната глава – насловена *Неостварените планови* (325-340), претставува рекапитулација на главните тези истакнати во трудот и завршна анализа на причините поради кои, и покрај сите повремени успеси, Филип V на крајот претрпел неуспех во речиси сите позначајни потфати. Иако истакнува дека историските околности всушност и не му биле така наклонети како што би можело да се заклучи на прв поглед, како главна причина кандидатот сепак ги истакнува нетрпеливоста и отсуството на самоконтрола во некои клучни моменти, како и постојаното потценување на опасностите и пречките што му стоеле на патот. Како што заклучува на крајот, амбициите на Филип едноставно ги надминуваа средствата со кои располагал.

Заклучок. Пристапувајќи на надворешната политика на Филип V пред сè од аспект на македонскиот крал и македонските интереси, наместо од римски или, пак, хеленски, како што вообичаено се прави, кандидатот, како што и самиот истакнува, го следи правецот што уште одамна беше исцртан од Ф. Волбанк во неговата позната монографија посветена на овој значаен македонски владетел; но, тоа не значи и дека слепо го следи Волбанк во секој негов заклучок, за што сведочат бројните места на несогласување и дискусија. Ова особено доаѓа до израз при анализата на податоците од најважниот извор за овој период – Полибиј, при што наместо вообичаената доверба што современите историчари му ја даваат на мегалополскиот историограф, кандидатот често зазема хиперкритички став. Ваквиот однос кон историографските извори, поткрепен и со анализата на епиграфските извори и современата литература со која располага, му овозможуваат на кандидатот да изгради една кохерентна и свежа слика за Филип V и неговата надворешна политика, што во голема мера се разликува од традиционалниот приказ на овој владетел. Без разлика дали ќе се сложиме или не со сите заклучоци на кандидатот, трудот несомнено наложува преиспитување на вообичаените толкувања и анализи.

Затоа, ни претставува чест и задоволство да му предложиме на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет да го прифати нашиов извештај и да одобри јавна одбрана на поднесениот докторски труд.

Комисија

Доц. д-р Војислав Саракинки, с.р.

Доц. д-р Катерина Младеновска – Ристовска, с.р.

Доц. д-р Јасминка Кузмановска, с.р.

Доц. д-р Ратко Дуев, с.р.

Проф. д-р Александар Атанасовски, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА

УЛОГАТА, ЗНАЧЕЊЕТО И ПОВРЗАНОСТА НА КОРПОРАТИВНО-ОПШТЕСТВЕНАТА ОДГОВОРНОСТ И ОДНОСИТЕ СО ЈАВНОСТА ВО ЕКСПАНЗИЈАТА НА МАРКЕТИНГ-КОМУНИКАЦИСКИОТ МИКС,ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р ЛЈУПКА НАУМОВСКА, ПРИЈАВЕНА НА ЕКОНОМСКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука број 0202-2899/2 од 5.11.2014, а врз основа на член 120 од Законот за високото образование (Сл. весник на РМ бр. 64/00, 49/03, 113/05 и 51/07), членовите 56, 57, 58, 59, 60 и 61 од Правилникот за единствените основи за организирање на постдипломски и докторски студии на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 7/2001) и член 39 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Економскиот факултет во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје, на седницата одржана на 30.10.2014 година, именува Комисија за оцена и одбрана на докторската дисертација под наслов:

Улогата, значењето и поврзаноста на корпоративно-општествената одговорност и односите со јавноста во експанзијата на маркетинг-комуникацискиот микс, поднесена од кандидатката **м-р Лјупка Наумовска**.

По прегледувањето на трудот, Комисијата, пред членовите на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје, го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

I. СОДРЖИНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА

Докторската дисертација со наслов **Улогата, значењето и поврзаноста на корпоративно-општествената одговорност и односите со јавноста во експанзијата на маркетинг-комуникацискиот микс**, поднесена од кандидатката м-р Лјупка Наумовска, е обработена на вкупно 246 страници компјутерски среден текст.

Содржината на трудот освен: вовед, апстракт и клучни зборови на македонски и на англиски јазик, заклучок, прилози и референци, е систематизиран во 4(четири) глави:

Глава 1. МАРКЕТИНГ-КОМУНИКАЦИСКИ МИКС

Глава 2. ОПШТЕСТВЕНО ОДГОВОРНО ОДНЕСУВАЊЕ НА КОМПАНИИТЕ

Глава 3. ПОВРЗАНОСТА НА ОПШТЕСТВЕНО ОДГОВОРНИТЕ АКТИВНОСТИ СО ОДНОСИТЕ СО ЈАВНОСТА И ИНТЕГРИРАНИТЕ МАРКЕТИНГ КОМУНИКАЦИИ

Глава 4. ИСТРАЖУВАЊЕ. КВАЛИТАТИВНА АНАЛИЗА (АНАЛИЗА НА СЛУЧАЈ) И КВАНТИТАТИВНА АНАЛИЗА (ФОКУС ГРУПА И ИНТЕРВЈУ)

Првиот дел на докторската дисертација со наслов **Маркетинг-комуникациски микс**, ја опфаќа анализата на сите елементи на интегрираниот маркетинг-микс, нивната улога, функционалност и примена. Во анализата е посветено особено внимание на елементот односи со јавноста, кој е претставен како новиот лидер на комуникацискиот микс, заменик на рекламирањето. Во овој дел се анализира и промената на потребите, карактеристиките и навиките на современиот купувач, настанати како резултат на глобалните економски

промени, светската економска криза, развојот на технологиите и социјалните медиуми, како и прекумерната заситеност со рекламни пораки, односно е анализирана застареноста на елементот рекламирање како комуникациски елемент.

Во првиот дел се разработени и недостатоците на традиционалниот маркетинг комуникациски микс кои потекнуваат од неговата лимитираност и еднонасочност кон купувачот како единствен таргетиран сегмент, изоставувајќи ги во целост останатите стејкхолдери на системот: вработените, конкуренцијата и регулаторите.

Во вториот дел, **Општествено одговорно однесување на компаниите**, подетално се разработува дисциплината на корпоративно-општествено одговорно однесување на компаниите преку анализа на видовите општествено одговорни иницијативи, нивна употреба, функционалност на повеќе нивоа и примена. Дополнително, корпоративно-општествено одговорните активности се анализирани преку брендирањето на каузата која е централен дел од општествено одговорната стратегија, како и маркетинг-комуникациската улога и асоцијативноста што ја имаат со корпоративната и бренд култура на компанијата со посебен осврт на пораката што ја праќаат до публиката при нивната примена.

Во вториот дел е истражуван трендот на пораст на активностите на компаниите во делот на спонзорства, донации, еко-активности, социјална грижа за загрозеи општествени категории, како и сите останати акции од доменот на корпоративно-општествена одговорност.

Во овој дел е разработена комуникациската страна на општествено одговорните активности, како и нивната способност и предност да ѝ овозможат на компанијата преку нив да прати порака до поширока публика сегментирана во сите стејкхолдерски групи.

Третата глава со наслов, **Поврзаноста на општествено одговорните активности со односите со јавноста и интегрираните маркетинг комуникации**, се однесува на комплементарната врска помеѓу корпоративно општествената одговорност и односите со јавноста, како и зголемената функционалност на двете засебни алатки во услови на интегрирана и синхронизирана примена. Попрецизно, овој дел ја истражува зголемената функционалност на двете дисциплини во услови кои се применуваат интегрирано, овозможувајќи ефикасна и интегрирана комуникациска стратегија на компанијата, подобрување на репутацијата и продажните резултати. Преку детална разработка на сите форми на општествена одговорност и преку нивната презентација во јавноста преку интегрираните маркетинг-комуникации со фокус на односите со јавност како најсоодветна алатка, се доаѓа до клучната теза на оваа дисертација, како одговор на претходно утврдената потреба од нов и проширен комуникациски микс кој ѝ овозможува на компанијата да остварува стратешки маркетинг комуникации долгорочно и ефикасно со сите стејкхолдери.

Четвртата глава, **Истражување, квалитативна анализа (анализа на случај) и квантитативна анализа (фокус-група и интервју)**, се однесува на квалитативното и квантитативното истражување. За потребите на поддршка на определната теза се спроведени анализи на реални случаи на компании од македонскиот и странскиот пазар, кои активно применуваат општествено одговорни активности и кои целосно или делумно ги интегрираат со маркетинг-комуникацискиот микс, како длабински интервјуа на експерти од практиката од Македонија, применувајќи ја методата на фокус-група и длабинско интервју.

Заклучокот е претставување на конкретниот модел на маркетинг-комуникациски микс кој нуди ефикасна комуникација со современиот купувач и сите останати стејкхолдери. Миксот целосно го презема и го интегрира корпоративно општественото однесување на компанијата и е предводен од односите со јавноста, а е надополнет со нов шести елемент – општествената одговорност.

II. ОПШТА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА

Активното дејствување во денешниот динамичен деловен свет подразбира употреба на комплексен сет од комуникациски алатки, методи и пристапи со цел пренесување порака до целната публика, создавање и пренесување вредност и градење долготрајни релации. При креирањето на маркетинг комуникациска стратегија, компаниите целат кон подобрување или одржување на позицијата на продажбата, свесноста за брендот или, пак, истакнување на супериорните вредности на компанијата споредбено со оние на конкуренцијата. Долгорочно, целта на секоја компанија е да изгради трајни, лојални и тешко раскинливи врски со своите купувачи.

Сите надворешни и внатрешни активности и проекти на компаниите се дел од комуникацијата, независно дали се планирани или не, спроведени стратешки или ад хок: спроведените рекламни кампањи, договорените спонзорства и планираните изјави за медиуми имаат подеднаква комуникациска сила како и однесувањето на вработените, неформалните комуникации, имиџот на лидерот на компанијата и други активности кои формално не спаѓаат во комуникациската стратегија на компанијата. Независно од планскиот или од непланскиот комуникациски пристап, и едните и другите форми имаат свој импакт врз компанискиот имиџ и репутација, а преку тоа и врз степенот на преферираност на компаниските производи и услуги. Понатаму, ефикасноста на маркетинг-комуникациската стратегија во голема мера зависи од соодветноста на структурата на маркетинг-миксот од елементи и алатки. Сите горенаведени аспекти ја докажуваат сензитивноста на имиџот на компанијата од маркетинг-комуникацискиот микс, но и од останатите форми на надворешна и внатрешна комуникација.

Веќе неколку децении најкористена алатка на комуникација на компаниите од маркетинг-комуникацискиот микс е рекламирањето. Во улога на лидер на комуникацискиот микс, рекламирањето ја обезбеди својата популарност како во литературата така и во бизнис-практиката, споредбено со останатите елементи на маркетинг комуникацискиот микс: односи со јавност, лична продажба, директен маркетинг и продажни промоции. Ваквата доминантност на една дисциплина доведува до состојба на природна заситеност од неа и опаѓање на перцептивноста на публиката при примањето на пораките и стимулите од рекламирањето, а соодветно на тоа се наметнува и потребата од промена на оваа состојба со цел подобрување на ефикасноста на комуникациите на релација-испраќач и примач на порака.

Денес, како резултат на повеќе фактори, деловната околина и условите за водење бизнис се менуваат непредвидливо и тенденцијата на промените продолжува со интензивизирана динамика. Соодветно на тоа, се менува и начинот на водење на стратешки комуникации. Промените во деловното опкружување главно се интензивирани од глобалната економска криза, динамичниот технолошки развој, како и развојот на социјалните медиуми.

Активните промени резултираа во пазар кој се одликува со висок степен на информираност, изразена сензибилност кон интеракцијата и комуникацијата и со наследен страв од економски пад. Како логична последица на овие промени, како и од преинтензивната употреба на изолираната алатка рекламирање, се отвора потреба од подлабинска анализа на начинот, формата и интензитетот на комуникации на компаниите и организациите со својот целен пазарен сегмент и воопшто својата публика. Покрај стратешките интегрирани маркетинг-комуникации (интегриран маркетинг-микс), една од посилните форми преку која компаниите комуницираат со екстерна публика е социјалната и општествената одговорност (корпоративна општествена одговорност). Донациите, филантропијата, спонзорствата и индивидуалните залагања за подобро општество заземаат сериозен тренд кој е привлечен за медиумите и публиката. Оттука, покрај потребата од реструктурирање на комуникацискиот микс преку постојните елементи, се отвора и потреба од планско и стратешко интегрирање на општествената одговорност не само во бизнис-моделите на компаниите, туку и во комуникациските модели, како интегрален елемент. Ако претпоставиме дека овие промени се предизвикани од промените што се случуваат во деловното опкружување и пазарот, односно купувачот, тогаш следствено промените во комуникациите се нужни за да одговорат паралелно на новонастанатите состојби. Новиот, надграден комуникациски микс треба да одговори токму на тоа: на посткризниот, технолошки напреднат и информациски поткован купувач, фокусиран на нов систем на вредности и кој е активен на пазар кој има нови карактеристики.

Емпириското истражување во докторскиот труд е базирано врз анализа на случаи на компании кои се успешни во спроведувањето на стратешки маркетинг-комуникации, кои истовремено се активни во полето на корпоративна и општествена одговорност. Анализираниите компании успешно направиле асоцијативно поврзување на нивната мисија, визија и интегриран комуникациски микс со општествената одговорност и со тоа помагаат да се оформи модел кој ги интегрира современите маркетинг-комуникации со општествената одговорност во еден модел.

Застапена е компарација на традиционалниот маркетинг комуникациски микс и неговата намалена функционалност со современите маркетинг-комуникации, кои во центарот на својата структура ги имаат односите со јавноста и паралелно и асоцијативно практикуваат корпоративно-општествената одговорност. Овој модел речиси во целост ги пресретнува навиките и потрошувачкото однесување на современите купувач, како основ за новиот комуникациски микс кој е темелен на реструктурирање на стариот преку замена на доминантната улога на рекламирањето со односите со јавноста и интегрирање на нов елемент (шести) – корпоративна општествена одговорност.

Основен предметот на истражување на овој докторски труд претставува анализа на состојбата на интегрирани маркетинг комуникации во современи услови на стопанисување кои налагаат промени во структурата на миксот и улогата на елементите, како резултат на појавата на посткризната економска состојба, дигиталната и социјалната ера и рапидниот развој на информатички технологии. Трудот ја истражува и потребата од поврзување на интегрираните маркетинг комуникации со корпоративно-општествената одговорност, како модел за пресретнување на динамиката и промените на пазарот, па оттука и на неминовното интегрирање на овие две дисциплини – интегрираните

маркетинг-комуникации и корпоративно-општествената одговорност во еден модел. Купувачот и публиката никогаш не биле поповрзани, а истовремено поизолирани. Од една страна, компаниите и организациите никогаш повеќе немале полесна и достапна можност за интернационализација, но и отворена и целосно транспарентна комуникација со пазарот. Од друга страна, пак, публиката и купувачите се презаситени од традиционалните форми на маркетинг, а се амбициозни за повеќе знаење и информираност за брендovите, продуктите и услугите кои ги користат. Оваа состојба наложува интензивна динамика на промени која не е предвидена и отвора дискусија за интеграции на дисциплините од областа на маркетинг-комуникациите и општествената одговорност со цел адресирање на потребите на новиот купувач и новите правила на стратешките маркетинг комуникации.

Крајна цел на овој докторски труд е да понуди нов модел на интегрирани маркетинг-комуникации кој ќе биде доминиран и предводен од елементот на односи со јавност и ќе биде надграден со шести елемент – корпоративна општествена одговорност – дисциплина која досега не беше дел од комуникацискиот микс.

Во насока на ефективно остварување на поставените цели на истражувањето за оваа теза, во изработката на овој докторски труд се користат квалитативни и квантитативни методи за собирање секундарни и примарни податоци, како и нивна обработка и анализа. Користените методи за собирање податоци се :

1. **Методи за собирање секундарни податоци** – најзначаен метод за прибирање секундарни податоци е историскиот метод. Врз основа на овој метод, во трудот се врши анализа на секундарни извори на информации и податоци кои содржат теми релевантни за предметот на истражување, како што се: научни публикации, книги, академски списанија, емпириски студии, статии од интернет и сл.
2. **Методи за собирање примарни податоци:**

Квалитативни методи:

- Фокус-интервју со експерти – во овој труд се спроведени интервјуа со менаџери од бизнис-секторот во Република Македонија, на компании од различни индустрии и со различна големина, со цел да се откријат одделните аспекти од процесот на примена на општествено одговорните проекти и нивното интегрирање со маркетинг комуникациите.
- Анализа на случај – направена е темелна анализа на реални проекти од областа на општествена одговорност, како на домашни така и на странски компании.

Добиените примарни и секундарни податоци се вкрстено анализирани и од нив се извлечени заклучоци.

Научната оправданост на која ќе се темели ова истражување се два паралелни и комплементарни тренда во доменот на стратешките маркетинг-комуникации: првиот тренд е одржливиот и постојан пораст на преземените активности на компаниите во доменот на корпоративно-општествената одговорност, како во светот така и во Република Македонија, и вториот тренд се промените во демографските и социо-психолошките карактеристики на современиот купувач, базирани на достапноста на информации, напредните технологии и промените кои ги наметна светската економска криза.

Секоја компанија, организација, систем и институција користи сет од грижливо одбрани алатки за комуникација со постојните и потенцијалните купувачи. Наменети да го

подобрат, да го унапредат и да го збогатат работењето на компаниите, алатките на маркетинг-комуникацискиот микс, ултимативно и доминантно се насочени кон сегментот од каде што се црпат средствата од продажбата – купувачите, но и кон останатите инволвирани страни: конкуренција, регулатори, вработени и друго.

Променетите услови на глобалните и локалните пазари, како и промените на купувачите во насока на поизразена осетливост во примањето на стимулите од маркетинг-комуникациите и воопшто информациите, зголемена резистентност кон традиционалните рекламни кампањи, како и презаситеноста од рекламните пораки, водат кон состојба која неопходно налага и бара промени во начинот на комуникација помеѓу компаниите и купувачите. Дополнителен фактор за промените во начинот на комуникација претставува и светската економска криза чии финансиски и психолошки последици ги поместија границите и стандардите во целокупното општествено однесување и значително ги променија демографските и социо-психолошките карактеристики на купувачите.

Навлегувајќи подлабоко во проблематиката, се наидува на уште еден хендикеп на традиционалниот маркетинг-комуникациски микс поврзан со предизвиците кои произлегуваат од таргетирање на специфичен пазарен сегмент во современи услови на стопанисување. Имено, традиционалниот маркетинг-комуникациски микс, каде што главната улога ја има рекламирањето и целокупните комуникациски активности и напори на компаниите, доминантно е насочен кон само еден стејкхолдер – купувачот. Применувајќи со децении ваква тесна определеност на маркетинг-комуникациските стратегии, компаниите не успеваат да балансираат со останатите страни – стејкхолдери, кои, пак, се неодвоив дел од системот во кој компанијата функционира: вработените, регулаторите, владата и конкуренцијата.

Изостанувањето на стратешка маркетинг-комуникација со сите стејкхолдери кои се елементи на еден систем ја парализира компанијата во обидите да се интегрира и позиционира во општеството како ентитет, а со тоа ја намалува и вредноста на сите маркетинг-комуникациски напори.

Во однос на организацијата и систематизацијата на материјалот во докторската дисертација, може да се заклучи дека кандидатката м-р Љупка Наумовска на логичен начин ги прикажува одделните глави и делови во рамките на трудот, при што користи јасен и разбирлив академски стил. Дополнително, при изработката на докторската дисертација е користена обемна, современа и релевантна литература од истражуваната област, што резултира во висококвалитетен научен текст. Според досега презентираното, Комисијата е цврсто убедена дека кандидатката м-р Љупка Наумовска во целост ги има постигнато поставените цели на докторската дисертација.

Проверката на докторскиот труд на тема под наслов, **Улогата, значењето и поврзаноста на корпоративно-општествената одговорност и односите со јавноста во експанзијата на маркетинг комуникацискиот микс,**

поднесен од кандидатката м-р Љупка Наумовска, е иницирана од менторот проф. д-р Нада Секуловска, на 24.10.2014. Резултатот за документот е: документот содржи 59.429 зборови од кои за 2.957 (4,98%) е пронајдено совпаѓање во 856 други документи. Притоа, зборовите кои се совпаѓаат се од општ карактер, врз основа на што потврдуваме дека оваа докторска дисертација претставува оригинален и самостоен труд на кандидатката.

III. ПРЕДЛОГ

Врз основа на изнесената кратка содржина и оцената на научниот придонес на докторската дисертација

Улогата, значењето и поврзаноста на корпоративно-општествената одговорност и односите со јавноста во експанзијата на маркетинг-комуникацискиот микс,

поднесена од кандидатката м-р Љупка Наумовска, а поаѓајќи од тоа дека овој труд ги исполнува сите критериуми на ниво на докторска дисертација, Комисијата има чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје:

- *прво*: да донесе одлука со која ќе го прифати извештајот на Комисијата за позитивната оценка на докторска дисертација,
- *второ*: да одобри закажување на ден за јавна одбрана на докторската дисертација.

**КОМИСИЈА ЗА ОЦЕНА И ОДБРАНА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА,**

Проф. д-р Нада Секуловска, с.р.

Проф. д-р Снежана Ристевска-Јовановска, с.р.

Проф. д-р Анита Циунова Шулеска, с.р.

Проф. д-р Татјана Петковска Мирчевска, с.р.

Проф. д-р Лидија Пулевска Ивановска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА ПОД НАСЛОВ „ПРИМЕНА НА ПАСИВЕН БИОМОНИТОРИНГ И НА НЕУТРОНСКАТА АКТИВАЦИОНА АНАЛИЗА ВО СЛЕДЕЊЕ НА ДЕПОЗИЦИЈАТА НА ЕЛЕМЕНТИТЕ ВО ТРАГИ ВО ВОЗДУХОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ ОД М-Р ЛАМБЕ БАРАНДОВСКИ, ПРИЈАВЕНА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет донесена на седницата одржана на 6.XI 2014, определени сме за членови на Рецензентската комисија за оцена на докторската дисертација под наслов ПРИМЕНА НА ПАСИВЕН БИОМОНИТОРИНГ И НА НЕУТРОНСКАТА АКТИВАЦИОНА АНАЛИЗА ВО СЛЕДЕЊЕ НА ДЕПОЗИЦИЈАТА НА ЕЛЕМЕНТИТЕ ВО ТРАГИ ВО ВОЗДУХОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, поднесена од м-р Ламбе Барандовски. По прегледувањето на поднесениот труд, чест ни е на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација под наслов ПРИМЕНА НА ПАСИВЕН БИОМОНИТОРИНГ И НА НЕУТРОНСКАТА АКТИВАЦИОНА АНАЛИЗА ВО СЛЕДЕЊЕ НА ДЕПОЗИЦИЈАТА НА ЕЛЕМЕНТИТЕ ВО ТРАГИ ВО ВОЗДУХОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА е напишана на 102 страници и содржи 37 слики (и 22 во прилозите) и 13 табели. Таа се состои од следниве поглавја: ВОВЕД (2 страници), КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИНСТРУМЕНТАЛНА НЕУТРОНСКА АКТИВАЦИОНА АНАЛИЗА (14 страници), ОПИС НА АПАРАТУРАТА ЗА АКТИВАЦИЈА И ОБРАБОТКА НА ПОДАТОЦИТЕ (10 страници), БИОМОНИТОРИНГ НА ЗАГАДУВАЊЕТО НА ВОЗДУХОТ СО ТЕШКИ МЕТАЛИ (6 страници), ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ДЕЛ (9 страници), РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА (27 страници), ЗАКЛУЧОК (2 страници), ЛИТЕРАТУРА (6 страници) и ПРИЛОЗИ (20 страници).

Во поглавјето ВОВЕД, кандидатот укажува на проблемите со загадувањето на животната средина, со посебен осврт на загадувањето на воздухот со тешки метали. Оттаму и целта на оваа докторска дисертација е да се проучи состојбата со загадувањето на воздухот со тешките метали во воздухот во Република Македонија преку употреба на примероци од мов собрани од целата територија на државата и преку нивна анализа со неутронска активациона анализа, атомска апсорпциона спектрометрија и атомска емисиона спектрометрија со индуктивно спрегната плазма, како и анализа на природниот радиоактивен фон направена за прв пат на целата територија на Македонија, односно на истите места кадешто се земени примероците. Корелацијата помеѓу содржините на некои елементи во мововите и големината на фонот кој потекнува од терестријалното зрачење е исто така анализирана.

Во поглавјето КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИНСТРУМЕНТАЛНА НЕУТРОНСКА АКТИВАЦИОНА АНАЛИЗА се дадени основните принципи на неутронска активациона анализа (НАА). Притоа, посебно внимание е посветено на физичките основи на инструменталната НАА, методите за одредување на содржините на елементите во примероците, интерферирачките реакции како и на предностите и недостатоците на ИНАА.

Во поглавјето ОПИС НА АПАРАТУРАТА ЗА АКТИВАЦИЈА И ОБРАБОТКА НА ПОДАТОЦИТЕ, даден е детален опис на нуклеарниот реактор IBR-2 во Обединетиот институт за нуклеарни истражувања во Дубна, Русија кој е користен за изведување на

анализите со НАА на примероците од оваа докторска дисертација. При тоа, опишани се термалните и физичките карактеристики на реакторот, а даден е и опис на активациониот комплекс РЕГАТА во Обединетиот институт за нуклеарни истражувања. Опишан е начинот на изведување на анализите со спектрометријата на γ -зрачење, како и анализата и обработката на снимените спектри.

Во поглавјето БИОМОНИТОРИНГ НА ЗАГАДУВАЊЕТО НА ВОЗДУХОТ СО ТЕШКИ МЕТАЛИ се дадени основите на загадувањето на воздухот и негов биомониторинг со посебен акцент на значењето на мовот како биомонитор и неговата примена на следењето на загадувањето на воздухот во Република Македонија.

Поглавјето ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ДЕЛ се состои од 8 потпоглавја. Во првото потпоглавје се дадени основните географски и геолошки карактеристики на Република Македонија. Во второто потпоглавје е даден детален опис на постапките за земање на примероци од мов, во третото потпоглавје е даден опис на нивната подготовка за анализа, а во следните 3 потпоглавја е даден опис на нивната анализа со НАА, со атомска апсорпциона спектрометрија и атомска емисиона спектрометрија со индуктивно спрегната плазма. Во седмото потпоглавје се дадени податоци за контрола на квалитетот на добиените резултати, а во осмото потпоглавје е опишан начинот на мерењето на брзината на апсорбирана доза.

Најсеопфатниот дел од докторската дисертација на м-р Ламбе Барановски претставува поглавјето РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА. Добиените резултати и дискусијата се систематизирани во седум потпоглавја. Во првото потпоглавје се презентирани резултатите од испитувањето на дистрибуцијата на 47 елементи (Al, As, Au, Ba, Br, Ca, Cd, Ce, Cl, Co, Cr, Cs, Cu, Dy, Eu, Fe, Hf, Hg, I, In, K, La, Li, Mg, Mn, Mo, Na, Nd, Ni, P, Pb, Rb, Sb, Sc, Se, Sm, Sr, Ta, Tb, Th, Ti, U, V, W, Yb, Zn и Zr). Во ова потпоглавје прикажани се статистичките обработените резултати со примена на повеќе статистички програми. Дескриптивната статистика на добиените резултати е дадена преку одредување на голем број параметри за секој елемент (аритметичка и геометриска средна вредност, медијана, екстремални вредности, 10 и 90 перценти, коефициент на асиметрија, коефициент на сплоснатост и коефициент на варијација). Исто така, прикажани се и вредностите на коефициентот на асиметрија и на коефициентот на сплоснатост за поодделните елементи. Со помош на биваријантна статистика анализирано е и нивото на асоцијација на содржините на елементите во примероците, после нормализирањето со Vox–Cox трансформацијата при што е пресметан Пирсоновиот коефициент на корелација помеѓу добиените вредности за различните елементи во примероците.

Во второто потпоглавје изведена е дискусија на резултатите за содржините на елементите во примероците мов собрани во 2010 година. При тоа, нагласено е дека за некои елементи имаат повисоки, а други пониски вредности во примероците од мов собрани во 2002 и 2005 година. Така, утврдено е дека резултатите кои беа објавени за примероците од 2005 година покажуваат 2,5 пати поголеми вредности за содржините на никел во споредба со резултатите од 2002 година, главно поради рестартирањето и зголеменото производство во топилницата за фероникел во Кавадарци. Сегашната состојба укажува дека процесот на намалување на содржините на повеќето елементи кои се поврзуваат со загадувањето на воздухот, а потекнуваат од човековите индустриски активности, продолжил и во периодот од 2005 до 2010 година (Cd, Pb, Sb и Zn). Ова се објаснува со неработењето на топилницата за Pb и Zn во Велес од мај 2003 година. Сепак, зголемени содржини во однос на 2005 година на Pb, и Zn, се измерени во примероците земени во источниот дел од државата што се должи на фактот на рестартирањето на работата на трите рудници за олово-цинкова руда (Злетово, Саса и Тораница) во 2006 и 2007 година. Во понатамошниот текст е објаснета појавата на помали вредности за Al, Co, Cr, Sc, Ti, Fe, Th, U и некои од елементите кои спаѓаат во групата на ретки земји забележани во примероците од 2010 година во однос на оние од 2005 година.

Во третото потпоглавје се дадени споредби на добиените резултати со оние добиени за соседните земји (Албанија, Бугарија и Хрватска). Од споредбата на резултатите се забележува дека медијаната за Република Македонија има најголема вредност за Al, V, Cr, Fe, Zn, Ba, Ca, K, Mn, Na and Sr, а помали вредности за Cu, Ni и Li. Во четвртото потпоглавје, направена е споредба со резултатите добиени за 25 европски држави. Утврдено е дека вредностите на медијаната за Македонија се поголеми од европската медијана за: Al, As, Cd, Cr, Fe, Pb, Hg, Ni и V, а пониски вредности за Cu и Sb. Овие разлики се објаснуваат со разликите во литолошките карактеристики во овие земји како и со различните антропогени извори.

За да се добие подобра претстава за меѓусебната зависност на анализираните елементи, применета е и мултиваријантната факторна анализа со која се добиени 5 синтетички променливи: F1 (Al-As-Ba-Ce-Co-Cs-Dy-Fe-Hf-La-Li-Mg-Na-Nd-Sc-Sm-Ta-Tb-Th-Ti-U-V-W-Yb-Zr), F2 (Co-Cr-Ni), F3 (Cd-Pb-Zn-Sb), F4 (Ba-Cs) и F5 (Br-I). Утврдено е дека елементите кои влегуваат во F1- факторската група претставуваат геохемиска асоцијација на елементи. На содржините на овие елементи во мововите значително влијаат секундарни извори, односно минерални честички ослободени во атмосферата како резултат на ерозија на земјиштето со помош на ветар, или честички кои останале прикачени на мовот во периодите од годината кога земјиштето на кое примерокот растел се наоѓало под вода. Најголеми содржини од овие елементи се забележани во примероците кои се земени во областите каде најзастапени се предкамбриски и палеозојски шисти или блиску до нив. Присуството на Al во оваа група е доказ за коректноста на горенаведениот заклучок со оглед на фактот што неговите соединенија се нерастворливи во вода и целокупните содржини од овој елемент најдени во различни биолошки системи потекнуваат од контаминација со прашина. При ова, посебно е нагласена големата содржина на ураниум во примероците собрани во областите кои припаѓаат на Српско-македонскиот масив и Пелагонискиот масив

што се објаснува преку постоењето на депозити од ураниумови руди во овие региони.

Појавата на високи содржини на елементите од F2 (Co, Cr и Ni) во централните и јужните региони од државата (кавадаречкиот регион) се објаснува со загадување од работата на топилницата за фероникел во Кавадарци и поранешната депонија на хромна троска од работата на поранешната топилница за ферохром. Високи содржини на овие елементи се утврдени, што упатува на заклучок дека високите содржини на овие елементи се резултат и на геогено потекло (палеогените и неогените седименти присутни во овие делови). Повисоките вредности на елементите од Фактор 3 (Cd-Pb-Zn-Sb) се поврзуваат со загадувањето на воздухот од работата на топилницата за Pb и Zn во Велес, како и од работата на рудниците за Pb и Zn во источниот дел од државата. Елементите од Фактор 4 (Ba и Cs) имаат највисоки содржините во примероците собрани во области каде најзастапени се фелсични вулкански карпи и пирокластерни карпи што укажува на нивно потекло од литолошки карактер. Највисоки вредности за содржините на овие елементи се утврдени во регионите на Кратово, каде што литолошки доминантни се неогените вулканизми, и регионот на Мариово и Кожув каде што доминантни се квартерните вулканизми. Фактор 5 е геогена асоцијација на елементите Br и I. Зголемени содржините на елементите од F5 (Br и I) се утврдени во примероците собрани по течението на Вардар, што укажува на влијанието на Егејското Море.

Во шестото потпоглавје е направена детална споредба на резултатите за примероците собрани во 2010 година со резултатите добиени за 11 селектирани елементи (As, Cd, Co, Cr, Cu, Fe, Hg, Ni, Pb, Sb и Zn), кои вообичаено се поврзуваат со загадување кое потекнува од индустриски капацитети во претходните истражувања (2002 и 2005). Од споредбата на медијаните и максималните вредности за As, Cr, Cu, Fe, Sb и Zn се забележува дека постои тренд на нивно намалување во трите истражувања. Медијаната за Cd, Co, Ni и Pb во 2005 година е повисока од медијаните во 2002 и 2010 година. Резултатите за Cd, Co и Ni се објаснуваат со рестартирањето на топилницата во Кавадарци и нејзиното зголемено производство, како и работењето на топилницата во Велес до мај 2003 година (за Pb).

Во седмото потпоглавје се прикажани резултатите од мерењето на брзината на апсорбираната доза. Ваков вид на мерења на целата територија на Република Македонија се за првпат извршени. Мерењето на брзината на апсорбирана доза е извршено на 68 локации на кои се земени и примероците на мов. Одредена е дозата која потекнува од терестријалното зрачење и истата е моделирана преку содржините на некои елементи во мововите кои најмногу придонесуваат во брзината на дозата (U, Th, Rb). Во моделот се земени и елементи чии минерали се наоѓаат во карпите од вулканско потекло но само дел од нивната вкупната количина е радиоактивна (постојат радиоактивни изотопи) (Ba, Sm, K и La). Утврдено е дека брзината на апсорбирана доза во Република Македонија се движи во интервалот од 53 до 340 nSv/h, дека средната брзина на доза изнесува 113 nSv/h.

Во поглавјето ЗАКЛУЧОК, кандидатот накусо ги сумира основните заклучоци што произлегуваат од резултатите од испитувањата презентирани во докторската дисертација. Во поглавјето ЛИТЕРАТУРА се наброени вкупно 106 референци. Речиси сите се трудови од оригинална научна литература за следење

на загадувањето на воздухот со посебно внимание на определувањето на тешки метали во примероци од мов. Во прилог на докторската дисертација дадени се 12 карти на просторна дистрибуција на испитуваните елементи во примероците од мов земени во 2010 година, како и 10 карти со просторна распределба на елементите во примероци од мов земени во 2002, 2005 и 2010 година.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на анализата на докторската дисертација под наслов ПРИМЕНА НА ПАСИВЕН БИОМОНИТОРИНГ И НА НЕУТРОНСКАТА АКТИВАЦИОНА АНАЛИЗА ВО СЛЕДЕЊЕ НА ДЕПОЗИЦИЈАТА НА ЕЛЕМЕНТИТЕ ВО ТРАГИ ВО ВОЗДУХОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА од м-р Ламбе Барандовски, може да се заклучи дека тој успешно ги реализирал целите на дисертацијата, односно извршил сеопфатни испитувања на загадувањето на воздухот во Република Македонија со тешки метали преку примена на биомониторинг со мов. Притоа, кандидатот применил високо софистицирани аналитички техники за определување на над 40 елементи (неутронска активациона анализа, атомска емисиона спектрометрија со индуктивно спрегната плазма и атомска апсорпциона спектрометрија). Врз основа на добиените резултати, кандидатот ја утврдил просторната дистрибуција на сите анализирани елементи во примероците од мов и дава објаснување за нивната дистрибуција на целата територија на Република Македонија. Исто така, во докторската дисертација се дадени и резултати за брзината на апсорбираната доза на територијата на Република Македонија. Повеќето проблеми со кои се сретнал во текот на работата успешно ги разрешил и притоа применил соодветни експериментални методи и теориски сознанија. Заклучоците се научно издржани и имаат значаен научен придонес. За ова говори и фактот што досега 2 труда со дел од резултатите од дисертацијата се објавени во престижни научни списанија со фактор на влијание (*Journal of Environmental Science and Health, Part A* и *Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering*).

Поради сето ова, членовите на Рецензентската комисија со задоволство му препорачуваат на Наставно-научниот совет на ПМФ во Скопје да ја прифати докторската дисертација под наслов ПРИМЕНА НА ПАСИВЕН БИОМОНИТОРИНГ И НА НЕУТРОНСКАТА АКТИВАЦИОНА АНАЛИЗА ВО СЛЕДЕЊЕ НА ДЕПОЗИЦИЈАТА НА ЕЛЕМЕНТИТЕ ВО ТРАГИ ВО ВОЗДУХОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА од м-р Ламбе Барандовски и да овозможи нејзина јавна одбрана.

Членови на Рецензентската комисија

1. Д-р Марина Фронтасјева, редовен професор, Обединет институт за нуклеарни истражувања, Дубна, Руска Федерација, с.р.
2. Д-р Трајче Стафилов, редовен професор, Природно-математички факултет, Скопје, с.р.
3. Д-р Доне Гершановски, редовен професор, Природно-математички факултет, Скопје, с.р.
4. Д-р Маргарета Пецовска -Ѓорѓевиќ, редовен професор, Природно-математички факултет, Скопје, с.р.
5. Д-р Роберт Шајн, научен советник, Геолошки завод на Словенија, Љубљана, Словенија, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА ПОД НАСЛОВ „ДИСТРИБУЦИЈА НА ТЕШКИ МЕТАЛИ ВО ПРИМЕРОЦИ ОД ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ВЕЛЕС И НЕГОВАТА ОКОЛИНА“ ОД М-Р ЗЛАТКО ПАНЧЕВСКИ, ПРИЈАВЕНА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет донесена на седницата одржана на 6.XI 2014, определени сме за членови на Рецензентската комисија за оценка на докторската дисертација под наслов ДИСТРИБУЦИЈА НА ТЕШКИ МЕТАЛИ ВО ПРИМЕРОЦИ ОД ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ВЕЛЕС И НЕГОВАТА ОКОЛИНА, поднесена од м-р Златко Панчевски. По прегледувањето на поднесениот труд, чест ни е на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација под наслов ДИСТРИБУЦИЈА НА ТЕШКИ МЕТАЛИ ВО ПРИМЕРОЦИ ОД ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ВЕЛЕС И НЕГОВАТА ОКОЛИНА е напишана на 151 страница и содржи 54 слики (и 87 во прилозите) и 31 табела. Таа се состои од следниве поглавја: **ВОВЕД (3 страници), МЕТОДИ КОИ СЕ ПРИМЕНЕТИ ЗА АНАЛИЗА НА ПРИМЕРОЦИТЕ ОД ПОЧВИ, ПРАШИНИ И ЗЕЛЕНЧУЦИ (19 страници), ОПИС НА ИСТРАЖУВАНОТО ПОДРАЧЈЕ (5 страници), ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ДЕЛ (8 страници), РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА (66 страници), ЗАКЛУЧОК (2 страници), ЛИТЕРАТУРА (4 страници) и ПРИЛОЗИ (45 страници).**

Во поглавјето **ВОВЕД**, кандидатот укажува на проблемите со загадувањето на животната средина, со посебен осврт на загадувањето на почвите и воздухот со тешки метали. Оттаму, целта на оваа докторска дисертација е испитување на состојбата со дистрибуцијата на тешките метали во почвите од градот Велес и неговата поширока околина. Исто така, испитувано е и загадувањето на воздухот со тешки метали преку примероци од куќна прашина и прашина од поткровни греди, како и во зеленчуци произведени во ова подрачје кое скоро цели 30 години било изложено на загадување од работата на Топилницата за олово и цинк која се наоѓа во градот.

Во поглавјето **МЕТОДИ КОИ СЕ ПРИМЕНЕТИ ЗА АНАЛИЗА НА ПРИМЕРОЦИТЕ ОД ПОЧВИ**, дадени се основните принципи на неутронска активациона анализа (НАА). Притоа, посебно внимание е посветено на физичките основи на НАА, на основните видови заемно дејство на неутроните со атомските јадра, методите на неутронската активациона анализа, нејзината примена, опремата за озрачување и обработка на податоци. Исто така, даден е опис и на основните карактеристики на нуклеарниот реактор модел IBR-2 во Обединетиот институт за нуклеарни истражувања во Дубна, Русија, кој е користен за

изведување на анализите со НАА на примероците од оваа докторска дисертација.

Во поглавјето ИСТРАЖУВАНОТО ПОДРАЧЈЕ даден е опис на испитуваното подрачје со неговите географски, геолошки и еколошки карактеристики.

Поглавјето ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ДЕЛ се состои од 7 поглавја. Во првото поглавје е даден опис на опремата која е користена за спектроскопски испитувања (атомска емисиона спектрометрија со индуктивно спрејната плазма и атомска аспирациона спектрометрија). Во второто поглавје е даден детален опис на постапките за земање на примероци од почва, куќни прашина и зеленчук, а во третото поглавје е даден опис на нивната подготовка за анализа. Во четвортото поглавје се дадени податоци за аналитичките реagensи кои се применети за подготовка на примероците, а во петтото поглавје се опишани методите за разложување на примероците и преведување во раствор. Во шестото поглавје се опишани методите за екстракција на хемиските елементи од градинарски почви и методите за подготовка на примероци од почви и прашина за анализа со НАА.

Најсеопфатниот дел од докторската дисертација на м-р Златко Панчевски претставува поглавјето РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА. Добиените резултати и дискусијата се систематизирани во седум потпоглавја.

Во првото потпоглавје се презентирани резултатите од испитувањето на дистрибуцијата на 46 елементи во примероците од почва (Ag, Al, As, Au, Ba, Br, Ca, Cd, Ce, Co, Cr, Cs, Cu, Dy, Eu, Fe, Hf, In, K, La, Li, Mg, Mn, Mo, Na, Nd, Ni, P, Pb, Rb, Se, Sb, Sc, Sm, Sr, Ta, Tb, Th, Ti, Tm, U, V, W, Yb, Zn и Zr). Примероците се земено со густа мрежа на земање примероци од почви. За таа цел, обработени се над 300 примероци од целото испитувано подрачје. Покрај одредувањето и следењето на содржините на различни хемиски елементи во примероците од почви, утврдени се и корелационите односи на анализираните елементи. За таа цел, направена е матрица на корелациони коефициенти. Утврдено е дека највисоки корелациони коефициенти се добиени за односите помеѓу елементите: La-Ce (0,87) и Th-Rb (0,88), кои најверојатно се одраз на природен фон од групата на земно-алкалните елементи. Сепак, со посебно внимание ќе се посветиме на корелационите коефициенти за: Pb-Cd (0,86), Zn-Cd (0,86), Zn-Pb (0,83), Cd-Sb (0,75), Cd-Cu (0,61), Pb-In (0,66), Zn-Sb (0,85) и Zn-In (0,67). Потврдено е дека овие добри корелации помеѓу содржините на наведените елементи произлегуваат од антропогеното влијание од работата на Топилницата за олово и цинк која преработувала концентрати кои освен олово и цинк ги содржеле и овие елементи.

За да се добие подобра претстава за меѓусебната зависност на анализираните елементи, применета е и мултиваријантната факторна анализа со која се добиени 3 променливи: F1 (Al-Ba-Ce-Cs-Hf-K-La-Rb-Sm-Tb-Th), F2 (Co-Cr-Fe-Ni-Sc-Ti-V) и F3 (As-Cd-Cu-In-Pb-Sb-Zn). За првите две асоцијации на елементи е покажано дека се од геогено потекло. Третиот и најважен фактор за ова истражување е F3, кој е претставен од елементите As-Cd-Cu-In-Pb-Sb-Zn, а има оптоварување од 4,36% и варијабилност од 4,92. Матрицата на фактори на оптоварување покажува дека антропогените елементи кои ја имаат загадено оваа област потекнуваат од складиштата за сировини во Топилницата и влијанието од нејзината активност при преработката. За оваа група елементи карактеристична е

нивната значително зголемена содржина во површинскиот слој од почвата споредено со вредностите за европските површински почви, освен онаа за арсенот. Средните вредности на содржината на кадмиумот е за 67 пати поголема од онаа за европските почви, а медијаната за 47 пати. За бакарот таа е 3,8 и 3,4 пати, соодветно, за индиумот 8,8 и 4,2 пати, за оловото за 14 и 8,4 пати, за антимоноот за 3,8 и 3,0 пати и за цинкот 9,2 и 3,6 пати. Високата содржина на овие елементи, посебно на Cd, Pb и Zn во површинскиот слој на почвата, се забележува во околината на Топилницата за олово и цинк и во урбаната зона на градот. На подрачјето на најголемото загадување, просечната содржина на Cd (600 mg kg^{-1}) ги надминува европските средни вредности 2000 пати. Преку картите на просторна дистрибуција се забележува голема сличност во дистрибуцијата на сите овие антропогени елементи. Значително високи се вредностите на содржините на овие елементи во околината на топилницата за Pb и Zn, како и во урбаната зона на градот.

Покажано е дека формата на сферата на дисперзијата строго зависи од локалните ветрови и од обликот на басенот на градот Велес. Заедничката карта на просторната дистрибуција за групата на овие антропогени елементи покажува дека почвите од скоро целата истражувана област имаат застапеност на некои од овие елементи над референтните вредности според холандските стандарди ($73,9 \text{ km}^2$). Подрачјето, пак, во кое содржината на овие елементи е над интервентната вредност изнесува $14,4 \text{ km}^2$.

Загадувањето на воздухот во испитуваното подрачје е прикажано во второто потпоглавје (ИСТРАЖУВАЊЕ НА КОНТАМИНАЦИЈАТА НА ПОТКРОВНА И КУКНА ПРАШИНИ ВО РЕЛАЦИЈА СО ПОЧВИТЕ ОД ДВОРНО МЕСТО СО ТЕШКИ МЕТАЛИ). Во ова потпоглавје се прикажани резултатите од испитувањата на загадување на воздухот во градот Велес и неговата околина преку анализа на примероци од прашина од поткровни греди и домашна прашина земени од повеќе од 30 куќи од испитуваното подрачје. Од добиените резултати може да се види дека елементите од антропогената асоцијација застапени во почвите, и во овие примероци се со значително зголемени вредности. Ова укажува на фактот дека работата на Топилницата за олово и цинк довела до континуирано зголемување на овие елементи во прашината присутна во градот Велес и околината. Зголемените содржини на истите елементи и во примероците од куќната прашина го потврдува фактот дека и по престанокот на работа на Топилницата во 2002 година загадените почви со нивната прашина дифузно ги загадуваат куќите од овој регион. Дополнителен извор на дифузно загадување претставува и депонијата на троска која се наоѓа во непосредна околина на Топилницата (и на градот) со извонредно високи содржини на овие елементи. Утврдено е дека во зоната 1 примероците од прашина и почви се со највисоки содржините на Cd, Pb и Zn, а тоа е локацијата на Топилницата, индустриската зона и целата градска зона. Вредностите од зона 2, која е северно од градот, се помали, а најмали се оние во зона 3, односно југозападно од Велес. Средната вредност за содржината на Cd во примероците од поткровната прашина во зона 1 изнесува 240 mg kg^{-1} , во примероците од зона 2 изнесува 56 mg kg^{-1} а во примероците од зона 3 (Богомила) изнесува $4,6 \text{ mg kg}^{-1}$. Истиот сооднос важи и за примероците од куќната прашина во истата зона, каде што содржината на Cd е 19 mg kg^{-1} , во зона 2 изнесува $9,0 \text{ mg kg}^{-1}$, а во зона 3 е $3,2 \text{ mg kg}^{-1}$. Слични односи се забележуваат и за содржините на Pb и Zn. Освен за овие елементи, добиени се и зголемени

содржини за други елементи кои се пратечки во суровините за преработка на Pb/Zn концентрати. Тоа се As, Sb, Cu и In.

Со примена на факторната анализа на вредностите на анализираните елементи во примероците од прашина добиени се 4 фактори: F1 (Al-Ce-Cs-Fe-La-Nd-Rb-Sc-Sm-Tb-Th-Tl-Tm-U-V), F2 (Ag, As, Cd, Cu, In, Pb, Sb, Se и Zn), F3 (Co-Cr-Ni) и F4 (Ba-Sr). Најважна е втората асоцијација. Таа е антропогена асоцијација на елементи што се резултат од работата на Топилницата, загадените почви и депонијата на отпадна троска. Ова го потврдува и фактот што корелционите фактори меѓу овие елементи се извонредно високи.

Во третото потпоглавје се прикажани резултатите од следењето на содржината на есенцијалните и токсични метали во примероци на различни зеленчуци земени од 5 локации од испитуваното подрачје. Паралелно се испитани и примероци земјоделска почва од кои е собран растителниот материјал. Освен содржината на испитуваните елементи во растителниот материјал и примероците почва, презентирани се и резултатите од испитувањето на нивната биоакумулативност со 3 екстракциони методи: во раствор со концентрација од $0,1 \text{ mol L}^{-1} \text{ HCl}$; во вода и во пуферен раствор од диетиленпентаоцетна киселина, CaCl_2 и триетанол амин (DTPA- CaCl_2 -TEA). Резултатите покажуваат дека во урбаните зони и во околината на Топилницата за некои елементи се надминати оптималните вредности (Cd, Pb и Zn). Констатирано е дека содржината на тешки метали во истражуваните почви ја надминува граничната вредност согласно со холандските стандарди за загаденост на почви и води. Така, утврдено е дека содржината на Cd е до 10 пати поголема од максимално дозволената во почви, а содржината на Pb е 2-3 пати повисока. Тоа укажува дека почвите во оваа област не се погодни за производство на храна.

Резултатите од испитувањето на биорасположивоста покажуваат дека најголема екстрактибилност за Pb, Cd и Zn е забележана во екстракционен раствор на DTPA- CaCl_2 -TEA. Редоследот на тешки метали од анализираните градинарски почви според нивната екстрактибилност во пуферскиот раствор од DTPA е: $\text{Cd} > \text{Pb} > \text{Zn}$, за $\text{Cd} < 16 \%$, за $\text{Pb} < 10 \%$ и за $\text{Zn} < 7,9 \%$. Овие високи вредности за екстрактибилноста за овие елементи покажуваат дека ако тие се присутни во големи количини во градинарските почви можат лесно да бидат акумулирани во зеленчукот одгледуван на нив. Затоа анализите на зеленчуците покажуваат дека содржината на Cd и Pb е неколкукратно поголема од максимално дозволените содржини според националните стандарди за храна.

Во поглавјето ЗАКЛУЧОК кандидатот ги сумира основните заклучоците од докторската дисертација.

Во поглавјето ЛИТЕРАТУРА е дадена листа од 51 референца од оригинална научна литература за определување на тешки метали во примероци од почви, седименти и растенија изложени на високи содржини на овие загадувачи.

Во прилог на докторската дисертација дадени се 46 карти на просторна дистрибуција на испитуваните елементи во примероци од почва, како и 41 хистограм за распределба на елементи во примероци од прашина и почва во испитувана област по зони.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на анализата на докторската дисертација под наслов **ДИСТРИБУЦИЈА НА ТЕШКИ МЕТАЛИ ВО ПРИМЕРОЦИ ОД ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ВЕЛЕС И НЕГОВАТА ОКОЛИНА** од м-р Златко Панчевски, може да се заклучи дека тој успешно ги реализирал целите на дисертацијата и извршил сеопфатни испитувања на загадувањето на животната средина со тешки метали во регионот на градот Велес и неговата околина. Кандидатот ја утврдил нивната застапеност во почвите, воздухот (преку испитување на прашина од поткровни греди и домашна прашина) како и нивната биоакumulација од страна на голем број зеленчуци од испитуваното подрачје. Притоа, кандидатот применил високо софистицирани радиохемиски и спектрометриски техники за определување на над 40 елементи (неутронска активациона анализа, атомска емисиона спектрометрија со индуктивно спрегната плазма и атомска апсорпциона спектрометрија). Врз основа на добиените резултати, кандидатот ја утврдил просторната дистрибуција на сите анализирани елементи во различните испитувани медиуми во овој регион. Повеќето проблеми со кои се сретнал во текот на работата успешно ги разрешил и притоа применил соодветни експериментални методи и теориски сознанија. Заклучоците се научно издржани и имаат значаен научен придонес. За ова говори и фактот што досега 2 труда со дел од резултатите од дисертацијата се објавени и прифатени за објавување во престижни меѓународни научни списанија (*Journal of Hazardous Materials*, *International Journal of Pure and Applied Chemistry*) и еден во национално списание (*Contribution, Section of Natural, Mathematical and Biotechnical Sciences, Macedonian Academy of Sciences and Arts*).

Поради сето ова, членовите на Рецензентската комисија со задоволство му препорачуваат на Наставно-научниот совет на ПМФ во Скопје да ја прифати докторската дисертација под наслов **ДИСТРИБУЦИЈА НА ТЕШКИ МЕТАЛИ ВО ПРИМЕРОЦИ ОД ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ВЕЛЕС И НЕГОВАТА ОКОЛИНА** од м-р Златко Панчевски и да овозможи нејзина јавна одбрана.

Членови на Рецензентската комисија

1. Д-р Катарина Чундева, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје (во пензија), с.р.
2. Д-р Роберт Шајн, научен советник на Геолошкиот завод на Словенија, Љубљана, Словенија, с.р.
3. Д-р Марина Фронтасјева, вонреден професор на Здружениот институт за нуклеарни истражувања, Дубна, Руска Федерација, с.р.
4. Д-р Катерина Бачева, научен соработник, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје, с.р.
5. Д-р Трајче Стафилов, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје, с.р.

ПРЕГЛЕД

на одобрени теми за изработка на **докторски дисертации на
Економскиот факултет-Скопје** во состав на Универзитетот
„Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Кандидат	Тема	Комисија
М-р Горан Миладинов	„Мерење на ефектите од динамиката на демографските промени и нивните импликации врз одржувањето на економската и социјалната сигурност во Република Македонија – трендови и проекции” „Measuring effects of the dynamics of the demographic changes and its implications over maintaining of economic and social security in Republic of Macedonia: Trends and projections”	проф.д-р Весна Буцевска проф.д-р Славе Ристески проф.д-р Верица Јанеска

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „СОЦИОЛОГИЈА НА ТРУДОТ“ ОД АВТОРКАТА ПРОФ. Д-Р МИЛЕВА ЃУРОВСКА

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје, бр. 12-2332/2 од 29.10/2014 година, бев избран за рецензент на учебникот со наслов „Социологија на трудот“ од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска.

Заблагодарувајќи се за довербата, имам задоволство на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет да му го доставам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Опис:

Трудот насловен „Социологија на трудот“ од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска е наменет да служи како учебник за студентите на Институтот за социологија запишани на студиската програма по социологија, прв циклус, кои го слушаат предметот социологија на трудот како задолжителен предмет во третиот семестар со неделен фонд на часови од 4+2 и 8 кредити.

Рецензираниот материјал тематски ги покрива во целост содржините предвидени со соодветната наставна програма и, врз таа основа, ги задоволува учебникарските критериуми на УКИМ.

Станува збор за прво издание на учебник со ваков наслов и за оваа тематика не само од авторот, проф. д-р Милева Ѓуровска, туку општо во Република Македонија.

Материјалот е претставен на 217 страници (плус содржина и библиографија) напишани со фонт Times new roma, со големина од 12 и единечен проред.

Материјалот е систематизиран во дванаесет тематски глави, со подеднаков обем (околу петнаесетина страници), внатрешно разглобени на поттеми и поважни истражувачки прашања. Покрај текстуално, обработката на темите и поттемите е опремена и со повеќе табели и графикони. *Прваџа глава* е воведна. Таа е сосредоточена на основните поимно-теориски прашања за социологијата на трудот, како што се: концептот за човековиот труд (негативни и позитивни дефиниции и неговиот општествен карактер), ставовите кон трудот во прединдустриските општества и сфаќањата на трудот во природните науки. Во последователните осум глави, авторката ги прикажува најзначајните сознанија на социологијата, но и други сродни дисциплини кои во жижата на својот истражувачки интерес ги имале специфичностите на трудот во модерните, индустриски и постиндустриски општества. Во *вџораџа глава* се обработуваат карактеристиките на индустрискиот труд произлезени од индустриската

револуција. Во *третата глава* се прикажани трите највлијателни организации на индустрискиот труд настанати врз основа на емпириски проучувања на индустријализмот: тејлоризмот, фордизмот и тојотизмот. Тема на *четвртата глава* е поделбата на трудот во општеството (нејзините економски, социолошки аспекти и различните теории за нејзините општествени причини и последици како поделбата на умствени и физички труд, машки и женски труд, секторската поделба и сл.). *Петтата глава* ги систематизира сознанијата за социолошките аспекти на техниките и технологиите (за нивните општествени димензии, специфичностите на машинизмот, автоматизацијата и новите технологии). *Шестата глава* е посветена на прашањата во врска со професионализацијата, квалификациите и наградувањето на трудот. *Седмата глава*, тематизира некои позначајни социјално-психолошки аспекти на трудот врз основа на познатите истражувања за социјалните аспекти на работната мотивација, задоволството од работата, професионалниот идентитет и други прашања. Во *осмата глава*, авторката ги прикажува преовладувачките сознанија за појавите на вработеност и невработеност (особено кај младите) и во врска со нив, прашањата за пазарот на трудот и политиките на вработување. *Деветтата глава* се надоврзува на претходната и ги третира најзначајните социјални проблеми во врска со работните активности (условите за работа, социјалната грижа за не/вработените, социјалната одговорност на претпријатијата, социјалните движења и други). Особено за истакнување е настојувањето на авторката овие прашања да ги обработи преку примери од искуствата и доживувањата низ кои во периодот на транзицијата минуваат граѓаните на Република Македонија. *Десеттата глава* логично се надоврзува на претходните две обработувајќи ја темата за социјалниот дијалог и во врска со тоа, поттемите за индустриската демократија, синдикатите и синдикализмот и стопанските комори. Во последните две глави авторката, токму како социолог ги прикажува сознанијата за местото на трудот во пошироката рамка на општествениот живот на вработените, невработените и работодавачите. За таа цел, обработени се темите за поврзаноста на слободното време со работата (*единаесеттата глава*) и за општествените вредности и трудот (*дванаесеттата глава*), односно прашањата во врска со етиката на трудот и на претпријатијата.

Оценка: Во целина, трудот „Социологија на трудот“ од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска на високо ниво ги задоволува методските стандарди за учебник утврдени во нашата и пошироката академска средина. Презентирани се веќе прифатени и проверени сознанија (поими, теории), но исто така назначени се и најзначајните класични, но и актуелни истражувачки контрoверзи во домашната и светската социологија на трудот.

Авторката успешно ги локализира општите теми на социологијата на трудот во контекст на тековните процеси во Македонија и во другите современи општества, што на учебникот му дава голема комуникациска вредност. Студентите ќе можат обработените општи теми да ги поврзат со непосредните искуства и на тој начин своите локални доживувања да ги разберат и да ги објаснуваат на светски план. Кон дидактичноста на материјалот придонесува, исто така, и користењето на табеларни, графички и фотографски прикази.

Предлој: Врз основа на погоре изнесените оценки, имам задоволство да му препорачам на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет да го поддржи објавувањето на учебникот по социологија на трудот од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска. Оправданоста за тоа ја наоѓа како во квалитетот на приложениот материјал, така и во фактот што со неговото објавување ќе се задоволи потребата од учебник по социологијата на трудот достапен на македонски јазик. На тој начин, авторката и Филозофскиот факултет ќе ја збогатат светската социологија со првиот македонски учебник за социологија на трудот.

Рецензент

Проф. д-р Ило Трајковски, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ ЗА УЧЕБНИК ПОД НАСЛОВ
„СОЦИОЛОГИЈА НА ТРУДОТ“
ОД АВТОРКАТА ПРОФ. Д-Р МИЛЕВА ЃУРОВСКА

Врз основа на член 38 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Филозофскиот факултет во Скопје во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и член 16 од Правилникот за организирање на издавачката дејност на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје, на својата XI редовна седница одржана на 22.10.2014 година, ме избра за рецензент на ракописот за учебник со наслов „Социологија на трудот“, поднесен од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска. Во тоа својство, имам посебна чест до Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје да го поднесам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Предложениот ракопис под наслов „Социологија на трудот“, од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска, примарно е наменет да послужи како учебник за потребите на студентите од Институтот за социологија на Филозофскиот факултет во Скопје. Според неговата структура и содржина, ракописот е компатибилен со барањата и потребите за реализација на предметната програма **Социологија на трудот**, која се реализира на Институтот за социологија при Филозофскиот факултет во Скопје како задолжителен предмет кој се реализира во третиот (III) семестар, со вкупен фонд на часови 4+2, односно 8 ЕКТС-кредити. Ова прво издание на авторката е содржински, целосно и методички во согласност со предметната програма Социологија на трудот и во целост ги задоволува критериумите да биде издадено како универзитетски учебник.

Структурната поставеност на овој учебник дава одличен преглед и конзистентност во теоретската анализа на определбата на трудот, развојните етапи на трудот и значењето на трудот и трудовата дејност за човекот и човековата цивилизација воопшто. Во овој учебник, авторката применува аналитички пристап и јасно го определува секое поглавје кое се карактеризира со засебна хомогеност, но истовремено и нивна поврзаност во една целина. Учебникот е со обем од околу 220 страници печатен текст, со богата библиографија од домашни и странски автори релевантни за содржината на трудот. Ова е прво издание на овој учебник.

Во учебникот се елаборирани, преку јасно идентификувана научна порака, заснована врз обемна теоретска основа и примери, релевантните аспекти на проблематиката, распределени во 12 поглавја: Определба на поимот труд, Карактеристиките на индустрискиот труд, Тејлоризмот, фордизмот и тојотизмот, Поделбата на трудот во општеството, Техниките, технологиите и општеството, Професии, квалификации и наградување, Психолошките аспекти на трудот,

Вработеност и невработеност, Трудот и социјалните проблеми, Социјален дијалог, Работното време и слободното време, Општествените вредности и трудот.

Првото поглавје на учебникот авторката го започнува со определбата на поимот труд и краток преглед на историскиот развој на трудовата дејност и формите преку кои се изразува трудот во цивилизацискиот развој на човекот. Поголавјето завршува со преглед на одделни сфаќања за трудот во природните науки и современите правци во проучувањето на трудот (на пример, ергономијата).

Поголавјето кое следува ги елаборира карактеристиките на индустрискиот труд, како клучна пресвртница во самата структура на трудот, но и во развојот на човековата цивилизација воопшто. Преку анализата на индустриското производство, авторката нагласува дека овој нов начин на производство, кој се развивал според сопствени принципи, предизвикал големи општествени, културни и цивилизациски промени. Самите принципи на индустрискиот начин на производство (стандардизација, централизација, масовност, специјализација, синхронизација, концентрација на пари и моќ, максимизација) претставуваат основа за брза трансформација на трудот, на пример, создавање на професии и занимања, за кои авторката вели дека ја збогатуваат општествената структура со нови групи (слоеве).

Во поглавјето насловено „Тејлоризмо, фордизмот и тојотизмот“, авторката ги анализира поинтензивните проучувања на индустрискиот труд поврзани со продуктивноста. На почетокот на XX век, научната мисла се фокусира врз анализата на работниот простор, начините на мерење на трудот и начините на кои се извршуваат работните задачи. Тоа се прави со цел прецизно дефинирање на работните места (формализација) и промена на карактерот на работните групи (нивната компактност) за да соодветствуваат со нормите на продуктивноста. Авторката истакнува, дека во тој период, нормите, како и начините на работење не ги определувала управата на компанијата, туку самата група бидејќи работниците создавале групи со чувство на силна приврзаност и групна солидарност пред која раководителите биле немоќни. Од друга страна, наспроти тенденцијата за групна припадност која била карактеристична за претпријатијата, во општеството веќе бил во тек процесот на индивидуализација, која поттикнала дебата за анализа на трудот во контекст за поделбата на трудот. Дебатата наскоро била преточена во низа концепции кои претендирале да го рационализираат трудот до максималната можна граница. Анализата на различните теории, од кои авторката ги издвојува и критички ги анализира – тејлоризмот, фордизмот и тојотизмот, ја изразува суштината на прашањата поврзани со индивидуализацијата на трудот.

Самата структура на трудот овозможува тој да се чита повеќеслојно. Претходно веќе укажавме дека авторката јасно го определува секое поглавје кое се карактеризира со засебна хомогеност, што на овој труд му дава можност да кореспондира и да комуницира со други научни дисциплини и области, покрај со

социологијата на трудот. На пример, во четвртото поглавје, насловено „Општествена поделба на трудот“, опфатени се прашањата за поделбата на трудот на машки и женски, со што јасно е нагласена потребата од посериозен и посеопфатен пристап кон оваа родово-социолошка проблематика. Авторката нагласува дека вообичаеното и сеприсутно мислење дека првата поделба на трудот била поделбата на трудот на машки труд и на женски труд, а кој се објаснувал преку биолошките (физичките) разлики меѓу полот, е голема пречка за разбирање на современата и комплексна структура на новите општествени односи и промени во трудовата дејност. Промените што настанале во самата структура на трудот, како и промените што се случиле во економските односи и индустрискиот начин на производство и многу други фактори посочени во ова поглавје (организацијата на трудот, префрлање на воспитно-образовниот процес во одделни општествени институции, апаратите за домаќинство, развој на голем број услужни дејности и сл.), ја поттикнале еманципација на жената, а фактите зборуваат дека состојбата се менува. Таму каде што до скоро мажите имале хегемонија врз работните места, денес се забележува движење кон поголема еднаквост, иако останува уште многу да се стори на тоа поле.

Намерата на авторката да даде солидна теоретска поткрепа на современите социолошки теории за трудот ја потврдува сеопфатната и длабока анализа на развојот на современата технологијата (машинизација, информатизација, автоматизација) и соодветните промени во структурата на трудот, занимањата и професиите кои настануваат како последица на тој развој. Учебникот содржи богата палета на современите теории за класификација на занимањата, психолошките аспекти на трудот, прашања поврзани со невработеноста како последица на развојот на современата технологија и социјалните проблеми што произлегуваат од глобализацијата и информатизацијата. Во прилог на ова, укажуваме на една мошне значајна компонента на овој учебник изнесена во десеттата глава, со наслов „Социјален дијалог“, која се осврнува на потребата од превреднување на вредноста на синдикалната борба во новонастанатите општествени, социјални и глобализациски околности. Авторката нагласува дека правната регулатива на голем број држави е во полза и функција на заштита на работничките права, но неретко се случува работничките права да бидат „закочени“ во разновидните форми на бирократизација на синдикалната организација на државно ниво. Таквата појава иницира недоверба кај работниците да се вклучат во синдикалните организации и согласно со поновите теоретски истражувања, кои авторката ги анализира во ова поглавје, неопходна е промена во начинот на синдикалното организирање, кое ќе кореспондира со брзите промени во структурата на трудот, појавата на нови занимања и професии и современата организација на претпријатијата.

На крајот од овој учебник, авторката ги анализира теориите посветени на работното и на слободното време, како и значењето и улогата на трудот во развојот и креирањето на општествените вредности и *vice versa*.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Понудениот ракопис за учебникот „Социологија на трудот“, од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска, претставува сериозен придонес во социолошките науки, а посебно во социологијата на трудот. Овој труд, според неговата структура и намена, ќе овозможи кореспонденција не само со студентите по социологија, за кои е првенствено наменет, туку и со пошироката студентска популација. Чувствуваме за потребно да укажеме на фактот дека со излегувањето од печат на овој учебник ќе се пополни една голема празнина која се чувствува во високото образование - недостаток на литература на македонски јазик од оваа област и проблематика, која се пополнуваше и сè уште се пополнува со литература на странски јазици.

Имајќи ги предвид сите претходно изнесени ставови за квалитетот и актуелноста на третираната проблематика во овој учебник, со особена чест и задоволство на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје му предлагам да го прифати извештајот за учебникот „Социологија на трудот“, од авторката проф. д-р Милева Ѓуровска и да одобри издавање на овој учебник.

Рецензент

Проф. д-р Владимир Давчев, с.р.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ ВО
НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ АНДРОЛОГИЈА И ВЕШТАЧКО
ОСЕМЕНУВАЊЕ И ГИНЕКОЛОГИЈА И АКУШЕРСТВО СО
СТЕРИЛИТЕТ НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА ВО
СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје со Одлука бр. 0201-2051/6, донесена на седницата одржана на 25.8.2014 година, во врска со конкурсот распишан во весниците „Нова Македонија“ од 1.7.2014 и „Коха“ од 24.6.2014 година, формира Рецензентска комисија за избор на еден асистент од научните области андрологија и вештачко осеменување и гинекологија и акушерство со стерилитет, во состав: проф. д-р Тони Довенски, редовен професор на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје, проф. д-р Владимир Петков, редовен професор на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје и д-р Лазо Пендовски, доцент на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје.

На распишаниот конкурс за избор на асистент се пријави кандидатот ас. м-р Бранко Атанасов.

По разгледувањето на поднесените документи приложени од страна на кандидатот, Комисијата го доставува следниов

ИЗВЕШТАЈ

а) Податоци за кандидатот Бранко Атанасов

1. Крајна биографија

Атанасов Бранко е роден на 13.6.1977 година во Скопје. Основното и средното образование ги завршил во Скопје. На Факултетот за ветеринарна медицина се запишал во 1994/95, а дипломирал во 2003 година. Како волонтер работел во краварската фарма ЗИК “Гоце Делчев“ во с. Трубарево. Од 2005 до 2006 година бил вработен како главен ветеринарен доктор во краварската фарма АИК ЕУРОЛЕНД А.Д. Од декември 2006 до јуни 2009 бил вработен како менаџер/директор во приватната фирма ИНБЕРГ М. Истиот временски период бил назначен како демонстратор по предметите породилство, стерилитет и в/о на домашните животни и амбулаторна клиника. Од јуни 2009 година е вработен како истражувач на Институтот за репродукција и биомедицина при Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје, а од декември 2011 година е вработен како асистент од научните области андрологија и вештачко осеменување и гинекологија и акушерство со стерилитет при Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје.

Во доставените биографски податоци се наведени и следниве активности:

- учество на научно-стручниот собир *Денови на ветеринарна медицина*, Охрид, Македонија, во периодот 2-4.9.2012, организиран од страна на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје.
- учество на научно-стручниот собир *Денови на ветеринарна медицина*, Струга, Македонија, во периодот 6-8.9.2013, организиран од страна на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје
- во периодот 5-8.06.2013 година-учество на 18. Средноевропски бујатрички конгрес во Белград, Србија;

2. Наставно-научна и апликативна дејност

Кандидатот м-р Бранко Атанасов од 2006 – 2009 година е назначен како демонстратор по предметите породилство, стерилитет и в/о на домашните животни и амбулаторна клиника. Во учебната 2006/2007 година се запишал на постдипломските студии на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје, на научната област репродукција, при што ги положил испитите од наставниот план во предвидениот рок.

На 4.10.2011 година успешно го одбрал својот магистерски труд со наслов **“Одговорот на јајниците од егзогена апликација на GnRH и eCG кај крави со нефункционални јајници 60 дена по отелувањето”**, со што се стекнал со звањето магистер по ветеринарни науки.

На 30.12.2011 година е избран во соработничко звање-асистент во научните области *андрологија и вештачко осеменување и гинекологија и акушерство со стерилизација* на Факултетот за ветеринарна медицина, согласно со рефератот за избор објавен во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје бр. 1021 од 15.12.2011 година. На 29.2.2012 година, Наставно-научниот совет на Факултетот за ветеринарна медицина, со Одлука бр. 0201-653/5 го усвоил Извештајот за подобност на пријавена тема и оспособеност на кандидатот м-р Бранко Атанасов за изработка на докторски труд под наслов **“Фоликуларна развојна динамика следена преку масно-киселинскиот состав при модифициран синхронизациски протокол кај млечните крави”**, објавена во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ бр. 1027 од 15.3.2012 година.

Покрај редовните активности во изведувањето на практичната настава од предметот репродукција, вклучен е повремено и во работата на Универзитетската ветеринарна болница - Клиника за домашни миленици и копитари при Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје.

3. Научно-истражувачки проекти

Во периодот 2011-2012 година бил активно вклучен во извршувањето на одредени активности во рамките на меѓународниот проект Sustainable production of traditional cheeses from local sheep milk, in the balkans:1. Improved reproductive management of indigenous-sheep-breeds populations, 2. Ensuring of traditional cheeses hygiene and quality (SEE-ERA.NET Plus Joint Project SEEERAPLUS-o83)

Во периодот 01.11.2013 - 01.09.2014 година, стручно се усовршувал на Факултетот за ветеринарна медицина, Одделот за породилство, репродукција и здравје на стадо во Гент, Белгија, во рамките на меѓународниот проект Erasmus

Mundus Partnerships Action 2 Scholarships for academic exchange between EU and Western Balkans

4. Пријавени трудови за рецензија

Покрај досегашните објавени трудови, рецензирани во рефератот на Комисијата за избор за асистент од научните области андрологија и вештачко осеменување и гинекологија и акушерство со стерилитет, во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, бр. 1021 од 15.12.2011 година, кандидатот м-р Бранко Атанасов ги има објавено следниве трудови:

1. Atanasov Branko, Mickov Ljupco, Angelovski Ljupco, Nikolovski Martin, Ratkova Marija, Jankuloski Dean, Petrovski Kiro, Dovenski Toni (2012) Implementation of strategies for mastitis control in dairy herds in Macedonia: a case report, Mac Vet Rev; 35(2): 87-90.

Во ова истражување, авторите, тргнувајќи од фактот дека маститисот е една од најчестите болести во модерното млеко-производство, имале за цел да ги претстават резултатите добиени од имплементацијата на специфична стратегија за контрола на маститисот и тоа преку употреба на теренски и лабораториски методи. Вкупно 674 крави биле инволвирани во истражувањето. Дијагнозата на клиничкиот маститис била направена преку детекција на знаците на воспаление на вимето, додека супклиничкиот маститис, на ниво на крава, бил дијагностициран преку испитување на бројот на соматските клетки (SCC) со употреба на лабораториски методи, а на ниво на четвртина, со калифорнија маститис тест (CMT). Микробиолошката анализа била направена со употреба на стандардни процедури (боење по грам или преку автоматизиран идентификациски систем). Резултатите покажале дека дистрибуцијата на бројот на соматските клетки на ниво на крава изнесувале: 305 (45,3%) со соматски клетки помалку од 100,000 SCC/mL, 236 (35,0%) 100,001 - 350,000 SCC/mL, и 133 (18,7%) со повеќе од 350,000 SCC/mL. На ниво на четвртина, од вкупно тествани 1684 четвртини со CMT, 644 четвртини (38,2%) биле позитивни додека 1040 (61,8%) четвртини биле негативни. Најзастапени бактерии биле коагулаза-негативните стафилококи (40,0%), а потоа следувале *Streptococcus agalactiae* 25,0%, *Escherichia coli* 16,6%, *Proteus spp.* 11,7% и *Staphylococcus aureus* кај 6,7% од испитаните примероци. Со имплементацијата на стратешката контрола на маститисот, преваленцата за појавата на супклиничкиот маститис се намалила од 38,2% на 10,8%, додека инциденцата на клиничкиот маститис од 21,0% на 4,9%, со што авторите заклучуваат дека имплементирата стратегија во голема мера ја намалува појавата како на супклиничкиот, така и на клиничкиот маститис.

2. Atanasov Branko, Mickov Ljupco, Esmerov Igor, Trojancanec Plamen, Ilievska Ksenija, Adamov Nikola, Dovenski Toni (2012): Ultrasound observation of ovarian dynamic in dairy cows with true postpartum anoestrus after treatment with different doses of eCG, Days of Veterinary medicine, Ohrid Macedonia, Proceedings 282-284.

Целта на ова истражување била да се испитаат влијанието и промените на различни дози на eCG кај крави со нефункционални јајчници при дијагностициран вистински анеструс. Во студијата се опфатени вкупно 23 молзни крави, поделени во 3 групи, кај кои по ултразвучниот преглед со трансректална 7,5

мегахерцна линеарна сонда е дијагностицирано присуство на нефункционални јајчници. Група 1 (n=8) е третирана со 750 IU eCG, група 2 (n=8) 1000 IU eCG, додека група 3 (n=7) е контролната група. Од сите крави е земена крв, на 0. и 9. ден по овулацијата заради одредување на серумската концентрација на прогестерон. Секојдневно е вршено мерење на големината на фоликулите и жолтото тело, заради следење на растот на фоликулите, времето на одговор и бројот на овулации по крава. Врз основа на добиените резултати не е забележана значителна разлика помеѓу групите во однос на средната големина на доминантниот фоликул како и на просечниот раст. Мултипната овулација, пак, била најизразена во група 2 (просек $2,1 \pm 0,5$ овулации). Високите дози на eCG кај крави со вистински анеструс предизвикале продолжување на цикличната активност проследена со овулации, но сепак eCG поради мултипната овулација не се препорачува за терапија на нефункционални јајчници.

3. Nikolovski Martin, Petkov Vladimir, Trojacanec Plamen, Milovanovic Aleksandar, Barna Tomislav, **Atanasov Branko**, Dovenski Toni (2012) - Cryopreservation of Ovchepolean Pramenka ram semen with different diluents and antioxidants - Scientific Meeting "Sustainable production of traditional cheeses from local sheep milk in the Balkans" Thessaloniki, Greece, Proceedings 13-14.

Тргнувајќи од податокот дека сперматозоидите се многу подложни на оштетувања при процесот на нивно замрзнување и одмрзнување, авторите во ова истражување имале за цел да направат проценка на квалитетот помеѓу свежото и одмрзнатото семе од овни, претходно замрзнато со два разредителя и три антиоксиданса во различен период од годината. Со помош на вештачка вагина и/или електроејакулација од 5 овна биле собрани вкупно 61 ејакулат, кои пред процесот на замрзување биле евалуирани микроскопски и бил одреден нивниот квалитет. Тие биле поделени во две групи и потоа биле разредени со два комерцијални разредувача. Од двете групи биле земени 30 дози и биле замрзнати без додаток на антиоксиданс (контролна подгрупа), додека кај 31 доза по случаен избор биле додадени антиоксиданси, и тоа оксидиран глутатион, редуциран глутатион и цистеин. По одмрзнувањето, примероците биле испитувани со помош на CASA-апарат и проточна цитометрија на следниве параметри: вкупна подвижност, прогресивна подвижност, процент на живи сперматозоиди со неоштетен акрозом, процент на живи сперматозоиди со неоштетена клеточна мембрана, како и на интегритетот на хроматинот. Резултатите покажале дека употребата на антиоксиданси не го подобрила постодмрзнувачкиот квалитет на семето, со што авторите заклучуваат дека генетскиот материјал е доста стабилен и не е под влијание на процесите на замрзнување и одмрзнување.

4. Mickov Ljupco, Dovenski Toni, Petkov Vladimir, **Atanasov Branko**, Adamov Nikola, Nikolovski Martin, Blagoevska Katerina, Tomeska-Mickova Svetlana (2012) - Distribution of the spermatozoa subpopulations in cryopreserved boar semen - Days of Veterinary medicine, Ohrid Macedonia, Proceedings p. 265-271.

Целта на оваа студија било да се проценат разликите помеѓу дистрибуцијата на суппопулацијата на сперматозоиди во течна сперма и сперма криопрезервирана со два различни криопротокола. При колекцијата на семето, првата контаминирана фракција била одвоена, додека останатиот дел на P1 или

целосниот SRF било собрано во пластични вреќи кои ја сепарираат желатинозната фракција од фракцијата богата со сперматозоиди и истото било оладено на 17 степени разредено во однос 1:1, прегледано на CASA и криопрезервирано. Првата група на ејакулати се состоела од комплетен SRF, втората само од P1 од SRF, додека течната сперма служела како контрола. Сите испитани параметри брза, среднобрза, бавна и статична суппопулација на сперматозоиди помеѓу течната и криопрезервираната сперма покажале сигнификантни разлики.

5. Dovenski Toni, Trojacanec Plamen, Petkov Vladimir, Popovska-Percinic Florina, Dovenska Monika, **Atanasov Branko**, Ilievska Ksenija, Mickov Ljupco, Nikolovski Martin (2012): Laparoscopic intrauterine artificial insemination by Deep-Frozen/Thawed ram semen from ovcepolean pramenka breed, Sustainable Production of Traditional Cheeses from Local Sheep Milk, in the Balkans, Proceedings 12-13 Thessaloniki, Greece.

Интрацервикалното осеменување на овци со длабоко замрзнато/одмрзнато семе од овни не дава добри резултати поради бројни фактори, меѓу кои се наведува структурната комплексност на цервиксот, несоодветниот транспорт на сперматозоидите низ гениталниот тракт и микрооштетувањата настанати во тек на замрзнувањето. Трудот претставува приказ на директно, интраутерино лапароскопско осеменување на овци (раса праменка) со длабоко замрзнато/одмрзнато семе. Во првиот експеримент биле осеменети вкупно 86 овци, од кои кај 42 овци осеменувањето било изведено интрацервикално, 50-52 часа од отстранувањето на вагиналните сунѓери (20 mg FGA), додека кај останатите (n=44) осеменувањето е изведено интраутерино. Дијагностиката на гравидитет била спроведена на 60 дена од осеменувањето. Во вториот експеримент, спроведено е лапароскопско осеменување кај 7 овци со суперовулаторен еструс. Седмиот ден од осеменувањето е изведено хируршко испирање и собирање на ембрионите. Задоволителни резултати биле постигнати по ултразвучниот преглед со успех од 54,54% при интраутерино осеменување, наспроти 42,86% при интрацервикалното осеменување. Во вториот експеримент, добиените резултати покажале слаб суперовулаторен одговор.

6. Dovenski Toni, Trojacanec Plamen, Petkov Vladimir, **Atanasov Branko**, Kocoski Ljupco, Jasari Besir, Paunkov Ilija (2012) - Management of functional ovarian disorders in high yielding dairy cows, 1. Balkan Conference on the Biology of Reproduction in Farm Animals and Aquaculture, Proceedings 124-126, ISBN: 978-88-907328-0-5

Во овој труд, авторите даваат ретроспектива на досегашните научни информации поврзани со најчестите форми на функционални нарушувања на јајчниците кај високо млечните крави. Во овој контекст опишани се цистичните оваријални фоликули, статичните јајчници, овулаторните дефекти, вистинскиот анеструс. Како надополнување, наведени се и досегашните искуства и научни резултати во однос на адекватната хормонална терапија на овие нарушувања, стекнати на Институтот за репродукција на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје.

7. Esmerov Igor, **Atanasov Branko**, Adamov Nikola, Blagoevska Katerina, Stojkovski Velimir (2012) - Microsatellite genome characterization of the gray wolf in Republic of Macedonia, Days of Veterinary Medicine, Ohrid Proceedings p. 229-233.

Авторите преку овој труд дале посебен осврт на конзервација и поставување на стандарди во геномот на сивиот волк во Р. Македонија. Ова е прв труд од ваков карактер во Р. Македонија и има улога да послужи како репер во понатамошната споредба со други слични видови, автохтоно распределени на Балканскиот Полуостров. Во трудот се прикажани основните генетски параметри, степенот на опсервирана и очекувана хомозиготност, степенот на опсервирана и очекувана хетерозиготност и степенот на полиморфизам. Примероците на ткива и крв од сивиот волк потекнувале од неколку реони во Р. Македонија, од областа на Караорман, Шар Планина, Солунска Глава, Малешевските Планини, Козјак и Осогово.

8. Mickov Ljupco, Dovenski Toni, **Atanasov Branko**, Petkov Vladimir, Nikolovski Martin, Tomeska-Mickova Svetlana, Blagoevska Katerina (2012) - Morphology parameters of cryopreserved boar spermatozoa - 1 Balkan Conference on the Biology of Reproduction in Farm Animals and Aquaculture, Proceedings, 75-76, ISBN: 978-88-907328-0-5.

Во овој труд, авторите ги испитуваат морфолошките параметри на криопрезервирани сперматозоиди од нерези. Ејакулати се земени од три различни раси нерези и тие се криопрезервирани со употреба на два различни протокола. Анализите се правени со CASA-софтвер, при што е одредувана елонгацијата и површината на сперматозоидите. Установено е дека постои сигнификантна разлика во испитаните параметри помеѓу сите три групи.

9. Nikolovski Martin, **Atanasov Branko**, Dovenska Monika, Petkov Vladimir, Dovenski Toni (2012)- Variations in semen quality parameters of Ovchepolian pramenka rams according to the method of collection and the meteorological season, Mac Vet Rev; 35(2): 79-86

Во ова истражување, тргнувајќи од фактот дека употребата на овните надвор од сезоната за парење е лимитирана за научни цели, целите на авторите била да се увидат разликите во квалитетот на семето земено во текот на целата година, како и да се утврди кој од најчесто употребуваните методи на колекција на семето е подобар надвор од сезоната на парење. 5 овни од овчеполска раса биле вклучени во истражувањето и биле поделени во 2 групи. Семето кај овните од првата група (n=2) било земено со помош на вештачка вагина, додека кај овните од втората група (n=3) со помош на електроејакулација. Евалуацијата на семето вклучувала волумен, концентрација на сперматозоиди, процент на живи сперматозоиди, густина на ејакулатот и моталитет. Резултатите покажале дека сезоната има значајно влијание врз волуменот и моталитетот и процентот на живи сперматозоиди. Врз база на овие резултати, авторите заклучиле дека вештачката вагина е подобар метод за земање на семе во доцна есен, зима и пролет кога овните се надвор од сезоната на парење.

10. Nikolovski Martin, Mickov Ljupco, Dovenska Monika, Petkov Vladimir, **Atanasov Branko**, Dovenski Toni (2013) - Effect of Reduced Glutathione on kinematic parameters of ram spermatozoa, Days of Veterinary Medicine, Proceedings, Abstr. 56.

Целта на оваа студија била да се испитаат ефектите од додадениот редуциран глутатион (GSH) во екстендерот за спермата врз следниве параметри: VSL, VAP, VCL, ALH, LIN, STR, BCF. Ејакулатите (n=48) претходно земени од два овна со помош на вештачка вагина во период од 4 месеци биле оценети и замрзнати, биле и класифицирани во две групи: Група 1 со додаток и Група 2 без додаток на глутатион. Анализата била извршена после нивното одмрзнување со помош на CASA-апарат. Резултатите покажале сигнификантни разлики помеѓу групите само во однос на VSL и BCF. Авторите заклучуваат дека овие кинетички параметри можат да се наведат како индикатори кои би укажувале на позитивниот ефект на додадениот глутатион.

11. Gvozdić Dragan, Dovenski Toni, Stančić Ivan, Stančić Blagoje, Božić Aleksandar, Jovanović Ivan, **Atanasov Branko**, Šluburić Adam (2013) - Hormonal methods for estrous cycle manipulation in dairy cows, Contemporary Agriculture, 62 (3-4) 319-332.

Во овој труд, авторите извршиле анализа на неколку протоколи кои се користат во секојдневната практика за манипулација на естралниот циклус кај млечните крави. При тоа, анализирани биле протоколите кои се базирани само со употреба на простагландини, комбинација на простагландините со прогестагени, простагландините во комбинација со гонадотропните рилизинг хормони (GnRH) - Ovsynch и комбинација на простагландини, GnRH и естрадиол. Врз база на добиените резултати, авторите укажуваат дека кај млечните стада, каде што детекцијата на еструсот не претставува значителен проблем, употребата само на простагландините и/или Select Synch-протоколот се методи кои можат во најголема мера да се користат за манипулација на естралниот циклус. Додека во стадата каде што детекцијата на еструс претставува значителен проблем, Ovsynch-протоколот или Presynch-Ovsynch-протоколот се алтернативни методи за еструсна манипулација. На крајот, авторите препорачуваат, кај протоколите кај кои се врши фиксно осеменување на кравите, со цел намалување на бројот на посети во фармите и заштеда на време, тоа може да се модифицира и да се изврши истовремено со втората апликација на GnRH.

12. Mickov Ljupcho, **Atanasov Branko**, Blagoevska Katerina, Esmerov Igor, Nikolovski Martin, Dejanoski Toni, Dovenski Toni (2013)- kinetic parameters of cryo-preserved yorkshire boar semen, Days of Veterinary Medicine, Struga, Macedonia Proceedings, Abstr. 53

Трудот е произлезен од потребата од воспоставени протоколи поради намаленото преживување на сперматозоидите во длабоко замрзнатата сперма кај јоркширските нерези. Земени се примероци од 8 различни јоркширски нерези, кои се замрзнати според два протокола: првиот користен протокол е според Westendorf et al. (1974) или TCP-протокол, а вториот е според Rodriguez-Martinez (2011) или XCP-протокол. Испитувани се кинетичките параметри (VAP, VSL, VCL, ALH, BCF, STR, LIN) и се добиени сигнификантни разлики во сите кинетички параметри помеѓу криопрезервираната, или длабоко замрзната сперма и онаа која е испитувана без да се подложи на замрзнување.

13. Dovenski Toni, Trojačanec Plamen, Petkov Vladimir, **Atanasov Branko** (2013) - Manipulation of bovine estrus cycle using different synchronization methods Proceedings, Scientific symposium „Reproduction of domestic animals” Divcibare, Serbia, Proceedings, p. 113-123, UDC: 599.735.5:612.621.5/.38.

Во овој труд, целта на авторите била да дадат приказ на различните протоколи кои се користат за синхронизацијата на еструсот кај кравите, како и очекуваните резултати во однос на концепцијата при нивната примена. На почетокот, авторите детално ја опишуваат суштината на еструсната синхронизација преку објаснувањето на концептот на развој на фоликулинските бранови за време на естралниот циклус. Потоа детално се опфатени протоколите базирани само со употреба на простагландините и нивна комбинација со прогестагените, како и протоколите базирани на употреба на GnRH, самостојно или во комбинација со други хормони.

14. Esmerov Igor, Panov Sasho, Stojkovski Velimir, **Atanasov Branko**, Adamov Nikola, Mickov Ljupcho, Blagoevska Katerina (2013) - Constructing of two shRNA Plasmid Specific Transcripts of the BCL-2 Genes, 4-rd International Scientific Meeting, Days of Veterinary Medicine, Struga, Macedonia, Proceedings, Abstr.p. 30.

Базично истражување во кое се конструирани два плаزمиди со цел да се врати апоптотичната моќ на клетката, а со тоа и регулираната смртност. Истражувањето е вршено на дел од BCL-2 генот, одговорен за апоптозната активност на клетката. Конструирани се два плазмиди, psiRNA-bcl-2, кој е мутиран и psiRNAScr, кој е контролен. Целта на ова истражување е успешна трансфекција на дел од геномот кој е одговорен за активна апоптоза во геномот на мутираниот ген BCL-2, со крајна цел - негова супресија. Трансфекцијата е успешно завршена, а тоа е проверено со полимераза верижна реакција од која може да се забележи дека најголема експресија на овој ген се достигнува во периодот од 72 часа.

15. **Atanasov Branko**, Mickov Ljupco, Esmerov Igor, Ilievska Ksenija, Nikolovski Martin, Dovenski Toni (2013) - Ovarian respond and conception rate from first ai in high yielding dairy cows diagnosed with static ovaries and treated by progestagens and GnRH. Middle European Buiatric's Congress Belgrade Serbia, Proceedings 187-191

Целта на ова истражување била да се испита одговорот на јајчниците и да се утврди степенот на концепција од првото осеменување постпартум, кај високо молзните крави дијагностицирани со статични јајчници со употреба на два различни метода. Од вкупно 370 крави, 73 крави биле дијагностицирани со статични јајчници дефинирани како мали јајчници со фоликули < 8mm, отсуство на жолто тело и клинички, отсуство на знаците на еструс, 60 дена по отелувањето. Кравите биле поделени во две групи и третирани со прогестагенски имплантанти (Група 1) и еднократна апликација на GnRH (Група 2). Осеменувањето на кравите во првата група било извршено 56 часа од отстранувањето на имплантантот, додека во втората група било извршено кога доминантниот фоликул достигнал големина од 17 мм. Дијагнозата на гравидитетот била направена на 28. ден по осеменувањето. Резултатите покажале дека фоликулинскиот раст продолжил кај вкупно 62 крави во двете групи, и тоа кај 34 крави од Група 1 и 28 кај Група 2. Концепцијата од првото осеменување била 47,05% и 42,85% во Група 1 и Група 2,

последователно. Авторите заклучуваат дека двата метода покажале задоволителни резултати во третманот на статичните јајчници за предизвикување фоликулински раст како и во степенот на концепција, но сепак укажуваат дека третманот со GnRH покажал неколку предности во однос на прогестагенските препарати.

16. Ilievska Ksenija, **Atanasov Branko**, Petkov Vladimir, Dovenski Toni, Trojancanec Plamen (2013) - Possibilities of IR thermography for early diagnosis of lameness in dairy cattle, Days of Veterinary Medicine, Struga, Macedonia Proceedings, Proceedings, Abstr. 66-67.

Целта на оваа студија била да се испита можноста за употребата на инфрацрвената термографија, како неинвазивен метод во практични услови, за рана детекција на различни асептични и септични состојби на нозете, посебно за детекција на супклиничкиот ламинитис. Инфрацрвената термографија со помош на термална камера, била изведена на вкупно 80 крави на задните екстремитети (чапунките) во пределот на коронарниот раб и кожата, и тоа кај крави детектирани со знаци на кривење и кај крави каде што не биле забележани знаци на кривење. Резултатите покажале разлики во температурата на површината помеѓу латералната и медијалната страна на чапунката. Сигнификатно зголемена температура била детектирана кај кравите со детектирана хиперемичка на коронарниот раб и кожата, кои се поврзани при состојба на акутен ламинитис. Врз база на резултатите, авторите заклучуваат дека инфрацрвената термографија претставува потенцијален неинвазивен дијагностички метод за рана детекција на кривењето кај млечните крави, но укажуваат дека се потребни понатамошни истражувања за нејзина валидација во практични услови.

17. **Atanasov Branko**, Mickov Ljupco, Nikolovski Martin, Ilievska Ksenija, Paunkov Ilija, Burmuzoska Angelina, Dovenski Toni (2013) - Prediction of positive pregnancy diagnosis in dairy cows on day 21 after Artificial Insemination – On farm report, Days of Veterinary Medicine, Struga, Macedonia, Proceedings, Abstr. 57.

Тргувајќи од фактот дека раната и точна дијагноза на гравидитетот е од големо значење кај млечните крави, целта на авторите во ова истражување била можноста за предвидување на ран гравидитет кај млечните крави преку наодот на јајчниците на 21. ден по осемувањето. Како позитивна дијагноза на 21. ден, авторите го сметале наодот на жолто тело со големина над 25 мм и отсуство на фоликул поголем од 13 мм, додека отсуството на жолто тело или присуство на истото со дијаметар помал од 21 мм и истовремено наод на фоликул поголем од 15 мм, авторите го квалификувале како негативна дијагноза. Резултатите покажале висока општа точност на тестот од 75 % и заклучуваат дека овој метод може да е апликативен во фармски услови за предвидување на ран гравидитет без употреба на додатни лабораториски методи.

18. Nikolovski Martin, Mickov Ljupco, Dovenska Monika, Petkov Vladimir, **Atanasov Branko**, Dovenski Toni (2014)-Influence of glutathione on kinetic parameters of frozen-thawed spermatozoa from Ovchepolian Pramenka rams, - Mac Vet Rev 2014; 37 (2): doi: [10.14432/j.macvetrev.2014.05.014](https://doi.org/10.14432/j.macvetrev.2014.05.014)

Целта на оваа студија била да се испитаат ефектите од додадениот редуциран глутатион (GSH) во екстендерот за спермата врз следниве параметри:

VSL, VAP, VCL, ALH, LIN, STR, BCF и tMOT и да се означат како индикатори за неговото присуство. Ејакулатите биле земени од два овна, класифицирани во две групи: Група 1 со додаток и Група 2 без додаток на глутатион. Анализата била извршена по нивното одмрзнување со помош на CASA-апарат. Авторите заклучуваат дека ниту еден од кинетичките параметри не може да се наведе како индикатор кој би го укажал позитивниот ефект на дадениот глутатион.

5. Заклучок и предлоџ

Врз основа на изнесените податоци за стручната и научна оспособеност и активностите на кандидатот, како и анализа на трудовите на кандидатот, Рецензентската комисија смета дека кандидатот **м-р Бранко Атанасов** ги исполнува сите услови според Законот за високото образование, Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и Правилникот за внатрешните односи и работењето на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје. Тој покажува интерес и резултати во наставно-научната дејност и затоа Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет, кандидатот м-р Бранко Атанасов повторно да биде избран во соработничко звање - асистент од научните области андрологија и вештачко осеменување и гинекологија и акушерство со стерилитет.

Рецензентска комисија

Проф. д-р Тони Довенски, с.р.

Факултет за ветеринарна медицина – Скопје

Проф. д-р Владимир Петков, с.р.

Факултет за ветеринарна медицина - Скопје

Доц. д-р Лазо Пендовски, с.р.

Факултет за ветеринарна медицина - Скопје

РЕФЕРАТ

**ЗА ИЗБОР НА ВИШ НАУЧЕН СОРАБОТНИК ВО ОБЛАСТА НА
РАСТИТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО ПРИ ИНСТИТУТОТ ЗА
СТОЧАРСТВО ВО СКОПЈЕ**

Врз основа на Одлуката број 0201/547 од 9.9.2014 година, донесена на седницата на Советот на Институтот за сточарство во Скопје и издаденото решение бр.0201/565 од 11.9.2014 година, избрана е Рецензентска комисија за преглед и оцена на научната и стручноапликативната дејност на пријавените кандидати за избор на научен работник во сите звања од областа на растителното производство.

Комисијата во состав: проф. д-р Сузана Кратовалиева, редовен професор, научна област: физиологија на растенијата, Универзитет „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје - претседател, проф. д-р Видоја Трпески, редовен професор во пензија по предметот агрохемија со физиологија на растенијата на Факултетот за земјоделски науки и храна, Универзитет „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје - член и проф. д-р Неџбедин Беадини, редовен професор по предметот биологија на клетката и молекуларна биологија на Државниот универзитет во Тетово - член.

На конкурсот објавен во весникот „Нова Македонија“ од 23-24.8.2014 година се пријави само кандидатот д-р Елми Јусуфи, научен соработник во Институтот за сточарство во Скопје.

По разгледувањето на доставената документација, Комисијата го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатот д-р Елми Јусуфи е роден на 31.12.1958 година во с.Липково, Куманово, Република Македонија. Основно и средно гимназиско образование завршил во Скопје. Во учебната 1976/77 година се запишал на Природно - математичкиот факултет - Институт за биологија во Скопје, каде што во 1981 година дипломирал.

По завршувањето на додипломските студии во 1981 година се вработил во гимназијата “Зеф Луш Марку” во Скопје како предметен професор. Истата година се запишал постдипломските студии на Природно - математичкиот факултет – Институт за биологија – Скопје, биохемиско-физиолошка насока, додека на 29.6.1988 год. успешно го одбранил магистерскиот труд под наслов **„Влијание на 2-хлоретил-фосфонска киселина (стрел) и хлор холинхлорид одделно и во комбинација врз должината на сламката, приносот на зрно и содржината на фосфор и калиум во зрното на зимската рж “Македонија“**, и со тоа се здобил со научен степен- магистер на биолошки науки.

Врз основа на објавениот оглас за избор на асистент по предметот ботаника на 1.9.1989 година се вработил на Природно –математичкиот факултет, студиска програма: биологија на Универзитетот во Приштина, каде што работи до 1991 година. Од 1992 година повторно продолжил да работи во Скопје како професор по биологија во гимназијата “Зеф Луш Марку”.

Во 1997 година кандидатот се вработил во Институтот за сточарство во Скопје, како асистент во Одделението за биотехнологија и технологија на хранителни производи од растително потекло.

Со решение од Владата на Република Македонија, во февруари 2006 година кандидатот се именува за **директор на Државната фитосанитарна лабораторија**, финансиски поддржана од Европската агенција за реконструкција преку проектот CARDS 2001 година и неа свечено ја отвора на 12.6.2006 година, основана за првпат како орган во состав на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

На 27.2.2009 година на Природно – математичкиот факултет, Институт за биологија во Скопје, успешно го одбрал докторскиот труд под наслов **Влијанието на хемиските својства на почвата во различни средини врз квалитетот и квантитетот на луцерката и активноста на ферментите каталаза и нитратредуктаза** и се стекнал со научниот степен доктор на биолошки науки.

Во текот на изминатиот период, д-р Елми Јусуфи активно е вклучен во научноистражувачката и апликативната дејност на Институтот за сточарство во Скопје.

Кандидатот д-р Елми Јусуфи се служи со англискиот јазик и користи странска стручна литература од англиското говорно подрачје.

Наставно - образовна дејност (НО)

Од приложените документи на кандидатот д-р Елми Јусуфи се констатира дека во периодот од учебната 2009 до учебната 2014 година бил ангажиран како надворешен соработник на Педагошкиот факултет „Св. Климент Охридски“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, каде што има реализирано настава од прв циклус студии по предметите: основи на природа (3+3), училишна хигиена (3+2) и предучилишна хигиена (3+2). Истовремено, за предметите: основи на природа (предавања и практикум), цитологија на растенијата (предавања) и физиологија на растенијата (предавања) на албански наставен јазик има подготвено скрипти за внатрешна употреба.

Наставно - образовната дејност на кандидатот е изразена и преку неговото учество како член во оцена и одбрана на магистерски трудови (2) и како ментор на дипломски работи (2) на кандидати на Државниот универзитет во Тетово-студиска програма- биологија.

Научноистражувачка дејност (НИ)

Биографските податоци на д-р Елми Јусуфи укажуваат дека во периодот од 2009 година до сега има презентирano и објавено 19 научни труда, од кои во 8 труда се јавува како автор и во 11 како коавтор во референтни домашни и странски списанија, како и во списанија со фактор на влијание.

Научноистражувачкиот интерес на кандидатот е фокусиран во областа на растителното производство, и тоа главно кај луцерката како фуражна култура, а пред сè на органската продукција, квалитативниот состав на сувата материја и зависноста од фазата на развoтoк, улогата на минералните материи во исхраната,

нивниот степен на усвојување во разни средини, како и влијанието што го покажуваат во биосинтезата на одделните материи присутни во свежата растителна маса значајни за нејзиниот квалитет. Во објавените трудови каде што кандидатот е коавтор, испитувањата се однесуваат на утврдување физичко-хемиски и микробиолошки параметри на животните средини (почва и вода), како значајни индикатори за растот и развитокот на растенијата во соодветните средини на различни локалитети.

Кандидатот е учесник на еден (1) меѓународен научноистражувачки проект: “Зголемување на капацитетите на Државниот универзитет во Тетово за изучување на флората и фауната на биодиверзитетот на планинскиот масив на Шара преку зајакнување на соработката помеѓу реонските университети“.

На национално ниво, д-р Елми Јусуфи бил раководител на еден (1) научноистражувачки проект и учесник во пет (5) научноистражувачки проекти финансирани од Министерството за животна средина и просторно планирање и самофинансирани, и тоа:

1. Содржина на протеини, нитрати и некои минерални материи во консумирачки спанаќ (раководител);
2. Еколошка едукација за заштита на животната средина и поттикнување на одржлив развој (учесник);
3. Потрошувачката на органска храна и односот на потрошувачите кон органската храна во Република Македонија (учесник);
4. Агропретприемаштвото во општина Струмица – состојба и перспектива (учесник);
5. Пазарот на производи од животинско потекло во Република Македонија (учесник);
6. Потрошувачката на живинското месо и односот на потрошувачите кон живинското месо во Република Македонија (учесник).

Кандидатот д-р Елми Јусуфи е ментор на магистерски труд под наслов: „Ефектите на фолијарната исхрана со уреа врз некои морфолошки особености, продукцијата, количината на вкупните протеини, нитрати и магнезиум кај зимската пченица (*Triticum* spp.)“.

Стручно-апликативна дејност (СА)

Во изминатиов период (2009-2014) д-р Елми Јусуфи учествувал во експертски и промотивни активности на Институтот, и тоа како член на: комисији на Институтот за сточарство (2), Комисија за самовалуација, уредувачки одбори (на монографија по повод обележување 60 години на Институтот за сточарство, на меѓународното научно стручно списание *Macedonian Journal of Animal Science* во издание на Институтот за сточарство), како и во организациони одбори на IV и V меѓународен симпозиум за сточарство. Д-р Елми Јусуфи бил учесник во изготвување и пријавување на три (3) научноистражувачки национални проекти како раководител и во еден (1) проект како учесник.

Покрај ова, кандидатот учествувал во изработка на „Стратегија за рурален развој на општина Тетово“, како и во комисији и тела на државни органи (претседател на Комисија за полагање на стручен испит на приправници во

рамките на Министерството за образование и наука и претседател на Државна матурска предметна комисија по предметот биологија).

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на изнесените податоци за досегашната наставно-образовна, научноистражувачка и апликативна дејност на д-р Елми Јусуфи, научен соработник во Институтот за сточарство во Скопје, може да се констатира дека тој активно е вклучен во наставно-образовниот процес и има објавено значителен број на научни трудови како и учество во научноистражувачки проекти во својство на раководител и соработник, со што ги исполнува научно-стручните и формалноправните критериуми да биде избран во повисоко научно звање.

Севкупното ангажирање на кандидатот истовремено ги исполнува и критериумите од универзитетскиот Правилник за избор во звања, односно квотите на поени, т.е. потребниот број поени во сегментите: наставно-образовна дејност (НО)- 51,1 поени, научноистражувачка дејност (НИ)-71,3 поени и стручно-апликативна дејност (СА) 13,5 поени, односно вкупниот број на постигнатите поени изнесува 135,9 поени.

Во согласност со Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Рецензентската комисија врз основа на наставно-образовната (НО), научноистражувачката (НИ) и стручно-апликативната дејност (СА) на кандидатот има чест и со задоволство му предлага на Научниот совет на Институтот за сточарство во Скопје, д-р Елми Јусуфи, научен соработник, да биде избран во звањето ВИШ НАУЧЕН СОРАБОТНИК во научната област растително производство.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

- 1.Проф. д-р Сузана Кратовалиева, претседател, с.р.
- 2.Проф. д-р Видоја Трпески, член, с.р.
- 3.Проф. д-р Неџбедин Беадини, член, с.р.

О Б Р А З Е Ц

КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: д-р Елми Јусуфи

Институција: Институт за сточарство - Скопје

Научна област: растително производство

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ (НО)

Ред. бр.	Назив на активност	Поени
1	Одржување настава /прв циклус студии/ на Педагошкиот факултет „Св. Климент Охридски“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје	
1.1.	Учебна 2009/2010 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
	Основи на природа –предучилишно воспитание, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
1.2	Учебна 2010/2011 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
	Основи на природа –предучилишно воспитание, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
1.3	Учебна 2011/2012 година)	
	Основи на природа- одделенска настава, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
	Основи на природа –предучилишно воспитание, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8

	Училишна хигиена- одделенска настава, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
	Предучилишна хигиена- предучилишно воспитание, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
1.4	Учебна 2012/2013 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.2
	Основи на природа –предучилишно воспитание, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.2
1.5	Учебна 2013/2014 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.2
	Основи на природа –предучилишно воспитание, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.2
	Основи на природа 1 - предучилишна настава, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.04	1.8
2.	Одржување на вежби (лабораториски)- прв циклус студии на Педагошкиот факултет „Св. Климент Охридски“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје	
2.1	Учебна 2009/2010 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	1.35
	Основи на природа- предучилишно воспитание, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	1.35
2.2	Учебна 2010/2011 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	1.35
	Основи на природа- предучилишно воспитание, 3 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	1.35
2.3	Учебна 2011/2012 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
	Основи на природа- предучилишно воспитание, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
	Училишна хигиена- одделенска настава, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
	Предучилишна хигиена- предучилишно воспитание, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
	Учебна 2012/2013 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
	Основи на природа- предучилишно воспитание, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
2.4	Учебна 2013/2014 година	
	Основи на природа- одделенска настава, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9

	Основи на природа- предучилишно воспитание, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
	Основи на природа 1- предучилишно воспитание, 2 часа неделно x 15 (бр.на работни недели) x 0.03	0.9
3	Ментор на дипломска работа	
3.1	Дипломска работа под наслов: „Содржина на протеини и органска продукција кај луцерката (<i>Medicago sativa</i> L.) “. Арх. бр.14-3394/1 од 29. 5. 2014, Државен универзитет во Тетово.	0.2
3.2	Дипломска работа под наслов: „Содржина и динамика на фосфор, калциум и магнезиум кај луцерката (<i>Medicago sativa</i> L.) “. Одлука од 26.12.12.2012, Државен универзитет во Тетово.	0.2
4	Член на комисија за оцена и одбрана на магистерски труд	
4.1	Наслов: „Етноботаничко истражување на Шар Планина“. Арх. бр. 0.2 -2235 /3 од 3.6. 2010, Државен универзитет во Тетово.	0.3
4.2	Наслов: „Одредување на физичко- хемиски, еколошки и микробиолошки параметри во природните езера на Шар Планина“. Арх. бр. 0.2 -4570/1 од 18.10. 2012, Државен универзитет во Тетово.	0.3
4.3	Наслов: „Биоценолошки и еколошки аспекти како основни критериуми за развој на екотуризмот во Шар Планина“. Арх. бр. 0.2 -4604/2 од 18.10. 2012, Државен универзитет во Тетово.	0.3
4.4	Наслов: „ <i>Solanaceae</i> во горни Полог и неговата околина“. Арх. бр. 0.2 -1602 /2 од 26.4.2013, Државен универзитет во Тетово.	0.3
5	Интерна скрипта за предавања	
5.1	Основи на природа, 2012, Педагошки факултет „Св. Климент Охридски“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.	4.0
5.2	Физиологија на растенијата, 2012, Државен универзитет во Тетово.	4.0
5.3	Цитологија на растенијата, 2014, Државен универзитет во Тетово.	4.0
6	Интерна скрипта за вежби	
6.1	Основи на природа, 2011, Педагошки факултет „Св. Климент Охридски“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.	3.0
	ВКУПНО	51.1

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. бр.	Назив на активноста	Поени
1	Ментор на магистерска работа	
1.1	„Ефектите на фолијарната исхрана со уреа врз некои морфолошки	1.0

	особености, продукцијата, количината на вкупните протеини, нитрати и магнезиум кај зимската пченица (<i>Triticum spp.</i>)“. Арх.бр.02.1634/3, од 10.3.2014 година, Државен универзитет во Тетово	
2	Раководител во национален научен проект	
2.1	Содржина на протеини, нитрати и некои минерални материи во консумирачки спанаќ, усвоен од УКИМ-Институт за сточарство- Скопје. Арх. бр. 0201-211 од 18.3.2014.	6.0
3	Учесник во национални научни проекти	
3.1	„Еколошка едукација за заштита на животната средина и поттикнување одржлив развој“, усвоен од Државниот универзитет во Тетово. Арх. бр. 03-4060/1 од 12.7.2013.	3.0
3.2	„Потрошувачката на органска храна и односот на потрошувачите кон органската храна во Република Македонија“, усвоен од УКИМ-Институт за сточарство- Скопје. Арх. бр. 0201-1052 од 26.12.2013.	3.0
3.3	„Пазарот на производи од животинско потекло во Република Македонија“, усвоен од УКИМ-Институт за сточарство- Скопје. Арх. бр. 0201 - 1052 од 26.12.2013.	3.0
3.4	„Потрошувачката на живинското месо и односот на потрошувачите кон живинското месо во Република Македонија“, усвоен од УКИМ-Институт за сточарство- Скопје. Арх. бр.0201-1052 од 26.12.2013.	3.0
3.5	„Агропретприемиштвото во општина Струмица – состојба и перспектива“, усвоен од УКИМ-Институт за сточарство- Скопје. Арх. бр. 0201-513 од 21.8.2014.	3.0
4	Учесник во меѓународен научен проект	
4.1	„Зголемување на капацитетите на Државниот универзитет во Тетово за изучување на флората и фауната на биодиверзитетот на планинскиот масив на Шара преку зајакнување на соработката помеѓу реонските универзитети“. Арх. бр. 03-4721/2 од 8.06.2013.	5.0
5	Труд со оригинални научни резултати објавен во референтно научно/стручно списание со фактор на влијание	
5.1	Idriz VEHAJI, Kemajl KURTESHI, Dilaver SALIHU, Sokrat GJINI, Elmi JUSUFI , Angel ANGELOV: Microbiological and physicochemical analysis of water of river „Drini i bardhe“ during autumn season. Union of scientists in Bulgaria, city of Plovdiv, Tom XII., pp.92-95, 2010. ISSN-1311-9192 (IF =1.0)	3.6 + 1.0 = 4.6
6	Труд со оригинални научни резултати, објавен во референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор	
6.1	Natasha Gjorgovska, Kiril Filev, Vesna Levkov, Tosho Kostadinov, Eljmi Jusufi (2012): Egg production during the artificial molting and a new laying cycle of aged hens. Archiva Zootechnika, 15 (1): 53-60.	3.6
7	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручно списание	
7.1	Elmi Jusufi , Mentor Zekiri, Natasha Gjorgovska, Vesna Levkov (2011): Contents of cadmium (Cd), chromium (Cr) and lead (Pb) in the agricultural land in the dry mass alfalfa from various localities. Macedonian Journal of Animal Science, Vol. 1, No. 2, pp: 335-338.	2,4
7.2	Elmi Jusufi , Mentor Zekiri, Natasha Gjorgovska, Vesna Levkov (2012): Contents of some macrobiogen elements in soil and their uptake at alfalfa. Macedonian Journal of Animal Science, Vol. 2, No. 1, pp:37-40.	2,4

8	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор	
8.1	Elmi Jusufi & Mentor Zekiri: Absorption degree of potassium in alfalfa (Banat ZMS II) growing in natural condition and vegetative pots with different content of potassium and magnesium. 1 st International Conference of Agriculture Food and Environment. Proceedings book, Vol.I.Nr.1. pp. 386-391, 27-28 may, 2011, Korça, Albania.	2.7
8.2	Petreska Meri, Mentor Zekiri, Vančo Dimitriev, Elmi Jusufi : Appliance of pure culture of microorganisms for decontamination of soil polluted with herbicides. 1 st International Conference of Agriculture Food and Environment. Proceedings book, Vol.I.Nr.2. pp. 32-36, 27-28 may, 2011, Korça, Albania.	1.8
8.3	Elmi Jusufi & Mentor Zekiri: Content of the adopted amounts of iron and manganese in dry mass of alfalfa (Banat ZMS II) cultivated in different localities in R. Macedonia. International Conference on “Towards future sustainable development”. Proceedings book, pp. 487-490, 16-17, november, 2012, Shkoder, Albania.	2.7
8.4	Elmi Jusufi & Mentor Zekiri: Influence of some mineral matters of sand growth phase on calcium content in dry matter in alfalfa (Banat ZMS II). International Conference on “Towards future sustainable development”. Proceedings book, pp. 642-645, 16-17, november, 2012, Shkoder, Albania.	2.7
8.5	Meri Petreska, Elmi Jusufi , Mentor Zekiri, Ilmiye Vllasaku: Draw of pure culture microorganisms in the sustainable development of agroecosystem. International Conference on “Towards future sustainable development”. Proceedings book, pp. 191-195, 16-17, november, 2012, Shkoder, Albania.	1.8
8.6	Mentor Zekiri, Meri Petreska, Elmi Jusufi , Ilmiye Vllasaku: Microbiological composition of water in growing fish in the complex “TAJMIŠTE”. International Conference on “Towards future sustainable development”. Proceedings book, pp. 186-190, 16-17, november, 2012, Shkoder, Albania.	1.8
8.7	Jusufi E. : Adoption of magnesium in alfalfa depending of the development phase and soil supplement with magnesium and some other macroelements. Proceedings book of the 4 th Congress of the Ecologists of the Republic of Macedonia with International Participation, pp.2017-2011, Ohrid, 12-15 October, 2012.	3.0
8.8	Tosho Kostadinov, Nedeljka Nikolova, Eljmi Jusufi , Vesna Levkov, Natasha Gjorgovska (2013): Connecting as a factor of success for SME's from the agricomplex in the Republic of Macedonia. Fourth International Agronomic Symposium “Agrosym 2013”, BOOK OF PROCEEDINGS, pp. 1231-1235, Jahorina, October, 3-6, 2013.	1.8
8.9	Tosho Kostadinov, Natasha Gjorgovska, Nedeljka Nikolova, Eljmi Jusufi , Vesna Levkov (2013): State Of Internationalization Of Sme's From The Agri-Complex In The Republic Of Macedonia. Fourth International Agronomic Symposium “Agrosym 2013”, BOOK OF PROCEEDINGS, pp. 1236-1240. Jahorina, October 3-6, 2013.	1.8
8.10	Elmi Jusufi , Mentor Zekiri, T.Kostadinov, H.Polozhani, Xh.Abdullahi: Influence of phenophase and soil supplements with P and Mg on the absorption of phosphorus in alfalfa (Banat ZMS II). IX th International Symposium Biodiversity – Conservation and Sustainable Use for Rural Development. Proceedings book, pp.101-103, november 27, 2013, Tirana, Albania.	1.8
8.11	Elmi Jusufi , Mentor Zekiri, Xhabir Abdullahi, Fikret Ajdini: The content of	1.8

	chloroplast pigments and the total yield of alfalfa during the two stages of development, grown in agricultural land with known concentration of magnesium. 4 th International Conference of Ecosystems (ICE 2014). Proceedings book, pp. 681-685, may 23-26, 2014, Tirana, Albania.	
8.12	Mentor Zekiri, Elmi Jusufi , Xh. Abdullahi, Fikret Ajdini: The contents of nitrates and nitrites in the surface waters of some rivers in Kumanovo valley. 4 th International Conference of Ecosystems (ICE 2014). Proceedings book, pp.677-681, may 23-26, 2014, Tirana, Albania.	1.8
8.13	Guxim Abdullahu, Xhabir Abdullahu and Elmi Jusufi : The impact of technological processes on microorganisms in sausage. International Conference of Agriculture Sciences Section. 9 th Annual Meeting of Institute Alb-Shkenca. (Instituti Alb-Shkenca Tiranë- Prishtinë –Shkup), 29-31.08.2014, Prishtinë (прифатен, во печат).	2.4
8.14	Xhabir Abdullahu, Elmi Jusufi and Mentor Zekiri: Phenologic, biometric and production parameters in some wheat varieties cultivated in the region of Polog. V International Agricultural Symposium “Agrosym 2014”, Jahorina , october 23-26, 2014 (прифатен, во печат).	2.4
9	Апстракт објавен во зборник на меѓународна конференција	
9.1	Mentor Zekiri, Petreska Meri, Dimitriev Vančo, Karčovski Jovan, Elmi Jusufi : Using the microbiological products in viticulture. 6 th Annual Meeting of Institute Alb-Shkenca. Conference of Agricultural Sciences. Prishtinë, Book of abstract, pp.289, 1-4 september 2011.	1,0
	В к у п н о	71.3

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЛНОСТ

Ред. бр.	Назив на активност	Поени
1	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија	
1.1	Член на Комисијата за самоевалуација на УКИМ-Институт за сточарство-Скопје (арх. бр. 0402/19 од 27.1.2014).	1.0
2	Учество во промотивни активности на Институтот	
2.1	Член на Уредувачкиот одбор на монографијата по повод обележувањето 60 години на УКИМ-Институт за сточарство- Скопје (Скопје, 2012)	0.5
2.2	Учество во манифестацијата „Денот на гравот” во организација на НВО Центар за образование и развој со поддршка на УСАИД и локалната самоуправа во Теарце (26.10.2013).	0.5
3	Дејности од поширок интерес	
3.1	Член на уредувачки одбор на списание под наслов: Macedonian Journal of Animal Science, во издание на УКИМ-Институт за сточарство – Скопје.	1.0
3.2	Член на организационен одбор на IV меѓународен симпозиум за сточарство - Скопје, Струга, 9-12 септември 2009.	1.0

3.3	Член на организационен одбор на V меѓународен симпозиум за сточарство - Скопје, Скопје, 5-7.9. 2012.	1.0
4	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект	
4.1	“Оцена на квалитет кај некои земјоделски култури за сточна храна во поглед на содржина на биогени хемиски елементи, тешки метали и органски состав во локалитети блиску напуштени рудници во Р.Македонија” (носител), пријавен во Министерството за земјоделство шумарство и водостопанство на РМ. Арх.бр.0601-288 од 18.5.2010.	1.0
4.2	“Испитување на можноста за изолација на хиалуронската киселина од живински органи” (соработник), пријавен во Министерството за образование и наука на РМ. Арх. бр. 0601-221 од 6.4.2011.	0.5
4.3	“Испитување на принос, квалитативен состав и содржина на некои хемиски контаминенти во продукти на земјоделски култури одгледувани на површини под влијание на извор на загадување со тешки токсични метали” (носител), пријавен во Министерството за образование и наука на РМ. Арх. бр. 0601-220 од 6.4.2011.	1.0
4.4	“Испитување на степен на биоиндикација во растителни култури одгледувани во земјоделски површини во близина на извор на загадување” (носител), пријавен во Министерството за животна средина и просторно планирање на РМ. Арх. бр. 0601-109 од 18.2.2011.	1.0
5	Член на факултетска /институтска комисија	
5.1	Претседател на Комисија за правни работи при УКИМ-Институт за сточарство – Скопје (арх. бр. 0203-1041 од 16.11.2012).	0.5
5.2	Член на пописна комисија на сите парични средства на жиро-сметка и благајна на УКИМ-Институт за сточарство- Скопје (арх. бр. 0202-1056 од 16.12.2013).	0.5
6	Подготовка на национални документи (стратегии, закони и сл.)	
6.1	Учество во изработка на „Стратегија за рурален развој на општина Тетово ” (арх. бр. 1002/158 од 30.6.2014).	2.0
7	Учество во комисии и тела на државни и други органи	
7.1	Претседател на испитна комисија за полагање на стручен испит на приправници во основните училишта формирана од министерот за образование и наука (решение бр. 11.6354/1 од 16.11.2012).	1.0
7.2	Претседател на Државна матурскаа предметна комисија по предметот биологија (арх. бр. 02-2906/1 од 8.11.2013).	1.0
	В К У П Н О	13.5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО – ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ (НО)	51,1
НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ (НИ)	71,3
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ (СА)	13,5

ВКУПНО	135,9

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

1. Проф. д-р Сузана Кратовалиева, претседател, с.р. _____
2. Проф. д-р Видоја Трпески, член, с.р. _____
3. Проф. д-р Неџбедин Беадини, член, с.р. _____

Р Е Ф Е Р А Т

ЗА ИЗБОР НА АСИСТЕНТ ПО ГРУПА ПРЕДМЕТИ: ФАРМАЦЕВТСКА ТЕХНОЛОГИЈА, ТЕХНОЛОГИЈА НА КОЗМЕТИЧКИ ПРОИЗВОДИ, МЕЛНИЧАРСТВО И ТЕХНОЛОГИЈА НА ЖИТАРКИ, ТЕХНОЛОГИЈА НА МЛЕКО И МЛЕЧНИ ПРОИЗВОДИ, ЕКОЛОШКА БИОТЕХНОЛОГИЈА, ТЕХНОЛОГИЈА НА ВИНО И АЛКОХОЛНИ ПИЈАЛАЦИ, ТЕХНОЛОГИЈА НА СЛАД И ПИВО И БИОТЕХНОЛОШКО ПРОИЗВОДСТВО НА СПЕЦИФИЧНИ ХЕМИКАЛИИ НА ТЕХНОЛОШКО-МЕТАЛУРШКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, донесена на XXXVIII редовна седница одржана 9.9.2014 година (решение бр. 02-2049/13 од 15.9.2014 година), именувани сме за членови на Рецензентската комисија за избор на асистент по групата предмети: **фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии**, во состав:

1. д-р Донка Донева-Шапческа, вонреден професор, Технолошко-металуршки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, претседател;
2. д-р Весна Димова, вонреден професор, Технолошко-металуршки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, член;
3. д-р Мирјана Боцевска, редовен професор, Технолошко-металуршки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, член.

Врз основа на пријавата и по разгледувањето на поднесената документација, Рецензентската комисија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

На конкурсот објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Лајм“, од 27.VI 2014, за избор на асистент по групата предмети: фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии се пријави само кандидатката м-р Јана Симоновска, помлад асистент на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје. Во пријавата се доставени сите потребни документи според објавениот конкурс.

1) БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Јана Симоновска е родена на 29.8.1982 во Скопје, Република Македонија.

2) ОБРАЗОВАНИЕ

- 2001 год. Средно образование: Д.С.У. „Раде Јовчевски – Корчагин“, Скопје, Република Македонија.
- 2007 год. Дипломиран инженер-технолог, насока: прехранбено и биотехнолошко инженерство на Технолошко-металуршкиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, среден просек: 8,90. Дипломска работа со наслов: *Дизајнирање на раздвојувачки рејулатиор при мултиваријабилна и ИМС рејулација.*
- 2011 год. Магистер на технички науки, студиска програма: прехранбена технологија и биотехнологија, модул: биотехнологија на Технолошко-металуршкиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, среден просек: 10,00. Магистерска работа со наслов: *Добивање на олеорезини од црвена лутка и џелатина.*
- 2012 год. Студент на докторски студии, студиска програма: хемиско инженерство на Факултетот за хемија и хемиска технологија, Универзитет во Марибор, Република Словенија, среден просек: 10,00.

3) РАБОТНО ИСКУСТВО

- 2007 год. Медиумска комуникација, Target Communication-компанија која се занимава со едукации, анализи внатрешни и надворешни односи со јавност, подготовка на тимови и стратегии, како и маркетинг и бизнис - едукации и совети.
- 2007-2010 год. Маркетинг - организатор во „Огнопревент инженеринг“ од Скопје, од 17.10.2007 до 15.4.2008 и од февруари 2010 до ноември 2011.
- 2008-2011 год. Демонстратор на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје по групата предмети: технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи.
- 2008-2010 год. Организатор во производство во фармацевтската компанија АЛКАЛОИД АД - Скопје, Профитен центар „Билка“, производство на чаеви и зачини, од 15.4.2008 до 15.01.2010.
- 2010-2012 год. Локален програм - менаџер на проектот „Развој на инфраструктура за квалитет и регулатива за контрола и безбедност на храна за Југоисточна Европа“ при Агенцијата за храна и ветеринарство на РМ, од февруари 2010 до декември 2012.
- 2011 год. Помлад асистент на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје (избор во звањето помлад асистент, Билтен бр. 1017, од 17 октомври 2011, стр. 234).

4) УЧЕСТВО НА СЕМИНАРИ И ШКОЛИ

Во изминатиот период, м-р Јана Симоновска активно учествувала на низа семинари и училишта:

1. Семинар „Варус“, Р. Македонија, 9.10.2012, Скопје, пасивно учество на стручно предавање со презентација на производ, Merck Millipore.
2. Семинар „Биотек“, Р. Македонија, на 2.11.2012 во Скопје, присуство на предавање: Waters ACQUITY UPLC Family - 8 години еволуција и експанзија на UPLC - технологија, Waters.
3. Собири (Alumnee meeting) на студентите - учесници на летните школи, согласно со проектот Пакт за стабилност на земјите од Југоисточна Европа, во рамките на Center for Applied Spectroscopy (CAS) University of Dortmund, INFU, финансиран од DAAD:
 - а) 15-18 септември 2011, Alumnee meeting, Нови Сад, Србија;
 - б) 6-8 септември 2013, Alumnee meeting, Нови Сад, Србија.
4. Во рамките на програмата: Quality and Regulatory Infrastructure Development for Food Safety & Quality in R. Macedonia, финансирана од Sida National Food Administration и имплементирана од страна на Consortium consisting of SWEDAC и Swedish National Food Administration, учествувала на семинари/обуки на следниве теми:
 - а) Training course for Food and Veterinary Agency for interpreting of the standard ISO/IEC 17025 (Обука за Агенција за храна и ветеринарство, за толкување на стандардот ISO/IEC 17025), 31.1-2.2.2012, Скопје, Република Македонија;
 - б) Обука на инспекторите на инспекциските тела во согласност со стандардот ISO / IEC 17020, Општи критериуми за работа на различни типови на тела кои вршат инспекција, 13-15 март 2012 година, Скопје, Република Македонија;
 - в) Training seminar - Quality of Lab Information System (Квалитет на лабораториски информациона системи), 20.3-22.3.2012 година, Скопје, Р. Македонија;
 - г) Product certification - requirements on certification bodies (Обука за сертификација на производи - Барања за сертификационо тело, 15.3-17.3.2012, Скопје, Р. Македонија;
 - д) Quality insurance and Measurement Uncertainty for Microbiological Laboratory (Обука за обезбедување на квалитет и несигурноста на мерењето за микробиологија лаборатории, 5.11-7.11.2012, Скопје, Р. Македонија;
 - ѓ) Management systems ISO 9001:2008 (Обука за менаџмент - системи согласно со стандардот ISO/IEC 9001:2008, 19.12.2012, Скопје, Р. Македонија.
5. Курс за доживотно учење на тема: Технологии под висок притисок (стратегии за заштеда и обновување на енергија), од 30.6. до 18.7.2013, како соработка на Факултетот за хемија и хемиска технологија, Универзитет во Марибор со Техничкиот универзитет во Дармштат, Германија.

6. Семинар за стандардите, квалитетот и глобалната конкурентност, презентација на експерти на ИСРМ и Меѓународната организација за стандардизирање, Биро за стандардизација на Република Македонија, 29 мај 2012, Скопје, Република Македонија.
7. UniCoop - завршна конференција за зајакнување на македонското високо образование и добивање на двојна диплома, организиран од страна на Економскиот институт, Факултетот за земјоделски науки и храна и Агенцијата за соработка и развој на Шведска, одржана 22-23 август 2012 година, Скопје, Република Македонија. Целта се заеднички проекти за подобрување на капацитетот на Македонија, за изведување на економски анализи при трговија, маркетинг и производство.
8. DAAD - регионална конференција, "Academic Cooperation in South Eastern Europe: Dynamics and Aims in the Light of Scientific and Political Changes". Нови идеи, предизвици и проекти помеѓу членките DAAD, 5-7 октомври 2012 година, Тирана, Албанија.
9. Во периодот од 17 до 21 септември 2012 била на студиски престој во Упсала и Стокхолм, организиран преку Агенцијата за храна и ветеринарство на Р. Македонија и Националната агенција за храна на Шведска и Ветеринарниот институт од Упсала, Шведска, при кој биле остварени посети на фабрики од областа на месната индустрија.

5) НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Кандидатката м-р Јана Симоновска, по изборот во звањето помлад асистент (Билтен бр. 1017, стр. 234, од 17.11.2011), континуирано е ангажирана во изведувањето на вежбите на додипломските студии на студиските програми прехранбена и биотехнологија по предметите: фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии.

Од анкетата изведена анонимно од Комисијата за самоевалуација во 2013 година, м-р Јана Симоновска е позитивно оценета од студентите на Технолошко-металуршкиот факултет по предметите: фармацевтска технологија (средна оценка: 9,5), технологија на вино и алкохолни пијалаци (средна оценка: 8,4) и технологија на млеко и млечни производи (средна оценка: 8,1).

6) НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Научноистражувачката дејност на м-р Јана Симоновска е од областа на прехранбената технологија и биотехнологија, а поголемиот дел од нејзините истражувања се однесуваат на екстракција и анализа на биоактивни компоненти. По изборот во звањето помлад асистент, м-р Јана Симоновска е вклучена во проектот Central European Exchange programme University Studies, CEEPUS III-

0708-03-1415 и во програмата Erasmus Mundus Action 2 – Stand 1 – Lot 6 project JoinEU-SEE IV, 2013/2015, преку која ги остварува своите докторски студии на Факултетот за хемија и хемиско инженерство, Универзитет во Марибор, Р. Словенија.

Резултатите од научно - истражувачката работа м-р Јана Симоновска, како автор и коавтор, ги има публикувано и презентирало на меѓународни конгреси, симпозиуми и конференции, со што ги има објавено следните трудови:

А) Дел од монографија објавен во странство:

1. Rafajlovska V., Slaveska-Raicki R., **Klopcevska J.** and Srbinska M. Chapter 6: Extraction of Oleoresin from Pungent Red Paprika Under Different Conditions in Mass Transfer in Chemical Engineering Processes, edited Jozef Markoš, InTech, 2011, pp. 111-132 (ISBN 978-953-307-619-5).

Б) Трудови објавени во референтно научно/стручно списание со фактор на влијание:

1. Popovska O., **Simonovska J.**, Kavrovski Z. and Rafajlovska V. An overview: Methods for preparation and characterization of liposomes as drug delivery systems. *International Journal of Pharmaceuticals and Phytopharmacological Research.*, 3(3), 182-189, 2013. <http://www.eijppr.com/Volume-3-Issue-3-nov-dec2013.html> (и.ф. = 0,7826)
2. **Simonovska J.**, Rafajlovska V., Kavrovski Z. and Srbinska M. Nutritional and bioactive compounds in hot fruits of *Capsicum annum* L. from Macedonia, *Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering*, 33(1), 95-102, 2014. (и.ф. = 0,821)

В) Трудови објавени во референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор:

1. Rafajlovska V., Dimova V., Slaveska-Raicki R., **Klopceska J.** and Dimitrovski D. Solvatochromic study on UV-VIS spectra of hot red pepper extracts. *Natural Products: An Indian Journal*, 8 (3), 121-127, 2012
2. Rafajlovska V., Kavrovski Z., **Simonovska J.** and Srbinska M. Determination of protein and mineral contents in stinging nettle, *Quality of Life*, 4 (1-2), 26-30, 2013. DOI: 10.7251/QOL1301026R

Г) Трудови објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор:

1. Rafajlovska V., Sinadinović-Fišer S., Srbinska M., **Klopceska J.** and Borota O. Extraction of lycopene tomato oleoresin. 7th International Congress of Food Technologists Biotechnologists and Nutritionists, 20-23 September 2011, Opatija, Croatia, pp. 228-234.
2. Rafajlovska V., Sinadinović-Fišer S., **Simonovska J.**, Borota O. and Janković M. Enzyme-assisted water extraction of stinging nettle leaves. 11th International

Conference of fundamental and Applied Aspects of Physical Chemistry, Belgrade, Serbia September 24-28, 2012, Proceeding book Volume II, ISBN 978-86-82475-28-6, pp. 788-790.

Д) Трудови објавени во зборник на апстракти од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор:

1. **Klopceska J.**, Slaveska-Raicki R. and Rafajlovska V. Tools for experimental design and analysis of extraction process for plant matrices. 5th Congress of Pharmacy of Macedonia, Ohrid, R. Macedonia, 21-25 September 2011, 184-185 (oral presentation).
2. **Simonovska J.**, Rafajlovska V. Slaveska-Raicki R. and Srbinoska M. Application of response surface methodology for extraction of pungent red pepper placenta. CeFood- 6th Central European Congress on Food, Novi Sad, Serbia, 23-26 May 2012, p. 175.
3. Rafajlovska, V., Sinadinović-Fišer, S., **Simonovska J.** and Borota, O. Treatment of stinging nettle leaves with alcalase. ICOSTAF-International Conference on Science and Technique in the Agri-Food Business, Szeged, Hungary, 7 June 2012, p. 26.
4. Rafajlovska V., Slaveska-Raicki R., **Simonovska J.** and Chortosheva S. The use of design of experiments and response surface analysis in chlorophylls extraction from stinging nettle. 22nd Congress of Chemists and Technologists of Macedonia with international participation, Ohrid, R. Macedonia, 5-9 September 2012, p. 317.
5. **Simonovska J.**, Srbinoska M., Kavrovski Z. and Rafajlovska V. Red hot pepper source of biologically active components. International Symposium for Agriculture and Food, XXXVII Faculty-Economy Meeting, IV Macedonian Symposium for Viticulture and Wine production, VII Symposium for Vegetable and Flower Production, Skopje, R. Macedonia, 12-14 December 2012, p. 197.
6. **Simonovska J.**, Srbinoska M., Kavrovski Z. and **Rafajlovska V.** Determination of capsaicin and dihydrocapsaicin in extract of capsicum fruits by gas chromatography. International conference "Quality and Competence", Ohrid, R. Macedonia, 13-15 June, 2013, Book of abstract p. 84-85, ISBN 978-608-65581-0-9 (maklab), ISBN 978-9989-57-923-3 (iarm).
7. **Simonovska J.**, **Rafajlovska V.**, Kavrovski Z. and Srbinoska M., Extraction of capsaicin from placenta of hot red pepper. 6th Alumni Meeting of International Summer Schools, 6th AM ISs 2013, Novi Sad, R. Serbia, 6-8 September, 2013, Book of Abstracts p. 23, ISBN 978-86-6253-025-7 (oral presentation).
8. Mishikj A., **Simonovska J.**, Rafajlovska V. and Kavrovski Z. Ultrasound extraction of pericarp from hot red pepper. 6th Alumni Meeting of International Summer Schools, 6th AM ISs 2013, Novi Sad, R. Serbia, 6-8 September, 2013, Book of Abstracts p. 30, ISBN 978-86-6253-025-7 (oral presentation).
9. Jovanov A., **Simonovska J.**, Rafajlovska V. and Raicki-Slaveska R. Chemical composition of royal jelly. 6th Alumni Meeting of International Summer Schools, 6th AM ISs 2013, Novi Sad, R. Serbia, 6-8 September, 2013, Book of Abstracts, p. 36, ISBN 978-86-6253-025-7 (oral presentation).

10. Mishikj A., **Simonovska J.**, Kavrakovski Z. and Rafajlovska V. Influence of working parameters on the extraction of capsaicinoids and colours from pericarp of hot red pepper. 10th Congress of Pure and Applied Chemistry of Students from Macedonia (with international participation), Skopje, R. Macedonia, 17-19 October, 2013, Book of Abstract p. 48, (oral presentation).
11. Mishikj A., **Simonovska J.**, Srbinoska M. and Aleksovski S. Determination of physicochemical properties and extraction of hot red pepper. 10th Congress of Pure and Applied Chemistry of Students from Macedonia (with international participation), Skopje, R. Macedonia, 17-19 October, 2013, Book of Abstract, p. 47, (oral presentation).
- 12.

7) СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ И ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС

Кандидатката м-р Јана Симоновска учествувала во презентацијата активностите и студиските програми на Технолошко-металуршкиот факултет и тоа на Семинарот за функционални мешавини во месната индустрија, организиран од „Сопродекс“ од Скопје, од 8 до 10 јуни 2012 во Охрид, Р. Македонија.

Во 2013 година била дел од Комисијата за оценка на натпреварот за наноматеријали, организиран од страна на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје. Исто така, м-р Јана Симоновска учествувала и во промотивните активности на Факултетот (презентација на активностите и студиските програми на Технолошко-металуршкиот факултет (отворени денови на УКИМ) преку медиумска презентација во училишната емисија „Голем одмор“ на MTV телевизија на 6.4.2014 година.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Од прегледот на изнесените активности по изборот во звањето помлад асистент, Рецензентската комисија констатира дека кандидатката м-р Јана Симоновска ги исполнува условите за избор во соработничкото звање асистент, пропишани со Правилникот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

М-р Јана Симоновска во изминатиот период, од декември 2011 година наваму, активно и професионално учествува во реализирање на лабораториските и пресметковните вежби на предметите за кои е бирана и во дејности од научноистражувачки интерес.

Својот афинитет кон научно - истражувачката работа како автор или коавтор го искажува преку поголемиот број печатени трудови и апстракти презентирани на меѓународни конгреси, симпозиуми и/или семинари, и тоа на: **дел од монографија** публикувана во странство, **2 труда** публикувани во референтни научно/стручни списанија со фактор на влијание, **2 труда** во референтни научни списанија со меѓународен уредувачки одбор, **2 труда** со оригинални научни/стручни резултати објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор и има објавено **11 труда** во зборник на апстракти од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор. Нејзината

желба за постојано стекнување нови знаења ја реализира и преку учеството на повеќе летни школи и семинари.

Врз основа на изнесените податоци, Рецензентската комисија цени дека кандидатката м-р Јана Симоновска претставува перспективен млад научно-истражувачки кадар и влева надеж дека ќе се развие во солиден педагошки, научен и стручен работник, и со задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје да ја избере м-р Јана Симоновска во звањето асистент на групата предмети: фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии.

Рецензентска комисија

- 1) Д-р Донка Донева, вонреден професор, с.р.
Технолошко-металуршки факултет
- 2) Д-р Весна Димова, вонреден професор, с.р.
Технолошко-металуршки факултет
- 3) Д-р Мирјана Боцевска, редовен професор, с.р.
Технолошко-металуршки факултет

РЕЦЕНЗИЈА
НА УЧЕБНОТО ПОМАГАЛО „РАДИОТЕРАПИЈА НА КАНЦЕРИ НА
ГЛАВА И ВРАТ” ОД АВТОРИТЕ ПРОФ.Д-Р ВАЛЕНТИНА КРСТЕВСКА И
ПРОФ.Д-Р СНЕЖАНА СМИЧКОВСКА

1. Наслов на учебното помагало: **„Радиотерапија на канцери на глава и врат”.**
2. Главен и одговорен уредник: **Валентина Крстевска.**
3. Автори: **Валентина Крстевска и Снежана Смичковска.**
4. Предметни програми на кои се однесува учебникот: **Онкологија и радиотерапија.**
5. Именување на рецензенти: **VII редовна седница на ННС, одржана на ден 30.9.2014 година, Одлука број 02-5584/83, од 3.10.2014 година.**
6. **Прво издание.**
7. **На Факултетот досега нема објавено исто или слично учебно помагало.**
8. Општи податоци за ракописот: **Текстот е напишан на 118 страници од А4-формат. Има 42 табели и 52 слики и 199 литерарни наводи.**
9. Краток опис на содржината:
Учебното помагало содржи 10 глави.
 Глава 1. **Вовед** - даден е осврт на инциденцата на канцерите на глава и врат, прогноза на болеста според TMN-класификацијата и модалитети на третман.
 Глава 2. **Класификација на примарните канцери на глава и врат.** Во овој дел на ракописот, прецизно и јасно е дадена класификацијата на канцерите на глава и врат според TMN-класификацијата на AJCC.
 Глава 3. **Анатомски опис, номенклатура и класификација на лимфните јазли на вратот.** Во текстот е дадено точно и прецизно дефинирање на групирањето на лимфните јазли на вратот во посебни нивоа, што е од особено значење заради фактот дека скоро сите канцери на главата и вратот покажуваат висока стапка на метастазирање во регионалните лимфни јазли. Текстот е проследен со соодветни табели со кои е олеснато разбирањето на нивната класификација.
 Глава 4. **Класификација според М-стадиумот и групирање на анатомски стадиуми на канцерите на главата и вратот.** Во текстот, табеларно е прикажана класификацијата според М-стадиумот, како и групирањето на анатомскиот стадиум за сите канцери на главата и вратот.
 Глава 5. **Радиотерапија на третманот на канцерите на главата и вратот.** Во ракописот се опишани модалитетите на радиотерапија, како и дозите кои се применуваат кај различните типови на радиотерапија (дефинитивна и конкурентна радиотерапија и кај постоперативната и постоперативната конкурентна хеморадиотерапија).
 Глава 6. **Техники на радијација кај канцерите на главата и вратот.** Во оваа глава опишани се современите техники за радиотерапија на канцерите на глава и врат.
 Глава 7. **Конвенционална дводимензионална радиотерапија.** Опишана е позицијата на пациентот за време на радиотерапијата, што е од особено значење за успешен третман. Во оваа глава, во посебни поглавја, е опишана

дводимензионалната радиотерапија на канцерите во различни регии на главата и вратот.

Глава 8. Тридимензионална конформална радиотерапија кај канцерите на главата и вратот. Опишан е редоследот на процедури кај тридимензионалната конформална радиотерапија на канцерите на глава и врат, што е од особено значење и основен предуслов за прецизен и безбеден третман на овие пациенти. Во поглавјата на оваа глава дадена е дефиниција на целните волумени на лимфните јазли кај различни модалитети на радиотерапија и планирање на третманот кај канцерите од различни регии на главата и вратот. Текстот е проследен со соодветни слики, табели со кои е олеснето разбирањето на текстот во овој дел на учебното помагало.

Глава 9. Интензитет модулирана радиотерапија (ИМРТ). Во оваа глава, опишан е следниот чекор во однос на можностите за модулирање на интензитетот на зрачните полиња заради контрола на дозата во целниот волумен.

Глава 10. Несакани ефекти предизвикани од радиотерапијата. Во овој дел се опишани несаканите ефекти од радиотерапијата. Табеларно е прикажан степенот на акутниот радијационен морбидитет, што, секако, овозможува полесна процена на степенот на несакани ефекти од радиотерапијата.

11. Литература. На крајот на книгата се наведени 199 библиографски единици од современата медицинска литература кои се користени при пишувањето на учебното помагало.

12. Корекции нема.

13. Категоризација: учебно помагало.

Општа педагошка оцена

Книгата е убаво систематизирана, јасно напишана и претставува одлична база за стекнување на знаења од доменот на радиотерапијата на канцерите на глава и врат.

Заклучок

Ракописот „**Радиотерапија на канцери на глава и врат**“ од главниот и одговорен уредник Валентина Крстевска, од авторите Валентина Крстевска и Снежана Симичковска, ги опфаќа сите сегменти на радиолошка дијагностија и терапија на канцерите на глава и врат, со јасно дефинирани глави со кои ќе бидат задоволени различните потреби на крајните корисници на учебното помагало.

Текстот им дава можност на студентите на медицина, како и на студентите на тригодишните стручни студии, да се запознаат со основните принципи на радиотерапијата на канцерите на глава и врат, а поради сеопфатност на обработените теми, овој текст ќе биде корисен за специјализанти по онкологија и радиотерапија.

Проф д-р Марина Давчева Чакар

Заклучок

Учебникот „Радиотерапија на канцери на глава и врат“ е пишуван како резултат на широка експанзија на медицинското знаење и технолошкиот напредок кои ја допираат областа на канцери на глава и врат. Учебникот го покрива целиот спектар на радиотерапија на канцерите на глава и врат, вклучувајќи ги фундаменталните научни сознанија, клиничката евалуација и радиотерапија на канцерите на глава и врат.

Учебното помагало е убаво напишано и лесно разбирливо, не само за студентите по медицина, туку и за студентите од тригодишните стручни студии и за лекарите на специјализација по онкологија и радиотерапија.

Ракописот „Радиотерапија на канцери на глава и врат“ на авторите Валентина Крстевска и Снежана Смичковска ги исполнува сите општи и специфични педагошки услови и целосно одговара на својата намена. Врз основа на се што е наведено, предлагаме овој одличен текст да се објави како учебно помагало за студентите по медицина, студентите на тригодишните стручни студии како и за специјализантите од оваа област.

Рецензенти

Проф. д-р Марина Давчева-Чакар, с.р.

Проф. д-р Светлана Антеска-Грујоска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„IUDICIA PUBLICA – РИМСКОТО КРИВИЧНОПРОЦЕСНО ПРАВО“
ОД АС. М-Р ДИМИТАР АПАСИЕВ,
ПРИЈАВЕНА НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО
СКОПЈЕ

Кандидатот ас. док. м-р **Димитар Апасиев**, со докторантско досие бр. 100/30, на 15 ноември 2013 година, до Советот за трет циклус на студии од областа на правните науки (насока: римско право) и до Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје поднесе *Пријава за изработка на докторска дисертација* заверена под архивски број 09-1277/1.

Советот за докторски студии на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, на редовната седница одржана на 24.XII 2013 год., го предложи персоналниот состав на трочлената Комисија. По ова, Наставно-научниот совет, со Одлука бр. 02-106/25 од 31.I 2014, ја формираше **Комисијата за оценка на подобноста** на кандидатот м-р Димитар Апасиев, како и на пријавената тема за изработка на докторска дисертација со работен наслов: *Iudicia Publica – римското кривичнопроцесно право* (со посебен осврт на организација на правосудниот систем во времето на Републиката), во состав: проф. д-р Билјана Поповска [ментор], проф. д-р Владо Бучковски и проф. д-р Гордан Калајчиев.

Комисијата во горенаведениот состав, во предвидениот рок, ја разгледа предметната Пријава и, согласно со чл. 52 и чл. 53 од *Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус студии – докторски студии на УКИМ* (Унив. гласник 150/10), на Советот на трет циклус студии од областа на правните науки и на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, му поднесе *Извештај за подобност* на кандидатот и на темата, кој е усвоен на седницата на ННС одржана на ден 28 февруари 2014 година, заверена под арх. број 02-243/88 (28.II 2014).

По ова, Наставно-научниот совет, на седницата одржана на 9.7.2014 година, по предлог на Советот на студиската програма и на Институтот за историско-правни науки, со Одлука бр. 02-807/11 формираше петчлена **Комисија за оцена и одбрана на докторската дисертација** на кандидатот м-р Димитар Апасиев, и тоа во следниов состав: проф. д-р Мирјана Поленак - Акимовска, проф. д-р Билјана Поповска (ментор), проф. д-р Владо Бучковски, проф. д-р Гордан Калајчиев и проф. д-р Гоце Наумовски.

Комисијата во наведениот состав - по примањето на потребниот број примероци доставени од страна на кандидатот преку архивата на Факултетот под бр. 09-15 (26.9.2014) и по утврдувањето дека кандидатот претходно има објавено најмалку два меѓународни труда од областа - со внимание ја прегледа, ја прочита и ја оцени докторската дисертација, па согласно со чл. 61, ст.4 и чл. 64 од *Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус докторски студии на УКИМ* (2010), на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА

I АНАЛИЗА НА ТРУДОТ (ПРИКАЗ НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА)

1. **Предметот** на ова доста интересно истражување од областа на правната романистика е лоциран околу проблематиката на изнаоѓањето најсоодветни решенија од доменот на една исклучително сензитивна и суптилна материја која се чини секогаш актуелна – *кривичната постапка*. Со оглед на фактот што дисертацијата е од корпусот на правно-историските науки, најголемиот дел од неа е посветен на продлабочен преглед најпрво на општите институти на римското кривично процесно право, а потоа и на другите основни институти кои се среќавале при кривичните судења во Рим и во провинциите во различните историски периоди.

2. Во поглед на **состојбата на подрачјето** во кое е работена дисертацијата, *научната и општествена оправданост* на истражувањето се состои во континуираната потреба од нови истражувања од областа на романистиката, во конкретниот случај, од областа на римското кривично процесно право, кои ја покажуваат извонредната правна техника на старите Римјани од една страна, но и во цврстата и нераскинлива врска на институтите создадени токму во Рим со нивните современи наследници. Воедно, кандидатот посебно го нотира фактот дека воопшто не е опортуно да се намалува вредноста на ова ‘историско право’ и да се омаловажуваат теоретските вредности на неговите концепции како „истрошени, надминати и надживевани“. Исто така, потенциран е и фактот дека римското јавно право (*Ius publicum*), се чини без оправдани причини, е потиснато од римското приватно право (*Ius privatum*) и не е предмет на поподробно изучување во склоп на наставната програма по предметот римско право, а ниту по предметот историја на правото на нашите правни факултети - иако тоа, на пример, не е случај со многуте правни факултети во Европа. Оттука, кандидатот успеа да нè убеди дека проучувањето на историјата на римското право би било нецелосно без проучување на историјата на римското кривично процесно право! Имено, дејноста на римската држава не се сведувааше само на пропишување и санкционирање на приватно-правни правила од имотните или личните односи на граѓаните, туку една од нејзините главни дејности беше и заштитата од напади кои биле насочени против основите на робовладетелскиот поредок и егзистенцијата на робовладетелската држава. Таквата држава, низ целата своја историја, прилично грижливо - со многу острина и многу успешно - ја исполнуваше оваа своја основна задача, а едно од средствата за нејзиното исполнување, покрај нормите на материјалното кривично право, беа и нормите на т.н. формално кривично право или правилата на кривичната постапка – односно правилата за формите/облиците на заштита на постојните права на граѓаните. Во таа смисла, темата на дисертацијата се покажа како мошне плодна и податлива за идно подетално научно истражување.

3. **Методолошката рамка** на трудот се состои од повеќе научни методи, комбинирани со примена на неколку комплементарни методолошки постапки. Во текот на истражувањето и пишувањето на докторската дисертација се употребени општи, посебни и специфични методски техники, тука првенствено вклучувајќи ги: *историскиот метод*

(нежен заради специфичната област); понатаму *нормативно-правниот и телеолошкиот метод*; *компаративниот метод*; методите на *анализа и синтеза*; методите на *иднуkcија и дедукција*; методите на *генерализација и специјализација*; методите на *класификација и дескрипција* и др. Употребата на сите наведени методи резултираше со опишување, анализа и објаснување на институтите кои се предмет на потесното истражување, како и сублимација на произлезените сознанија, од што може да се изведе соодветна научна предикција.

4. **Резултатите од истражувањето** се во корелација со претходно поставените работни хипотези на докторската дисертација. Имено, еден ваков детален труд од оваа област речиси секогаш би требало да тргнува од претпоставката дека институтите од конкретната сфера на интерес водат потекло и во нив, силно и недвосмислено, се препознава влијанието на римското правно наследство. Во таа смисла, *основната хипотеза* на дисертацијата е дека римското кривично процесно право одигра клучна улога во правните системи на средновековното и на современото право – без оглед дали се тие од евроконтинентален или од англосаксонски тип! Понатамошната операционализација на главната хипотеза е извршена преку неколку помалку општи претпоставки кои се однесуваат на сегментите кои се предмет на истражување на дисертацијата, а особено на сферата на т.н. *организациско кривично процесно право* или уште наречено и „судско право“ (англ. *judicial law*). Тоа ја опфаќа целокупната организација на кривичното [право]судство и кривичноправната јурисдикција, односно системот на казнено правораздавање. Значи, тука влегуваат првенствено прашањата за ингеренциите и судирот на надлежностите меѓу државните органи кои ќе ја спроведуваат постапката (судии, поротници, арбитри, правосудни магистрати и сл.); потоа прашањето за положбата, изборот и/или именувањето на судиите и на поротниците; па судискиот статус, т.е. овластувањата, привилегиите, правата и должностите кои тие ги имаа за време на нивниот мандат; потоа прашањето за евентуален реизбор, разрешување или изземање на судечките судии во конкретни случаи; понатаму прашањето за бројниот состав на судот или на другите органи, служби или лица кои беа вклучени во процесот на правораздавање; и конечно, низата прашања кои се однесуваат на судските дејствија и нивното дејство, судските такси и процесните трошоци за работа; а во овој домен би можеле да ги вброиме и правилата за изворите (*fontes iuris*), т.е. карактерот на нормите на самото право, како и нивното важење – било да е тоа временско, просторно или персонално.

5. Следејќи ја традиционалната римска структурологија којашто е присутна во познатите кодификаторски дела, од **содржински аспект**, целата дисертација – со оглед на ограничениот расположлив простор - е поделена на два главни дела или т.н. „книги“ (*libri*) коишто, пак, понатаму се делат на „глави“ (*caput*). Главите се поделени на „оддели“ нумерирани со римски броеви, кои натаму се делат на „точки“ (нумерирани со арапски броеви) и „потточки“ (соодветно означени со букви, со една заграда). На сите ним им претходи *Vowed (Praelectio)* со наслов „За римското процесно право“, каде што Апасиев ја дава основата на еден јуриспруденцијален аспект на неговото истражување. Тука тој пишува и за смислата и целта на казнувањето, давајќи поширок филозофско-правен пристап кон темата која ќе биде разработена и објаснувајќи го римскиот т.н. систем на тужби (*Ubi remedium, ibi ius*).

Првата книга носи наслов **Судовите во Кралството** и е составена од две глави. Првата глава се однесува на *приватните судови*, т.е. на семејното правосудство во

ранодржавниот период. Тука се опфатени агнатските судови, односно архаичното домашно [куќно] судство кое ги расправаше т.н. фамилијарни спорови во рамките на римскиот конзорциум, опфаќајќи го правото на изложување на *pater familias*-от, како и т.н. соседски суд. Понатаму се говори за когнатските судови, односно фамилијарното [роднинско] судство – каде што се прикажани судењата на жената и судењата на децата пред т.н. Совет на роднините (*consilium propinquorum*).

Втората глава се однесува на *јавните судови*, т.е. на државното правосудство. Тука се опфатени инокосните судови (Рексот – врховен судија; Интер-рексот – вонреден судија и Понтифексот – верски судија), како и зборните судови (колегиумите – религиозни судови и Куриите – демократски судови и Сенатот – аристократски суд).

Втората и пообемна книга носи наслов **СУДОВИТЕ ВО РЕПУБЛИКАТА** и е составена од четири глави чија нумерација оди во продолжение на првите две. Така, третата глава се однесува на *магистратските кривични судови* или „коерции“. Тука се опфатени редовните коерции т.е. судовите во мирнодопски услови кои се класифицирани како судови во Рим (виши правосудни магистрати – конзули и трибуни, други правосудни магистрати – цензори, претори, едили и квестори; нижи државни службеници – вигинтивирите и апариторите), и судови во провинциите (управници и публикани). Исто така, разработени се и т.н. Нередовни коерции, т.е. судовите во посебни околности кои се класифицирани како вонредни судови (децемвири, триумвири и диктатор); и Воени судови (главни – дуксот и стројот; и помошни – офицери и подофицери на армијата: воените магистри, воените легати, воените трибуни; центумвири и регентите).

Четвртата глава се однесува на *народните кривични судови* или „комиции“. Тука се опфатени центуријатските комиции како кривични [капитални] судови и трибутските комиции како прекршочни [деликтни] судови. Разработен е начинот на свикување на заседанијата, како и начинот на одлучување и системот на гласање на римските народни собранија, со посебен аспект на нивните судски прерогативи и со приложени записи од автентични судења пред овие државни органи.

Петтата глава го разработува *сенатскиот кривичен суд* или судот на т.н. „патриции“, каде што се опфатени структурата и надлежностите на Републиканскиот римски сенат, потоа листата на сенаторите и начинот на нејзиното составување; сенаторските инсигнии; работата на сенатските седници и сл. Говорејќи за видовите одлуки кои ги носеше Сенатот, опфатени се и неговите ингеренции во сферата на кривичното правораздавање.

И конечно, шестата глава се однесува на *специјалните поротни судови* или „квесции“. Тука се разработени привремените квесции или т.н. нередовни кривични судови; и постојаните квесции или т.н. редовни кривични судови – заедно со нивната внатрешна организација и видови (Репетундиската квесција, т.е. Постојаниот римски кривичен суд за пљачкањата во провинциите; Пекулаторската квесција, т.е. постојаниот суд за проневера на државниот имот и за светогрдие; Фалциската квесција, т.е. кривичниот суд за лажење, измама и фалсификување; Амбитуската квесција, т.е. антикорупцискиот суд за предизборно подмитување; Мајестатската квесција, т.е. поротниот суд за велепредавство, непокор и навреда на величието на носителите на јавни функции; Сикариската квесција, т.е. римскиот суд за убивства, труења и магии; Инјуриската квесција, т.е. судот за клевета, навреда, принуда и телесни повреди; Адултериската квесција, т.е. судот за прељуба, разврат и подведување).

Во *заклучокот (Conclusio)*, кој носи наслов „За природното право и неговата рецепција“, авторот прави интетресен осврт на тоа како филозофијата на стоицизмот влијаела при оформувањето на некој правни концепции, а накратко е разработен и процесот на рецепција на римското право сè до денешни дни.

Предложената *Библиографија (Bibliographia)* од страна на кандидатот Димитар Апасиев содржи дури 374 референтни библиографски единици, што претставува одлична основа за изработка на ваква докторска дисертација. Прегледноста на користената литература доаѓа од нејзината мошне добра класификација. Имено, кандидатот сета библиографија ја има поделено тематски (на шест партиции: *Класични и средновековни дела; Книги; Периодики; Статии; Специјализирани енциклопедии, лексикони и речници; и Интернет-страници*), а во рамките на секој дел следува посебен абецеден и азбучен регистар кои се видно одвоени и мошне прегледни.

II

ЗАКЛУЧОК

(СО ПРЕДЛОГ И ОЦЕНКА НА ТРУДОТ)

1. Целта, значењето, научниот придонес и подрачјето на примена на оваа дисертација, сосема оправдано, се повеќедимензионални. Со оглед на специфичната област, се постигнаа очекувањата дека ова истражување даде мошне детална слика на римското кривично процесно право. На тој начин, овој труд ја добива својата историско-правна компонента. Така, систематизацијата на сознанијата од областа на римското организациско кривично процесно право, кое е направено преку анализата на примарните извори, но и со компилација на достигнувањата на современата наука од оваа област, цениме дека ќе овозможи добивање прегледен увид во предметот на истражување – кој, пак, заради ограничениот дефицитарен број на стручниот кадар кој професионално се занимава со истражувања од оваа област, се надеваме дека ќе биде и тоа како корисен производ за македонската правна романистика, но и пошироко. Затоа, сметаме дека *значењето* и очекувањата во врска со *придонесот* кој го има оваа дисертација се неколкукратни:

- *прво*, добивање на нови сублимирани сознанија од некои аспекти на римското кривично процесно право - како досега недоволно истражена област, барем во нашиве прилики - дадени во една детална, прецизна и аргументирана форма;
- *второ*, воочување на влијанието и рецепцијата на институтите од римското процесно право врз средновековните и современите правни системи од различен тип;
- *трето*, нотирање на останатите општествено економски услови кои во текот на историскиот развој влијаеле на начините на уредување на кривичната постапка;
- *четврто*, предвидување на идниот развој на институтите од конкретната сфера, особено преку определување на детерминантите кои влијаат врз правецот на развојот – а посебно во очи на најавената и тековна реформа на македонското казнено процесно право.

2. По разгледувањето и проучувањето на дисертацијата, Рецензентската комисија - врз основа на погоре изложеното - констатира дека овој сериозен научно-истражувачки

труд, според својата содржина, обем и приод кон прашањата кои претставуваат материја што се елаборира, ги поседува потребните атрибути и вредности на една сериозна докторска теза и како таков може и треба да биде предмет на јавна одбрана.

Имено, приложената докторска дисертација претставува нов и оригинален труд кој изобилува со голем број податоци кои се релевантни на пријавената тема на истражување. Во поглед на приложената богата библиографска граѓа, неоспорна е констатацијата дека м-р Д. Апасиев извршил едно мошне темелно истражување на римското организациско кривично процесно право.

Во поглед на зададената научна рамка и хипотеза на истражување, во текот на изработката на дисертацијата, сметаме дека нашиот помлад колега м-р Апасиев успешно ја изработил и одговорил на основната теза на докторската дисертација, со што дава значителен придонес во современата македонска правна романистика и нејзиниот понатамошен квалитетен развој.

Во текот на обработката на трудот, Комисијата за оценка заклучи дека докторската дисертација одговара на основните методолошки поставки и барања кои се потребни за подготовка на еден ваков издржан и самостоен научен труд и сметаме дека со успешната изработка на конкретниот докторскиот труд м-р Апасиев докажа дека е подготвен за повисоки академски предизвици, на кои не се сомневаме дека ќе одговори со целосна посветеност и елан, со оглед на неговата вклученост во наставно-образовниот процес како асистент.

Од овие причини, Комисијата го дава следново мислење: со задоволство му предлагаме на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“, по разгледувањето на овој Извештај и неговата оценка, да го усвои следниот **Заклучок со предлог** дека докторската дисертација ги исполнува законските услови за стекнување право на усна јавна одбрана и дека ННС треба да ја прифати позитивната оценка и, согласно со интерните подзаконски акти, да закаже одбрана на докторската дисертација на м-р Димитар Апасиев под усвоен наслов: *Iudicia Publica – римското кривично процесно право*.

КОМИСИЈА

1. Проф. д-р **Мирјана Поленак - Аќимовска** с.р.
2. Проф. д-р **Билјана Поповска** с.р.
3. Проф. д-р **Владо Бучковски** с.р.
4. Проф. д-р **Гоце Наумовски** с.р.
5. Проф. д-р **Гордан Калајчиев** с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА ПОД НАСЛОВ
„НЕОЛИТСКИ АНТРОПОМОРФИЗАМ И ХИБРИДНОСТ (ТРЕТМАНОТ
НА ТЕЛОТО НА БАЛКАНОТ ОД VII ДО V МИЛЕНИУМ ПР. Н.Е.)“,
ПОДНЕСЕНА ОД КАНДИДАТОТ М-Р ГОЦЕ НАУМОВ, ПРИЈАВЕНА НА
ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата XI редовна седница одржана на 19. XI 2014 година, донесе Одлука за формирање на Комисија за оцена на докторскиот труд на **м-р Гоце Наумов** под наслов: **Неолитски антропоморфизам и хибридноста (третманот на телото на Балканот од VII до V милениум пр. н.е.)**, во состав: проф. д-р Никос Чаусидис, проф. д-р Ненад Тасиќ, проф. д-р Љупчо Ристески, проф. д-р Антоанела Петковска и д-р Соња Зоговиќ.

Врз основа на деталниот преглед на докторскиот труд, Комисијата има чест на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје да му го поднесе следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторскиот труд на м-р Гоце Наумов под наслов: **Неолитски антропоморфизам и хибридноста (третманот на телото на Балканот од VII до V милениум пр. н.е.)**, е претставен на 464 страници, составен од основен компјутерски обработен текст, библиографија и 44 табли со илустрации.

Во **воведот**, покрај најавата на клучните теми кон кои е насочен трудот, приложен е и краток преглед на социолошките и на антрополошките теории за телото и тоа, пред сè, на оние кои овозможуваат поврзување со неолитската телесност. Овој преглед дава теориска основа за внесување на употребената праисториска граѓа во едно интердисциплинарно истражување, односно воведување на археолошкиот материјал во поопштите сфери на антропологијата и социологијата.

Првата глава е посветена на определувањето на балканскиот и македонскиот неолит, односно дефинирањето на временскиот, географскиот, економскиот и симболичкиот контекст во кој биле создавани и користени неолитските фигури – главниот предмет на истражување на овој научен труд. Во неа се елаборираат неколкуте постојни теории за одвивањето на неолитизацијата на Балканскиот Полуостров и на Македонија како дел од него. Продирајќи во самите почетоци на неолитот, Г. Наумов го отвора прашањето за концептите на воведување на телото, т.е. антропоморфизмот во културата на раните земјоделци. При тоа, овие компоненти се посочуваат како едни од базичните, без кои не би било можно финализирањето на неолитизацијата, односно приспособување на природата кон човековите потреби преку воведување

на техничките пронајдоци (куќа, припитомување на растенијата и на животните, готвење, керамика, итн). Антропоморфните фигурици и другите соодветни на нив хибридни неолитски предмети, авторот всушност ги третира како уште една (овојпат визуелно – симболичка) манифестација на истиот процес.

Во **втората глава** се презема детално претставување на сите досега публикувани неолитски фигурици од Македонија. Најпрво се започнува со хронолошки преглед на нивните досегашни истражувања, по што следува групирањето на овие предмети според географската припадност, односно локацијата на наоѓалиштата на кои се пронајдени. Притоа се нотира бројноста, стратиграфската припадност и евентуалниот контекст на пронаоѓање на наведените наоди, а се приложува и типолошки преглед реализиран според неколку компоненти, како што се: полот, формата, позата и начинот на користење, проследен со расчленување на конкретните видови фигурици на варијанти, т.е. подвидови. Во рамките на оваа глава, кандидатот прави обид и за хронолошко определување на овие наоди и тоа врз основа на податоците публикувани во досегашните извештаи и монографии. Тој предлага и првични согледувања во однос на изгледот и квантитетот на наодите од оваа група во рамките на секоја од неолитските фази (ран, среден и доцен неолит). На крајот следува поглавјето посветено на техничките аспекти на фигурините, врз основа на материјалот од кој се изработени (керамика и камен), начинот на моделирање (од единствен сегмент или како спој од повеќе делови) и површинската обработка (распоред и техники на изведба на мотивите).

Третата глава е посветена на фигурините од неолитските локалитети во Македонија кои досега не беа воопшто или соодветно публикувани. Станува збор за фигурици од скопскиот, пелагонискиот и овчеполскиот регион, и тоа конкретно од локалитетите кај Говрлево, Зелениково, Славеј, Ракле и Амзабегово. Предметите се обработени од аспект на нивната форма, составните делови, позата, полот, технологијата, фрагментирањето, контекстот на пронаоѓање и стратиграфската позиција. Со ваквиот детален преглед, авторот овозможува попрецизно толкување на можните функции и значења на овие предмети во кругот на неолитските заедници. Неговите резултати укажуваат на постоењето значителни разлики меѓу фигурините од разни населби, што целосно се разликува од досегашните согледувања за унифицираноста на овие предмети во рамките на неолитската култура.

Во **четвртата глава**, Г. Наумов ги користи сознанијата од претходните три дела на својот докторски труд во толкувањето на значењата и функциите на неолитските фигурици. Најпрво, тој го насочува својот фокус кон доминантното присуство на фигурините од женски пол, што е тема на долги дискусии меѓу археолозите од неколку генерации. Постојните спротивставени хипотези по ова прашање тој ги користи за изведување нови заклучоци и градење пообјективни толкувања на овие предмети при што се зема предвид нивната форма, позата на рацете и начинот на прикажување на полот. Потоа следува проверка на овие толкувања во нивниот локален балкански контекст, со глобални импликации и на ниво на неолитската култура воопшто. Притоа се тргнува од општоприфатените

традиционални толкувања на праисториските фигурини кои врз база на стереотипот за матријархалното структурирање на неолитското општество досега биле идентификувани како божества или поконкретно како приказ на Мајката-Божица. Тука се прави детален преглед на ваквите археолошки пристапи, а веднаш потоа и преглед на нивните критики и негирања од аспект на некои современи археолошки концепции. Наспроти тоа, врз база на бројни етнографски паралели се прилагаат нови толкувања на овие предмети според кои тие би можеле подеднакво да прикажуваат и луѓе – припадници на тогашните заедници. Во овие анализи се воведуваат аспектите на родот, идентитетот, отелотворувањето, посредувањето, сексуалноста и репрезентативноста, за истите потоа да бидат проверени на планот на конкретната граѓа т.е. неолитските фигурини од Македонија. Во прилог на овие толкувања кандидатот наведува статистички податоци кои даваат многу попрецизна слика за ликовните тенденции во моделирањето на наведените предмети и можности за нивно толкување од аспект на родот и репрезентативноста.

Ова поглавје завршува со апострофирањето на ритуалните и симболичките аспекти на неолитските фигурини и тоа најпрво преку краток хронолошки преглед на ваквиот пристап во глобални рамки, а потоа и со вклучување во него на конкретните балкански примери и нивните блискоисточни аналогии. Натаму се апострофираат постојните толкувања на овие наоди како идоли, амулети и претстави на починатите предци, за потоа да се провери обредниот контекст на кој упатуваат реалните археолошки околности во кои се тие пронајдени (нивно групирање, депонирање, дистрибуција, фрагментирање, обесување и всадување во мека подлога). На крајот се презема тестирање на овие аспекти во контекст на неолитските наоди од Македонија за да се укаже на нивниот мошне веројатен обреден и симболички карактер, и тоа како во рамките на конкретните населби, така и на регионално ниво.

Завршното поглавје на овој труд е замислено како поврзување, односно согледување на сознанијата добиени во претходните глави на едно поопшто рамниште. Во него неолитската телесност се анализира во релација меѓу фигурините и погребувањата, меѓу концептот на реалистичната и стилизираната визуализација и односот меѓу телото прикажано во минијатурна форма (фигурини) и во хибридна форма (предмети обликувани во вид на антропоморфизирани артефакти). На крајот, како резултат на овие односи, жените и младите индивидуи се истакнуваат како привилегирани индивидуи, односно како носители на фигурации со префериран статус.

На крајот од овој извештај би сакале да ги назначиме и **научните придонеси на докторскиот труд на кандидатот м-р Гоце Наумов.**

Во него на едно место е собрана безмалку сета достапна археолошка граѓа која се однесува на антропоморфизмот и телесноста во рамките на неолитските култури од територијата на Република Македонија. Притоа, за првпат се претставени и одреден број непубликувани такви наоди депонирани во збирките на македонските музеи. Со тоа, сева оваа граѓа се воведува во доследен и добро разработен систем и тоа врз основа на неколку аспекти (хронолошки, културно-

географски, типолошки и др.). Сметаме дека е особено важно што авторот успеал наведената граѓа да ја стави во релација со најновите светски сознанија од оваа област претставени преку стотиците консултирани и цитирани научни трудови, што од своја страна значи и воведување на посочените македонски наоди во релевантниот светски систем на проучување на праисториската пластика. Не помалку важна е тука претставената аргументирана и конструктивна критика на досегашните концепти на публикување и толкување на неолитските фигурини, што е основен предуслов за воведување во македонската археологија на нови пристапи својствени на современата методологија.

Овој труд е еден од ретките во Македонија во кој се презема отворање на археологијата кон другите општествени науки, особено кон антропологијата, социологијата, етнологијата и историјата на религиите. Тоа е важен поттик за движење на македонската археологија кон современите текови на светската постпроцесна археологија која сè повеќе се стреми кон истражување на когнитивните, т.е. семиотичките аспекти на древните култури.

Освен овие глобални дострели, сметаме дека е неопходно да се посочат и некои **конкретни тези кои претставуваат новост** во рамките на македонската и балканската, а некои дури и во светската праисториска археологија. Кандидатот Наумов ја промовира концепцијата според која телесноста и антропоморфизмот не партиципирале само во сферите на религијата, туку и во социјалните и економските сфери на културата. Во тој контекст, тој смета дека нивниот придонес во процесот на неолитизација не е помал од улогата на стопанско-економските фактори и тоа како суштински компоненти на неолитската идеологија. Покрај керамичките садови и орнаментиката, фигурините имале важна улога во формирањето на локалните идентитети на неолитските заедници во Македонија и пошироко, на пример преку разните форми на означување на половоста, специфични за одделните македонски подрачја.

Во разни делови на Македонија, па дури и одделните локалитети во рамките на ист регион, постои насоченост кон специфични предмети и тоа некаде повеќе кон минијатурните фигурини, а во друг случај кон хибридните модели во кои антропоморфизмот се комбинира со куќата, садот и другите артефакти. Кај значителен дел на неолитските фигурини, всушност, не е обележен полот, што може да е одраз на тежнеењето за означување на нивната бесполовост, која на социолошко рамниште може да сугерира на приказот на деца (како суштества со социолошки неверификуван родов статус) или на покојници (суштества кои таквиот статус го загубиле со смртта).

Важно место во конституирањето и користењето на фигурините авторот им дава на некои ритуални постапки кои во Македонија досега не беа доволно акцентирани. На прво место тоа е нивното намерно кршење (во пределот на нозете, колкот и вратот), на што претходи соодветно моделирање во сегменти, приспособено за ефектуирање на таквата постапка. Според него, не помалку важен е и посебниот третман на откритите делови, кој опфаќа нивно расфрлање низ населбата и куќата или чување на деловите на разни места или кај разни припадници на заедницата.

Досега се сметало дека неолитските фигурини имаат некакво единствено значење и унифициран начин на користење, поради што се воде жестоки полемики околу точноста на овие взаемно исклучиви теории. Овој труд покажа дека еден ист тип предмети можеле да имаат разни значења и да се ползуваат на повеќе начини и тоа во различни фази на неолитот или во разни региони и населби во рамките на еден ист период. Неолитските фигурини можеле да прикажуваат не само божества, т.е. митски ликови, туку и други ентитети, вклучително и некакви парадигматични или конкретни иднивидуи во кругот на една заедница.

Специфичните типови фигурини (особено женските), преку акцентирањето на разни делови на телото, можеле да одразуваат промена на социјалниот статус на една жена или да функционираат како парадигма за нормирање на одредени статусни и други општествени категории, при што дел од нив (во форма на играчки) можеле да имаат важна улога и во воспитувањето на децата.

Постојат показатели за некаков однос меѓу фигурините и сферите на погребувањето (особено на децата и припадничките на женскиот пол) и тоа како нивни визуелно - симболички еквиваленти.

Минијатурните фигурини можат да се третираат како продукт на „концептот на минијатуризмот“ кој покажува извесна комплементарност во однос на предметите изработени според „концептот на хибридноста“ (антропоморфни садови, антропоморфни модели на куќи, антропоморфни масички, антропоморфни печати).

Земајќи го предвид сето горе изнесно, Комисијата позитивно го оцени докторскиот труд на **м-р Гоце Наумов**, со наслов **Неолитски антропоморфизам и хибридноста (третманот на телото на Балканот од VII до V милениум пр. н.е.)**. Со особена чест му предлагаме на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје да го прифати овој извештај и да определи термин за негова одбрана.

Комисија

Проф. д-р Никос Чаусидис, с.р.
 Проф. д-р Ненад Тасиќ, с.р.
 Проф. д-р Љупчо Ристески, с.р.
 Проф. д-р Антоанела Петковска, с.р.
 Д-р Соња Зоговиќ, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ДОЦЕНТ ПО ПРЕДМЕТИТЕ АНГЛИСКИ ЈАЗИК, ПРЕВЕДУВАЊЕ ОД АНГЛИСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ОБРАТНО И СТРУЧНА ТЕРМИНОЛОГИЈА ЗА ПРЕВЕДУВАЧИ И ТОЛКУВАЧИ НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на својата четириесет и седма редовна седница на Наставно-научниот совет одржана на 29.10.2014 година, не избра за членови на Рецензентската комисија во врска со пријавата на д-р Милена Саздовска-Пигуловска на објавениот конкурс во весникот „Нова Македонија“ и „Коха“ на 25.9.2014 година за избор во звањето доцент по предметите *англиски јазик, преведување од англиски на македонски јазик и обратно и стручна терминологија за преведувачи и толкувачи на англиски јазик*.

По разгледувањето на доставените конкурсни материјали на кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје да му го доставиме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Д-р Милена Саздовска-Пигуловска е родена 1982 година во Скопје. Во 2005 година дипломирала на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, на Катедрата за преведување и толкување (група: англиски јазик со германски јазик), со просечен успех од 9,31. Во 2010 година завршила постдипломски европски студии на Економскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје со просек 9,38 и го одбрала магистерскиот труд на тема: „Политиката на конкуренцијата на Европската унија и усогласеноста на Република Македонија со *Acquis Communautaire* во областа на конкуренцијата“, со што се стекнала со академски степен-магистер на економски науки од областа на европските студии. Во 2014 година ја одбрала докторската дисертација „Лексиката во преводите од англиски на македонски јазик на научна и стручна литература од економско-финансиската област“, каде што предмет на истражување е стручната терминологија, како и моделите и техниките на преведување на помалите структурни единици од текстот, и тоа речениците и лексиката од која се составени различни стручни текстови.

Од 2005 до 2010 година работи како преведувач – јазичен ревизор во Секторот за преведување на европското законодавство во Секретаријатот за европски прашања при Владата на Република Македонија, каде што работи на преведување и јазична ревизија на документи во процесот на европска интеграција, преведување на европското законодавство на македонски јазик, преведување на националните закони и подзаконски акти на македонски јазик и слично. Била вклучена во изработка на Прирачникот за преведување на правните акти на Европската унија и Прирачникот за преведување на правните акти на Република Македонија.

Истовремено работи како надворешен соработник на Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“. Во 2010 година работи и како преведувач – толкувач на проект финансиран од Европската унија за реформа на јавната администрација и соработка на Владата на РМ со невладиниот сектор. Во 2012 година е вклучена во проектот за преведување на Повеќејазичниот поимник на Европската унија – Евровок на македонски јазик, спроведен од Секретаријатот за европски прашања и Националниот демократски институт за меѓународни работи Евровок.

Кандидатката д-р Милена Саздовска-Пигуловска има учествувано на бројни семинари и обуки во Љубљана, Брисел и во регионот: Семинарот за европско законодавство и методи за преведувачи и толкувачи, организиран од Европскиот институт за јавна администрација, Охридскиот летен универзитет за европски студии, семинари за подготовка на Националната програма за усвојување на правото на ЕУ, јазични курсеви во Меѓународниот културен институт во Виена, како и обуки за алатки за компјутерски потпомогнато преведување „Традос“ и „Мултитерм“. Таа е овластен судски преведувач по англиски и германски јазик и има основно познавање на грчкиот јазик.

Од 2012 работи како асистент по англиски јазик и преведување и толкување на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на Катедрата за преведување и толкување, по предметите: англиски јазик, преведување од македонски на англиски јазик, преведувачки помагала и стручна терминологија по економија на англиски јазик. Истовремено учествува на конференции во регионот, во областа на лингвистиката и преведувањето, а беше вклучена и во Организацискиот одбор на Меѓународната научна конференцијата на Катедрата за преведување и толкување на тема „Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето“.

Наставно-образовна дејност

На самиот почеток од овој оддел, Рецензентската комисија со особено задоволство ја пренесува **позитивната** кумулативна оценка за д-р Милена Саздовска-Пигуловска содржана во *Извештајот* за спроведената анкета за евалуација од страна на студентите.

Во однос на наставно-образовната дејност, д-р Саздовска-Пигуловска има долгогодишно искуство во одржување предавања и вежби по предмети од областа на англискиот јазик, преведувањето и стручната терминологија во сите студиски години, како стручњак од практиката (во периодот 2005-2009 и 2011 година), а потоа и како асистент на Катедрата за преведување и толкување (од 2012 година и сè уште), и тоа: преведување од македонски на англиски јазик и обратно со јазична редакција 3, преведување од македонски на англиски јазик и обратно со јазична редакција 4, англиски јазик 1Б, англиски јазик 2Б, подготовка за преведување и толкување, стручна терминологија за преведувачи и толкувачи на англиски јазик – економија и преведувачки помагала.

Д-р Саздовска-Пигуловска, во рамките на својата редовна наставна дејност на Факултетот и во работата со студентите, секогаш ги исполнува своите обврски мошне сериозно, одговорно, совесно и принципиелно. Со задоволство можеме да кажеме дека станува збор за високопрофесионална личност.

Покрај тоа, има учество во бројни школи и работилници во Македонија и во странство за изработка на повеќејазичен речник на синоними на македонски јазик „Евровок“, како и во областа на подготовка на извештаи и анализи, европски студии, преведување на националното и европското законодавство, реформа на јавната администрација (Брисел) и слично.

Научноистражувачка дејност

Д-р Саздовска-Пигуловска се занимава и со научноистражувачка дејност, односно учествува со свои научни трудови на меѓународни конференции во областа на лингвистиката и преведувањето со оригинален пристап и своевиден придонес во преведувачката дејност, при што се јавува и како автор на трудови објавени во зборници. Притоа, беше вклучена и во Организацискиот одбор на конференцијата на Катедрата за преведување и толкување „Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето“ во 2012 година. Од оваа конференција произлезе трудот “Internationalisms as a Legacy from the Lingua Franca Languages (A Case Study of Business Internationalisms)”, кој претставува темелна студија за интернационализмите во економско-финансиската област кои во голема мера навлегуваат во македонскиот јазик и неоправдано ја истиснуваат од употреба домашната лексика, при што историски и етимолошки се проучува влијанието на јазиците со статус на лингва франка во определен временски период, и тоа латинскиот, грчкиот, францускиот, италијанскиот, германскиот и англискиот јазик. Придонесот на ова истражување се наоѓа и во компаративната анализа на интернационализмите на овие јазици, вклучително и на македонски јазик, со акцент врз економско-финансиската област, којашто е надополнета и со заклучоци околу (не)оправданоста на нивната употреба и во македонскиот јазик.

Во однос на објавените трудови може да се истакне и “Translation of European Union Jargon (Eurojargon)” од Меѓународната јазична конференција во Нови Сад (2013), каде што предмет на анализа е преведувањето на жаргонот на Европската унија, т.н. еврожаргон, кој под влијание на европските интеграции, кои ги опфаќаат сите балкански држави, интензивно навлегува во сите јазици од балканскиот јазичен сојуз, вклучително и во македонскиот јазик. Посебен осврт во трудот е ставен врз употребата на овој вид стручна лексика во јазиците од балканскиот јазичен сојуз со компаративна анализа на повеќејазичен корпус и наведување примери за начините на стандардизација на терминологијата во Европската унија како повеќејазична и мултикултурна средина.

„Појавата на еврожаргон во македонскиот јазик“ претставува труд што произлезе од Осмиот научен собир на млади македонисти (во печат). Автентичноста на овој труд е во проучувањето на еден неистражен дел од лексиката, односно еврожаргонот, кој претставува најнова појава во македонскиот јазик. Трудот нуди издржана теоретска рамка за категоризирање на еврожаргонот како посебна јазична подгрупа, при што овој вид професионален жаргон претставува извор за преземање и создавање нови јазични изрази на македонски јазик со цел да се одговори на потребата за јазични промени. Заклучоците во трудот покажуваат дека споменатите јазични изрази брзо навлегуваат во стандардниот македонски јазик што наложува и зголемена потреба од преведување на овој вид стручна лексика.

Трудот „Преведување на македонското законодавство на англиски јазик – проблеми и предизвици“ (2014) претставува истражување на правната терминологија и посебни техники и модели за нејзино преведување кои се поврзуваат со спецификите на македонското законодавство и правен систем. Притоа се дава особен придонес во анализата на функционалните и културолошките еквиваленти како можни решенија при изборот на соодветни преводни еквиваленти.

Во таа насока може да се издвојат и предавањата одржани од д-р Саздовска-Пигуловска на научни и стручни собири и тоа на тема „Внатрешна ревизија на правните акти на ЕУ“, „Подготовка на Прирачникот за преведување на националното законодавство на македонски јазик“ и слично, а особено искуство стекнува и преку учество во меѓународни стручни проекти како јазичен експерт и тоа за „Преведување на повеќејазичниот поимник на Европската Унија - Евровок на македонски јазик“ (2012) и „Јакнење на капацитетите на Генералниот секретаријат при Владата на Република Македонија“ (2010-2011).

Учества на научни/стручни собири со реферат:

- *Internationalisms as a Legacy from the Lingua Franca Languages (A Case Study of Business Internationalisms)*. 2nd International Conference: Language and Culture Interactions via Translation and Interpreting, Скопје, Macedonia (27.9.2012);
- *Translation of European Union Jargon (Eurojargon)*. 4th International Conference: Multiculturalism and Contemporary Society, Novi Sad, Serbia (1.3.2013);
- *Појавата на еврожаргон во македонскиот јазик*, Осми научен собир на Млади македонисти, Скопје, Р. Македонија (18.5.2013);
- *Преведување на македонското законодавство на англиски јазик*, Меѓународна конференција за применета лингвистика: Практиката во јазикот, јазикот во практиката, Скопје, Р. Македонија (8.6.2013);
- предавање на научен/стручен собир: „Подготовка на националната верзија на *acquis communautaire* и преведување на европското законодавство на македонски јазик“, на тема „Внатрешна ревизија на правните акти на ЕУ“, Скопје, Секретаријат за европски прашања (март 2006);
- предавање на научен/стручен собир: „Твининг проект со Албанија“, на тема „Подготовка на Прирачникот за преведување на националното законодавство на македонски јазик“, Скопје, Секретаријат за европски прашања (април 2009).

Стручно-апликативна дејност

Д-р Саздовска-Пигуловска придава особена важност и на стручно-апликативната дејност преку експертски активности како коавтор на книги од стручни области.

Од објавените стручни трудови на д-р Милена Саздовска-Пигуловска ги издвојуваме: „Прирачник за преведување на правните акти на Република Македонија“ (прво издание) и „Прирачник за преведување на правните акти на Европската Унија“ (прво и второ издание). Д-р Саздовска-Пигуловска е еден од коавторите на овие прирачници кои се солидна основа за конзистентен пристап

при подготовката на националната верзија на правните акти на Европската унија. Особен придонес на овие прирачници се практичните примери на правните акти на Р. Македонија и на Европската унија и нивниот соодветен превод на англиски и на македонски јазик, што овозможува споредбено да се согледаат најчесто користените поими и фрази и доследно да се употребуваат од страна на сите учесници во процесот на преведување на наведените правни акти.

Импресивно е и досегашното работно искуство на д-р Саздовска-Пигуловска како преведувач и толкувач, особено преку преводи како што е преводот на стручна книга од македонски на англиски јазик “Trends and Challenges of the Contemporary Central Banking – a Case Study for the National Bank of the Republic of Macedonia“, јазична ревизија на преводот на книга од стручна област: „Европа од А до Ш – Прирачник за европска интеграција“, и друго.

Од студискиот престој во странство може да се истакне учеството на меѓународен семинар за преведување „EU Law and Methods for Translators and Interpreters“ (2009, Црна Гора) и на обука за управување со терминологија – Мултитерм (2009, Хрватска), а од особена важност е и практичното искуство како преведувач-јазичен ревизор во Секторот за преведување на европското законодавство во Секретаријатот за европски прашања (Одделение за ревизија и терминологија) при Владата на Република Македонија, каде што работела на преведување и јазична ревизија на документи во процесот на европска интеграција, преведување на европското законодавство (*acquis communautaire*) на македонски јазик, преведување на националните закони и подзаконски акти на македонски јазик и слично. Подеднакво важно е и учеството во подготовка на национални документи – стратегии.

Д-р Саздовска-Пигуловска има учествувано на бројни семинари и обуки во Република Македонија и во странство со кои го надополнува своето знаење и практично искуство во областа на преведувањето и различни стручни области, меѓу кои и обуки за користење на програмите за компјутерски помогнато преведување „Традос“ и „Вордфаст“ и програмата за управување со терминологија „Мултитерм“. Посебно го истакнуваме и нејзиното искуство во изработка на поимници од областа на евроинтеграциите со програмата за терминологски бази на податоци „Multiterm“, што е особено значајно за понатамошниот развој на Центарот за терминологија што функционира во рамките на Катедрата за преведување и толкување.

Заклучок и предлог

Врз основа на увидот во активностите на д-р Саздовска-Пигуловска, Рецензентската комисија високо ја вреднува нејзината наставно-образовна, научноистражувачка дејност во областа на лингвистиката и транслатологијата, како и стручно-апликативната дејност во насока на преведување и јазична ревизија, но и изработка на терминологски поимници од различни стручни области. Притоа, Комисијата заклучува дека кандидатката постигнала завидни резултати во доменот на својот професионален интерес и дека компетентно и квалитетно ја извршува наставната и научната работа.

Имајќи го предвид погоре изнесеното, Рецензентската комисија констатира дека кандидатката ги исполнува сите услови за избор во наставно-научно звање и

има чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, **д-р Милена Саздовска-Пигуловска** да биде избрана во звањето доцент по предметите: *англиски јазик, преведување од англиски на македонски јазик и оброчно и стручна терминологија за преведувачи и толкувачи на англиски јазик.*

Рецензентска комисија

1. Д-р Татјана Панова-Игњатовиќ, вонреден професор, с.р.
2. Д-р Солзица Поповска, редовен професор, с.р.
3. Д-р Лидија Аризанковска, редовен професор, с.р.

Образец

ОБРАЗЕЦ КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО,
НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: д-р Милена Саздовска-Пигуловска

Институција: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

Научна област: англиски јазик, преведување од англиски на македонски јазик и обратно и стручна терминологија за преведувачи и толкувачи на англиски јазик

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Одржување настава од прв циклус	
1	Преведување од македонски на англиски јазик (0+6), зимски 2005/2006	3,6
2	Преведување од македонски на англиски јазик (0+6), летен 2005/2006	3,6
	Вкупен број поени во зимскиот и летниот семестар 2005/2006	7,2
3	Преведување од македонски на англиски јазик (0+6), зимски 2006/2007	3,6
4	Преведување од македонски на англиски јазик (0+6), летен 2006/2007	3,6
	Вкупен број поени во зимскиот и летниот семестар 2006/2007	7,2
5	Преведување од македонски на англиски јазик 3 (0+6), зимски 2007/2008	3,6
6	Преведување од македонски на англиски јазик 4 (0+6), летен 2007/2008	3,6
	Вкупен број поени во зимскиот и летниот семестар 2007/2008	7,2
7	Преведување од македонски на англиски јазик 3 (0+6), зимски 2008/2009	3,6
8	Преведување од македонски на англиски јазик 4 (0+6), летен 2008/2009	3,6
	Вкупен број поени во зимскиот и летниот семестар 2008/2009	7,2
9	Преведување од македонски на англиски јазик 3 (0+4), зимски 2011/2012	2,4
10	Англиски јазик 1Б (0+8), зимски 2011/2012	3,6

11	Подготовка за ПИТ (1+1), зимски 2011/2012	1,2
12	Преведување од македонски на англиски јазик 4 (0+4), летен 2011/2012	2,4
13	Англиски јазик 2Б (0+8), летен 2011/2012	3,6
14	Стручна терминологија на англиски јазик – економија (1+1), летен 2011/2012	1,2
	Вкупен број поени во зимскиот и летниот семестар 2011/2012	14,4
15	Преведување од македонски на англиски јазик 3 (0+4), зимски 2012/2013	2,4
16	Англиски јазик 1Б (0+8), зимски 2012/2013	3,6
17	Преведувачки помагала (0+2), зимски 2012/2013	1,2
	Вкупен број поени во зимскиот семестар 2012/2013	7,2
	Подготовка на нов предмет	
18	Преведување од македонски на англиски јазик 3, УКИМ	1
19	Преведување од македонски на англиски јазик 4, УКИМ	1
20	Англиски јазик 1Б	1
21	Англиски јазик 2Б	1
22	Подготовка за ПИТ	1
23	Стручна терминологија на англиски јазик – економија	1
24	Преведувачки помагала	1
	Консултации со студенти	
25	Зимски семестар 2005/2006 / ~ 20 студенти	0,04
26	Летен семестар 2005/2006 / ~ 20 студенти	0,04
27	Зимски семестар 2006/2007 / ~ 30 студенти	0,06
28	Летен семестар 2006/2007 / ~ 30 студенти	0,06
29	Зимски семестар 2007/2008 / ~ 40 студенти	0,08
30	Летен семестар 2007/2008 / ~ 40 студенти	0,08
31	Зимски семестар 2008/2009 / ~ 50 студенти	0,1
32	Летен семестар 2008/2009 / ~ 50 студенти	0,1
33	Зимски семестар 2011/2012 / ~ 235 студенти	0,47
34	Летен семестар 2011/2012 / ~ 235 студенти	0,47
35	Зимски семестар 2012/2013 / ~ 200 студенти	0,4
	Член на комисија за оцена и одбрана на дипломска работа	
36	29 дипломски труда во 2012/2013 година	5,8
	Пакет материјали за одреден предмет	
37	Преведување од македонски на англиски јазик 3, 2011	1
38	Преведување од македонски на англиски јазик 4, 2012	1
39	Англиски јазик 1Б, 2011	1
40	Англиски јазик 2Б, 2012	1
41	Подготовка за преведување и толкување, 2011	1
42	Стручна терминологија на англиски јазик – економија, 2011	1
43	Преведувачки помагала, 2012	1
	Настава во школи и работилници	

44	Учесник на работилница „EuroVoc Working Group Clinic - Overview of the Experiences from the Czech and Slovak Parliaments” – Скопје (3.11.2012)	1
45	Учесник на работилница за подготовка на извештаи и анализи, Хјуман Динамикс – Скопје (10-11.6.2010)	1
46	Учесник на работилница за процесот на реформа на јавната администрација во Република Македонија одржана во Европската комисија – Генерален директорат за проширување, Брисел – Белгија (1.12.2010)	1
47	Учесник на школа за европски студии: „Охридски летен универзитет“, во соработка меѓу Евро Балкан институт и Секретаријат за европски прашања, Охрид (26.8-15.9.2007).	1
48	Учесник на работилница: “Computer Assisted Translation Tools – SDL Trados 8.0 – SDL Multiterm 2007”, Секретаријат за европски прашања, Скопје (22-23.11.2007).	1
49	Учесник на работилница: „Вовед во европското законодавство“, Секретаријат за европски прашања, Скопје (20-21.2.2007)	1
50	Учество на обука: “Training for Implementation of the Manual on Transposition of the EU Legislation in the Macedonian Legislation”, организирана од Германско друштво за техничка соработка (ГТЗ), Скопје, 19.5.2009.	1
51	Учество на обука: “Training for Implementation of the Rulebook on Nomotechnical Rules” организирана од Германско друштво за техничка соработка (ГТЗ), Скопје, 10.10.2008.	1
Вкупно		80,1

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор	
1	Sazdovska, Milena (in print). <i>Internationalisms as a Legacy from the Lingua Franca Languages (A Case Study of Business Internationalisms)</i> . In Proceedings of the 2 nd International Conference: Language and Culture Interactions via Translation and Interpreting, 26-27 September 2012, Skopje, Macedonia. University “Ss. Cyril and Methodius” – Skopje: Faculty of Philology “Blaze Koneski”.	3
2	Sazdovska, Milena (2013). <i>Translation of European Union Jargon (Eurojargon)</i> . In Proceedings of the 4 th International Conference: Multiculturalism and Contemporary Society, 1 March 2013, Novi Sad, Serbia. USEE – Novi Sad: “Legal and Business Academic Studies Dr. Lazar Vrkatic”, ISBN 978-86-7910-068-9, pp. 221-234.	3
3	Саздовска, Милена (во печат). <i>Појавата на еврожаргон во</i>	3

	македонскиот јазик. Во: Зборник на трудови од Осмиот научен собир на млади македонисти, 16-18 мај 2013 год., Скопје, Р. Македонија. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.	
4	Саздовска, Милена (2014). <i>Преведување на македонскиот законодавство на англиски јазик – проблеми и предизвици</i> . Во: Зборник на трудови од меѓународна конференција за применета лингвистика: Практиката во јазикот, јазикот во практиката, 7-8 јуни 2013 год., Скопје, Р. Македонија. Универзитет ФОН – Факултет за странски јазици, стр. 326-336 (удг 811.163.3:34]811.111'255.2).	3
5	Sazdovska, Milena (2012). <i>Internationalisms as a Legacy from the Lingua Franca Languages (A Case Study of Business Internationalisms)</i> . In Book of Abstracts of the 2 nd International Conference: Language and Culture Interactions via Translation and Interpreting, 26-27 September 2012, Skopje, Macedonia, p. 40.	1
6	Sazdovska, Milena (2013). <i>Translation of European Union Jargon (Eurojargon)</i> . In Book of Abstracts of the 4 th International Conference: Multiculturalism and Contemporary Society, 1 March 2013, Novi Sad, Serbia. USEE – Novi Sad: “Legal and Business Academic Studies Dr. Lazar Vrkatić”, ISBN 978-86-7910-056-6, pp. 39.	1
7	Саздовска, Милена (2013). <i>Преведување на македонскиот законодавство на англиски јазик</i> . Во: Книга со апстракти од меѓународна конференција за применета лингвистика: Практиката во јазикот, јазикот во практиката, 7-8 јуни 2013 год., Скопје, Р. Македонија. Универзитет ФОН – Факултет за странски јазици, стр. 43.	1
	Трудови објавени во зборник на трудови на високообразовна институција	
8	Саздовска, Милена (2012). <i>Важноста на мултилингвизмот во премостување на јазичните и културните бариери</i> . Во: Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, книга 38. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, стр. 615-621.	2
	Учество на научен/стручен собир со реферат	
9	Sazdovska, Milena (27.9.2012). <i>Internationalisms as a Legacy from the Lingua Franca Languages (A Case Study of Business Internationalisms)</i> . 2 nd International Conference: Language and Culture Interactions via Translation and Interpreting, Skopje, Macedonia.	1
10	Sazdovska, Milena (1.3.2013). <i>Translation of European Union Jargon (Eurojargon)</i> . 4 th International Conference: Multiculturalism and Contemporary Society, Novi Sad, Serbia.	1
11	Саздовска, Милена (18.5.2013). <i>Појавата на еврожаргон во македонскиот јазик</i> . Осми научен собир на млади македонисти, Скопје, Р. Македонија.	1

12	Саздовска, Милена (8.6.2013). <i>Преведување на македонскојо законодавство на англиски јазик</i> . Меѓународна конференција за применета лингвистика: Практиката во јазикот, јазикот во практиката, Скопје, Р. Македонија.	1
13	Предавање на научен/стручен собир: <i>Подготовка на националната верзија на acquis communautaire и преведување на европскојо законодавство на македонски јазик</i> , на тема „Внатрешна ревизија на правните акти на ЕУ“, Скопје, Секретаријат за европски прашања (март 2006).	1
14	Предавање на научен/стручен собир: „Твининг проект со Албанија“, на тема „Подготовка на Прирачникот за преведување на националното законодавство на македонски јазик“, Скопје, Секретаријат за европски прашања (април 2009).	1
	Учесник во меѓународен проект	
15	Учесник во меѓународен стручен проект поддржан од Европската унија (EugoreAid/127747/C/SER/MK) (2010-2011): <i>Јакнење на капацитетите на Генералниот секретаријат при Владата на Република Македонија – Сектор за анализа на политичките и координација (Одделение за реформа на јавната администрација и Одделение за соработка со невладини организации)</i> , спроведуван од Институтот ИПС (Словенија)/Хјуман Динамикс (Австрија), во соработка со Владата на Република Македонија.	5
16	Учесник во меѓународен стручен проект поддржан од Швајцарската агенција за развој и соработка – SDC (2012): <i>Преведување на повеќејазичниот поимник на Европската унија - Евровок на македонски јазик</i> , спроведуван од Националниот демократски институт за меѓународни односи – NDI, во соработка со Секретаријатот за европски прашања.	5
	Вкупно	33

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Експертски активности	
1	Коавтор на книга од стручна област: „Прирачник за преведување на правните акти на Република Македонија“ (прво издание), Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, 2010, ISBN 978-9989-182-27-3.	7
2	Коавтор на книга од стручна област: „Прирачник за преведување на правните акти на Европската Унија“ (второ издание), Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија, 2010, Скопје, ISBN 979-9989-182-28-0.	7
3	Соработник на книга од стручна област: „Прирачник за преведување на правните акти на Европската унија“ (прво издание), Секретаријат за европски прашања, Влада на	7

	Република Македонија, 2005, Скопје, ISBN 9989-2238-8-2.	
4	Јазична ревизија на преводот на книга од стручна област: „Европа од А до Ш – Прирачник за европска интеграција“, Фондација „Конрад Аденауер“, 2009, Скопје, ISBN 978-9989-2241-6-4.	1
	Преводи	
5	Превод на книга од македонски на англиски јазик: “Trends and Challenges of the Contemporary Central Banking – a Case Study for the National Bank of the Republic of Macedonia“ од д-р Богољуб Јанкоски, VDM Verlag Dr. Muller, Germany, 2010, ISBN-13: 978-3-639-31297-3, Paperback, 156 pages.	3
6	Превод на веб-страница на англиски јазик www.restorani.mk , 2010, 2011, 2012, 2013, 2014.	2,5
	Студиски престој во странство	
7	Учесник на меѓународен семинар за преведување „EU Law and Methods for Translators and Interpreters“, организиран од РеСПА – Европски институт за јавна администрација (ЕИПА), Подгорица, Црна Гора, (5-9.10.2009).	0,5
8	Учесник на обука за управување со терминологија – Мултитерм 2007 организирана од Континуум, Загреб – Р. Хрватска, (27.10.2009)	0,5
	Учество во изработка на национална програма од одредена област	
9	Соработник на Секретаријатот за европски прашања при Владата на Република Македонија за подготовка на националната верзија на <i>acquis communautaire</i> и преведување на законодавството на Република Македонија, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009	15
	Учесник во научен/образовен национален проект	
10	Координатор за англиски јазик во проект за преведување наставни програми за основно и средно образование меѓу Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, УКИМ и Министерство за образование и наука (јануари – март 2013)	3
	Дејности од поширок интерес	
11	Секретар на Организациски одбор на меѓународна научна конференција на тема: Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето, одржана на 26-27.9.2012 год. на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.	1
12	Секретар на Уредувачки одбор за издавање зборник на трудови од меѓународната научна конференција Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето, изд. Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Скопје, 2014.	1
	Подготовка на национални документи	
13	Учество во подготовка на национален документ – стратегија: „Стратегијата за реформа на јавната администрација на Република Македонија (2010 – 2015)“, стр. 68, 2010, Скопје, усвоена од Владата на Република Македонија, 2010 год.	2

	(преведувач/јазичен ревизор на текстовите на македонски и англиски јазик)	
14	Учество во подготовка на национален документ – стратегија: „Стратегијата за соработка на Владата на Република Македонија со граѓанскиот сектор“, стр. 20, 2010, Скопје, усвоена од Владата на Република Македонија 2010 год. (преведувач/јазичен ревизор на текстовите на македонски и англиски јазик)	2
15	Учество во подготовка на национален документ – стратегија: „Кодекс на добри практики за учество на граѓанските организации во процесот на донесување одлуки“, стр. 10, 2011, Скопје, меѓународен проект финансиран од ЕУ (преведувач/јазичен ревизор на текстовите на македонски и англиски јазик)	2
16	Учество во подготовка на национален документ – стратегија: „Насоки за учество на граѓанските организации и фондации во процесот на креирање политики“, стр. 10, 2010, Скопје, меѓународен проект финансиран од ЕУ (преведувач/јазичен ревизор на текстовите на македонски и англиски јазик)	2
	Член на факултетска комисија	
17	Член на комисија за попис на основни средства на Филолошкиот факултет (попис спроведен во периодот декември 2012)	0,5
18	Член на Универзалната единица за заштита и спасување (Штаб за заштита и спасување на Филолошкиот факултет)	0,5
	Вкупно	57,5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ ДОЦЕНТ	ПОЕНИ
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	80,1
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	33
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	57,5
Вкупно	170,6

Членови на Комисијата

1. Д-р Татјана Панова-Игњатовиќ, вонреден професор, с.р.
2. Д-р Солзица Поповска, редовен професор, с.р.
3. Д-р Лидија Аризанковска, редовен професор, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ПРЕМИНОТ ОД ИСТОРИСКОТО КОН МЕТАТЕКСТУАЛНОТО ВО СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКА И ХРВАТСКА ДРАМАТУРГИЈА (ЧАШУЛЕ – СТЕФАНОВСКИ – ДУКОВСКИ НАСПРОТИ КРЛЕЖА – ШНАЈДЕР – ГАВРАН)“, ОД М-Р ГОРАН ИВКОВИЌ ПРИЈАВЕНА НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

Заблагодарувајќи му се на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, што на својата четириесет и седма редовна седница, одржана на 29.10.2014 година, нè избра за членови на Рецензентската комисија за оцена на докторскиот труд под наслов *Преминош од историскош кон меџаџексџуалнош во современаџа македонска и хрваџска грамаџурџија (Чашуле – Стефановски – Дуковски насџроџи Крлежа – Шнајдер – Гавран)*, изработен од м-р Горан Ивковиќ, чест ни е на членовите на Советот да му го доставиме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторскиот труд под наслов *Преминош од историскош кон меџаџексџуалнош во современаџа македонска и хрваџска грамаџурџија (Чашуле – Стефановски – Дуковски насџроџи Крлежа – Шнајдер – Гавран)*, изработен од м-р Горан Ивковиќ, брои вкупно 485 странички компјутерски текст (заедно со библиографијата), уреден во новинарски проред. Веќе според самиот обем, трудот покажува темелен и екстензивен пристап кон поставената тема.

Кандидатот м-р Горан Ивковиќ, свесен дека станува збор за тема со исклучително широк дијапазон, својот труд го конципирал во вкупно 31 поглавје, кои лесно, уште при првиот прочит можат да се поделат на два дела: првите 13 поглавја се посветени на теоретско разгледување на клучните поими вградени во насловот, но и на оние што служат како неопходни теоретски „алатки“, а припаѓаат кон истите семејства како и клучните зборови: *историско*, *меџаџексџуално*, *драма*. Уште првиот прочит покажува дека кандидатот темелно, што значи и *in intenso* и *in extenso*, се зафатил со овие теоретски поими. Насловите на тие 13 теоретски параграфи (прецизно сработени како да се дел од некаков учебник) самите говорат за тоа, а некои се идентични со насловите на книги од познати авторитети посветени на проблемите на идентитетот, историјата и нацијата: „Човек-време-простор“, „Историја-дискурс“, „Промислување на историјата“, „Историски роман и драма“, „Идентитет, текст, нација“, „Нација – замислена заедница“, „Нов историзам: поетика на културата и идеологија на драмата“, „Различно од битисувањето“, „Поетика на постмодернизмот“, „Метатеатралност – иманентна поетика на драмата во XX век“, „Лингвистика и поетика“, „Драма – театар – претстава“, „Драмска анализа, драматуршки функции и актанцијален модел во театарот“.

Другите 18 поглавја се апликација на теоријата врз одбраниот материјал: драми на три исклучително важни македонски драматурзи (Коле Чашуле, Горан Стефановски и Дејан Дуковски) и на три проминентни хрватски драмски автори

(Мирослав Крлежа, Слободан Шнајдер и Миро Гавран). Забележливо е дека кандидатот им пристапува на овие две тријади така што ги подредува авторите според периодизацискиот критериум – возраст, односно година на раѓање. Од македонската тријада, посебно се задржува на анализа на „Црнила“ на Чашуле, „Чернодрински се враќа дома“ на Горан Стефановски и „Буре барут“ на Дејан Дуковски. Хрватската тријада автори, пак, е анализирана преку „Господа Глембаеви“ на Крлежа, „Гамлет“ на Слободан Шнајдер и „Чехов му кажа на Толстоја збогум“ од Миро Гавран. Покрај темелната анализа од тесно филолошки (пред сè семиотичко-структурален тип), интересно е што кандидатот низ еден компаративен пристап ги сопоставува делата на Чашуле и Крлежа, на Шнајдер и Стефановски и на Дуковски и Гавран, па во нив открива заеднички доминанти, што му допушта за тие дела да говори како за „сродни“, односно да им додели етикети на парови драми кои горе-долу можат да се подведат под заеднички стилско-формациски именител. Со тоа, двете тријади се претвораат и во две периодизациски тријади валидни за националните драмски книжевности – хрватската и македонската. Тие периодизациски тријади, сосема грубо (и за потребите на воопштувањето на овој реферат), би можело да се каже, на различен начин гледаат на историското: првата дијада (Крлежа и Чашуле) би имала еден горе-долу картезијански, реалистички однос кон поимот на историјата и историското (доминанта), со примеси на модернизам (субдоминанта); втората дијада (Шнајдер и Стефановски) би покажала еден доминантен модернистички пристап кон поимот на историското, и субдоминантен постмодерен и деконструктивистички пристап кон историјата, идентитетот и националното; третата дијада (Дуковски и Гавран) веќе целосно би му припаѓала на постмодернистичкото сфаќање на овие поими.

Како што се гледа, студијата нужно морала да се отклони, но не и да го отфрли тесно филолошкиот пристап кон делата на овие капитални македонски и хрватски драматичари. Затоа, кандидатот м-р Горан Ивковиќ прибегнува кон „екстернализација“ при чинот на анализата, па во својот методолошки инструментариум нужно вклучува не само иманентни, туку и надворешни методолошки пристапи: теоријата на конструкција на идентитетите, историцизмот, теоријата за отклон од историското кон историографската метафикција. Во таа смисла, докторскиот труд претставува среќен спој и методолошки баланс меѓу „текст критички фокализиран однатре“ и „текст критички фокализиран однадвор“. Така, во неговата опсежна библиографија, ќе најдете автори на класични дела на иманентниот, семиотичко-структурален пристап, како што се: Освалд Дикро, Цветан Тодоров, Етјен Сурио, Мирослав Бекер, Умберто Еко, Пјер Гиро, Ан Иберсфелд, А.Греимас, Роберт Инис, Роман Јакобсон, Џефри Лич, Јуриј Лотман, Симор Четмен, Каир Елам... Но, ќе најдете и автори кои се застапници на поширокото контекстуализирање на книжевниот текст при чинот на неговата интерпретација – од оние што се занимаваат со теоријата на националните идентитети и нивната конструкција, преку оние што ги деконструираат класичните структуралистички парадигми, оние што се занимаваат со симболологија и психоанализа (вклучувајќи го и политичкото несвесно), до оние што се занимаваат со имаголошки и културолошки пристап кон книжевниот текст: Бенедикт Андерсон, Гастон Башлар, Клифорд Гирц, Емануел

Левинас, Брајан Мек Хејл, Едвард Саид, Марија Тодорова, Сигмунд Фројд, Хоми Баба, Шошана Фелман, Фредерик Џејмисон, Кеит Џенкинс, Жан Франсоа Лиотар, Дубравка Угрешиќ, Златко Крамариќ, Ангелина Бановиќ-Марковска...

Невозможно е, во една ваква пригода екстензивно да се говори за оваа огромна, важна и капитална студија, па затоа ќе се ограничимо само на некои нејзини аспекти без кои не е можно да се скицира нејзината контура, односно теориска морфологија. Имено, клучниот збор од кој се тргнува во нејзиното теориско физиономирање е поимот на историското. Кандидатот тргнува од Аристотел, и низ една дијахрониска перспектива, со многу податоци, нè доведува до онаа теориска вулгата кога историјата престана да биде синоним за минатото, и стана дискурс, со сите свои субјективни прерогативи – стана беседа во онаа смисла која прв ја забележа Емил Бенвенист, а која потоа „експлодираше“ во низа теории за нужната субјективност на секој дискурс, вклучувајќи го и историскиот. Таа експлозија заврши со теориите за несвесното во дискурсот кај Јулија Кристева, а кај еден Фредерик Џејмисон дури се претвори во теза за „политичкото несвесно“ на секој книжевен текст. Таа огромна културолошка експанзија на најразлични теории, со која се означи револуционерниот пресврт во теориите за книжевноста и филозофијата на културите воопшто, кои почнаа поинтензивно да ги заменуваат инtrateкстуалните парадигми некаде од почетокот на шеесеттите години на минатиот век – во трудот на кандидатот м-р Горан Ивковиќ е претставена постапно, систематски и исцрпно. Во таа смисла, целиот, условно речено прв, теоретски дел на овој докторски труд е капитален бревијар на таа теоретска револуција и пресвртот во толкувањата на книжевните текстови, овојпат сфатени како артефакти конструирани нужно во поширока зона од вербализираниот текст – во рамките на националните заедници, идентитети, култури и цели динамични семиосфери.

Така, кандидатот го усвојува ставот дека историјата може да биде само *иесџимонијален дискурс*, и како таква, таа никогаш не може да одговара на „минатото“, ниту според својата веродостојност, ниту според својот опсег, односно обем (историскиот дискурс е секогаш синегдотичен и парцијален по однос на минатото, кое е неопфатливо со ниеден тип дискурс). Но, иако е така (а кандидатот, со цитирање и коментари на важни авторитети кои ја деконструираа класичната содржина на поимот *исџориско* тоа го покажува), тоа сепак не значи дека не може да се прави, за потребите на книжевната анализа и книжевните проучувања пошироко (културологија), разлика меѓу поимот *исџориски книжевен џексџ* (на пример, историски роман) и *исџориоџрафска меџафикција*. На таа линија на разграничување на *веродосџојноџо* (сфатено веќе во реалтивизирана смисла) и *исџориоџрафски меџафикционалноџо* (псевдоисторија), кандидатот м-р Горан Ивковиќ ја поставува и демаркационата линија меѓу парот драматичари Чашуле-Крлежа и парот Стефановски-Шнајдер. Внимателно, со свест дека уште и кај Крлежа и кај Чашуле е почнат тој процес на деконструкција на историското и благо свртување кон историографската метафикција, тој сепак прави разлика меѓу првата и втората дијада: *иесџимонијалноџо* карактер на историскиот дискурс, неговата субјективна природа на беседа е сепак повидлива кај вториот, одошто кај првиот пар. Ако ништо друго, кај првиот пар постои една *илузија на веродосџојноџа на исџорискоџо*, што се разбира, повторно е резултат на

книжевна *ѱосѱаѱка*, а не на директно преземање на некаков априори, претходно постоен „историски“ супстрат/дискурс на „вистинитото“. Но, веќе во втората дијада, се насетува и демаркационата линија меѓу *истѱориѱграфската* *меѱафикција* и она што може да се нарече чиста *меѱафикционалносѱ*, односно *меѱаѱеаѱралносѱ*, во кои историјата веќе воопшто не се наоѓа во рамнината на референцијалноста (ни како „супстратум“, ни како „илузија на вистинитото“, ни како „псевдо-историска интерполација“), туку, едноставно, историското е само декор и се повлекува од рамништето на референцијата во рамништето на кодот (Толстој и Чехов кај Гавран можат да бидат заменети со кои било други двајца ликови на писатели кои имале конфликтен однос). Така, се добива третиот пар автори, како исклучително „постмодернистички“. Со едно наше теоретско упростување, само за потребите на овој извештај, би можело да се каже дека првиот пар – Чашуле и Крлежа би припаѓале кон еден вид „промодернизиран реализам“ по однос на сфаќањето на историјата, вториот пар – Стефановски и Шнајдер би припаѓале кон една *модернистичко*-протопостмодерна парадигма на сфаќањето на историското и идентитетите (кои веќе се „разнишуваат“) и конечно, третиот пар би промовирал еден целосен *ѱосѱмодерен* филозофски пристап кон феноменот на идентитетот и историското. Реализам – модернизам – постмодерна, кажано со речникот на елементарната и класична периодизација (со нужната назнака дека во секоја од овие стилски формации има траги и од претходната и од онаа што следува).

Еве ги основните дистинктивни својства на тие три периодизациски парадигми, накусо, со извадоци од докторскиот труд на кандидатот:

„*Црнила* и *Глембаеви*, како драми, воспоставуваат комуникација од која се препознаваат стилските пристапи кои доминантата ја насочуваат кон контекстот. (...) Ликовите во *Црнила* и *Глембаеви* упатуваат на реални референти. Драмски отсутниот, а дискурзивно присутен Ѓорче Петров има референт на историскиот револуционер.“ (стр. 441-442).

„Историските факти користени за драмска продукција чија веродостојност на дискурсот го потврдува историското, кај Стефановски и Шнајдер е под *сомнеж*. Вистинитоста на историското ја разнишуваат до степен на субјективна интерпретација. Стефановски и Шнајдер не ги негираат историските факти, туку едноставно историскиот дискурс го мистифицираат и фикционализираат. Тие се обидуваат да покажат дека повикувањето на *истѱорискоѱо* е всушност *ѱсевдо*“ (стр. 444).

„Промената на доминантата на драмскиот текст во македонската и хрватската драматургија продолжува и во деведесеттите години на XX век. По Г. Стефановски и С.Шнајдер на драмската сцена се афирмираат и доминираат Дејан Дуковски и Миро Гавран. Реалистичко-историската кај С.Чашуле и М.Крлежа, и модернистичко-историската (псевдо-историската) постапка кај Г.Стефановски и С.Шнајдер, со појавата на Д. Дуковски и М. Гавран, како доминанта, доведува до целосно анулирање на историското и до референцијално „обезличување“. Конечното „расчистување“ со класичниот поим на историското и со поимот на

„псевдо-историското“ означува негова целосна замена со поимот *метатекстуално*“ (стр.465)

Кандидатот м-р Горан Ивковиќ вешто се служи со терминологијата на иманентниот, структурално-семиотички пристап кон драмскиот текст, одлично се служи со постмодерните термини кои го „разлабавуваат“ овој вокабулар со деконструкции, открива интертекстуални релации и метатекстуални постапки, интерпретира, се служи со херменевтички толкувања, но постојано предвид го има поимот на историското и можноста тоа да се хибридизира и да се промени во историографска метафикција, или целосно да „исчезне“, препуштајќи му го местото на метатеатралното, како фокусација на кодот со кој се организира драмското дејство од „историска“ провениенција. Многупати открива и ирониски, односно пародиски однос кон историското токму во таа метатеатралност и во покажувањето на конструктивистичките постапки со кои „историскиот“ текст е структуриран, или пак, со откривање на ироничен однос кон семичките кодови со кои е конструиран некој „историски“ лик (Чернодрински кај Стефановски, Толстој и Чехов кај Гавран). Понекогаш, пак, станува збор за иронизација на семички код со кој се структурира веќе постоен лик од книжевноста (интертекстот на ликот на Хамлет кај Шнајдер). Посебно се атрактивни оние партии каде што кандидатот се фокусира на анализата на просторите, па од класичната семиотичка проксемија се воздигнува до едно Башларовско толкување на симболиката, а не само на денотативното значење на просторот. Се разбира, таа проксемика е нужна во неговиот докторски труд, затоа што просторот е секогаш проникнат од времето: хронотопичноста на секој текст, од Бахтин наваму е знак дека за книжевното дело е невозможно да се говори без неговиот историски, а со тоа и културолошки контекст. Сето тоа, во овој докторски труд е направено минуциозно, прецизно, филигрански. И, што е најважно: посветени се посебни потпоглавја во кои компаративно се анализираат текстовите во парови, па се разграничуваат разликите и се установуваат сличностите.

Заклучок:

Од сето што досега напишавме, произлегува дека докторскиот труд под наслов *Преминуи од историској кон метатекстуалној во современата македонска и хрватска драматургија (Чашуле – Стефановски – Дуковски насироји Крлежа – Шнајдер – Гавран)*, изработен од м-р Горан Ивковиќ, е екстензивен и детално изработен труд, во кој кандидатот на супериорен начин се занимава со зададениот наслов. Притоа, тој суверено владее и со инtrateкстуалните и со екстратекстуалните пристапи кон драмскиот текст, поставувајќи ги своите филолошки резултати од анализата на еден поширок, културолошки екран. Овој труд е и придонес кон една компаративна периодизација на македонската и хрватската драма, видена преку нејзините најзначајни претставници од три стилско-формациски ешалони и генерации. Тоа е труд кој заслужува највисоки оценки и кој стимулира натамошни проучувања од македонистиката, кроатистиката и театрологијата. Затоа, чест ни е и задоволство, на ННС на Филолошкиот факултет да му предложиме да го усвои овој наш Извештај и да го повика кандидатот м-р Горан Ивковиќ на усна одбрана на трудот.

Рецензентска комисија

Д-р Венко Андоновски, редовен професор, с.р.
Д-р Виолета Тасевска – Пирузе, редовен професор, с.р.
Д-р Весна Мојсова – Чепишевска, редовен професор, с.р.
Д-р Кристина Николовска, редовен професор, с.р.
Д-р Ангелина Бановиќ–Марковска, вонреден професор, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК (ВО СИТЕ ЗВАЊА) ПО ПРЕДМЕТИТЕ: АНГЛИСКИ ЈАЗИК И ПРЕВЕДУВАЊЕ ОД АНГЛИСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ОБРАТНО НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на својата четириесет и седма редовна седница одржана на 29.10.2014 година, не избра за рецензенти во врска со пријавата на д-р Соња Китановска-Кимовска, лектор, на конкурсот за избор на наставник (во сите звања) по предметите: *англиски јазик и преведување од англиски на македонски јазик и обратно*, објавен во весникот „Нова Македонија“ и „Коха“ на 25.9.2014 год. Откако го прегледавме конкурсниот материјал, чест ни е на Наставно-научниот совет да му го доставиме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Д-р Соња Китановска-Кимовска е родена во Битола, во 1979 година. Дипломирала на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје на Катедрата за англиски јазик и книжевност, во 2002 година, и стекнала право на стручен назив-дипломиран филолог по англиски јазик и книжевност – преведувачка насока. Во 2003 станала овластен судски преведувач по англиски јазик. Постдипломските студии ги завршила во Истражувачкиот центар за англиски јазик и применета лингвистика при Универзитетот во Кембриџ, Обединето Кралство, во 2004 година, и се стекнала со научен степен-магистер по филозофија. Во јули 2013 година ја одбрала докторската дисертација под наслов *Преведување стил: врз примери од англиската книжевност на македонски јазик*, под менторство на проф. д-р Драги Михајловски и проф. д-р Солзица Поповска, и се стекнала со научен степен-доктор на науки.

Во текот на студиите во сите циклуси, д-р Китановска-Кимовска покажала особена посветеност и интерес и постигнала врвни резултати. Така, за постигнатиот висок успех во студиите од прв циклус со средна оценка 9,26 добила пофалница од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, а за време на студиите била корисник на стипендија за талентирани студенти од Министерството за образование на РМ (1999-2002). Исто така, во периодот октомври 2003 – јуни 2004 за време на студиите од втор циклус била корисник на престижната стипендија „Чивнинг“ на Министерството за надворешни работи на Обединетото Кралство и Институтот отворено општество. Постдипломските студии ги завршила со просек 9.

Д-р Китановска-Кимовска има богато професионално искуство како преведувач/толкувач за меѓународни организации, компании и агенции, и како наставник по англиски јазик во приватни домашни и странски училишта и во високообразовни институции. Се изделуваат ангажманите како преведувач/толкувач на долгогодишниот меѓународен проект „Поддршка на земјоделските здруженија во Република Македонија“ (2001-2010), финансиран од Шведската агенција за меѓународен развој и соработка (СИДА), и како стручњак од практиката на Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот

факултет „Блаже Конески“ во Скопје, а од 2012 година и како лектор по англиски јазик на истата катедра. Д-р Китановска-Кимовска паралелно работи и на хонорарни ангажмани, меѓу кои и како соработник на Секретаријатот за европски прашања при Владата РМ на подготовка на националната верзија на правото на Европската унија во периодот 2003-2011 година.

Д-р Китановска-Кимовска се занимава и со научноистражувачка работа и досега има неколку настапи на домашни и меѓународни научни конференции и има објавено трудови во научни зборници и списанија во земјата (во изданија на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, Педагошкиот факултет при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола, Факултетот за странски јазици при Универзитетот ФОН, Скопје, и списанието „Културен живот“) и во странство (на Филолошкиот факултет во Питести, Романија, на Факултетот за електроинженерство во Ниш, Србија, на Филолошкиот факултет во Варна, Бугарија). Има објавено и бројни преводи на статии, извештаи и прирачници, како и 6 книги за деца од едицијата „Неверојатен свет“ на светската издавачка куќа „Дорлинг Киндерсли“.

Д-р Китановска-Кимовска била активна и во невладиниот сектор како член на раководни органи на неколку граѓански организации. Во периодот 2003-2005 година била член на Управниот одбор на Менса Македонија, а од јануари 2013 година е член на Органот на управување на Здружението на преведувачи на Република Македонија (ЗПРМ).

Д-р Китановска-Кимовска постојано професионално се усовршува. Таа има посетено бројни семинари, обуки и конференции за професионална надградба во областа на преведувањето. Посебно се издвојуваат посетата на *Лейџнаџа школа за исџражување на ѓреводот* на Универзитетскиот колеџ Лондон (Лондон, Обединето Кралство, јуни 2007 г.), конференцијата *Proz.com Regional Balkans & SEE Conference* (Скопје, октомври 2011 г.), студискиот престој на Универзитетот во Кембриџ за потребите на изработката на докторската дисертација (Кембриџ, Велика Британија, јануари 2012 г.), *Прваџа меѓународна конференција* на Здружението на преведувачи на Република Македонија (Скопје, ноември 2013 г.), курсот *College Writing 2.1x: Principles of Written English* од Универзитетот Беркли, САД (преку edx.org, декември 2013 г.), курсот *Understanding Research Methods* од Универзитетот во Лондон (преку Coursera.org, јули 2014 г.) и годишните виртуелни конференции за професионални преведувачи и толкувачи на Proz.com (2010, 2011, 2012, 2013, 2014).

Наставно-образовна дејност

Д-р Китановска-Кимовска има солидно искуство како наставник по англиски јазик и преведување на високообразовни институции. Имено, од октомври 2010 година како стручњак од практиката на Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, континуирано изведува вежби по предметот *анџлиски јазик* за студентите во прва и втора година од додипломските студии. Во учебната 2010/2011 година била ангажирана како надворешен предавач на Факултетот за применети јазици при Универзитетот ФОН во Скопје, каде што држела предавања по предметот *џеорија на ѓреведувањеџо и џолкувањеџо* и вежби по предметот *двонасочен деловен ѓревод* на студентите на постдипломските студии. Во учебната 2011/2012 била ангажирана како

надворешен соработник на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство при УКИМ за предметот *професионални вештини*. Во 2012 година е избрана за лектор по англиски јазик на Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје и освен по предметот *англиски јазик*, во учебната 2012/2013 година, држела вежби и по предметот *преведувачки помага* за студентите од втора година.

Треба да се истакне дека во период од три години, д-р Китановска-Кимовска била ангажирана на 8 предмети во прв и во втор циклус на студии, и тоа: на прв циклус - *англиски јазик 1Б, 2Б, 3Б, 4Б; професионални вештини и преведувачки помага*; и на втор циклус - *теорија на преведувањето и толкувањето и двонасочен деловен превод*. За потребите на наставата, подготвила пакет материјали за сите предмети и интерна скрипта за предметот *теорија на преведувањето и толкувањето*. Од приложениот материјал е евидентно дека има вложено извонредно голем напор за да го подготви и за успешно да ја реализира наставата по овие предмети, особено со оглед на тоа дека групите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје бројат над 100 студенти. Потврда за нејзините достигнувања во наставно-образовната дејност е и позитивната оценка за сите предмети од извршената интерна евалуација.

Во рамките на образовната дејност, д-р Китановска-Кимовска била член на 5 комисији за одбрана на дипломски трудови на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, а се ангажирала за запознавање и на пошироката јавност со проблемите и спецификите на преведувањето така што објавила стручен труд под наслов *За креативноста на преводот* во списанието Културен живот 3-4.

Научноистражувачка дејност

Научноистражувачката дејност на д-р Китановска-Кимовска зазема значајно место во нејзината биографија. Својот научен интерес кандидатката го насочува главно кон две области: применета лингвистика и превод. Автор е на бројни трудови објавени во зборници и списанија во земјава и во странство. Според темите, трудовите може да се поделат во три групи: а) применета лингвистика, б) преведување, в) англиски јазик во струка.

Во првата група се изделуваат трудовите објавени во меѓународни списанија: *Second Language Acquisition of WH-Movement by Macedonian Learners of English* (во *Studii de Gramatică Contrastivă* Nr. 20/ 2013), *The Role of Underspecification in Early Child Grammar: The Example of Verb Placement and Optionality* (во *Studii și Cercetări Filologice, Seria Limbi Străine Aplicate* Nr. 12, 2013), *Implicit and Explicit Learning and the Brain Systems that Support Them* (во *Teacher: International Journal of Education*, Vol.5); трудовите објавени во зборници на трудови од научни собири како на пр. *Double Negation in English and Macedonian: A Comparative Approach* (Proceedings of the 6th International Language Conference: Productive Language Skills for Academic Purposes, 7-8 October 2011, Varna, Bulgaria), *Двојна негација во македонскиот и англискиот јазик: од аспекти на усвојувањето на англискиот како втор јазик* (Зборник од Осми научен собир на млади македонисти, 16-17 мај 2013. Филолошки факултет „Блаже Конески“ во Скопје). Покрај овие трудови, кандидатката објавила неколку трудови и во годишните зборници на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје: *Coordination as a Constituency Diagnostic: A Different View* (2012 г.), *Arguments For*

and Against the Classical View on Word Meaning (2011 г.), *Is English Spelling Logical?* (2010 г.) и *Кохезија и кохерентност: примери за поддршка на кохерентноста без кохезија* (2008 г.).

Во оваа група трудови кандидатката главно се занимава со теориски аспекти на граматиката на англискиот јазик (опфаќајќи широка палета области од синтакса, семантика, анализа на дискурс до правопис), усвојувањето прв и втор јазик, како и со прашања што влегуваат во полето на психолингвистиката. Освен тоа, во два труда (*Second Language Acquisition of WH-Movement by Macedonian Learners of English* и *Двојна нејација во македонскиот и англискиот јазик: од аспект на усвојувањето на англискиот како втор јазик*) кандидатката претставува наоди од оригинални емпириски истражувања во врска со усвојувањето на англискиот јазик како втор јазик од страна на македонските говорители. Освен што даваат компаративен преглед на дадените јазични структури во англискиот и македонскиот јазик, овие истражувања се сосредоточуваат на аспектите на усвојувањето втор јазик, што ги прави особено оригинални и иновативни во македонски контекст.

Во втората група се izdelуваат трудовите објавени во зборници на трудови од научни собири: *Преведување ира на зборови: стилеи и фактори* (во Зборник на трудови од Меѓународната конференција за применета лингвистика: Практиката во јазикот, јазикот во практиката, 7-8 јуни 2013 година, Факултет за странски јазици при Универзитетот ФОН, Скопје) и *Директен насирои индиректен превод: емпирска студија* (во Зборник на трудови од конференцијата „Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето“, одржана на 26-27.9.2012 на Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје). Во печат е и трудот *Заклучок од докторска дисертација под наслов „Преведување стил: врз примери од англиската книжевност на македонски јазик“ одбранета на 12 јули 2013 година* во Годишниот зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.

Трудовите од оваа група се однесуваат на науката за преведувањето со посебен фокус на книжевниот превод. Преку детална анализа на конкретни преводни примери заснована на квалитативни и квантитативни методи, кандидатката формира заклучоци за важни прашања во врска со преводливоста на стилот и стилските елементи на изворниот текст. По својата посебност се истакнува нејзиниот придонес кон испитувањето на разликите меѓу директниот и индиректниот превод.

Во третата група се izdelуваат трудот *Фигуративен говор во изучувањето англиски јазик во струка*, објавен во меѓународното списание „Хоризонти“ во коавторство со м-р Силвана Нешковска и трудот објавен во зборник на трудови од меѓународен научен собир *How to Improve Writing among Students of Computer Science: A Case Study* (Proceedings of the First International Conference on Teaching English for Specific Purposes, 17 – 19 May 2013, Niš, Serbia). И во двата труда фокусот е на развој на генерички компетенции кај изучувачите на странски јазик во струка. Соодветните комуникациски способности (вклучително и способноста за препознавање фигуративен говор) и, особено, способноста за писмено изразување се важен фактор за нивниот понатамошен професионален развој.

Д-р Китановска-Кимовска учествувала со свои реферати на повеќе меѓународни конференции во земјата (Конференција за применета лингвистика 2013: Практиката во јазикот, јазикот во практиката, Скопје, 7-8 јуни 2013, Факултет за странски јазици при Универзитетот ФОН, Скопје; Осми научен собир на млади македонисти, 16 – 17 мај 2013, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје; Меѓународна научна конференција „Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето“ Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, 26 – 27 септември 2012; 7th ELTAM - IATEFL-TESOL INTERNATIONAL BIENNIAL CONFERENCE “Continuing Professional Development - Opportunities and challenges”, Skopje, 27 – 28 October 2012; 6th ELTAM - IATEFL-TESOL INTERNATIONAL BIENNIAL CONFERENCE: Empowering Teachers for New Challenges in ELT, 30-31 October 2010, Skopje) и во странство (First International Conference on Teaching English for Specific Purposes, 17 – 19 May 2013, Faculty of Electronic Engineering, University of Niš, Niš, Serbia; 6th INTERNATIONAL LANGUAGE CONFERENCE: Productive Language Skills for Academic Purposes, 7-8 October 2011, Varna, Bulgaria).

Стручно-апликативна дејност

Стручно-апликативната дејност на д-р Китановска-Кимовска е богата и значајна. Тука, пред сè, се izdelуваат преводите на стручна литература од различни области, но таа опфаќа и експертски активности, како јазична ревизија на преводи и дела и изготвување и пријавување проекти.

Од објавените стручни преводи преовладуваат преводите од областа на правото од македонски на англиски јазик (*Механизми за заштитата на човековите права во случаи на пречекорување на полициските овластувања: правна анализа за 2010 година* од Аница Томшиќ-Стојковска, 2010; *Судската ефикасност во управувањето со корупцијата во Република Македонија: извештај од проектот „Програма за набљудување на судски предметни во врска со корупцијата во Република Македонија* од Гордан Калаџиџев, 2010, 59 стр.; *Ефикасност во заштитата на човековите права при пречекорување на полициските овластувања: правна анализа 2009* од Аница Томшиќ-Стојковска, 2010, 63 стр. *Финален извештај за институционалниот одговор против изборните нередовности* од проф. д-р. Тања Каракамишева и Александар Чичаковски, 2009, 92 стр.; *Пристај до правда – Извештај за заштитата на човековите права во предметите на полициска злоупотреба и тортура* од Аница Томшиќ-Стојковска, 2009, 59 стр.; од Виолета Велкоска, 2009, 77 стр.), техничките преводи од англиски на македонски јазик (IRT Study User Guide by ClinIntel, 2012; General Operating Manual FV-Series Fiberoptics Kits for Surveillance and Contraband Detection by Campbell/Harris Security Equipment Company, 2009; User's Manual for the 3M Rochford Thompson Portable Passport Reader by Rochford Thompson Equipment Limited, 2009), преводите од областа на образованието од англиски на македонски јазик (*Using the Pippin – Guidance Manual for the 'Pippin' Programmable Robot*, 2013; *Applying the Tuning Approach to Third Cycle Studies* by Julia González, Katherine Isaacs and Robert Wagenaar, 2008), преводите на службени документи од македонски на англиски јазик (*Процедурен за координација и комуникација, Ценар за поддршка на олеснување на меѓуинички спорови*, 2011; *Приказна која играе – традицијата во ново руво, Стратегија за одржлив*

развој на организацијата 2012-2016 на Федерација на фармериите во Република Македонија, 2011; Национална програма за усвојување на право на Европската унија – ревизија 2009, 2009) и од англиски на македонски јазик (*Cross-Border Programme 2007-2013, IPA CBC Republic of Macedonia - Republic of Albania*, 2008; *HIV & AIDS Strategy and Workplan, Nepal Police*, 2006) и веб-страници. Д-р Китановска-Кимовска има преведено и 6 книги за деца од едицијата *Неверојатен свет* (Арктик и Антарктик; Големи мачки; Океани; Земја; Дождовни шуми; и *Свезди и планети*), објавени од светската издавачка куќа „Дорлинг Киндерсли“.

Д-р Китановска-Кимовска има вршено и експертски активности како јазична ревизија на преводи (на македонскиот превод на делото на Михал Бен-Гера: *Улогата на министријата во системот на развој на полицијата: развој на полицијата, следење и оценување*. Труд на Сигма бр. 39., 2010) и лекторирање на книги на англиски јазик (*Protect 1: English for Law Enforcement. Coursebook*. Trajkovska Vesna, & Trajkova Zorica, 2012, стр. 119; *Protect 2: English for Law Enforcement Coursebook*. Trajkova Zorica & Trajkovska Vesna, 2012, стр. 131).

Покрај објавените, д-р Китановска-Кимовска има извршено и бројни други необјавени преводи на документи, прирачници, упатства за корисници, материјали за обуки, договори, низи од кориснички меѓуврски за мобилни телефони и таблети, промотивни материјали, а има вршено и јазични проверки како дел од процесот на обезбедување квалитет на преводот на веќе извршени преводи на стручни текстови, за што сведочат бројните препораки од различни домашни и странски преведувачки агенции и организации.

Д-р Китановска-Кимовска била вклучена и во изработка и пријавување на национални проекти од различни области, но посебно се изделуваат проектите од областа на преведувањето на ЗПРМ (*Преведување и усвојување на Европскиот стандард EN_15038 како македонски стандард за преведување*, 2013-2014; *Испражување - преведувачиите во ЕУ*, 2013; *The Hidden Core of the EU: Translators' Contribution to the EU Integration Process*, 2012).

Д-р Китановска-Кимовска била и претседател на организацискиот и програмскиот одбор на Првата меѓународна конференција за професионален развој на преведувачите на ЗПРМ.

Заклучок

Од досегашните согледувања за работата на кандидатката д-р Соња Китановска-Кимовска, можеме да заклучиме дека таа во целост ги задоволува академските критериуми за избор во наставно-научното звање доцент. Д-р Соња Китановска-Кимовска го има потребното педагошко искуство, а покажала и извонредни залагања при успешното реализирање на наставата на осумте нови предмети доделени во рок од три години на матичните катедри на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје и Факултетот за применети јазици при Универзитетот ФОН во Скопје од областа на англискиот јазик и теоријата и практиката на преведувањето и толкувањето. Освен тоа, профилот на д-р Соња Китановска-Кимовска целосно одговара на потребниот научен профил на еден наставник: голема трудољубивост, научна љубопитност и висока академска стручност. Од приложените научни трудови евидентно е дека поседува одлични аналитички способности и компетентност да се занимава со широк спектар

јазични теми. Од горенаведеното се може да се заклучи дека д-р Китановска-Кимовска бележи континуиран образовен и стручен напредок, што дава право да се очекува дека таа и понатаму ќе продолжи да го развива својот академски и креативен потенцијал. Комплетноста на нејзината личност недвосмислено говори дека се работи за извонредно погоден и соодветен наставен профил за предметите *англиски јазик и преведување од англиски на македонски јазик* и обратно. Затоа имаме чест да му предложиме на Наставно-научниот совет да ја избере д-р Соња Китановска-Кимовска во звањето доцент по предметите: *англиски јазик и преведување од англиски на македонски јазик и обратно*.

Рецензентска комисија

1. Проф. д-р Солзица Поповска, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Томислав Треневски, член, с.р.
3. Проф. д-р Татјана Панова-Игњатовиќ, член. с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И
НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: ____ **СОЊА Кире КИТАНОВСКА-КИМОВСКА**

(име, татково име и презиме)

Институција: ____ **Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје**

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: ____ **англиски јазик и преведување од англиски на македонски јазик и обратно**

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
	Одржување настава од втор циклус	
1	Теорија на преведувањето и толкувањето (3+0), Факултет за применети јазици, Универзитет ФОН, зимски, 2010/2011	2,25
2	Двонасочен деловен превод (0+3), Факултет за применети јазици, Универзитет ФОН, летен, 2010/2011	1,35
	Одржување настава од прв циклус	
3	Англиски јазик 1Б (0+18), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, зимски 2010/2011	8,1
4	Англиски јазик 2Б (0+18), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, летен 2010/2011	8,1
5	Англиски јазик 1Б (0+6), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, зимски 2011/2012	2,7
6	Англиски јазик 2Б (0+6), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, летен 2011/2012	2,7
7	Професионални вештини (10+9), Факултет за информатички науки и компјутерско инженерство, УКИМ, зимски 2011/2012	10,05
8	Англиски јазик 3Б (0+18), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, зимски 2012/2013	8,1
9	Англиски јазик 4Б (0+12), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, летен 2012/2013	5,4
10	Преведувачки помагала (0+2), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, летен 2012/2013	0,9
	Раководител во школи и работилници	
11	Раководител на настава по англиски јазик за возрасни во Еуролингва, Скопје, 2004-2007	4,5
12	Раководител на настава по англиски јазик за возрасни во AgoraEvolution, USA, 2012	1,5
	Подготовка на нов предмет	
13	Англиски јазик 1Б (0+10), Филолошки факултет „Блаже	0,5

	Конески“, УКИМ, зимски 2010/2011	
14	Теорија на преведувањето и толкувањето (3+0), Факултет за применети јазици, Универзитет ФОН, зимски, 2010/2011	1
15	Англиски јазик 2Б (0+10), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, летен 2010/2011	0,5
16	Двонасочен деловен превод (0+3), Факултет за применети јазици, Универзитет ФОН, летен, 2010/2011	0,5
17	Професионални вештини (2+2), Факултет за информатички науки и компјутерско инженерство, УКИМ, зимски 2011/2012	1,5
18	Англиски јазик 3Б (0+10), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, зимски 2012/2013	0,5
19	Англиски јазик 4Б (0+10), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, летен 2012/2013	0,5
20	Преведувачки помагала (0+2), Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ, летен 2012/2013	0,5
	Консултации со студенти	
21	Консултации со студенти, зимски 2010/2011 (УКИМ-ФФ 150+ ФОН 10)	0,32
22	Консултации со студенти, летен 2010/2011 (УКИМ-ФФ150+ УКИМ 10)	0,32
23	Консултации со студенти, зимски 2011/2012 (УКИМ-ФФ 150+ УКИМ-ФИНКИ 310+ ФОН 5)	0,93
24	Консултации со студенти, летен 2011/2012 (УКИМ-ФФ150+ ФОН 5)	0,31
25	Консултации со студенти, зимски 2012/2013 (УКИМ-ФФ 100)	0,2
26	Консултации со студенти, летен 2012/2013 (УКИМ-ФФ 140)	0,28
	Член на комисија за оцена и одбрана на дипломска работа	
27	2 дипломски работи во 2010/2011	0,2
28	2 дипломска работа во 2012/2013 (Мартина Мајсторовиќ, Марија Георгиевска)	0,2
29	1 дипломска работа во 2013/2014 (Тиана Станковиќ)	0,1
	Интерна скрипта од предавања	
30	Теорија на преведувањето и толкувањето, 2010	4
	Научно-популарна или наставно-историска статија во стручно-методско списание	
31	Китановска, Соња (2001) Јазикот е нашето најсилно оружје. Во: Менсадонија бр. 3, стр. 7	1
32	Китановска, Соња (2012) За креативноста на преводот. Во: Културен живот 3-4, стр. 30-33	1
	Пакет материјали за одреден предмет	
33	Англиски јазик 1Б, 2010	1
34	Англиски јазик 2Б, 2011	1
35	Двонасочен деловен превод, 2011	1

36	Професионални вештини, 2011	1
37	Англиски јазик 3Б, 2012	1
38	Англиски јазик 4Б, 2013	1
39	Преведувачки помагала, 2013	1
Вкупно		77,01

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор	
1	Нешковска, Силвана и Китановска-Кимовска, Соња (во печат). <i>Фидурајтивниот јовор во изучувањето англиски јазик во сѝрука</i> , „Хоризонти“.	2,7
2	Kitanovska-Kimovska, Sonja (2013) <i>Implicit and Explicit Learning and the Brain Systems that Support Them</i> . Teacher: International Journal of Education, Vol.5. ISSN 1857-8888, pp. 125-129.	3
3	Kitanovska-Kimovska, Sonja (2013) The Role of Underspecification in Early Child Grammar: The Example of Verb Placement and Optionality. STUDII ŞI CERCETĂRI FILOLOGICE SERIA LIMBI STRĂINE APLICATE NR. 12, 2013. ISSN 1583-2236, pp. 159-164.	3
4	Kitanovska-Kimovska, Sonja (2013) SECOND LANGUAGE ACQUISITION OF WH-MOVEMENT BY MACEDONIAN LEARNERS OF ENGLISH. STUDII DE GRAMATICĂ CONTRASTIVĂ Nr. 20/ 2013. e-ISSN: 2344-4193, pp. 74-94.	3
	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор	
5	Китановска-Кимовска Соња (2014). <i>Преведување иѝра на зборови: сѝрашеѝии и факѝори</i> . Во: Зборник на трудови од Меѓународната конференција за применета лингвистика: Практиката во јазикот, јазикот во практиката (ПЈЈП) (7-8 јуни 2013 година Скопје, Република Македонија), Факултет за странски јазици при Универзитетот ФОН, Скопје, Република Македонија, стр. 304-316.	3
6	Китановска-Кимовска Соња (во печат). <i>Двојна неѝација во македонскиот и англискиот јазик: од асѝекѝ на усвојувањето на англискиот како виѝор јазик</i> . Во: Зборник од Осми научен собир на млади македонисти, 16 – 17 мај 2013. Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици,	3

	Скопје, Република Македонија.	
7	Kitanovska-Kimovska, Sonja (2013) <i>How to Improve Writing among Students of Computer Science: A Case Study</i> . In Perić Zoran, Stojković Nadežda, Živković Slađana and Mitić Darko (eds). <i>Proceedings of the First International Conference on Teaching English for Specific Purposes</i> , 17 – 19 May 2013, Niš, Serbia. Niš: Faculty of Electronic Engineering, University of Niš, Serbia. ISBN : 978-86-6125-080-4, pp. 503-514.	3
8	Китановска-Кимовска, Соња (во печат) <i>Дирекѝен насѝроѝи индирекѝен ѝревод: емѝирииска сѝѝудија</i> . Во: Зборник на трудови од конференцијата „Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето“, одржана на 26-27.9.2012 на Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.	3
9	Kitanovska-Kimovska, Sonja (2011) <i>Double Negation in English and Macedonian: A Comparative Approach</i> . In <i>Proceedings of the 6th International Language Conference: Productive Language Skills for Academic Purposes</i> , 7-8 October 2011, Varna, Bulgaria. Varna: Varna Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov", pp. 245-249.	3
	Трудови објавени во зборник на трудови на високообразовна институција	
10	Китановска-Кимовска, Соња (во печат) <i>Заклучок од докторска дисертација ѝод наслов „Преведување сѝил: врз ѝримери од анѝлиската книжевност на македонски јазик“ одбранета на 12 јули 2013 ѝодина</i> . Во: Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“– Скопје, книга 38. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.	2
11	Китановска-Кимовска, Соња (2012) <i>Coordination as a Constituency Diagnostic: A Different View</i> . Во: Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“– Скопје, книга 38. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, стр. 347-353.	2
12	Китановска-Кимовска, Соња (2011) <i>Arguments For and Against the Classical View on Word Meaning</i> . Во: Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“– Скопје, книга 37. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, стр. 253-258.	2
13	Китановска-Кимовска, Соња (2010) <i>Is English Spelling Logical?</i> Во: Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“– Скопје, книга 36. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, стр. 183-188.	2
14	Китановска-Кимовска, Соња (2008) <i>Кохезија и кохерентност: ѝримери за ѝодгршка на кохерентноста без кохезија</i> . Во: Годишен зборник на Филолошкиот	2

	факултет „Блаже Конески“ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, книга 34. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, стр. 409-416.	
	Секциско предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество	
15	Китановска-Кимовска Соња (2013) <i>Преведување иџра на зборови: сџирашеиџи и факџори</i> . Конференција за применета лингвистика 2013: Практиката во јазикот, јазикот во практиката (Скопје, 7-8 јуни 2013), Факултет за странски јазици при Универзитетот ФОН, Скопје, Република Македонија.	2
16	Китановска-Кимовска Соња (2013) <i>Двојна неџација во македонскиот и англискиот јазик: од асџекџ на усвојувањеџо на англискиот како вџор јазик</i> . Осми научен собир на млади македонисти, 16 – 17 мај 2013. Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици, Скопје, Република Македонија.	2
17	Kitanovska-Kimovska, Sonja (2013) <i>How to Improve Writing among Students of Computer Science: A Case Study</i> . First International Conference on Teaching English for Specific Purposes, 17 – 19 May 2013, Faculty of Electronic Engineering, University of Niš, Niš, Serbia.	2
18	Китановска-Кимовска Соња (2012) <i>Дирекџен насџроџи индирекџен џревод: емџирииска сџугуџа</i> , 26 – 27 септември 2012. Меѓународна научна конференција „Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето“, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, Катедра за преведување и толкување, Скопје, Република Македонија.	2
19	Neshkovska Silvana & Kitanovska Kimovska Sonja (2012) <i>Figurative Language in Teaching and Learning ESP</i> . , 27 – 28 October 2012. 7th ELTAM - IATEFL-TESOL INTERNATIONAL BIENNIAL CONFERENCE “Continuing Professional Development - Opportunities and challenges”, Skopje, Republic of Macedonia.	2
20	Kitanovska Kimovska Sonja (2011) <i>Double Negation in English and Macedonian: A Comparative Approach</i> . 6th INTERNATIONAL LANGUAGE CONFERENCE: Productive Language Skills for Academic Purposes, 7-8 October 2011, Varna, Bulgaria.	2
21	Kitanovska Kimovska Sonja (2010) <i>L2 Acquisition of Multiple WH-Questions: The case of Macedonians Learning English</i> . 6th ELTAM - IATEFL-TESOL INTERNATIONAL BIENNIAL CONFERENCE: Empowering Teachers for New Challenges in ELT, 30-31 October 2010, Skopje, Republic of Macedonia.	2
	Апстрактџ објавени во зборник од меѓународна/национална конференција	

22	Китановска-Кимовска Соња (2013) <i>Преведување истра на зборови: стравејќи и фактори</i> . Конференција за применета лингвистика 2013: Практиката во јазикот, јазикот во практиката (Скопје, 7-8 јуни 2013), Факултет за странски јазици при Универзитетот ФОН, Скопје, Република Македонија.	1
23	Китановска-Кимовска Соња (2012). <i>Директен насирои индиректен превод: емпииска студија</i> , 26 – 27 септември 2012. Меѓународна научна конференција „Јазични и културни проникнувања низ преведувањето и толкувањето“ Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, Катедра за преведување и толкување, Скопје, Република Македонија.	1
24	Neshkovska Silvana & Kitanovska Kimovska Sonja (2012) <i>Figurative Language in Teaching and Learning ESP.</i> , 27 – 28 October 2012. 7th ELTAM - IATEFL-TESOL INTERNATIONAL BIENNIAL CONFERENCE “Continuing Professional Development - Opportunities and challenges”, Skopje, Republic of Macedonia.	1
25	Kitanovska Kimovska Sonja (2010) <i>L2 Acquisition of Multiple WH-Questions: The case of Macedonians Learning English</i> . 6th ELTAM - IATEFL-TESOL INTERNATIONAL BIENNIAL CONFERENCE: Empowering Teachers for New Challenges in ELT, 30-31 October 2010, Skopje, Republic of Macedonia.	1
Вкупно		54,7

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. Број	Назив на активност:	Поени
	Експертски активности	
1	Стручна ревизија на македонскиот превод на делото на Михал Бен-Гера: <i>Улогата на министријата во системот на развој на полицијата: развој на полицијата, следење и оценување. Труд на Сиџа бр. 39.</i> (Факултет за администрација и менаџмент на информациски системи – Битола 2010).	1
2	Супервизија на работата на 5 преведувачи (вклучувајќи лекторирање на преведени текстови и усогласување на терминологија со изработка на поимници) во рамките на проектите „Поддршка на земјоделските здруженија во Република Македонија I, II и III“, 2001-2003, 2004-2007, 2007-2010.	3
3	Изработка на методологија за следење и оценување на напредокот на проектот (дефинирање на показатели, извори на верификација, методи и распоред на собирање на	1

	податоците); собирање и анализирање на податоците за сите показатели; пишување на тримесечни извештаи од следењето; презентирање на извештаите од следењето пред раководството и Советодавниот одбор на проектот „Поддршка на земјоделските здруженија во Република Македонија III“, 2007-2010.	
	Преводи	
4	Ahmed, Oktay (2001) <i>Cumans and an Important Document about Them: Codex Cumanicus</i> . In Mensadonia No. 8, Compilation of Mensans Works, pp. 7-15 Превод на статијата: Куманите и еден значаен документ за нив: Codex Cumanicus/Октај Ахмед	0,5
5	Танкад Питер (2003) <i>Мојата прва Менса средба</i> . Во Менсадонија бр. 11, стр. 7 Превод на статијата: My First Mensa Meeting/Tankard, Peter	0,5
6	Превод на дел од книга на македонски јазик: HIV & AIDS Strategy and Workplan, Nepal Police, Chapter 1, 2006	1
7	Превод на книга на македонски јазик: Cross-Border Programme 2007-2013, IPA CBC Republic of Macedonia - Republic of Albania, Ministry of Local Self-Government, Ministry of European Integration, pp. 48, 2008	3
8	Превод на прирачник на македонски јазик: Using the Pippin – Guidance Manual for the ‘Pippin’ Programmable Robot, USAID, AED, Primary Education Project, pp. 13, 2008.	3
9	Превод на статија на македонски јазик: Applying the Tuning Approach to Third Cycle Studies by Julia González, Katherine Isaacs and Robert Wagenaar, pp. 24, 2008.	0,5
10	Prof. Dr. Karakamisheva, Tanja & Chichakovski, Aleksandar; [translator Sonja Kitanovska Kimova]. (2009) <i>Final Report on the Institutional Response against Election Irregularities [2008-2009]</i> . Skopje: Coalition of Civil Associations “All for Fair Trials” – 92 стр. Превод на делото: Финален извештај за институционалниот одговор против изборните нерегуларности/проф. д-р Тања Каракамишева и Александар Чичаковски	3
11	Tomshich-Stojkovska, Anica [translator Sonja Kitanovska]. (2009) <i>Access to Justice - Report on the Protection of Human Rights in Cases of Police Abuse and Torture [2008]</i> . Skopje: Coalition of Civil Associations “All for Fair Trials” – 59 стр. Превод на делото: Пристап до правда – Извештај за заштитата на човековите права во предметите на полициска злоупотреба и тортура/Аница Томшиќ-Стојковска	3
12	Velkoska, Violeta [translator Sonja Kitanovska] (2009) <i>Trafficking in Human Beings and Illegal Migration as Perceived by Key Actors in the Criminal Procedure</i> . Skopje: Koalicija “Site za pravicno sudenje” – 77 стр. Превод на делото: Трговијата со луѓе и илегалната	3

	миграција прецепирани од главните актери во кривичната постапка/Виолета Велкоска	
13	Превод на дел од книга на англиски јазик: Национална програма за усвојување на правото на Европската унија – ревизија 2009, поглавје 1.3, 2009	1
14	Превод на упатство за корисници: General Operating Manual FV-Series Fiberoptics Kits for Surveillance and Contraband Detection by Campbell / Harris Security Equipment Company, pp. 34, 2009	3
15	Превод на упатство за корисници: User's Manual for the 3M Rochford Thompson Portable Passport Reader by Rochford Thompson Equipment Limited, pp. 29, 2009	3
16	Tomshich-Stojkovska, Anica [translator Sonja Kitanovska-Kimovska]. (2010) Mechanisms for Human Rights Protection in Cases Where Police Powers Have Been Exceeded: 2010 Legal Analysis. Skopje: Coalition of Civil Associations "All for Fair Trials" Превод на делото: Механизми за заштита на човековите права во случаи на пречекорување на полициските овластувања: правна анализа за 2010 година/Аница Томшиќ-Стојковска	3
17	Prof. Dr. Kalajdziev, Gordan [translator Sonja Kitanovska-Kimovska]. (2010) <i>Judicial Efficiency in Fighting Corruption in the Republic of Macedonia: Report of the Project Corruption Trial Monitoring Programme in the Republic of Macedonia</i> . Skopje: Coalition of Civil Associations "All for Fair Trials" – 59 стр. Превод на делото: Судската ефикасност во справувањето со корупцијата во Република Македонија: извештај од проектот „Програма за набљудување на судски предмети во врска со корупцијата во Република Македонија“/Гордан Калајџиев	3
18	Tomshich-Stojkovska, Anica [translator Sonja Kitanovska-Kimovska]. (2010) <i>Efficiency in the Protection of Human Rights where Police Powers are Exceeded: Legal Analysis 2009</i> . Skopje: Coalition of Civil Associations "All for Fair Trials" – 63 стр. Превод на делото: Ефикасност во заштитата на човековите права при пречекорување на полициските овластувања: правна анализа 2009/Аница Томшиќ-Стојковска	3
19	Превод на веб-страницата на англиски јазик www.europeanmovement.org.mk , 2002	0,5
20	Превод на веб-страницата на англиски јазик www.mensa.org.mk , 2003/2004	0,5
21	Превод на веб-страницата на македонски јазик www.yakaz.com , 2010	0,5
22	Превод на веб-страницата на англиски јазик www.all4fairtrials.org.mk , 2010	0,5

23	Превод на протокол на англиски јазик: Протокол за координација и комуникација, Центар за поддршка на олеснување на меѓуетнички спорови, стр. 44, 2011.	3
24	Превод на стратегија на англиски јазик: Приказна која трае – традицијата во ново руво, Стратегија за одржлив развој на организацијата 2012-2016 на Федерацијата на фармерите во Република Македонија, стр. 55, 2011.	3
25	Превод на книга за деца на македонски јазик: Арктик и Антарктик, Едиција „Неверојатен свет“, Dorling Kindersley, pp. 24, 2011.	3
26	Превод на книга за деца на македонски јазик: Големи мачки, Едиција „Неверојатен свет“, Dorling Kindersley, pp. 24, 2011.	3
27	Превод на книга за деца на македонски јазик: Океани, Едиција „Неверојатен свет“, Dorling Kindersley, pp. 24, 2011.	3
28	Превод на книга за деца на македонски јазик: Земја, Едиција „Неверојатен свет“, Dorling Kindersley, pp. 24, 2011.	3
29	Превод на книга за деца на македонски јазик: Дождовни шуми, Едиција „Неверојатен свет“, Dorling Kindersley, pp. 24, 2011.	3
30	Превод на книга за деца на македонски јазик: Свезди и планети, Едиција „Неверојатен свет“, Dorling Kindersley, pp. 24, 2011.	3
31	Превод на веб-страницата на македонски јазик www.ask.fm , 2012	0,5
32	Превод на веб-страницата на македонски јазик www.mk.yurmobile.com , 2012	0,5
33	Превод на веб-страницата на македонски јазик www.thepeoplespension.co.uk , 2012	0,5
34	Превод на упатство за корисници: IRT Study User Guide by ClinIntel, pp. 67, 2012	3
	Лекторирање на трудови на странски/македонски јазик	
35	Лекторирање на дел од книга на англиски јазик: Студиски програми на Катедрата на преведување и толкување, 2011	0,5
36	Trajkovska Vesna, & Trajkova Zorica [proofreading: Moskal Amanda, Fast Austin, Kitanovska-Kimovska Sonja] (2012) <i>Protect 1: English for Law Enforcement. Coursebook</i> . Skopje: Faculty of Security, стр. 119	1
37	Trajkova Zorica & Trajkovska Vesna [proofreading: Moskal Amanda, Van Haren Kate, Kitanovska-Kimovska Sonja] (2012) <i>Protect 2: English for Law Enforcement Coursebook</i> . Skopje: Faculty of Security, стр. 131	1
	Учество на меѓународни симпозиуми	
38	ProZ.com's 2014 Virtual Conference for International Translation Day, 30 септември 2014	1

39	University of QueenslandX, Think101x: The Science of Everyday Thinking, јули 2014	1
40	University of London through Coursera.org, Understanding Research Methods, јули 2014	1
41	University of BerkeleyX, College Writing 2.1x: Principles of Written English, декември 2013	1
42	Прва меѓународна конференција на Здружението на преведувачи на Република Македонија, ноември 2013, Скопје	1
43	2013 ProZ.com Freelance Translator Virtual Conference, септември 2013	1
44	Proz.com Virtual Event – Questions You Have Always Wanted to Ask, април 2012	1
45	Proz.com Regional Balkans & SEE Conference – Skopje, октомври 2011	1
46	ProZ.com 2011 Freelance Translator Virtual Conference, септември 2011	1
47	Proz.com 2010 Interpreter Virtual Conference, јули 2011	1
48	ProZ.com 2010 Freelance Translator Virtual Conference, септември 2010	1
49	Applied Linguistics Association of Serbia and Montenegro <i>International Congress Applied Linguistics Today</i> , Belgrade, Serbia, 28-30 September 2006	1
	Студиски престој во странство	
50	Студент на постдипломски студии на Универзитетот во Кембриџ, Велика Британија, 2003/2004	2
51	Учесник на летна школа за истражување во областа на преводот, Универзитетски колеџ Лондон (UCL), Велика Британија, јуни 2007	0,5
52	Студиска посета на Универзитетот во Кембриџ за потребите на изработката на докторската дисертација, Велика Британија, јануари 2012	0,5
	Државна награда за научни постигнувања	
53	Стипендија за постдипломски студии на Универзитетот во Кембриџ, Велика Британија, од Министерството за надворешни работи на Велика Британија, Институтот Отворено општество и Трустот од Кембриџ за странци: Стипендија Чивнинг за Источен Јадран на Министерството за надворешни работи на Велика Британија и Институтот отворено општество, 2003/2004	5
54	Стипендија за талентирани студенти на Министерството за образование и наука на Република Македонија, 1999/2000, 2000/2001, 2001/2002	15
	Награда за научни постигнувања од струкова организација	

55	Пофалница за постигнат висок успех во студиите од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, 2002	3
	Членство во извршно тело на меѓународна организација која поддржува/организира научноистражувачка дејност	
56	Менса Македонија (дел од Mensa International), претседател, 2003	4
57	Менса Македонија (дел од Mensa International), член на Управен одбор, 2004, 2005	4
	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект	
58	Соработник на проект на Фондацијата за болните од Паркинсонова болест од Република Македонија: <i>Capacity Building and Networking: Pave the Road to Success with Parkinson's</i> , поднесен до Американската амбасада во Скопје, 2010	0,5
59	Соработник на проект на Фондацијата за болните од Паркинсонова болест од Република Македонија: <i>Life with Parkinson's: Get Answers, Accept Change!</i> , поднесен до Американската амбасада во Скопје, 2011	0,5
	Изготвување и пријавување на научен/образовен меѓународен проект	
60	Соработник на проект на Федерацијата на шведски фармери, <i>Support to Farmers' Association in the Republic of Macedonia II</i> , поднесен до Swedish International Development Cooperation Agency, 2004.	1
61	Соработник на проект на Федерацијата на шведски фармери, <i>Support to Farmers' Association in the Republic of Macedonia III</i> , поднесен до Swedish International Development Cooperation Agency, 2006.	1
62	Соработник на проект на Македонската асоцијација на Чивнинг-стипендисти: <i>Regional Chevening Interactions</i> , поднесен до FCO Chevening Awards Project Fund, 2009.	1
63	Соработник на проект на Федерацијата на фармери во Република Македонија, <i>Promoting Farmers' Interests in Macedonia</i> , поднесен до Swedish International Development Cooperation Agency, 2010.	1
64	Носител на проект на Здружението на преведувачи на Република Македонија: <i>The Hidden Core of the EU (Translators' Contribution to the EU Integration Process)</i> , поднесен до Open Society Foundations Scholarship Programs, 2012-2013 Alumni Grant Program, 2012.	2
	Член на факултетска комисија	
65	Член на комисија за изработка на студиски и предметни програми на Факултетот за применети јазици при Универзитетот ФОН, 2010/2011	0,5

	Учество во изработка на национална програма од одредена област	
66	Соработник на Секретаријатот за европски прашања при Владата на Република Македонија за подготовка на националната верзија на <i>acquis communautaire</i> и преведување на законодавството на Република Македонија, 2004/2005, 2006/2007, 2008/2009	9
	Идеен проект	
67	Соработник на проект на Здружението на преведувачи на Република Македонија: Преведување и усвојување на Европскиот стандард EN_15038 како македонски стандард за преведување, 2013-2014.	1
	Студија – учесник	
68	Учесник во подготовка на истражување/анкета меѓу преведувачите на Здружението на преведувачи на Република Македонија (преведувачите во ЕУ), 2012-2013	1
	Дејности од поширок интерес	
69	Претседател на организационен/програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир – First International MATA Conference, 9 November 2013, Skopje, Republic of Macedonia	2
70	Член на организационен одбор на меѓународен научен/стручен собир – Second International MATA Conference, што треба да се одржи на 25 октомври 2014 година, Скопје, Република Македонија	1
	Вкупно	139

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	77,01
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	54,7
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	139
Вкупно	270,71

Членови на Комисијата

1. Проф. д-р Солзица Попова, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Томислав Трениевски, член, с.р.
3. Проф. д-р Татјана Панова-Игњатовиќ, член. с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ПРАКТИКУМ ПО ФИЗИОЛОГИЈА” – УЧЕБНО ПОМАГАЛО ЗА СТУДЕНТИТЕ НА ТРИГОДИШНИТЕ СТРУЧНИ СТУДИИ НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ОД АВТОРИТЕ: ВАСКА АНТЕВСКА, ВЕСЕЛА МАЛЕСКА-ИВАНОВСКА, БЕТИ ДЕЈАНОВА, СУНЧИЦА ПЕТРОВСКА, ЛИДИЈА ТОДОРОВСКА, ЉУДМИЛА ЕФРЕМОВСКА, СЛОБОДАН НИКОЛИЌ, САЊА МАНЧЕВСКА, ЈАСМИНА ПЛУНЦЕВИЌ-ГЛИГОРОВСКА, ЕЛИЗАБЕТА СИВЕВСКА-СМИЛЕВСКА, ИВАНКА КАРАЃОЗОВА

1. Наслов на учебникот:

Насловот на материјалот е: „Практикум по физиологија” – учебно помагало за студенти на тригодишните стручни студии на Медицинскиот факултет.

Имиња на авторите:

Имињата на авторите се: Васка Антевска, Весела Малеска-Ивановска, Бети Дејанова, Сунчица Петровска, Лидија Тодоровска, Људмила Ефремова, Слободан Николиќ, Сања Манчевска, Јасмина Плунцеевиќ Глигоровска, Елизабета Сивевска-Смилевска, Иванка Караѓозова.

2. Назив на предметната програма за која се однесува:

Тригодишни стручни студии на Медицинскиот факултет.

3. Назив на студиската програма (за кого е наменет):

Ова учебно помагало е наменето за предметот физиологија за студентите на тригодишните стручни студии при Медицинскиот факултет, за насоките: стручни сестри, логопеди и физиотерапевти, и за предметот физиологија со патофизиологија, за насоката рендген-техничари.

4. Семестар на студиите во кој се одвива наставата по предметот:

Наставата по предметот физиологија се одвива во I семестар на студиите за тригодишните стручни студии при Медицинскиот факултет.

5. Фонд на часови од предметот

Вкупниот број на часови на предметот физиологија е 55 часа, од кои 30 часа се теоретска настава, 15 часа практична настава, а 10 часа се семинари.

6. Оцена - дали приложениот ракопис е во согласност со наставната програма:

Приложениот ракопис е во согласност со наставната програма на предметот физиологија за студентите на тригодишните стручни студии при Медицинскиот факултет, за насоките: стручни сестри, логопеди и физиотерапевти, и за предметот физиологија со патофизиологија, за насока рендген-техничари. Содржината на ракописот од овој предмет соодветствува со содржината како и со обемот на предметот од оваа наставна програма.

7. Време и акт на назначување на рецензентите:

Рецензентската комисија за ова учебно помагало во состав: проф. д-р Добрила Лазарова и проф. д-р Соња Алабаковска е избрана на VII редовна

седница на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, одржана на 30.9.2014 година.

8. Дали се работи за прво издание:

Овој материјал претставува прво издание на практикумот по предметот физиологија за тригодишните стручни студии при Медицинскиот факултет.

9. Дали е објавен ист или сличен учебник на Факултетот (кога, автори):

Досега не е објавено исто или слично учебно помагало на Факултетот.

10. Општи податоци за ракописот:

Содржина:

Во учебното помагало „Практикум по физиологија” - за студентите на тригодишните стручни студии се опфатени следниве содржини:

- Физиологија на жабешко срце
- Регистрација на контракции на жабешко срце
- Влијание на температурни промени и електролити врз работата на жабешко срце
- Физиологија на кардиоваскуларен систем кај човекот
- Аускултација на срцеви тонови
- Определување на пулс
- Мерење на крвен притисок
- Електрокардиографија
- Физиологија на белодробно дишење
- Улога на меѓуребрени мускули во респирација
- Статички белодробни волумени и капацитети
- Одредување на витален капацитет
- Физиологија на дигестивен систем
- Секреција и улога на плунката
- Докажување на роданиди во плунката
- Докажување на муцин во плунката
- Докажување на амилаза во плунката
- Вареење во желудник- докажување на дејството на химозин
- Физиологија на нервен систем
- Побудување на нервен импулс кај ишијадичен нерв кај жаба
- Рефлексна активност
- Рефлекс и рефлексен лак
- Спинален шок, рефлексно време и рефлекс на бришење
- Рефлексна активност кај човекот: површни, длабоки и вегетативни рефлекси
- Физиологија на анализатори
- Сетило за вид
- Мариотов опит и периметрија
- Сетило за слух
- Одредување на коскено и воздушно спроведување на звучните бранови.

Делови

Учебното помагало „Практикум по физиологија” - за студентите на тригодишните стручни студии претставува една целина која се однесува на практичниот дел од наставата на истоимениот предмет.

Заглавија

Во учебното помагало „Практикум по физиологија” - за студентите на тригодишните стручни студии назначени се следниве заглавија: 1. Физиологија на крвта; 2. Физиологија на кардиоваскуларниот систем; 3. Физиологија на респираторниот систем; 4. Физиологија на дигестивниот систем; 5. Физиологија на нервниот систем и сетила.

Број на страници

Учебното помагало „Практикум по физиологија” - за студентите на тригодишните стручни студии е напишан на 83 страници.

Број на прилози

Во учебното помагало „Практикум по физиологија” - за студентите на тригодишни стручни студии има вкупно 72 прилога, од кои: 64 слики и 8 табели.

Вид на прилози

Учебното помагало „Практикум по физиологија” - за студентите на тригодишните стручни студии содржи слики кои одговараат на содржината на пишаниот материјал и табели во кои се прикажани податоците за појаснување на пишаниот материјал.

Литературата е правилно цитирана според азбучен ред.

11. Краток опис на содржината

Практикумот по предметот физиологија го сочинуваат 5 поглавја во кои се обработени неколку големи физиолошки системи од аспект на тестови и анализи кои се користат за испитување на нивната функција во медицинската практика.

Првото поглавје е посветено на крвта, која е најчесто земено човечко ткиво за рутински испитувања во медицинската практика. Во овој дел детално и јасно се опишани начините на земање крв како материјал за испитување. Понатаму е објаснето како се добиваат плазма и серум и принципот на работа на автоматскиот хематолошки бројач. Набројани се основните карактеристики на течниот дел на крвта, на оформените крвни елементи и дефинирана е леукоцитарната формула. На табеларен и сликовит начин е претставено определувањето на крвните групи по АБО и резус системот. Во делот за хемостаза се опишани два теста за одредување на време на крварење (по Дјук и по Ајви) и еден тест за одредување на време на коагулација. Од овој дел студентите може да разберат како се толкуваат резултатите на тестовите за хемостаза во лабораториската практика.

Во **второто поглавје**, како вовед за запознавање на функцијата на срцето, со помош на користење на методата за лабораториски симулации во физиологијата (Physioex), опишана е регистрација на контракција на жабешко срце и влијание на некои надворешни модификатори врз неговата работа. Во понатамошниот дел

од поглавјето се опишани трите методи со кои во секојдневната медицинска практика се добива увид во работата на срцето. На јасен и концизен начин е опишана аускултацијата на срцевите тонови, мерење и анализа на артерискиот пулс и палпаторна и аускултаторна метода на мерење на крвниот притисок. На крајот на ова поглавје е опишана и објективната метода на следење на срцевата работа, снимање и анализа на биоелектричните потенцијали на срцевиот мускул, електрокардиографија.

Во **третото поглавје**, кое се занимава со испитување на функцијата на респираторниот систем, по дефинирањето на фазите на белодробното дишење, се опишува механиката на респирацијата. Улогата на меѓуребрните мускули во респирацијата со помош на Хамбурговиот модел и гастрокнемичниот мускул на жаба е одлична и ефектна показна вежба која ќе помогне студентите од практичната настава да запомнат како дејствуваат инспираторните и експираторните мускули. Опишана е спирометрија со воден и аутоматизиран спирометар, дефинирани се четирите статички белодробни волумени и четирите белодробни капацитети со чија помош се оценува функцијата на респираторниот систем. Детално е опишан виталниот капацитет, фактори од кои тој зависи и формули со помош на кои се определуваат неговите предиктивни вредности.

Во **четвртото поглавје** се претставени три вежби за изведување со кои се докажува екскреционата улога на плунката (докажување на роданиди во плунка); анализа на составот на плунка (докажување на муцин во плунка) и докажување на улогата на плунката во процесот на варење (докажување на дејство на плунковната амилаза). Четвртата вежба од ова поглавје опишува како на мошне едноставен и експлицитен начин се докажува дејството на желудочниот ензим со протеолитичко дејство, химозинот.

Во **петтото** поглавје, како вовед во запознавање со функцијата на нервниот систем, со помош на современи компјутерски решенија и користење на лабораториски симулации прикажано е побудувањето на нервен импулс кај нерв од експериментално животно со примена на различни модалитети на дразба. За испитување на автономните функции на 'рбетниот мозок, авторите не запознаваат со правење на спинално животно, т.е. спинална жаба и карактеристиките на спиналниот шок, определувањето на рефлексното време и рефлексот на бришење. Важен дел од ова поглавје е посветен на комплексната и мошне значајна функција на нервниот систем, рефлексната активност. Класификацијата на клинички важни рефлекс кај човекот е презентирана на јасен, дидактичен и поучен начин со опис на изведување на рефлексот и неговата анатомска подлога. На крајот од последното поглавје се опишани едноставни и лесно изводливи тестови за испитување на функцијата на сетилото за вид и сетилото за слух.

12. Предлози за потребни корекции

Во материјалот нема потреба од корекции во квантитетот и квалитетот на содржината, начинот на уредувањето на текстот, како и потреба од дополнување и/или исклучување на одделен текст.

13. Категоризација (учебник или учебно помагало)

Според тоа што целосно го опфаќа наставниот материјал за практична настава согласно со студиската програма на предметот физиологија за студентите на тригодишните стручни студии на Медицинскиот факултет, овој материјал во ракопис треба да биде категоризиран во учебно помагало.

Општа педагошка оцена

Прегледот на текстот покажува дека ракописот е правилно осмислен и во него систематски и едукативно се разработуваат наставните целини за изучување на предметот физиологија за студентите на тригодишните стручни студии на Медицинскиот факултет.

Текстот е напишан концизно, со јасен и лесно разбирлив јазик, а класификацијата на материјалот е современа и дидактички функционална. Овој текст е поддржан со солидни графички и шематски прикази, што материјалот го прави полесно разбирлив за студентот.

Според тоа, општата педагошка оцена за ова учебно помагало е дека наполно одговара за едукација на студентите на тригодишните стручни студии на Медицинскиот факултет.

14. Заклучок со предлог за оправданоста за објавување

Ракописот содржи материјал што треба да послужи како учебно помагало за студентите на тригодишните стручни студии при Медицинскиот факултет.

По обемот и содржината, тој во целост одговара на програмата на Медицинскиот факултет предвидена за предметот физиологија за студентите на тригодишните стручни студии на Медицински факултет. Стилот на пишувањето е разбирлив и лесен за усвојување од страна на студентите за кои е учебникот наменет. Во практикумот се застапени доволен број илустрации, табели и шеми што придонесуваат за подобар квалитет на учебникот.

Според тоа, задоволство е да се биде рецензент на вакво учебно помагало, кое ќе им овозможи на студентите полесно да го научат материјалот од предметот физиологија.

Од сето горенаведено, заклучокот на Рецензентската комисија е дека овој Практикум заслужува да биде позитивно рецензиран и затоа предлагаме да биде објавен на Медицинскиот факултет во Скопје, при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ како „Практикум по физиологија“ – учебно помагало за студентите на тригодишните стручни студии при Медицинскиот факултет, на кои топло им го препорачуваме.

Рецензенти

1. Проф. д-р Добрила Лазарова, с.р.
2. Проф. д-р Соња Алабаковска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ЈАВНОЗДРАВСТВЕНО ЗНАЧЕЊЕ НА ЗНАЕЊАТА, СТАВОВИТЕ И ПРАКТИКИТЕ НА ПОТРОШУВАЧИТЕ НА ФУНКЦИОНАЛНА ХРАНА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ ОД М-Р Д-Р ИГОР СПИРОСКИ, ПРИЈАВЕНА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, на својата VII редовна седница одржана на 30.9.2014 год., по предлог на Советот на докторски студии по јавно здравство на Медицинскиот факултет во Скопје, а во согласност со Законот за високото образование и Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус студии - докторски студии на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, определи Рецензентска комисија за оцена на докторската дисертација по јавно здравство од м-р д-р Игор Спироски, со наслов: „Јавноздравствено значење на знаењата, ставовите и практиките на потрошувачите на функционална храна во Република Македонија“ во состав:

1. проф. д-р Фимка Тозија
2. проф. д-р Драган Ѓорѓев
3. проф. д-р Михаил Кочубовски
4. проф. д-р Драган Даниловски
5. проф. д-р Петранка Мишевска.

Во согласност со Законот за високото образование на Република Македонија, Рецензентската комисија ја разгледа поднесената докторска дисертација и врз основа на направените согледувања и консултации го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација со наслов „Јавноздравствено значење на знаењата, ставовите и практиките на потрошувачите на функционална храна во Република Македонија“ обработува мошне актуелна јавноздравствена проблематика, оригинална е и ги содржи сите потребни елементи на едно научно истражување. Во докторскиот труд, изнесен на 89 страници пишан текст и 4 анекси, јасно и концизно се образложени воведот, мотивот, целите, хипотезите, материјалот и методите на истражување. Во дисертацијата се наведени една главна и 8 специфични цели, а се тествани 4 хипотези. Резултатите се детално елаборирани, тие се анализирани во контекст на земјата и споредени се со резултати од други истражувања во делот „Дискусија“, врз основа на која се изведени заклучоците и препораките. Во студијата јасно се означени и можните ограничувања, како и нејзините силни страни. Текстот е збогатен со 20 табели, 5 графикони и 1 слика. Во цитираната литература се наведени 95 референци од темата што се обработува.

Предмет на истражување

Во воведниот дел е назначено сознанието за потребата од проучувањето на диететиката за да може соодветно да се искористат во практиката најновите научни сознанија од физиолошките истражувања. Дефинирани се поимите на функционална храна и на производите со нутритивни и здравствени изјави.

Во понатамошниот дел од воведот даден е осврт на концептот на функционална храна, начинот на кој тој им е претставен на потрошувачите и детерминантите кои се најважни за прифаќање или одбивање на концептот од потрошувачите. Назначена е важноста од сè поголемата свесност на потрошувачите за тоа дека храната е медиум кој не само ги задоволува потребите за јадење и енергија, туку е значаен чинител во подобрување на нивното здравје. Токму тоа влијание на храната врз здравјето е основа на која се гради концептот на функционалната храна.

Воведниот дел на дисертацијата завршува со конкретен и јасен опис на разликите меѓу влијанијата врз здравјето на функционалните производи во споредба со лековите и додатоците на исхрана и со констатацијата за очекувањата за растот на пазарот на функционална храна заради неговата зависност од трендовите на популацијата која старее, високите трошоци на здравствена заштита, напредокот во иновативните пристапи во областа на храната и очекувањата за нејзина висока цена во иднина.

Недостатокот на национално репрезентативни квантитативни и квалитативни истражувања во оваа област претставува мотив кој го водел кандидатот за изработка на докторската дисертација. Потребата да се добијат нови знаења и податоци кои ќе ги одразат состојбите во РМ и ќе претставуваат основа за идни јавноздравствени акции биле движечка сила за да се пристапи кон истражување на јавноздравствените аспекти на ставовите на потрошувачите во државата поврзани со функционалната храна.

Состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Анализата на литературата цитирана во дисертацијата укажува дека почетоците на проучување на влијанието на храната врз здравјето и идејата за можна поврзаност е промовирана во почетокот на 20 век. Концептот, пак, на функционална храна е промовиран во Јапонија во 80-тите години од 20 век. Функционалната храна била за првпат воведена на пазарот во 1991 година, како категорија на храна со потенцијална корист по здравјето (Foods for Specified Health Use – FOSHU). Консензусот за критериумите за научна поддршка на изјавите кои стојат на храната во Европа бил постигнат преку Процесот за проценка на научната поддршка за изјавите во Европа (PASSCLAIM). Актуелните докази постојано ја потврдуваат важноста од раниот старт со здрава исхрана заради заштита од предвремена појава на определени здравствени состојби, првенствено кардиоваскуларни болести (КВБ). Раното прифаќање на правилни навики во исхраната кај децата придонесува кон намалени здравствени ризици подоцна во животот, а раната возраст ја прави погодна за прикладни јавноздравствени интервенции со поволен исход. Постојат значителни докази кои индицираат дека исхраната во која се користат нехидрогенизирани незаситени масти како доминантен извор на масти во исхраната, целозрнести житарки како основен извор на јаглени хидрати, обилен внес на овошје и зеленчук како и адекватен внес на омега-3 масни киселини, може да биде значајно оружје во заштитата од КВБ. Таквата исхрана, комбинирана со редовна физичка активност, непушење и одржување на здрава телесна тежина, може да ги превенира најчестите КВБ кај популациите со најголем ризик од овие болести (т.н. западни популации).

Токму функционалната храна и вкупниот концепт на нутритивни и здравствени изјави на кои се потпира функционалноста, пледираат на

потрошувачите да им се обезбедат состојки во исхраната кои ќе бидат на линија на препораките за исхрана која придонесува кон промоција на здравјето и заштита од болести. Имајќи го тоа предвид, заедно со зголемената свесност на потрошувачите за нивното здравје, не изненадува заинтересираноста на потрошувачите за концептот на функционална храна како неизоставен дел од нивната исхрана.

Материјал и методи

Докторската дисертација е дизајнирана како ретроспективно-проспективна студија на пресек. Податоците во дисертацијата се добиени од едно ретроспективно и едно проспективно квантитативно истражување, како и од две квалитативни истражувања чии наоди се користени како дополнителен извор на податоци во објаснување на знаењата, ставовите и практиките на потрошувачите на функционална храна во Република Македонија. Квалитативните истражувања се искористени и за проценка на моментната состојба и идните движења на пазарот на функционална храна во државата. Ретроспективното квантитативно истражување се состоеше во истражување базирано на посета на домаќинства на територијата на целата држава и правење на интервјуа за ставовите, знаењата и практиките на потрошувачите поврзани со функционалната храна. Тоа истражување е спроведено со одбирање на репрезентативен примерок од 518 потрошувачи на целата територија на РМ. Примерокот за квантитативната анализа е рандомизиран, триетапно стратифициран репрезентативен примерок базиран врз податоците од последниот попис на населението во РМ во 2002 година (последен попис направен во РМ) и проценките на популацијата (18+ години). Рамка за примерокот претставуваа териториите на гласачките места затоа што обезбедуваа најголема сигурност при одбирањето на примерокот заради достапноста на најнови комплетни податоци. Регионите во кои е изведено одбирањето на примерокот се осумте статистички региони во државата. Статистичките региони се дополнително интегрирани, заради потребите во истражувањето, големината на примерокот и негово правилно одбирање, во четири региони кои ја покриваат територијата на државата, и тоа: Скопје, северозапад и Куманово, југозапад и источно-централен.

Примарни единици за одбирање на примерокот биле териториите на гласачките места одбрани преку PPS-семплирање (Probabilities Proportional to Size). Секундарни единици претставувале домаќинствата, одбрани преку Random Route Technique (RRT) од почеток на адресите дадени во регистарот на домаќинства. Терцијарни единици за одбирање на примерокот се членовите на домаќинството (одбрани по Kish-шема).

Основен инструмент во квантитативното истражување е прашалник кој се состои од неколку делови и ги истражува општите ставови во врска со храната, ставовите поврзани со функционалната храна, фреквенцијата на консумирање, влијанието на нутритивните и здравствени изјави во изборот на храната, како и знаењата за функционалната храна.

Нутритивниот статус на учесниците во ретроспективното квантитативно истражување е определен преку метод на самопријавување на вредностите за телесна висина и тежина. Во проспективно истражување направена е објективизација на самопријавениот нутритивниот статус на селектираните учесници во истражувањето, кои учествувале и во квантитативното истражување и се на возраст од 18 до 34 години, како популациона група која во квантитативното истражување била статистички повеќе информирана во однос на другите. За објективизација се користени антропометриски методи за проценка на нутритивен статус, како и методи на анализа на телесен состав со користење на биоелектрична импеданца.

Квалитативното истражување во дисертацијата вклучува длабински интервјуа со релевантни чинители во процесот на производство и промет на функционална храна, како и две фокусни групи со потрошувачи на производи со нутритивни и здравствени изјави. Во квалитативното истражување се користени претходно структурирани прашалници. Користен е посебен прашалник за производителите на функционалната храна, а посебен за продавачите на мало. Преку одговорите на производителите и продавачите се истражени трендовите на моментна и идна состојба на пазарот на храна со нутритивни и здравствени изјави. Дополнително, интервјуата со клучните чинители на пазарот на функционална храна се искористени за дополнително објаснување на податоците за знаењата, ставовите и практиките на потрошувачите добиени со квантитативното истражување.

Добиените податоци со инструментот на истражување се внесени во специјално изработена база на податоци, а статистичката обработка е извршена со статистичка програма SPSS 18.0, со користење на соодветни статистички методи за анализа на податоците. Податоците и знаењата добиени од квалитативните методи се наративно и нумерички сумирани, објаснети и рангирани и преку нив се донесени заклучоци за ставовите на истражените групи на потрошувачи, на производителите и на трговците во врска со функционалните производи.

Резултати

Презентацијата на резултатите од истражувањето е поделена на дел во кој се прикажани резултатите од квантитативното истражување и дел во кој се прикажани тие од квалитативното истражување.

Генералните ставови на испитаниците во однос на храната се испитувани преку дадените одговори на 36 тврдења поврзани со храната во Прашалникот за избор на храната. Доколку се направи групирање на одговорите според доминантно позитивен став, од табелата се гледа дека најважна улога при изборот на испитаниците има вкусот на храната (91% од испитаниците главно или комплетно се согласуваат со тоа тврдење), а процентот на оние потрошувачи кои комплетно се согласуваат со таквото тврдење е значајно над просекот во споредба со комплетното согласување со другите тврдења, со силна статистичка значајност на ниво на $p < 0,01$. Статистичка значајност за комплетно согласување на ниво од 0,01 постои и за уште неколку тврдења. Тие тврдења (рангирани од најголем кон најмал процент на комплетно согласување со тврдењето) се: дека е важно храната да го одржува здравјето, да мириса убаво, да има вредност во однос на цената, да е хранлива, да содржи природни состојки, да содржи витамини и минерали, да е лесно достапна во продавници и маркети, да е добра за кожа/заби/коса/нокти

итн., да не содржи вештачки состојки и да има пријатна текстура. Статистичка значајност за комплетно согласување над просекот на комплетно согласување со другите тврдења, на ниво на $p < 0,05$ постои за тврдењето дека храната која се консумира секој ден треба да е евтина. При групирањето на одговорите според доминантно негативен став, односно според процентот на потрошувачи кои главно или комплетно не се согласуваат со понуденото тврдење, се гледа дека најмалку важна улога при одбирање на храната има информацијата за тоа дали таа доаѓа од земја за која испитаниците имаат политички позитивен став (42% од испитаниците главно или комплетно не се согласуваат со тоа тврдење), а процентот на оние потрошувачи кои комплетно не се согласуваат со таквото тврдење е значајно над просекот во споредба со комплетното несогласување со другите тврдења, со силна статистичка значајност на ниво на $p < 0,01$. Статистичка значајност за комплетно несогласување на ниво од 0,01 постои и за уште неколку тврдења. Тие тврдења (рангирани од најголем кон најмал процент на комплетно не согласување со тврдењето) се: дека е важно храната да помага во справувањето со животот, да помага во справувањето со стрес, да има јасно назначена земја на потекло, да е слична како храната што е консумирана како дете, да се подготвува брзо, да се подготвува едноставно и да помага во контролирањето на телесната тежина. Статистичка значајност за комплетно несогласување над просекот на комплетно несогласување со другите тврдења, на ниво на $p < 0,05$ постои за тврдењата дека храната која се консумира секој ден треба да е спакувана на начин кој ќе ја заштити животната средина и дека не треба да содржи адитиви.

Од вкупно испитаните потрошувачи, 68% мислат дека здравствените изјави присутни на храната и производите им помагаат при одбирањето дали да купат или не определена храна или прехранбен производ. Во однос на социо-демографските карактеристики на потрошувачите, кои се вкрстени со одговорот на прашањето за тоа дали здравствените изјави помагаат при купувањето на определен производ, не се најдени статистички значајни разлики во рамките на ниту една социо-демографска карактеристика. Нивоата на информираност за функционалната храна се споредени со социо-демографските карактеристики на испитаниците и со нивните знаења за здравствените придобивки од некои нутритивни карактеристики на храната, при што 23% од жените беа многу добро информирани во споредба со 22% од мажите. Скоро една четвртина од испитаниците на возраст од 18 до 34 години беа статистички значајно повеќе „многу добро информирани“ во споредба со просечното ниво на информираност на вкупниот примерок. Спротивно на тоа, испитаниците на возраст над 55 години беа значајно помалку информирани во однос на нивото на информираност на вкупниот примерок. Во обидот за објективизација, не е најдена значајна разлика во споредбата на само-проценетите нивоа на информираност со реалните знаења поврзани со здравствените придобивки на некои нутритивни карактеристики на храната

Фреквенцијата на моментно и идно консумирање на функционална храна, во однос на нејзината цена и достапност, беше исто така споредена со социо-демографските карактеристики на учесниците во истражувањето. Резултатите на таквата споредба покажуваат дека најголем број од потрошувачите консумирале и планираат да консумираат функционални производи, под определени услови, еднаш дневно (22,1% и 29,1% соодветно). Од прикажаното е јасно дека доколку

условите за консумирање во иднина се подобрат, тогаш потрошувачите имаат волја да ја зголемат фреквенцијата на консумирање во иднина. Статистичка значајност во промена на фреквенцијата за консумирање споредено со фреквенцијата на вкупниот примерок има кај определени популациони групи. Значајно би се зголемил бројот на вработените испитаници кои во моментот консумирале функционални производи со фреквенција од повеќе од два пати дневно, доколку овие производи би биле достапни во продавниците и поевтини. Во такви услови фреквенцијата на консумирање од еднаш во 2-3 дена значајно би се зголемила кај испитаниците кои се изјасниле дека имаат лоша здравствена состојба, но и процентот на овие испитаници кои се изјасниле дека никогаш нема да ги јадат производите би бил значајно повисок од просекот на вкупниот примерок. Постарите испитаници, доколку функционалната храна би била достапна, би биле меѓу оние групи чие консумирање од еднаш месечно би се зголемило значајно над просекот.

Ставовите на потрошувачите поврзани со неколку аспекти на функционалната храна беа проценети со користење на седумстепенa нумеричка скала. Беше направена Анализа на главните компоненти (Principal Component Analysis, PCA) на таа скала за да се истражи нејзината потенцијална структура. Мнозинството од испитаниците имало крајно позитивен став во однос на сите понудени аспекти на функционалната храна, освен за цената. Таквите производи, во моментот се оценети како многу скапи. Испитаниците во истражувањето ги оцениле функционалните производи како вкусни и здрави.

Знаењето за здравствените придобивки од определени нутритивни карактеристики на функционалната храна се проценува како просечно. Во просек, за 65,1% од понудените изјави има точен одговор.

За определување и објаснување на фреквенцијата на консумирање на функционална храна, испитаниците се поделени на т.н. екстремни групи на консумирање. Екстремните групи се добиени врз основа на прашањето „колку често консумирате функционална храна?“, а потоа одговорите се прекодирали на месечно и годишно консумирање. Испитаниците групирани во екстремните групи се споредувани во однос на нивните социо-демографски карактеристики за да се испита значајноста меѓу нив. Статистички значајна разлика меѓу групите е утврдена само кај нивото на завршено образование. Прикажана е и значајноста во разликите меѓу екстремните групи на консументи на функционална храна во однос на знаењето и мотивите за избор на храна. Во однос на знаењето поврзано со функционалната храна и нејзиното консумирање се утврди дека не постојат статистички значајни разлики меѓу екстремните групи на потрошувачи. Кога се анализирани разликите меѓу потрошувачите со максимално и минимално консумирање на функционална храна во однос на мотивите за избор на храна, се утврди дека само сензорната појава на храната е мотив за кој постои статистички значајна разлика меѓу групите.

За популацијата испитаници на возраст од 18 до 34 години, популациона група за која во ретроспективното квантитативно истражување е докажано дека е статистички значајно повеќе информирана во однос на другите возрасни групи, кај кои се измерени параметри на нутритивен статус и телесен состав, може да се каже дека имаат вредности на параметрите во рамки на препорачаните за нивна возраст.

Резултатите од квалитативното истражување ги отсликуваат гледиштата на главните чинители во процесот на потрошувачка, производство и продажба на производите со нутритивни и здравствени изјави и нивните очекувања во однос на движењата на пазарот на функционална храна во иднина.

Фокусните групи со групи на потрошувачи ги покажале ставовите на мајки кои имаат деца на возраст до 15 години, како и на потрошувачи на возраст над 50 години. Помладите потрошувачи се поотворени кон концептот на функционална храна и полесно се одлучуваат да купат вакви производи, во споредба со потрошувачите над 50 години, но јасна е потребата и кај едните и кај другите, од дополнителни знаења за производите со нутритивни и здравствени изјави. Иако изјавиле дека се запознаени со концептот, најголем број од учесниците во фокусните групи ги одбрале производите со т.н. комерцијална изјава на нив. Таквите изјави, без суштинска информација за квалитетот на производот, се токму она кое треба да се избегнува при изборот на храната што ќе се купи, а на сметка на тоа, да се селектираат информациите кои го отсликуваат составот и влијанието по здравјето на односниот производ. При споредба на одговорите од двете групи во делот на асоцијации на храната и здравјето, забележано е дека групата на постари учесници дава приоритет на јадењето на свежи производи, посебно овошје и зеленчук, како и нивната безбедност од микробиолошки и хемиски аспект. Групата на мајки предност дала на преработените производи кои се сметаат за здрави, како житата, млекото со помалку масти, како и на важноста на етикетите на производите и нивната поврзаност со здравјето. Спомнувањето на овошјето и зеленчукот како круцијални, иако присутно, не е во обем како кај групата на постари учесници.

И производителите и продавачите на мало на функционална храна се согласиле дека побарувачката на оваа храна во иднина ќе расте. Сите компании кои произведуваат производи со нутритивни и здравствени изјави искажале просечен раст од 10% во производството во претходните 3 години, а очекуваат и нагорен тренд во производството и продажбата во иднина од најмалку 2 до 5%. Продавачите на мало предвиделе зголемен тренд на продажба на функционална храна, во просек од 2 до 5%, повикувајќи се на фактот за просечен раст во продажбата на овие производи во претходните три години од 2 до 10%. Производителите и продавачите се сложиле дека за нив најважни се барањата на потрошувачите. За сликата на типичниот потрошувач на функционална храна и производителите и продавачите имале сличен став и ја дефинирале како жена на возраст од 15 до 40 години, со средни и повисоки примања и која живее во урбана средина. Таквата слика не се разликувала многу ни од типичниот потрошувач кој беше дефиниран и во дискусиите во фокусни групи со потрошувачи на функционална храна. Ни производителите ни продавачите не биле задоволни од политиката на државата во исхраната и од придонесот што се дава за промоцијата на влијанието на правилната исхрана по здравјето. Изјавиле дека потрошувачите треба да имаат повеќе информации за овие производи.

Резултатите прикажани во овој труд покажуваат дека потрошувачите во РМ континуирано ја зголемуваат својата свесност во однос на присуството на функционалните производи во својата околина и имаат позитивни очекувања во однос на здравствените придобивки од нивното конзумирање. Ваквите наоѓања се на линија на резултатите прикажани во претходни истражувања во кои е

покажано дека здравствените придобивки се главен фактор за консумирање на функционална храна и дека потрошувачите би имале волја да направат компромис во однос на вкусот на храната во корист на здравствените придобивки.

Иако испитаниците се изјасниле дека нутритивната информација, која преку декларацијата ја дава производителот на храната, ја сметаат како поважна во однос на нивното знаење за нутритивните карактеристики на храната, сепак резултатите имплицираат дека често пати тие декларации знаат да бидат тешки за читање и разбирање и дека потрошувачите би преферирале едноставни здравствени изјави за користа која би ја имале доколку ја консумираат определената храна.

Концептот на функционална храна, базиран на производите со нутритивни и здравствени изјави, но не исклучиво врзан само за нив, е исклучително комплексен систем на критериуми и регулативи за кој се направени исклучително комплицирани истражувања и се воспоставени регулаторни механизми до моментот додека е дојдено до иницијален консензус. Сепак, од причина што храната и исхраната не е можно да се регулираат во форма и начин на регулација на лековите и другите производи присутни во фармацевтски дозирани форми, изборот на храна и начин на исхрана е оставен на проценка на индивидуата. Од таа причина и концептот на функционална храна е подложен на постојано преиспитување и е во континуиран стремеж на докажување на својата оправданост.

Прифаќањето на веќе усвоените регулативи и практики во развиените земји, каде што пазарот на функционална храна е подолго регулиран, е само еден од чекорите во процесот кој го покриваат правните регулативи и во таа сфера е доминантна улогата на државниот регулаторен апарат. Улогата на професионалците од сферата на јавното здравје е неодминлива во однос на презентирањето на најновите научни сознанија и влијание врз донесувачите на одлуки кои би требало тие научни сознанија да ги имаат предвид. Во науката за исхрана се вршат континуирани проценки и реевалуации на етаблираните препораки за исхрана кои се во насока на унапредување на здравјето на поединецот и на популацијата.

Во дисертацијата кандидатот инсистира на прифаќање на научно докажаните факти и нивно инкорпорирање во регулаторните акти, зашто без таков пристап се остава простор за амбивалентно толкување на фактите од често спротивставените заинтересирани страни. Македонија не е исклучок од останатите држави каде што индустријата за храна се приспособува многу побрзо на потребите на потрошувачите, споредено со релативно спориот регулаторен апарат. Во таа насока, треба да се обрне внимание на можните влијанија кои индустријата за храна може да ги има врз активностите на здравствените професионалци и склопувањето на евентуални партнерства кои можат да претставуваат ризик по фундаменталната улога на јавното здравје во заштитата на здравјето на популацијата.

Кандидатот заклучува дека знаењето и ставовите на потрошувачите, како и моментните и идни трендови на консумирање, можат да бидат почетна точка за сите заинтересирани страни при креирањето на нивниот однос во однос на односните делови на широкиот спектар на интереси, политики и акции околу функционалната храна.

Во студијата се потврдени поставените истражувачките хипотези.

Препораките во студијата се дадени на општо ниво, на ниво на регулатори на рамка за присуство на функционална храна на пазарот во РМ, на ниво на професионалци од јавно здравје, индустрија за храна и на ниво на јавност и потрошувачи.

Заклучок

Главни научни придонеси на кандидатот

Ас. д-р Игор Спироски, со своето претходно академско искуство во научно-истражувачката работа, како и со спроведувањето на оваа студија, со објавените научни трудови и објавените поглавја со наодите од студијата во стручни публикации, ќе даде значаен придонес во научноистражувачката работа во оваа област. Кандидатот, во своето претходно научно портфолио има запишано учества во неколку крупни национални и меѓународни проекти, учества во различни домашни и меѓународни експертски тела и совети, преку кои има изградено солидна мрежа за дисеминација и размена на стекнати знаења. Таквите комуникации во иднина ќе обезбедат конкретна споредба на резултатите и наодите објавени во дисертацијата со наодите на слични студии и ќе отворат можност за дополнителна верификација на научниот труд на кандидатот во оваа област. Дополнително, преку понатамошниот стручен, научен и академски ангажман на кандидатот, наодите и знаењата од дисертацијата можат да бидат пренесени и до студентите и постдипломците кои се заинтересирани за проблематиката која е обработена во дисертацијата, но и до заинтересираните страни на пазарот на функционална храна, кои ќе најдат свој интерес во имплементирање на дел од наодите и препораките прикажани во дисертацијата. Кандидатот ас. д-р Игор Спироски моментно е национален соработник за храна и исхрана на Република Македонија за соработка со Светската здравствена организација. И од тој аспект, кандидатот има одлична можност за директно учество во форуми и тела на оваа највисока светска стручна организација за заштита на здравјето на населението, во кои се користи научниот пристап при одлучување за идни мерки поврзани со заштитата на јавното здравје.

Подрачје на примена и ограничувања

Кандидатот го нотира фактот дека ова е прва студија што се занимава со концептот на функционална храна, обработувајќи го од повеќе аспекти, преку комбинирање на различни и иновативни методи на истражување и нагласува дека добиените резултати се вреден влог во научната мисла која ги поврзува храната и јавното здравје. Добиењите знаења можат да бидат искористени и во скицирање и планирање на политиките во делот на исхрана и јавно здравје во иднина, најмногу во насока на следење на трендовите на потрошувачка на функционална храна, на врската на консумацијата на таквата храна и здравјето, како и на прикладно позиционирање на јавноздравствениот сектор во системот на комплицирани односи и интереси на сите заинтересирани страни во областа на функционалната храна.

Практичната примена на спроведување на препораките од студијата може да биде ограничена на сите нивоа за кои се дадени препораки, доколку регулаторната рамка за храната за нутритивни и здравствени изјави не се спроведува стриктно според пропишаните правни норми, доколку јавноздравствените капацитети на во делот на контрола на квалитетот и

безбедноста на таквата храна не се задоволителни, доколку јавноста и потрошувачите не се запознаени и не ги практикуваат своите права поврзани со храната или доколку индустријата за храна ги користи своите ресурси за континуиран притисок на носителите на политики, што би резултирало со можност од влијание при донесување на легислативни рамки поврзано со овие производи.

Можни понатамошни истражувања

Во дисертацијата кандидатот препорачува идни истражувања во кои функционалната храна ќе биде истражена преку специфични производи и ставовите на потрошувачите кон нив. Имено, во оваа дисертација податоците за функционалната храна се однесуваат на генералната категорија на храна со нутритивни и здравствени изјави, а не на конкретни производи за кои се тврди дека имаат функционални карактеристики. Специфичните производи кои би биле истражени преку дополнително квантитативно истражување, а кои најмногу би се базирале на дел од производите посочени во квалитативниот дел (фокусните групи) на истражувањето, би оделе на линија на дел од истражувањата направени во други земји, а посочени во списокот на цитираната литература. Такви истражувања би дале дополнителен придонес кон толкувањето на знаењата и информациите добиени од оваа студија. Идни истражувања би можело да се направат како дополненије на дел од прикажаните резултати. Имено, детектираните демографски групи во популацијата, како онаа која има најмногу знаења за функционалната храна и таа за која е дефинирано дека има карактеристики на типичен потрошувач на оваа храна, би можеле да бидат предмет на идна опсервација, во смисла на следење на нивното понатамошно консумирање и на евентуалните промени на ставовите за храната со нутритивни и здравствени изјави, без оглед во која насока. Секако, тоа би можело да се спореди со тогашната потрошувачка на овие производи и на трендовите претпоставени во оваа дисертација од страна на производителите и трговците со функционална храна.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Докторската дисертација „Јавноздравствено значење на знаењата, ставовите и практиките на потрошувачите на функционална храна во Република Македонија“, поднесена од ас. м-р д-р Игор Спироски, претставува оригинален и самостоен научен труд и во целост ги исполнува условите согласно со Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус студии – докторски студии на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Комисијата смета дека трудот ги опфаќа и во целост ги обработува поставените проблеми и ги содржи сите елементи на научен труд, со јасно дефинирани цели, прецизно изложени материјал и методи, детално прикажани статистички обработени резултати. Дискусијата и заклучоците и препораките се објективни и реални и даваат прецизни одговори на поставените цели и хипотези.

Врз основа на анализата, Рецензентската комисија оценува дека докторската дисертација од кандидатот ас. м-р д-р Игор Спироски, со наслов „Јавноздравствено значење на знаењата, ставовите и практиките на

потрошувачите на функционална храна во Република Македонија“ ги исполнува бараните критериуми и претставува придонес во научноистражувачката и јавноздравствената дејност во Република Македонија.

Рецензентската комисија позитивно ја оценува докторската дисертација и му предлага на Научно-наставниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје да ја усвои рецензијата и да му овозможи на кандидатот јавна одбрана на трудот.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

1. Проф. д-р Фимка Тозија, с.р.
2. Проф. д-р Драган Ѓорѓев, с.р.
3. Проф. д-р Михаил Кочубовски, с.р.
4. Проф. д-р Драган Даниловски, с.р.
5. Проф. д-р Петранка Мишевска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„УЛОГАТА НА РИМСКАТА ВО РАЗВОЈОТ НА СОВРЕМЕНАТА
ПРАВНА РЕТОРИКА“
ОД М-Р ЈОВАН АНДОНОВСКИ
ПРИЈАВЕНА НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН
ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Правниот факултет “Јустинијан Први” при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј” во Скопје, на седницата одржана на 28.2.2014 година, донесе Одлука за формирање Комисија за оцена и одбрана на докторската дисертација под наслов „Улогата на римската во развојот на современата правна реторика”, од кандидатот м-р Јован Андоновски, во состав: проф. д-р Владо Бучковски, проф. д-р Мирјана Поленак – Аќимовска, проф. д-р Гоце Наумовски, проф. д-р Весна Димовска и доц. д-р Даниела Блажевска.

Комисијата до Наставно - научниот совет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

НАУЧНА И ОПШТЕСТВЕНА ОПРАВДАНОСТ НА ТЕМАТА

Научната и општествена оправданост на темата произлегува од потребата за истражувања од областа на романистиката, во конкретниот случај, од областа на реториката, разработувајќи го прашањето за правната реторика, кое се разгледува, пред се, во рамките на античкото, особено римското влијание врз развојот на реториката, со посебен осврт на правната реторика, притоа посветувајќи им соодветно внимание и на делиберативната (политичката) реторика и на епидектичката (пригодната) реторика. Исто така, направен е осврт на транзицијата и развојот на реториката низ вековите и развојните стадиуми, а разгледани се и одредени прашања на современата реторика, како и улогата на римската во развојот на современата правна реторика. Воедно, во дисертацијата посебно е разработено прашањето за присуството на правната реторика во македонското позитивно право.

Во таа смисла, темата на дисертацијата која се однесува на анализа на улогата на римската во развојот на современата правна реторика, почнувајќи од најстарите податоци кои зборуваат за тоа дека старите Хелада и Рим претставувале колевка за развојот на реториката преку развојниот пат низ историјата на развитокот на римскиот правен поредок и општество, па се до современите концепти на реториката во денешницата, анализирани низ конкретни ораторски системи и примери од различни правни семејства, со посебен акцент на развојот и влијанието во Република Македонија, е особено

интересна, но и корисна за согледување на идните тенденции од соодветната област.

Значењето од оваа дисертација се согледува преку можноста за утврдување на потеклото и поимот на реториката, претставувањето на хронолошкиот преглед на историскиот развој на реториката, дефинирањето на реторичките системи во различните временски периоди од развојот на човештвото, како и утврдување на значењето на реториката. Дополнително, со истражувањето, се утврдени особеностите на општата и посебната реторика (делиберативна, форензична и епидектичка) со одделен осврт на правната (форензична) реторика. Исто така, дисертацијата придонесува за определување на карактеристиките на римската правна реторика и нејзиното влијание врз развојот на современата правна реторика. Дисертацијата дава предлози за можностите за нејзиниот натамошен развој. Од практичен аспект, истражувањето дава одговор на дилемата дали реториката во Македонија е на соодветно ниво на развој, рамномерно на демократските и општествено – економските состојби во државата, како и дали таа е комплементарна со развојот на реториката во Европа.

ПРЕДМЕТ, ЦЕЛ И ХИПОТЕЗА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Предмет на истражувањето е историскиот развој на римската правна реторика и нејзиното влијание на современата реторика, нејзините карактеристики и историски развој, влијанието кое таа го имала врз појавата и развојот на современата реторика. Оваа дисертација дава придонес во функција на современата реторика, ги предвидува правците на развојот на реториката, и генерира предлози за нејзино подобрување и усовршување.

Врз основа на предметот на истражувањето, поставена е и основната и другите цели. Не е цел сама по себе убавото и доброто изнесување на мислите. Со говорот треба нешто да се постигне, да предизвика емоции, да влијае на мислењето. Убедување на останатите во исправноста на некој политички, верски или научен систем или идеја, убедување на група луѓе дека нешто треба да се смени или, спротивно, некоја состојба да се задржи, убедување на судијата или поротата-се само некои од целите на говорништвото.

Основна цел на истражувањето е утврдување на потеклото и поимот на реториката, претставување на хронолошки преглед на историјата на реториката, дефинирање на реторичките системи во различните временски периоди од развојот на човештвото, како и утврдување на значењето на реториката.

Како други цели на истражувањето се дефинирани:

- утврдување на особеностите на општата и посебната реторика (делиберативна, форензична и епидектичка), со посебен осврт на правната (форензична) реторика;
- карактеристиките на римската правна реторика и нејзиното влијание врз развојот на современата правна реторика, и

- можностите за нејзиниот натамошен развој.

Од целите на истражувањето поставена е следнава основна хипотеза: Римската правна реторика има доминантно влијание врз структурирањето и развојот на современата реторика.

МЕТОДИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

За реализација на основната и другите цели на истражувањето и проверка на хипотезата, се применети соодветни основни и посебни научноистражувачки методи.

За собирање податоци за развојот на реалните договори низ определени временски периоди е применет историскиот метод. Притоа, посебно се проучувани примарните и секундарните извори (пишувана граѓа), односно основни акти и документи во кои се третирали правната, политичката и пригодната реториката, како и реториката во теоретска и практична смисла во другите историски и правни поредоци. Во рамките на тоа, извршена е внатрешна и надворешна критика и евалуација на податоците во тие извори.

Покрај историскиот метод, проучувањето на предметот на истражувањето е извршено со примена на дескриптивен, аналитички, синтетички, компаративен и нормативен метод.

Добиените податоци се третирали со индуктивен и дедуктивен метод за интерпретација на фактите.

Собраните емпириски податоци се интерпретирани со спекулативен и логички пристап за суштината на влијанието на римската правна реторика врз современата реторика.

СТРУКТУРА И СОДРЖИНА НА ДИСЕРТАЦИЈАТА

Дисертацијата содржи 326 страници компјутерски отчуван текст, 557 фусноти и преку 200 библиографски единици литература.

Трудот е составен од седум дела и заклучок.

Во воведниот дел, дадена е разработка на мотивот и потребата од анализа на предметното истражување, со што аргументирано е оправдан изборот на соодветната тема. Во него се содржани општи напомени, разработени се предметот, целите и хипотезата, како и методите на истражувањето.

Втората глава, поделена на пет дела, се однесува на поимот, видовите, значењето на реториката, релациите помеѓу реториката и етиката, како и функциите на реториката.

Третата глава е посветена на историскиот развој на реториката, почетоците, Стариот Исток, Хелада, влијанието кое го имала хеленската реторика врз развојот на реториката во Стариот Рим. Дадени се дополнителни информации за судската постапка во Стариот Рим и за римското кривично право како дел од римското право, римското кривично право како дел од римското јавно право и карактеристиките на некои видови деликти. Понатаму, опфатени се средновековието, христијанската, ренесансната, револуционерната – нововековна реторика, современата реторика, познатите оратори и нивниот придонес, како и односот на старата со новата реторика.

Четвртата глава е посветена на општата реторика и нејзините белези, дефинирајќи што е говорник, аудиториум, говор, кои се предметот, целите и како се подготвува говор. Исто така, обработено е прашањето како организациски се дели говорот, при тоа даден е осврт на секој негов елемент: вовед, изложување, односно раскажување, докажување (аргументирање) и заклучок. Во оваа глава е посветено посебно внимание на стиловите на говор.

Петтата глава се однесува на посебната реторика: судската (форензичка) реторика, политичката (делиберативна) реторика, црковната реторика (омилитика), војничките говори и пригодната (епидектичка) реторика.

Шестата глава ја разработува судската реторика преку нејзините компоненти: релевантните факти, прописите, доказите, користењето на сведоци и експерти, дополнителните околности, како да се говори на суд, кои се причините за лошиот правнички стил, текот на судската постапка, судскиот аудиториум. Во неа, на системски начин се обработени прашањата за структурата на судскиот говор: воведот, изложувањето на фактичката состојба, анализата и оцената на доказите, правната квалификација на делото, карактеристиките на личноста на обвинетиот и оценка на оштетениот, анализа на причините и условите кои влијаеле на извршувањето на делото, предлагање на видот и размерот на казната и заклучокот во судскиот говор. Дополнително, опфатени се и прашањата за стратегијата, аргументацијата, испрашувањето на сведоците, завршните зборови, а дадени се и примери од судската реторика.

Седмата глава е посветена на реториката во Република Македонија, историските аспекти, карактеристиките на современата реторика во Р. Македонија, судската реторика и легислативните аспекти на реториката кај нас.

Заклучните согледби се сместени во осмата глава, која на сумарен начин го потврдува влијанието на римската форензичка реторика врз современата судска реторика, со што е докажана основаната хипотеза на дисертацијата од една страна, но се дадени и некои согледувања за развојот на областа, со што дисертацијата ја добива вистинската научна вредност.

Предложената работна **библиографија** од страна на кандидатот м-р Јован Андоновски содржи преку двесте библиографски единици, што претставува одлична основа за изработената докторска дисертација. Може да се констатира

дека од целокупната содржина и користените извори, добиен е солиден и аргументиран научен труд.

ЗАКЛУЧНИ КОНСТАТАЦИИ И ПРЕДЛОГ

Врз основа на претходно изнесеното, Комисијата го констатира следниов:

- 1) Кандидатот избрал интересна и уникатна тема од подрачјето на римското право и реториката. Таа е актуелна и поради вековното опстојување на реториката и нејзиното влијание врз правничката професија. Преку креативен и интердисциплинарен пристап, кандидатот ги истражува правната реторика, нејзините почетоци, фази на развој, моменталниот статус и тенденциите на нејзиниот развој.
- 2) Предметот на истражување е јасно дефиниран, а успешно се поставени основната и другите цели на истражувањето. Посебно е значајна основната хипотеза на истражувањето.
- 3) За реализација на целите на истражувањето и проверка на хипотезата применет е широк спектар на методи за истражување, што укажува на солидна методолошка подготвеност на кандидатот. Овој аспект придонесува кон значајната вредност на сознанијата до кои дошол кандидатот.
- 4) Систематиката на дисертацијата се карактеризира со висок степен на научна прегледност, а направена и конзистентна структура на содржината, во чии рамки посебно е значајна анализата на големиот број библиографски единици, како и начинот на цитирање на референците.
- 5) Во текот на изработката, кандидатот ги имаше предвид предлозите и сугестиите на Комисијата, што беше во функција на подобрување на квалитетот на содржината на дисертацијата.

* * *

Имајќи ги предвид изнесените констатации, Комисијата со задоволство едногласно му предлага на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје да ја прифати како успешна докторската дисертација под наслов „Улогата на римската во развојот на современата правна реторика“, од кандидатот м-р Јован Андоновски, како и да овозможи јавна одбрана на дисертацијата.

КОМИСИЈА:

- 1. Проф. д-р Мирјана Поленак –
Аќимовска с.р.**
- 2. Проф. д-р Владо Бучковски с.р.**
- 3. Проф. д-р Гоце Наумовски с.р.**
- 4. Проф. д-р Весна Димовска с.р.**
- 5. Доц. д-р Даниела Блажевска с.р.**

РЕЦЕНЗИЈА
НА УЧЕБНИКОТ „БРУКСИЗАМ И ОКЛУЗАЛНИ ПРАФУНКЦИИ
- општ дел” од авторот БИЛЈАНА КАПУШЕВСКА

(заеднички дел од рецензијата)

Назив на учебникот	БРУКСИЗАМ И ОКЛУЗАЛНИ ПРАФУНКЦИИ - општ дел -
Назив на предметната програма	Содржините се наменети како основна литература за изборниот предмет бруксизам и окузални парафункции, наменет за студентите на Факултетот по дентална медицина кои ја слушаат наставата за втор циклус студии во I семестар по стоматологија при Стоматолошкиот факултет во Скопје.
Назив на студиската програма	За студиската програма на студентите на Факултетот по дентална медицина, втор циклус студии по стоматологија при Стоматолошкиот факултет во Скопје.
Фонд на часови настава и ЕКТС	Фондот на часови по предметот бруксизам и оклузални парафункции изнесува 20 (15+5), 2 ЕКТС, на Катедрата за стоматолошка протетика.
Име и презиме на авторот	Билјана Капушевска
Усогласеност со наставата	Содржината на учебникот кореспондира со наставната програма за студентите од студиските програми за студентите од дентална медицина, втор циклус студии при Стоматолошкиот факултет.
Време и акт на изборот на рецензентите	На 18 редовна седница на Наставно-научниот совет одржана на 8. 10.2014, со Одлука бр.07-1785/2 се одредени рецензенти за учебникот „Бруксизам и оклузални парафункции - општ дел” од проф.д-р Љубен Гутувчевски, проф.д-р Ефтим Мирчев и проф.д-р Јадранка Бундевска.
Дали се работи за прво издание или не	Прво
Општи податоци за учебникот	Учебникот „Бруксизам и оклузални парафункции - општ дел” се состои од 7 поглавја со методски единици наменети за студентите од дентална медицина, втор циклус студии при Стоматолошкиот факултет. Целата материја е обработена и изложена на вкупно 146 страници А4-формат. Содржината на учебникот е напишана на осмислен начин, надополнета со прецизни, јасни, графички и шематски прикази и многу илустрации.

Рецензенти,
Проф.д-р Лубен Гугувчевски с.р.
Проф.д-р Ефтим Мирчев с.р.
Проф.д-р Јадранка Бундевска с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА УЧЕБНИКОТ „БРУКСИЗАМ И ОКЛУЗАЛНИ ПРАФУНКЦИИ
- општ дел” од авторот БИЛЈАНА КАПУШЕВСКА

(посебен дел од рецензијата од проф.д-р Љубен Гугувчевски)

Краток опис на содржината	Содржината на учебникот е систематизирана во 7 поглавја: Поглавје 1. Функционална оклузија Поглавје 2. Бруксизам – дефиниција, поделба и клинички дијагностички мерки Поглавје 3. Етиологија на бруксизмот Поглавје 4. Компликации на бруксизмот и оклузалните парафункции Поглавје 5. Диференцијална дијагноза на бруксизам и оклузални парафункции Поглавје 6. Дијагноза на бруксизам со електромиографија и полисомнографија Поглавје 7. Психолошки третман на пациенти со бруксизам и оклузални парафункции. Содржината проследена во сите поглавја, а напишана на македонски јазик, е распределена по логичен редослед кој го прави овој учебник едноставен, јасен и разбирлив за студентите. Секоја методска единица поставена во соодветно поглавје е прегледна и јасна. Учебникот е збогатен со шеми, слики и цртежи со што наставната материја станува лесна и разбирлива за секој студент.
Оцена на учебникот за усогласеност со предметната програма	Содржината на учебникот е во корелација со предметната програма за студентите од дентална медицина, втор циклус студии при Стоматолошкиот факултет во Скопје.
Оцена на учебникот	Предвидените методските единици на соодветниот предмет, а проследени во дадените поглавја на учебникот се напишани на осмислен начин, надополнети со прецизни, јасни, шематски прикази и илустрации што ја дообјаснува обработената материја. Сублимираното, стручно и разбирливо презентирање на методските единици, кои се богато илустрирани, го прави материјалот лесно достапен за студентот, со можност за полесно совладување на материјата. Од аспект на горенаведеното, општата педагошка оцена за овој учебник е дека напдно соодветствува за едукација на студентите од сите посочени студиски програми за постдипломска настава.

Категоризација	Учебник.
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување на трудот	Ракописот содржи материјал кој по обемот и содржината во целост одговара на наставната програма по предметот бруксизам и оклузални парафункции – општ дел, наменет за студентите на Факултетот по дентална медицина кои ја слушаат наставата за втор циклус студии по стоматологија во I семестар при Стоматолошкиот факултет во Скопје. Адаптираноста на стилот на пишување со јасност и прецизност, како и надополнувањето со бројни илустрации и шеми го прават овој учебник соодветен и лесен за совладување. Заради сето ова, чест и задоволство е да се биде рецензент на ваков учебник, кој ќе им овозможи на студентите и на сите оние на кои им претставува поле на интерес, нов поглед и полесен и интересен начин на изучување на главните постулати на бруксизмот и оклузалните парафункции. Од сето горенаведено, мојот заклучок е дека овој учебник заслужува да биде позитивно рецензиран и затоа предлагам да биде објавен и отпечатен како учебник по предметот бруксизам и оклузални парафункции на Стоматолошкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, од авторот проф. д-р Билјана Капушевска.
Предлози за потребни корекции	Нема.

Рецензент

Проф.др Љубен Гутувчевски с.р.

**РЕЦЕНЗИЈА НА
НА УЧЕБНИКОТ „БРУКСИЗАМ И ОКЛУЗАЛНИ ПРАФУНКЦИИ
- општ дел” од авторот БИЛЈАНА КАПУШЕВСКА**

(посебен дел од рецензијата од проф.д-р Ефтим Мирчев)

Краток опис на содржината	Учебникот „Бруксизам и оклузални парафункции - општ дел“ напишан на македонски јазик, но во согласност со речникот за протетички термини. Методските единици се прегледно, јасно и изложени на јазик наменет за студентите од втор циклус студии. Секоја методска единица, покрај текстуалната содржина, е збогатена со илустрации и соодветни шеми, Содржината на учебникот е следна: Поглавје 1. Функционална оклузија Поглавје 2. Бруксизам – дефиниција, поделба и клинички дијагностички мерки Поглавје 3. Етиологија на бруксизмот Поглавје 4. Компликации на бруксизмот и оклузалните парафункции Поглавје 5. Диференцијална дијагноза на бруксизам и оклузални парафункции Поглавје 6. Дијагноза на бруксизам со електромиографија и полисомнографија Поглавје 7. Психолошки третман на пациенти со бруксизам и оклузални парафункции.
Оцена на учебникот за усогласеност со предметната програма	Содржината на учебникот е во согласност со часовите за студентите од студиските програми за студентите од дентална медицина за втор циклус на студии при Стоматолошкиот факултет.
Оцена на учебникот	Поаѓајќи од горенаведениот краток опис на содржината, учебникот може да се оцени дека се сврстува во учебник кој е напишан темелно и осмислено, и е надополнет со прецизни, јасни, шематски прикази и илустрации што ја дообјаснуваат обработената материја. Имајќи ги предвид сите наведени карактеристики на учебникот, кој е со специјалност за осознавање на основните принципи за бруксизмот од аспект на неговата етиологија, дијагноза и терапија, тој се сврстува во материја која е интересна и потребна не само за студентите за кои е наменет туку и за сите стоматолози. Овој учебник наплно кореспондира со наставната содржина предвидена за едукација на

	предвидените студенти.
Категоризација	Учебник.
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување на трудот	Ракописот содржи материјал кој по обемот и содржината во целост одговара на наставната програма по предметот бруксизам и оклузални парафункции – општ дел, наменет за студентите на Факултетот по дентална медицина кои ја слушаат наставата за втор циклус студии по стоматологија во I семестар при Стоматолошкиот факултет во Скопје. Адаптираноста на стилот на пишување со јасност и прецизност, како и надополнувањето со бројни илустрации и шеми го прават овој учебник соодветен и лесен за совладување. Заради сето ова, чест и задоволство е да се биде рецензент на ваков учебник, кој ќе им овозможи на студентите и на сите оние на кои им претставува поле на интерес, нов поглед и полесен и интересен начин на изучување на главните постулати на бруксизмот и оклузалните парафункции. Од сето горенаведено, мојот заклучок е дека овој учебник заслужува да биде позитивно рецензиран и затоа предлагам да биде објавен и отпечатен како учебник по предметот бруксизам и оклузални парафункции на Стоматолошкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, од авторот проф. д-р Билјана Капушевска.
Предлози за потребни корекции	Нема.

Рецензент

Проф.д-р Ефтим Мирчев с.р.

**РЕЦЕНЗИЈА НА
НА УЧЕБНИКОТ „БРУКСИЗАМ И ОКЛУЗАЛНИ ПРАФУНКЦИИ
- општ дел” од авторот БИЛЈАНА КАПУШЕВСКА**

(посебен дел од рецензијата од проф.д-р Јадранка Бундевска)

Краток опис на содржината	Содржината на учебникот е напишана на македонски јазик. Целокупното градиво е распределено по логичен редослед кој го прави едноставен и достапен до студентите. Секоја наставна единица е прегледно изложена и јасно и прецизно поставена. Секое поглавје од учебникот е збогатено со шеми, илустрации и цртежи, со што наставната материја станува лесна и разбирлива за секој студент. Овој најнов и современ приод во обработката на тематските содржини го олеснува совладувањето на материјата предвидена со наставната програма. Содржината на учебникот е следна: Поглавје 1. Функционална оклузија Поглавје 2. Бруксизам – дефиниција, поделба и клинички дијагностички мерки Поглавје 3. Етиологија на бруксизмот Поглавје 4. Компликации на бруксизмот и оклузалните парафункции Поглавје 5. Диференцијална дијагноза на бруксизам и оклузални парафункции Поглавје 6. Дијагноза на бруксизам со електромиографија и полисомнографија Поглавје 7. Психолошки третман на пациенти со бруксизам и оклузални парафункции.
Оцена на учебникот за усогласеност со предметната програма	Содржината на учебникот кореспондира со наставната програма за студентите од студиските програми за втор циклус студии по дентална медицина на Стоматолошкиот факултет во Скопје.
Оцена на учебникот	Методските единици се напишани на осмислен начин, надополнети со прецизни, јасни, шематски прикази и илустрации што ја дообјаснуваат обработената материја. Сублимираното, стручно и разбирливо презентирање на наставните единици, кои се богато илустрирани, го прави материјалот лесно достапен за студентот, со можност за полесно совладување на материјата. Заради сето ова, општата педагошка оцена за овој учебник е дека наплно соодветствува за едукација на студентите од сите посочени студиски програми за постдипломска настава.

Категоризација	Учебник.
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување на трудот	Ракописот содржи материјал кој по обемот и содржината во целост одговара на наставната програма по предметот бруксизам и оклузални парафункции – општ дел, наменет за студентите на Факултетот по дентална медицина кои ја слушаат наставата за втор циклус студии по стоматологија во I семестар при Стоматолошкиот факултет во Скопје. Адаптираноста на стилот на пишување со јасност и прецизност, како и надополнувањето со бројни илустрации и шеми го прават овој учебник соодветен и лесен за совладување. Заради сето ова, чест и задоволство е да се биде рецензент на ваков учебник, кој ќе им овозможи на студентите и на сите оние на кои им претставува поле на интерес, нов поглед и полесен и интересен начин на изучување на главните постулати на бруксизмот и оклузалните парафункции. Од сето горенаведено, мојот заклучок е дека овој учебник заслужува да биде позитивно рецензиран и затоа предлагам да биде објавен и отпечатен како учебник по предметот бруксизам и оклузални парафункции на Стоматолошкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, од авторот проф. д-р Билјана Капушевска.
Предлози за потребни корекции	Нема.

Рецензент

Проф.д-р Јадранка Бундевска с.р.

ПРЕГЛЕД

На теми за изработка на магистерски труд прифатени од
Наставно-нучниот совет на Стоматолошки факултет во Скопје
на седницата одржана на 21. 11. 2014 година

Кандидат	Тема	Ментор
Д-р Маја Ивановска	Наслов на прифатени теми на македонски јазик: Ефикасност на антисептиците во деконтаминација на четките за заби.	Проф. д-р Снежана Пешевска
	Наслов на прифатени теми на англиски јазик: Evaluation of effectiveness of antiseptics for decontamination of toothbrushes.	
Д-р Симона Тошевска	Наслов на прифатени теми на македонски јазик: Промени на пародонтот кај лица заболени од хроничен автоимун Хашимотов тиреоидитис.	Проф. д-р Маја Пандилова
	Наслов на прифатени теми на англиски јазик: Periodontal changes in patients with chronic autoimmune Hashimoto thyroiditis.	
Д-р Марија Ивановска - Стојаноска	Наслов на прифатени теми на македонски јазик: Компаративна евалуација на ефектите од примена на мануелна и ултразвучна инструментација: студија in vitro .	Проф. д-р Мирјана Поповска Коментор: Проф. д-р Цена Димова
	Наслов на прифатени теми на англиски јазик: Comparative evaluation of the effects of manual and ultrasonic instrumentation on root surfaces in vitro study.	
Д-р Исни Реџеми	Наслов на прифатени теми на македонски јазик: Прецизност на методите за одредување на работната должина во ендодонцијата.	Проф. д-р Лидија Поповска
	Наслов на прифатени теми на англиски јазик: Accuracy of Different Methodis of Working Length Determination in Endodontics.	
Д-р Оливера Терзиева	Наслов на прифатени теми на македонски јазик: Третман на жаречкиот орален синдром со топикална употреба на клоназепам.	Проф. д-р Ќиро Ивановски
	Наслов на прифатени теми на англиски јазик: Treatment of burning mouth syndrome with local usement of clonazepam.	

СПИСОК

НА ПРИФАТЕНИ ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

ТЕМИТЕ СЕ ПРИФАТЕНИ ОД НАСТАВНО-НАУЧНИОТ СОВЕТ НА
СТОМАТОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ - СКОПЈЕ НА 19 РЕДОВНА СЕДНИЦА ОДРЖАНА НА
21.11.2014 ГОДИНА

Кандидат: д-р ВЕСНА ТРПЕВСКА

Наслов на прифатената тема за изработка на докторска дисертација на македонски јазик: ДИГИТАЛНА ЕВАЛУАЦИЈА СО T –СКЕН ИИИ СИСТЕМ ПРИ ОКЛУЗИЈА И АРТИКУЛАЦИЈА КАЈ ИСПИТАНИЦИ СО ОРТОДОНТСКИ МАЛОКЛУЗИИ

Наслов на прифатената тема за изработка на докторска дисертација на англиски јазик: DIGITAL EVALUATION WITH T-SKAN SYSTEM OCCLUSION AND ARTIKULATION IN PATIENTS WITH ORTHODONTIC MALOCCLUSIONS

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ЗА НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ: *МЕТОДОЛОГИЈА НА РОДОВИ ИСТРАЖУВАЊА, ФЕМИНИСТИЧКА ЕПИСТЕМОЛОГИЈА, ИСТОРИЈА НА РОДОТ И ПОЛОТ, РОДОТ И РЕЛИГИЈАТА, СТРАТЕГИИ ЗА РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ*, НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на одредбите од Законот за високото образование, Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Правилникот за условите, критериумите, постапката и начинот за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата IX редовна седница одржана на 19. IX 2014 год., во врска со конкурсот распишан на 3.VII 2014 година за избор на еден наставник во сите наставно-научни звања за научните области (дисциплини): *феминистичка епистемологија, историја на родот и полот, родот и религијата и стратегиите за родова рамноправност*, донесе Одлука за формирање на Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Слободанка Марковска, проф. д-р Владимир Давчев и проф. д-р Денко Скаловски. Рецензентската комисија, по увидот во доставениот материјал, до Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје има чест да го поднесе следниов

ИЗВЕШТАЈ

На конкурсот објавен во дневниот весник „Нова Македонија“ на 3.VII 2014 година и во дневниот весник „Коха“ на 3.VII 2014 година, за избор на еден наставник во сите наставно-научни звања за научните области (дисциплини): *епистемологија, историја на родот и полот, родот и религијата и стратегиите за родова рамноправност*, се пријави само кандидатот д-р Боби Бадаревски.

1. Биографски податоци

Кандидатот д-р Боби Бадаревски е роден на 9.IX 1967 год. во Скопје каде што го завршил основното и средното образование. Во 1997 година ги завршил студиите на Институтот за филозофија на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ и дипломирал со просечен успех 9,14, со трудот „Концептуализмот како парадигма на модерната и постмодерната уметност“.

По дипломирањето, кандидатот д-р Бадаревски почнува да објавува трудови во периодиката од областа на уметноста и филозофијата со посебен акцент на постмодерната. Подоцнежниот интелектуален интерес го насочува кон теоријата и практиката на човековите права и родовата еднаквост и почнува соработка со бројни институции и организации кои работат на оваа проблематика. Автор е на повеќе од 30 трудови публикувани во периодиката или објавени како монографии и учесник е во редица научноистражувачки проекти од разни општествени области во кои се зафаќаат родовите прашања.

Во 2008 година магистрирал на Институтот за општествени и хуманистички науки „Евро-Балкан“, на тема „Феминистичката епистемологија и родовата анализа“.

Просечниот успех на д-р Бадаревски на II циклус студии изнесува 10,00. Централното прашање во магистерскиот труд на Бадаревски е насочено кон поврзаноста на феминистичката епистемологија и родовата анализа како практики на испитување од кои се очекува да дадат резултати во постигнување на родовата еднаквост, посебно, во елиминација на потчинувањето и дискриминацијата на жените. Оригиналниот придонес на овој труд се состои во тоа што тој нуди предуслови за трансформација на релациите на феминистичката епистемологија и родовата анализа како комплементарни истражувачко-нормативни практики.

Докторира во 2014 на Универзитетот „Евро Балкан“, одбранувајќи ја докторската дисертација под наслов „Компјутационализмот и феминистичко-родовата теорија на умот“.

Докторската дисертација на д-р Бадаревски претставува оригинален научен труд во кој се опфатени теми кои досега не биле истражувани во нашата научна средина. Мошне студивно, со една продлабочена анализа, авторот ги поврзува истражувањата во филозофијата на умот и родовите студии. Главната тема на овој труд произлегува од проблемите на современата филозофија на умот. Прашањата кои се поставуваат во врска со компјутациската теорија на умот, а особено, оние што се однесуваат на симболската структурираност и семантичките прашања, се централни во дисертацијата. Главната хипотеза дека структурираноста на симболите и семантиката имаат есенцијална улога во објаснувањето во психологијата се надополнува со две комплементарни хипотези: дека теоријата за структурираноста на симболите и семантиката не само што е компатибилна со психолошките објаснувања во современата психологија, посебно на компјутациската теорија на умот, туку им е и нужно потребна и втората хипотеза која треба да се потврди од оправданоста на главната хипотеза дека феминистичко-родовата теорија е компатибилна со објаснувањето во филозофијата на умот и когнитивната наука.

Работното искуство д-р Бадаревски го стекнува во Институтот за општествени и хуманистички науки „Евро-Балкан“, каде што бил вработен (2008-2009,) и во здружението на граѓани „Акција Здруженска“ како раководител на програма (2009-2011). Од декември 2011 година работи на Филозофскиот факултет во Скопје како помлад асистент на Институтот за родови студии.

2. Наставно-образовна дејност

Во периодот од летниот семестар на учебната 2011/2012 заклучно со зимскиот семестар на учебната 2014/15 година, во рамките на својот ангажман како помлад асистент на Институтот за родови студии, д-р Боби Бадаревски со голема посветеност и професионална одговорност изведувал вежби по повеќе задолжителни и изборни предмети: *вовед во родови студии, историја на родови и полоти во 19 век, стравите за родова рамноправност, родова рамноправност во социјална работа и политика, родовите студии и мирот, жениите во еврејството, христијанството и исламот, сфаќањето на жениите во источните религии, антропологија, методологија на родови истражувања, науката технологијата и родови, родови и филозофијата.*

Неговата добра комуникација со студентите, внесувањето на иновативни наставни методи и понудените пакети едукативни материјали за наставата на вежбите, беа високо оценети во евалуацијата на студентите спроведена во учебната 2012/2013 година.

Покрај тоа, Бадаревски учествувал во подготовката на нов предмет во студиска програма- *СС706 семејните односи и развојот на сексуалниот идентитет* (2+2) и има позитивна рецензија за учебник по феминистичка епистемологија.

Впечатлива е активността на д-р Бадаревски во учеството на повеќе школи и работилници посветени на родовата проблематика. Во организација на Институтот „Евро Балкан“, во периодот 2003 -2008 година бил предавач во обуките: *Школа за род и политикика, Серија најпредни обуки од областа на родовите односи и човековите права за организациите што работат во областа на борбата против трговија со луѓе и Вовед во основите на родовите и феминистичките студии*. Во организација на здружението „Акција Здруженска“, во 2004, 2012 година бил предавач во обуката *Методологија на родови истражувања*, во 2010 предавал на обуката *Школа за млади политичари* во организација на Форум - Центар за истражување и во 2014 држел предавање во обуката во рамките на проектот *Ромки лидерки*, во организација на Здружение на граѓанки „Даја“ од Куманово

Во согласност со членовите 10 и 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, може да се констатира дека кандидатот д-р Бадаревски остварил 69, 7 од наставно-образовната дејност поени и со тоа повеќекратно го надминал минималниот број на поени (20) потребни по овој основ за избор во звањето доцент.

3. Научноистражувачка дејност

а) Учество во научно-истражувачки проекти

Кандидатот д-р Бадаревски учествувал во шест научноистражувачки проекти, два меѓународни и четири национални проекти, при што бил раководител на еден меѓународен и на два национални проекта.

Во 2004 година бил координатор на националните проекти „Родовата перспектива на трговијата со луѓе“, и „Изготвување на национална стратегија за трговија со луѓе“ (2007), спроведени од „Институт Евро Балкан“. Во периодот 2008-2009 го координирал меѓународниот истражувачки проект: „GEMIC“ - Пол, миграција и интеркултурна интеракција во Медитеранот и Југоисточна Европа“.

Учествувал во реализацијата на националните проекти: „Развој и поддршка на иницијативите на активистките од локалните заедници“ (2006), инициран од „Акција Здруженска“, „Вклучување на родова анализа во креирање на политиките на социјална инклузија“ (2010), „Акција Здруженска“, CIVICA Mobilitas, Швајцарска агенција за развој и соработка, и бил член на истражувачкиот тим во меѓународниот проект „Registration of the actual situation of human trafficking“, Human Rights Defence Centre, Ariadne Network.

б) Објавени научни трудови

Како автор или коавтор, кандидатот д-р Бадаревски има публикувано 8 монографии, 6 труда објавени како делови од монографии, 7 труда со оригинални научни резултати, објавени во научни и стручни списанија, и 5 труда со оригинални научни резултати, објавени во референтни научни и стручни списанија со меѓународен уредувачки одбор (види образец, анекс 2).

в) Монографии

Во овој извештај посебно ги издвојуваме петте монографии на Бадаревски со зедничкиот наслов *Родовата еднаквост и локалната самоуправа* (објавени 2007 година во издание на Акција Здруженска), кои го третираат прашањето на локалната самоуправа и родовите прашања во пет града во Р. Македонија (Битола, Велес, Дебар, Куманово,

Св.Николе). Врз основа на оригинално подготвена методологија за потребите на истражувањата и анализите дадени се препораки кон општинските власти за начините на интеграција на родовата перспектива во општинското работење. Многу од препораките денес се дел од општинските статuti.

Двете монографии, Badarevski, B., Savovska M. and Dimitrievski V. 2012. *Assessment of gender related issues and their connection to the risk of HIV/AIDS and the barriers conditioning the equal access to adequate HIV/AIDS prevention and treatment services*. Skopje: HOPS - healthy options project и Badarevski, B., and Dekov V. 2012. *Guide for Integration of the gender perspective In the national HIV/AIDS response of R. Macedonia*. Skopje: HOPS - healthy options project, каде што Бадаревски се јавува како коавтор, претставуваат пионерски чекори во Р. Македонија од областа на заштитата од трансмисија на ХИВ од родова перспектива. Во анализата се испитуваат релациите на поврзаноста на ХИВ/СИДА со родовите прашања и родовите бариери во пристапноста до сервисите од ова подрачје. Водичот претставува дел од националниот одговор на Р.Македонија за справување со сидата.

Во монографијата: Бадаревски, Б, и Савовска М., 2009. *Мониторинг на примената на Законот за еднакви можности на жените и мажите во рамките на локалната самоуправа во Република Македонија*. Скопје: Здружение на граѓани „Акција Здруженска“, се презентирани сознанијата од првиот мониторинг на примената на Законот за еднакви можности на жените и мажите (2006), кој ја имаше својата општествена оправданост да послужи како водич во креирањето на локалните политики за родова еднаквост.

g) Текстови како дел од монографии

Во текстовите објавени како делови во монографии, анализата на Бадаревски е главно фокусирана врз родовите прашања. Во трудот “The impact of women’s civil society organisations on budgetary policies in the Republic of Macedonia: Gender budgeting.” Во *Theme: Perception of Civil Society Impact and Environment*. Edited by Daniela Stojanova. 2010, Skopje: Macedonian Centre for international Cooperation, од историска перспектива, се испитува влијанието на женските организации врз официјалните секторски политики, со фокус на буџетските политики на Р. Македонија. Авторот преку низа документирани ставови ја афирмира тезата за успешното влијание на женските организации во креирањето на јавните политики во Р. Македонија.

Коавторскиот текст: Бадаревски Б, Ивановска, М., 2002. „Мултикултурализмот разгледуван како истражувачка стратегија на родовите прашања во Р. Македонија.“ Во *Истражувања од областа на родовите студии*. Ур. Катерина Колозова. Скопје: Евро Балкан Пресс, претставува оригинален научен труд во кој се предлага мултикултурализмот, и како анализа и како политика да стане истражувачка платформа за родовите прашања во Р. Македонија. Во поткрепа на таквата теза, дадени се онтолошки, епистемолошки и политички аргументи. Врз основа на понудените аргументи, се развива и една нова теорија на мултикултурализмот која одговара на состојбите во Р. Македонија.

Интеграцијата на родовата перспектива во изведување на наставата во основните и средните училишта е главната тема во текстот на Бадаревски под наслов: „Анализа и следење на наставата од родова перспектива“, во: *Подигање на свеста во врска со родовите прашања во средните училишта во Република Македонија: искуства и препораки*. Ур. Душица Димитриовска Гајдовска. 2004, Скопје: Евро Балкан Пресс. По извршената анализа, авторот предлага посебни практики на анализа и следење на

наставата со кои ќе се постигнат подобри резултати во пренесувањето и усвојувањето на наставните содржини доколку се имаат предвид родовите констелации.

Во останатите два труда објавени како делови во монографии, авторот ги истражува родовата перспектива на трговијата со луѓе и кодот на родовите улоги во медиумскиот контекст.

ѓ) *Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научни/стручни списанија*

Во поднесокот за избор, д-р Бадаревски пријавил 7 труда со оригинални научни резултати, објавени во научни/стручни списанија, од кои повеќето се посветени на теми од современата уметност.

Трудот „Во потрага по сопствениот крај: Постмодернизот и социјалните движења“, објавен во *Млад Борец* 1989, е еден од првите текстови во Р. Македонија во кој се испитува концептот на постмодерната и социјалните движења. Во него се истражуваат насоките на општествата по падот на големите нарации како метаприказни опишани од Лиотар.

Три труда се посветени на концептуалната уметност. Во првиот, „Концептуалната уметност како излезен пункт на теоријата“, *Марина*, бр.2.1994 година, д-р Бадаревски ја анализира теоретската основа на концептуалната уметност пласирајќи ја тезата дека за разлика од објект-ориентираните уметнички практики, за концептуалната уметност теоријата е нејзин интегрален дел, а не само нејзина рефлексija. Расправата продолжува во трудот „Концептуализмот како парадигма на модерната и постмодерната уметност“, *Културен живот* 43 (2)1998, каде што авторот го изложува ставот дека концептуализмот не треба да се сфати само како еден правец во модерната уметност, туку дека тој претставува основа и на модерната и на постмодерната уметност. Во оваа низа се вклопува и трудот „За концептуализмот.“ *Lettre Internationale* 4 (15). 1999.

ж) *Трудови со оригинални научни резултати, објавени во референтни научни/стручни списанија со меѓународен уредувачки одбор.*

Кандидатот д-р Бадаревски пријавил пет труда со оригинални научни резултати, објавени во референтни научни/стручни списанија со меѓународен уредувачки одбор.

- Бадаревски, Боби. 2002. “Наука, геј ген, човекови права.” *Идентитети: списание за политика, род и култура** (3).

Во овој труд, Бадаревски ги испитува стратегиите на промоција и рецепција на барањето за ЛГБТ заедницата за признавањето на не-хетеронормативните стилови на живеење како човекови права. Анализата во текстот е спроведена преку компаративна анализа на научните и политичките аргументи за поддршка на таквите барања. Се покажува дека науката има пресудно значење во оправдувањата на барањата за поголеми политички и социјални права на недоминантните социјални групи во општеството.

- Бадаревски, Боби. 2004. “Аналитичко/Континентално и Деридаовско.” *Идентитети : списание за политика, род и култура** (7).

Станува збор за труд во кој се испитува односот на деконструкцијата и воопшто деридајанската филозофија кон аналитичката филозофија. Според д-р Бадаревски,

Дерида преку низа теоретски гестови, но и експлицитни изјави потврдува дека неговата филозофија има одредена непросирност за аналитичката филофија што доведува до неможност за еден проширен филозофски дијалог.

- Badarevski, Bobi. 2006. "Critical Disourse Analysis of The Trafficking In Women Bo Print Media In Macedonia: A gender Perspective." Bo *Stereotyping: Representation of women In print media Bo South East Europe*. Edited by Nirman M. Bamburać, Tarik Jusić, and Ada Isanović. Sarajevo: Mediacentar.

Трудот претставува оригинален обид на поврзување на методот на критичката анализа на дискурсот и феноменот на трговијата со луѓе. Во него се анализираат дискурзивно семиотичките феномени на трговијата со луѓе и како појава и како дискурзивен феномен. Текстот претставува дел од збирката текстови од автори/ки во Југоисточна Европа посветена на претставувањето на жените во медиумскиот простор.

- Бадаревски, Боби. 2006. "Мултикултура, мултикултурализам, феминизам." *Идентитет : списание за џолиџика, род и кулџура** 5 (2).

Во овој текст, авторот продолжува со испитување и тестирање на тезата за мултикултурализмот како истражувачка рамка на родовите прашања. На примерот на анализата на некои појави во дебарско - реканскиот крај (малолетнички бракови) се истакнува важноста на оваа анализа бидејќи со неа се откриваат низа прекршувања на човековите права под превезот на одбраната на културниот идентитет на заедниците.

- Бадаревски, Боби. 2012. „Намалување на дигиталниот јаз на пазарот на трудот: за повеќе е-инклузивни работни места." *Ревија за социјална џолиџика* 4 (9).¹

Во трудот се идентификуваат родовите релации во некои од клучните стратешки документи од областа на ИКТ во Република Македонија и Европската унија, и од родова перспектива се испитуваат можностите и претпоставките на концептот на „е-вклучување” за поголемо учество на жените на пазарот на трудот, посебно во ИКТ-секторот.

Од досегашната активност на Боби Бадаревски, без оглед дали тој се јавува како автор на трудови, како истражувач или како активен учесник во пренесување на знаења (едукатор), е сосем јасно дека станува збор за суверен познавач на родовата проблематика и човековите права. Темите на кои Бадаревски се фокусира главно кореспондираат со епистемологијата на родот и методологијата на родовите истражувања, кои тој на разбирлив и јасен начин ги промислува и ги актуализира, правејќи ги достапни и податливи за читање не само за врвните познавачи на оваа проблематика, туку и за оние кои допрва се среќаваат со неа. Имајќи ги предвид неговото учество во домашни и меѓународни проекти со родов предзнак, како и неговата експертиза на стратегиите за родовата рамноправност отелотворени во меѓународните и домашните правни документи, родовите политики и нивната имплементација во општествениот живот, можеме да констатираме дека д-р Бадаревски е профилиран како искусен и темелен истражувач.

Во согласност со членовите 10 и 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, кандидатот д-р Бадаревски од научноистражувачката дејност остварил 171,2 поени и со тоа повеќекратно го надминал минималниот број на поени (20) потребни по овој основ за избор во звањето доцент.

¹ Ревија за социјална политика - списание со меѓународен уредувачки одбор со импакт-фактор

4.Стручно-апликативна дејност

Кандидатот д-р Бадаревски се јавува како коавтор на речникот: Бадаревски, Б.,Ивановска., М, *Водич во феминистичката и родовата терминологија*. второ издание. Скопје: Здружение за унапредување на родовата еднаквост „Акција Здруженска“.

Во рамките на експертски активности и дејности од поширок интерес, Бадаревски е автор на два публикувани извештаја, една евалуација и пет аналитички осврти од повеќе области:

- Бадаревски, Bobi. 2008. *GeMIC Policy Analysis - The Case of the Former Yugoslav Republic of Macedonia: Ge.M.IC WP3 report*. Skopje: Euro-Balkan Institute;
- Бадаревски, Боби. 2007. “National report.” Во *Combating Human Trafficking Problems and Prospects*. Edited by Human rights defence centre. Athens: ANT. N. Sakkoulas Publishers.
- Бадаревски, Боби, and Александар Кржаловски. 2008. *Надворешна оценка на акцискиот план за борба против трговија со деца во Република Македонија*; МЦМС, ОБСЕ. Евалуација,

Осумте аналитички осврти на Бадаревски што ги наведуваме се публикувани од здружението Акција Здруженска во периодот 2011-2012 година:

- *Родовата анализа во развојните концепции на социјалната инклузија*;
- *Воведување на родовата анализа во истражувањата за социјалната инклузија*;
- *Прашањето на Ошворениот метод на координација (ОМК) и родот во „Европската Платформа за борба против сиромаштијата и социјалната исклучување*;
- *Родовите прашања и инклузивноста во „Националната Стратегија за вклучување на Р. Македонија, 2011 – 2014*;
- *Стигматизацијата и социјалното исклучување во ХИВ/СИДА контекст: потреба од нови приоди?*.

Бадаревски се пројавил и како како преведувач од англиски јазик на три текста од современи автори во родовата теорија, кои се објавени на македонски јазик во три публикации:

- Judith Butler, “Introduction”, *Bodies that matter: on the discursive limits of sex*. New York: Routledge. 1993, 1-23 Во *Христотоматија на класични текстови од областа на родовата теорија* / уредник Катерина Колозова, Скопје : Евро-Балкан прес, 2003;
- Hartsock, N. "The Feminist Standpoint" in S. Harding and M. B. Hintikka eds., *Discovering Reality* (Holland; Boston; London: D. Riedel Publishing Company) 1983 pp.283-310 Во *Христотоматија на класични текстови од областа на родовата теорија* / уредник Катерина Колозова, Скопје : Евро-Балкан прес, 2003;
- Jo Doezeema, “Loose Women or Lost Women? The re-emergence of the myth of 'white slavery' in contemporary discourses of 'trafficking in women’”, *Gender Issues*, Vol. 18, no. 1, Winter 2000, pp. 23-50. Во Бадаревски, Боби., Каровска, Драгана., ed. 2004. *Родова перспектива на трговијата со луѓе*. Скопје: Евро Балкан.

Бадаревски е автор на 13 прикази на современи дела од областа на хуманистиката и родвата теорија, кои не биле преведени на македонски јазик. (види образец, анекс 2) и учествувал во подготовката на две национални програми, две национални стратегии и на една научна трибина:

- подготовка на национална програма: Програма за борба против трговија со луѓе 2010; Програма за намалување на сиромаштија и социјална исклученост 2010;

- подготовка на национална стратегија: Стратегија за намалување на сиромаштија и социјална исклученост 2010-2010; Стратегија за родова еднаквост 2013-2020;
- подготовка на национална програма: Акциски план за родова еднаквост 2013-20;
- 2013, подготовка на научна трибина: Трансформативната улога на родовите студии во македонското општество: состојби и предизвици, Институт за родови студии, ФЗФ, УКИМ.

Кандидатот д-р Бадаревски е координатор за ЕКТС на студиска програма за родови студии.

Наведените активности во доменот на стручно-апликативната дејност се израз на огромите заложби на д-р Бадаревски, неуморно и со голем ентузијазам да работи на споделување на своите знаења и искуства во поширокиот општествен контекст, давајќи конкретен придонес во вградувањето на родовата перспектива во главите текови на општественото живеење.

Во согласност со членовите 10 и 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, кандидатот д-р Бадаревски од стручно-апликативната дејност остварил 46,5 поени и со тоа двојно го надминал минималниот број на поени (20) потребни по овој основ за избор во звањето доцент.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на обемот и квалитетот на прикажаниот професионален ангажман, научната и стручната компетентност во областите за кои се бира, посветеноста и исполнителноста во реализацијата на работните обврски, како и конзистентноста во профилирањето на научниот, истражувачкиот и општествениот ангажман од областа на родовите студии и во согласност со член 10 и член 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Рецензентската комисија констатира дека д-р Боби Бадаревски остварил вкупно 287,4 поени со што не само што ги исполнил предвидените услови, туку и неколкупати го има надминато потребниот број поени (80) за избор во звањето доцент.

Оттука, Рецензентската комисија има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје да го избере д-р Боби Бадаревски во звањето доцент за научните области: *еџисџемолоџија, исџорија на родоџи и џолоџи, родоџи и релиџијаџи и сџраџеџи за родова рамноџравноџи*.

Рецензентска комисија

Проф. д-р Слободана Марковска, с.р.

Проф. д-р Владимир Давчев, с.р.

Проф. д-р Денко Скаловски, с.р.

АНЕКС 2

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Боби Кирил Бадаревски

(име, татково име и презиме)

Институција: Филозофски факултет - Институт за родови студии

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: методологија на родови истражувања, феминистичка епистемологија, историја на родот и полот, родот и религијата, стратегии за родова рамноправност

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Настава во школи и работилници	
1	Бадаревски, Боби. 2002-2008. <i>Предавач на обука: Школа за род и политика</i> . Скопје: Евро Балкан.	9

2	Бадаревски, Боби. 2003-2007. <i>Предавач: Серија најпредни обуки од областа на родовите односи и човековите права за организациите што работат во областа на борбата против трговија со луѓе</i> . Скопје: Евро Балкан.	6
3	Бадаревски, Боби. 2004, 2012. <i>Предавач на обука: Методологија на родови истражувања</i> . Скопје: Акција Здруженска.	3
5	Бадаревски, Боби. 2010. <i>Предавач на обука: Школа за млади политичари</i> . Скопје: Форум - Центар за истражување.	1,5
6	Бадаревски, Боби. 2010. <i>Предавач на обука: Вовед во феминизам за НВО</i> . Скопје: Евро Балкан.	1,5
7	Бадаревски, Боби, ed. 2004, 2006, 2007. <i>Предавач на обука: Вовед во основите на родовите и феминистичките студии</i> . Скопје: Евро Балкан.	1,5
8	Бадаревски, Боби. 2007. "Претставувањето на жените во медумскиот простор", предавање, Тетово, 2007.	1,5
9	Бадаревски, Боби. 2014. <i>Предавач на обука: Ромки лидерки</i> . Велес: Здружение на граѓанки „Даја“ - Куманово.	1,5
	Позитивно рецензиран универзитетски учебник	
1	Позитивна резензија на учебно помагало: „Феминистичка епистемологија“. Рецензенти: проф. д-р Сузана Симоновска и проф. д-р Владимир Давчев.	8
2	Одржување на вежби (лабораториски, клинички, аудиториски или изработка на семинарски труд)	
	2012 летен Родова рамноправност во социјалната работа и политика 2 0,9 Стратегии за родова рамноправност 2 0,9 Методологија на родовите истражувања 2 0,9 Статусот на жените во источните религии 1 0,045 Науката, технологијата и родот 2 0,9 Родот и филозофијата 2 0,9 Антропологија 1 0,045 Вовед во родови студии (Институт за филозофија) 1 0,045 2012 зимски Вовед во родови студии 2 0,9 Жената во еврејството, христијанството и исламот 2 0,9 Историја на родот и полот во 19 век 2 0,9	

	Антропологија	1	0,045	
	Родот и мирот	1	0,045	
	Родова рамноправност во социјалната работа и политика	2	0,9	
	Стратегии за родова рамноправност	2	0,9	
	Методологија на родовите истражувања	2	0,9	
	Науката, технологијата и родот	2	0,9	
	Родот и филозофијата	2	0,9	
	Антропологија	1	0,045	
	Родот и религијата	1	0,045	
	Статусот на жените во ист. религии	1	0,045	
		2013 зимски		
	Жената во еврејството, христијанството и исламот	2	0,9	
	Историја на родот и полот во 19 век	2	0,9	
	Антропологија	1	0,045	
	Родовите студии и мирот	1	0,045	
		2014 летен		
	Родова рамноправност во социјалната работа и политика	2	0,9	
	Методологија на родовите истражувања	2	0,9	
	Статусот на жените во источните религии	2	0,9	
	Науката, технологијата и родот	2	0,9	
	Родот и филозофијата	2	0,9	
	Науката, технологијата и родот	2	0,9	
	Родот и филозофијата	2	0,9	
	Вовед во родови студии	1	0,045	
				33
3	Подготовка на нов предмет: СС706И семејните односи и развојот на сексуалниот идентитет (2+2)			1
4	Консултации со студенти			0.02
5	Пакет материјали за одреден предмет			
6	P203	Стратегии за родова рамноправност		1
7	P101	Вовед во родови студии		1
	Вкупно			69,7

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Раководител на меѓународен научен проект	

1	Координатор на меѓународен научен проект 2008-2009 – Меѓународен истражувачки проект: GEMIC - Пол, миграција и интеркултурна интеракција во Медитеранот и Југоисточна Европа.	9
	Раководител на национални научни проекти	
1	Координатор на национален проект: „Родовата перспектива на трговијата со луѓе“, 2004, Институт „ЕвроБалкан“	6
2	Координатор на национален проект: „Изготвување на национална стратегија за трговија со луѓе“ – 2007, Институт „Евро Балкан“	6
	Учесник во национални научни проекти	
1	Учесник во проектот „Развој и поддршка на иницијативите на активистките од локалните заедници“ – 2006, „Акција Здруженска“	3
2	Учесник во проектот „Вклучување на родова анализа во креирање на политиките на социјална инклузија“, 2010, „Акција Здруженска“, CIVICA Mobilitas, Швајцарска агенција за развој и соработка	3
	Учесник во меѓународен научен проект	
1	Учесник во меѓународен научен проект: „Registration of the actual situation of human trafficking“, Human Rights Defence Centre, Ariadne Network.	5
	Монографии	
1	Badarevski, Bobi, and Vlatko Dekov. 2012. <i>Guide for Integration of the gender perspective In the national HIV/AIDS response of R. Macedonia</i> . Skopje: HOPS - Healthy options project.	6,4
2	Badarevski, Bobi, Marija Savovska, and Vanja Dimitrievski. 2012. <i>Assessment of gender related issues and their connection to the risk of HIV/AIDS and the barriers conditioning the equal access to adequate HIV/AIDS prevention and treatment services</i> . Skopje: HOPS - Healthy options project.	6,4
3	Бадаревски, Боби. 2007. <i>Родовата еднаквост и локалната самоуправа: општина Битола</i> . Скопје: Здружение на граѓани „Акција Здруженска“.	8
4	Бадаревски, Боби. 2007. <i>Родовата еднаквост и локалната самоуправа : општина Велес</i> . Скопје: Здружение на граѓани „Акција Здруженска“.	8
5	Бадаревски, Боби. 2007. <i>Родовата еднаквост и локалната самоуправа : општина Дебар</i> . Скопје: Здружение на граѓани „Акција Здруженска“.	8

6	Бадаревски, Боби. 2007. <i>Родоваџа егнаквостџ и локалнаџа самоуџрава : оџшџина Куманово</i> . Скопје: Здружение на граѓани „Акција Здруженска“.	8
7	Бадаревски, Боби. 2007. <i>Родоваџа егнаквостџ и локалнаџа самоуџрава : оџшџина Свеџи Николе</i> . Скопје: Здружение на граѓани „Акција Здруженска“.	8
8	Бадаревски, Боби, и Савовска Марија. 2009. <i>Монџџоринџ на џрименаџа на Законоџ за егнакви можностџ на жениџе и мажиџе во рамкиџе на локалнаџа самоуџрава во Република Македонија</i> . Скопје: Здружение на граѓани „Акција Здруженска“.	6.4
	Дел од монографија	
1	Бадаревски, Боби. 2010. “The impact of women’s civil society organisations on budgetary policies in the Republic of Macedonia: Gender budgeting.” Во <i>Theme: Perception of Civil Society Impact and Environment</i> . Edited by Daniela Stojanova. Skopje: Macedonian Centre for international Cooperation.	4
2	Бадаревски Боби, Ивановска, Марија. 2002. “Мултикултурализмот разгледуван како истражувачка стратегија на родовите прашања во Р. Македонија.” Во <i>Исџражувања од обласџа на родовиџе сџудии</i> . Ур. Катерина Колозова. Скопје: Евро Балкан пресс.	4
3	Бадаревски, Боби. 1999. “Другиот Лиотар: Естетиката на раниот Лиотар.” Во: <i>Дваесџ години од џубликувањето на Постмодерна сосџојба од Жан Франсоа Лиотар</i> . Ур. Жарко Трајаноски. Скопје: Филозофско друштво на Македонија.	4
4	Бадаревски, Боби. 2004. “Анализа и следење на наставата од родова перспектива.” Во: <i>Подџање на свесџа во врска со родовиџе џрашања во средниџе училишџа во Република Македонија: искусџва и џреџораки</i> . Ур. Душица Димитриовска Гајдовска. Скопје: Евро Балкан пресс.	4
5	Бадаревски, Боби. 2008. “Кодот на родовите улоги во медиумските текстови: моќниот мажи сексуализираната жена во регионалниот медиумски контекст.” Во: <i>Низ џерсџекџиваџа на женаџа</i> . Ур. Катерина Мојанчевска. Скопје: Мултимедија.	4
6	Бадаревски, Боби., Каровска, Драгана., ед. 2004. „Вовед“ <i>Родова џерсџекџива на џрџовијаџа со луѓе</i> . Скопје: Евро Балкан пресс.	4
	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручно списание	
1	Бадаревски, Боби. 1989. “Во потрага по сопствениот крај: Постмодернизот и социјалните движења.” <i>Млад борец</i> .	2

2	Бадаревски, Боби. 1994. “Концептуалната уметност како излезен пункт на теоријата.” <i>Мариџна</i> (2).	4
3	Бадаревски, Боби. 1998. „Дали Аристотел е Зомби?” <i>Културен живот</i> 43 (3).	4
4	Бадаревски, Боби. 1998. “Комуникација, симулација, хибридизација.” <i>Lettre Internationale</i> 3 (9)	4
5	Бадаревски, Боби. 1998. „Концептуализмот како парадигма на модерната и постмодерната уметност.” <i>Културен живот</i> 43 (2).	4
6	Бадаревски, Боби. 1999. „За концептуализмот.” <i>Lettre Internationale</i> 4 (15).	4
7.	Бадаревски, Боби. 2012. „Дали феминистичката епистемологија е социјална Епистемологија?” <i>Годишен зборник на Филозофскиот факултет</i> .	4
	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор	
1	Бадаревски, Боби. 2002. „Наука, геј ген, човекови права.” <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * (3).	6
2	Badarevski, Bobi. 2006. “Critical Disourse Analysis of The Trafficking In Women Bo Print Media In Macedonia: A gender Perspective.” Bo <i>Stereotyping: Representation of women In print media Bo South East Europe</i> . Edited by Nirman M. Bamburać, Tarik Jusić, and Ada Isanović. Sarajevo: Mediacentar.	6
3	Бадаревски, Боби. 2006. “Мултикултура, мултикултурализам, феминизам.” <i>Идентитети : списание за политика, род и култура</i> * 5 (2).	6
4	Бадаревски, Боби. 2004. “Аналитичко/Континентално и Деридаовско.” <i>Идентитети : списание за политика, род и култура</i> *	6
5	. Бадаревски, Боби. 2012. “Намалување на дигиталниот јаз на пазарот ан трудот: за повеќе е-инклузивни работни места.” <i>Ревиија за социјална политика</i> 4 (9). ²	6
	Вкупно	171,2

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред.	Назив на активноста:	Поени

² Ревиија за социјална политика - списание со меѓународен уредувачки одбор со импакт - фактор

број		
	Речник или стручна енциклопедија коавтор	
1	Бадаревски Боби, Ивановска, Марија. 2012. <i>Водич во феминистичката и родовата терминологија</i> , второ издание. Скопје: Здружение за унапредување на родовата еднаквост „Акција Здруженска“.	3
	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, проценка на капитал, систематизација, методологија	
1	Badarevski, Bobi. 2008. <i>GeMIS Policy Analysis - The Case of the Former Yugoslav Republic of Macedonia: Ge.M.IC WP3 report</i> . Skopje: Euro-Balkan Institute	1
2	Бадаревски, Боби, and Александар Кржаловски. 2008. <i>Надворешна оценка на на акцискиот план за борба против трговија со деца во Република Македонија</i> : МЦМС, ОБСЕ. евалуација.	1
3	Бадаревски, Боби. 2007. “National report.” <i>Bo Combating Human Trafficking Problems and Prospects</i> . Edited by Human rights defence centre. Athens: ANT. N. Sakkoulas Publishers.	1
4	Бадаревски Боби. 2012. <i>Родовата анализа во развојните концепции на социјалната инклузија</i> . Скопје: Здружение за унапредување на родовата еднаквост „Акција Здруженска“ аналитички осврт (policy paper)	1
5	Бадаревски Боби. 2011. <i>Воведување на родовата анализа во испражувањата за социјалната инклузија</i> Скопје: Здружение за унапредување на родовата еднаквост „Акција Здруженска“. аналитички осврт (policy paper)	1
6	Бадаревски Боби. 2011. <i>Прашањето на Ошворениот метод на координација (ОМК) и родот во Европската платформа за борба против сиромаштијата и социјалната исклучување</i> . Скопје: Здружение за унапредување на родовата еднаквост „Акција Здруженска“, аналитички осврт (policy paper)	1
7	Бадаревски Боби. 2011. <i>Родовите прашања и инклузивноста во Националната стратегија за вклучување на Р. Македонија, 2011 – 2014</i> , Скопје: Здружение за унапредување на родовата еднаквост „Акција Здруженска“, аналитички осврт (policy paper)	1
8	Бадаревски Боби. 2011. <i>Стигматизацијата и социјалното исклучување во ХИВ/СИДА контекст: употреба од нови приоди?</i> Скопје: Здружение за унапредување на родовата еднаквост „Акција Здруженска“, аналитички осврт (policy paper)	1
	Превод	
1	Judith Butler, “Introduction”, <i>Bodies that matter: on the discursive limits of sex</i> . New York: Routledge. 1993, 1-23 Во <i>Христотоматија на класични текстови од областа на родовата теорија</i> / уредник Катерина Колозова, Скопје : Евро-Балкан прес, 2003.	1

2	Hartsock, N. "The Feminist Standpoint" in S. Harding and M. B. Hintikka eds., <i>Discovering Reality</i> (Holland; Boston; London: D. Riedel Publishing Company) 1983 pp.283-310 Во <i>Христоматија на класични тековни од области на родовата теорија</i> / уредник Катерина Колозова, Скопје : Евро-Балкан прес, 2003.	1
3	Jo Doezeema, "Loose Women or Lost Women? The re-emergence of the myth of 'white slavery' in contemporary discourses of 'trafficking in women", <i>Gender Issues</i> , Vol. 18, no. 1, Winter 2000, pp. 23-50. Во Бадаревски, Боби., Каровска, Драгана., ed. 2004. Родова перспектива на трговијата со луѓе. Скопје: Евро Балкан прес.	0,5
Прикази		
1	Badarevski, Bobi. 2007. "Bonnie Mann: Women's Liberation and the Sublime, Feminism, Postmodernism, Environment, Oxford University Press, 2006." <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> *3. Приказ.	1
2	Бадаревски, Боби. 2001. "Towards Ethics: A pluralistic approach to moral theory by Lawrence M. Hinman, Harcourt brace, 1997." Приказ. <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * 1 (1). Приказ.	1
3	Бадаревски, Боби. 2002. "Sex and cognition, Doreen Kimura, MIT Press, 1999,." <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * 1 (2).	1
4	Бадаревски, Боби. 2003. "Perfectionism and contemporary feminist values, Kimberly Yarakko, Indiana University Press, 2003." Приказ. <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * 2 (1). Приказ.	1
5	Бадаревски, Боби. 2004. "Evolution, Gender, and Rape by Cheryl Brown Travis (Editor) MIT Press, 2003." Приказ. <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * 3 (1). Приказ.	1
6	Бадаревски, Боби. 2004. "Florence Tamagne History of Homosexuality Vo Europe, Europe between the Wars, Vol.,2004, Algora Publishing." Приказ. <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * 3 (1). Приказ.	1
7	Бадаревски, Боби. 2004. "Strip Show : Performances of Gender and Desire Gender Vo Performance Liepe-Levinson, Katherine, 2002, London, New York Taylor & Francis,." <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * 3 (1). Приказ.	1
8	Бадаревски, Боби. 2005. "Constructing Europe's Identity The External Dimension Edited by Lars-Erik Caderman Lynne Rienner Publishers, 2001." <i>Идентитети: списание за политика, род и култура</i> * 4	1

³ *Идентитети: списание за политика, род и култура – Списание со меѓународен уредувачки одбор

	Вкупно	46,5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	69,7
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	171,2
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	46,5
Вкупно	287,4

Членови на Комисијата

1. Проф. д-р Слободанка Марковска, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Владимир Давчев, член, с.р.
3. Проф. д-р Денко Скаловски, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „КООПЕРАТИВНИ КОМУНИКАЦИИ ПРЕКУ БЕЗЖИЧНИ РЕЛЕЈНИ КАНАЛИ“, ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р ЈОВАН СТОШИЌ, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ИНФОРМАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, донесена на седницата одржана на 22.10.2014 година, одредени сме за членови на Комисијата за оцена и одбрана на докторската дисертација на кандидатот м-р Јован Стошиќ, со наслов „Кооперативни комуникации преку безжични релејни канали“.

По извршениот преглед на докторската дисертација, до Наставно-научниот совет на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Општи податоци за докторската дисертација

Докторската дисертација со наслов „Кооперативни комуникации преку безжични релејни канали“ е изложена на 151 страница и осум глави со следниве наслови: (1) Вовед, (2) Капацитет на кооперативните релејни системи, (3) Перформанси на МИМО-релеен систем со две делници и две антени по јазол, (4) Перформанси на МИМО-релејни системи со повеќе антени по јазол, (5) Веројатност на испад во релеен систем со повеќе делници, (6) МИМО-релеен канал од информациско-теоретски аспект, (7) Заклучок, (8) Додатоци и Литература. Дисертацијата содржи список од 73 референци кои биле користени при изработката на дисертацијата, како и референци на кои кандидатот се јавува како автор.

2. Предмет на докторската дисертација

Кооперативните (релејни) комуникации претставуваат важна област на истражување во безжичните комуникации. Тие ги користат својствата на безжичниот канал за да се зголеми ефикасноста и робусноста на телекомуникацискиот систем. Соседните безжични јазли (т.н. партнери или релеја) меѓусебно си помагаат во процесот на комуникацијата преку отстапување на дел од ресурсите за пренос на податоците испратени од партнерот. Ваквата комуникација е возможна поради дифузната природа на радиоканалот, и затоа сигналот испратен од изворот, освен до дестинацијата, може да стаса и до релето (т.н. дифузен канал точка - повеќе точки). Посредството на релето при комуникацијата меѓу изворот и дестинацијата оформува систем со виртуелен просторен диверзитет, со што се подобруваат перформансите на комуникацијата

извор-дестинација. Имено, при координирано праќање на информација од изворот и релето кон дестинацијата се формира еквивалентен повеќепристапен канал (т.н. релеен канал) чиј капацитет е поголем од директниот канал извор-дестинација. Добивката од кооперација може дополнително да се зголеми ако изворот, дестинацијата и релето располагаат со повеќе антени, при што дополнителната добивка се должи на појавата на просторниот диверзитет низ фединг канал. Постојат повеќе техники за обработка и проследување на кооперативната информација од страна на релето, од кои најважни се следниве релејни техники: декодирај-и-проследи, засили-и-проследи и компримирај-и-проследи.

Во докторската дисертација се анализирали перформансите на кооперативните релејни канали од информациско-теоретски и од комуникациско-теоретски аспект. Преку информациско-теоретската анализа се определува (ергодичен) капацитет и постижната информациска брзина на разгледуваниот релеен канал во зависност од применетата релејна техника, додека со комуникациско-теоретската анализа се определува веројатноста за испад и веројатноста за грешка на соодветниот релеен телекомуникациски систем во канал со фединг. Постојат повеќе канални модели за веродостоен опис на појавите на фединг, но во дисертацијата се применети Рејлиев, Накагами, Рајсов и Веибул-моделите на канал, кои најчесто и се применуваат во литературата.

Во дисертацијата се анализирали релејните канали со една влезна и една излезна антена, како и релејните канали со повеќе влезни и повеќе излезни антени (МИМО). За релејните канали со една влезна и една излезна антена, анализирана е горната граница на капацитетот и границите на постижните информациски брзини за секоја од трите релејни техники. За МИМО-релејните канали, анализирани се системи со две делници со посебен осврт кон МИМО системите со блоковско ортогонално просторно-временско кодирање (OSTBC) во фединг канал. Претпоставено е дека релето користи посебен тип на засили-и-проследи релејна техника, наречена раздвои-и-проследи, при што релето и дестинацијата имаат целосни информации за статусот на каналот. Во ваквото засили-и-проследи реле, влезниот сигнал се раздвојува, засилува и проследува кон дестинацијата. Претпоставено е дека релето и дестинацијата имаат целосни информации за состојбата на каналот. Во докторската дисертација е анализиран и ергодичниот капацитет за засили-и-проследи МИМО релејните канали со и без директна патека до дестинацијата од аспект на веројатноста на капацитетен испад. Природно може да се очекува дека системите со директна патека имаат значително подобри перформанси во споредба со системите кои немаат директна патека до дестинацијата.

При комуникациско-теоретските анализи, применети се и повеќе математички алатки, како што се теоријата на веројатност, теоријата момент-генерирачки функции, нумеричката интеграција, Лапласовата трансформација, како и компјутерските Монте Карло-симулации. Приближните изрази за веројатност за грешка и веројатност за испад се попогодни за толкување на однесувањето на телекомуникацискиот систем поради нивната едноставност, иако нивната точност е задоволителна само во даден интервал на односот сигнал-шум.

3. Содржина на докторската дисертација

Во првата глава е даден вовед во кооперативните комуникации. Јазлите кои се однесуваат како релеја играат централна улога во кооперативната мрежа. Затоа, во воведот е изложена нивна карактеризација во поглед на нивното однесување и начин на обработка на податоците. Исто така, накратко се опишани основните модели на фединг каналите кои се користат во анализа на перформансите.

Во втората глава е изложена анализа на кооперативните релејни системи од информациско-теоретски аспект. Анализирани е релеен канал со три јазли, кој е модел за точка-точка комуникацијата со помош на реле. Капацитетот на релејниот канал во општ случај не е познат и затоа се анализираат границите на капацитетот за следниве релејни постапки: декодирај-и-проследи, засили-и-проследи и компримирај-и-проследи.

Во третата глава се анализираат веројатноста на испад и веројатноста на грешка на три типа МИМО-релејни канали ($2 \times 1 \times 1$, $2 \times 2 \times 1$ и $2 \times 2 \times 2$) со засили-и-проследи реле со променливо засилување во Рејлиев фединг. Веројатноста на испад за релејните системи со две делници и две антени е споредена со веројатноста на испад на релејните системи со две делници и една антена по јазол и веројатноста на испад на системите точка-точка со две антени. Додека предноста од користење на $2 \times 1 \times 1$ систем е многу мала, перформансите за $2 \times 2 \times 1$ и $2 \times 2 \times 2$ системите се подобри од $1 \times 1 \times 1$ системот за 16dB и 25dB при веројатност на испад од 10^{-3} . Во оваа глава се претставени два пристапа за теоретска анализа на веројатноста на испад. Првиот пристап се базира на користење на нумеричка интеграција на момент-генерирачка функција и вториот со израз во затворена форма. Двата пристапа даваат идентични резултати. Теоретските резултати се споредени со резултатите од Монте Карло- симулациите и утврдено е нивното блиско преклопување.

Исто така, со помош на симулации извршена е споредба на веројатноста за битска грешка. Добивката во перформанси на раздвои-и-проследи релејниот систем во споредба со засили-и-проследи со една антена по јазол варира од 16 до 23 dB при веројатност за грешка од 10^{-4} за различен број антени во дестинацијата. Сепак, за $2 \times 1 \times 1$ раздвои-и-проследи системот добивката е само 3dB при веројатност за грешка од 10^{-4} . Перформансите на раздвои-и-проследи релејните системи се незначително полоши од перформансите на соодветните декодирај-и-проследи релејни системи (до 2dB). Разликата во перформанси се зголемува со бројот антени во релето и дестинацијата. Имајќи ги предвид супериорните перформанси во споредба со релејните системи со една антена по јазол, помалата сложеност и незначително послабите перформанси во споредба со соодветните декодирај-и-проследи релејни системи, покажано е дека користењето на раздвои-и-проследи систем со повеќе антени во изворот, релето и дестинацијата може да биде многу корисно во идните безжични комуникациски системи.

Во четвртата глава се анализираат перформансите на грешка за релеен систем со две делници и повеќе антени по јазол кои користат OSTBC-кодирање и засили-и-проследи постапка. За тие системи изведени се генерализирани изрази во затворена форма за многу прецизна апроксимација на веројатноста на грешка. Освен тоа, изведени се генерализирани асимптотски изрази за веројатноста на грешка за голем однос сигнал-шум. Покажано е дека резултатите добиени со

апроксимациите многу точно ги следат точните резултати добиени со симулација и нумеричка интеграција на соодветните интегрални за произволен однос сигнал-шум. Исто така, добиените резултати се споредени со слични резултати добиени во литературата со што се потврдува големата точност на апроксимациите.

Исто така, во оваа глава е изведен и едноставен израз во затворена форма за веројатноста за грешка на засили-и-проследи МИМО-релеен систем. Покажано е дека резултатите добиени со овој израз добро се усогласени со точните резултати добиени со симулација, нумеричка интеграција и приближните изрази. Анализирани се и веројатноста за испад на МИМО-релеен систем со две делници со OSTBC-кодирање и засили-и-проследи постапка. За тој систем се изведени генерализирани изрази во затворена форма за апроксимација на веројатноста на испад. Покажано е дека резултатите добиени со овие апроксимации блиску ги следат точните резултати и резултатите добиени со Монте Карло-симулациите.

Во продолжение на четвртата глава, исто така, е изведен едноставен израз во затворена форма за функцијата на густината на веројатност на крај-крај односот сигнал-шум за засили-и-проследи МИМО-релејниот систем со директна патека до дестинацијата. Со користењето на овој израз се анализирани перформансите на засили-и-проследи МИМО-релејниот систем со директна патека и се споредени со перформансите на каскадниот систем, т.е. системот без директна патека до дестинацијата. Системите со директна патека имаат значително подобри перформанси во споредба со системите без директна патека (неколку редни големини), како што можеше да се очекува од информатичко-теоретската анализа во Глава 2. Исто така, системите со директна патека имаат поголема добивка од диверзитет во споредба со системите без директна патека. Разликата во добивка од диверзитет се намалува со зголемување на бројот на антени.

Во петтата глава е анализирана веројатноста на испад на засили-и-проследи МИМО-релеен систем со повеќе делници кој користи реле со фиксно и променливо засилување. Анализата е спроведена со комбинација на аналитички, нумерички и симулациски методи. Заради комплексноста на изразот за односот сигнал-шум, веројатноста на испад за системот со повеќе делници во Рејлиев, Накагами, Рајсов и Веибул фединг може да се определи само со комбинирање на аналитичките резултати со нумеричките интеграциски техники, освен во случај на систем со две делници. Покрај помалата комплексност, системите со повеќе делници и реле со фиксно засилување типично имаат подобри перформанси во споредба со системите со променливо засилување. Разликата во перформанси помеѓу овие два система значително се зголемува со зголемување на бројот на делници, за сите разгледувани видови на фединг и без оглед на изборот на средниот однос сигнал-шум по делница.

Покрај тоа што OSTBC-кодирањето ја зголемува добивката од диверзитет, употребата на OSTBC прави компромис помеѓу капацитетот и комплексноста за кодирање и декодирање. Употребата на повеќе антени во изворот и дестинацијата се покажува дека ја зголемува спектралната ефикасност на безжичните системи. Имајќи ги предвид изразите за точка-точка МИМО-системите, во шестата глава се изведени изразите за ергодичен капацитет и веројатност на капацитетен испад за засили-и-проследи МИМО-релеен канал во Рејлиев фединг. Притоа, користен е едноставниот израз за функцијата на густина на веројатност на односот сигнал-шум добиена во четвртата глава. Се покажува дека ергодичниот капацитет на

засили-и-проследи МИМО-релејниот систем се приближува до ергодичниот капацитет на точка-точка МИМО-системот со зголемување на бројот на антени. Засили-и-проследи МИМО-релејниот систем има полоши перформанси на капацитетен испад во споредба со точка-точка системите. Разликата на перформанси е незначителна за мал однос сигнал-шум но таа се зголемува со зголемување на односот сигнал-шум. Споредбата на МИМО-релејните системи со различен број на антени во изворот, релето и дестинацијата покажува дека зголемувањето на бројот на антени резултира во зголемување на ергодичниот капацитет, подобрување на перформансите на капацитетен испад и зголемување на добивката од диверзитет.

Во шестата глава е анализиран ергодичниот капацитет на засили-и-проследи МИМО-релејните системи со директна патека и тој е спореден со ергодичниот капацитет на соодветните каскадни системи. Системите со директна патека го надминуваат ергодичниот капацитет на соодветните системи без директна патека. Освен тоа, тие покажуваат поголем капацитет од точка-точка МИМО-системот со ист број на антени. Исто така, засили-и-проследи МИМО-релејните системи со директна патека го надминуваат Шеноновиот капацитет за практични вредности на односот сигнал-шум.

Во седмата глава се изложени заклучокот и придонесите на докторската дисертација.

4. Верификација на докторската дисертација

Резултатите од истражувањата спроведени во рамките на докторската дисертација се објавени во повеќе трудови на меѓународни конференции и еден труд во меѓународно списание во областа на телекомуникациите.

Меѓународни списанија:

- [1] J. Stosic, Z. Hadzi-Velkov, "Simple tight approximations of the error performance for dual-hop MIMO relay systems in Rayleigh fading," *AEÜ International Journal of Electronics and Communications*, vol. 67, no. 10, pp. 854-960, October 2013 (Impact Factor: 0.695).

Меѓународни конференции:

- [2] J. Stosic, and Z. Hadzi-Velkov, "Outage Probability of Multi-hop Relay Systems in Various Fading Channels," *Proc. 1st Conference on Information and Communication Technologies' Innovations (ICT Innovations 2009)*, Ohrid, Macedonia, 27-30 September 2009 (paper selected for publication in *ICT Innovations 2009*, Springer, 2010)
- [3] J. Stosic, and Z. Hadzi-Velkov, "Performance analysis of dual-hop MIMO systems", *Proc. 2nd Conference on Information and Communication Technologies' Innovations (ICT Innovations 2010)*, Ohrid, Macedonia, 12-15 September 2010 (paper selected for publication in *ICT Innovations 2010*, Springer, 2011, pp. 123-132).

- [4] J. Stosic and Z. Hadzi-Velkov, "Performance analysis of dual-hop dual-antennas MIMO systems in Rayleigh fading," *Proc. 2nd International Congress on Ultra Modern Telecommunications and Control Systems (ICUMT 2010)*, Moscow, Russia, 18-20 October 2010.
- [5] J. Stosic, and Z. Hadzi-Velkov, "Outage probability approximations for dual-hop Amplify-and-Forward MIMO relay systems in Rayleigh fading", *Proc. 11th IEEE International Conference on Telecommunication in Modern Satellite, Cable and Broadcasting Services (TELSIKS 2013)*, Nis, Serbia, 16-19 October 2013.
- [6] J. Stosic, and Z. Hadzi-Velkov, "Approximate Performance Analysis of Dual-hop Decouple-and-Forward MIMO Relaying," *Proc. 11th International Conference on Electronics, Telecommunications, Automation and Informatics (ETAI 2013)*, Ohrid, Macedonia, 26-28 September 2013.

5. Оригинални придонеси на докторската дисертација

Во докторската дисертација се проучени перформансите на неколку видови кооперативни системи во фединг канали со примена на теоријата на информации и теоријата на комуникации. Конкретно, научните придонеси на докторската дисертација се следниве:

- Спроведена е информациско-теоретска анализа на кооперативните системи со три јазли. Со примена на сопствен оригинален приод, изведени се познатите изрази за долната граница на капацитет за Гаусов релеен канал со декодирај-и-проследи реле, Гаусов релеен канал со компримирај-и-проследи реле, Гаусов релеен канал со фреквентна распределба во дестинацијата и Гаусов релеен канал со засили-и-проследи реле. Иако крајните изрази се познати во литературата, во оваа дисертација тие се постапно изведени на начин кој подоцна едноставно се пресликува во соодветна комуникациско-теоретската анализа.
- За МИМО-релејните канали, извршена е анализа на перформансите на релеен систем со две делници со две антени по јазол кој користи OSTBC-кодирање и има целосни информации за статусот на каналот во релето и дестинацијата во услови на Рејлиев фединг, при што во релето е користена засили-и-проследи постапка. За ваков систем, изведени се аналитички изрази за веројатноста за испад, кои се потврдени преку нумерички анализи и Монте Карло-симулации. Освен тоа, за овој систем е направена споредба на веројатноста за битска грешка со веројатноста за битска грешка на системот кој користи фиксно засилување.
- Изведени се аналитички апроксимации на веројатностите за грешка и испад за засили-и-проследи МИМО-релеен систем со повеќе антени по јазол кој користи OSTBC-кодирање и има целосни информации за каналот во релето и дестинацијата во услови на Рејлиев фединг. Со помош на нумеричка интеграција на момент-генерирачка функција и Монте Карло-симулации покажано е дека добиените апроксимации на веројатноста за грешка и

испад се многу точни. Моделот на каналот е проширен со воведување на директна патека до дестинацијата и за тој случај се изведени апроксимативни изрази за веројатноста на испад во затворена форма. Резултатите од апроксимациите за проширениот модел се споредени со резултатите добиени за системите без директна патека.

- Анализирани се релејните системи со повеќе делници за кои е одредена веројатноста за испад во случај на засили-и-проследи релејна постапка со променливо и фиксно засилување за различни фединг канали: Рејлиев, Накагами, Рајсов и Веибул фединг.
- Изведени се изрази во затворена форма за ергодичниот капацитет и капацитетен испад за засили-и-проследи МИМО-релеен канал кој користи OSTBC-кодирање со и без директна патека до дестинацијата во услови на Рејлиев фединг. Со користење на овие изрази се споредени нивните перформанси со перформансите на соодветните точка-точка МИМО-системи.

Заклучок и предлог

Врз основа на претходно изнесеното, Комисијата заклучи дека во докторската дисертација „Кооперативи комуникации преку безжични релејни канали“, од кандидатот м-р Јован Стошиќ, е даден значаен научен придонес во областа кооперативните комуникации, а особено во анализата на перформансите на МИМО-релејните канали. Изведените изрази во затворена аналитичка форма, а особено прецизните апроксимации за веројатноста за капацитетен испад, веројатноста за грешка и ергодичен капацитет за различни релејни канали со фединг, овозможуваат брзо и лесно толкување на однесувањето на релејните системи со повеќе антени по јазол, со што значително се олеснува анализата и дизајнот на овие телекомуникациски системи. Кандидатот м-р Јован Стошиќ покажува способност за сложена научноистражувачка работа и длабоко познавање на областа на кооперативните безжични телекомуникации, а самата докторска дисертација ги исполнува сите потребни критериуми за квалитетна докторска дисертација. Нејзините резултати се меѓународно верификувани преку седумте објавени научни труда, од кои еден труд во меѓународно списание со импакт-фактор и 6 труда на меѓународни конференции.

Врз основа на изнесената анализа и оценка, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно – научниот совет на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје да го прифати овој извештај и на кандидатот м-р Јован Стошиќ да му одобри јавна одбрана на докторската дисертација „Кооперативи комуникации преку безжични релејни канали“.

Комисија

Проф. д-р Лилјана Гавриловска, претседател, с.р.

Проф. д-р Зоран Хаџи-Велков, ментор, с.р.

Проф. д-р Татјана Улчар - Ставрова, член, с.р.

Проф. д-р Александар Ристески, член, с.р.

Доц. д-р Зоран Утковски, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
**„ДИЗАЈНИРАЊЕ НА СИСТЕМИ СО ВИСОКИ ДИНАМИЧКИ
ПЕРФОРМАНСИ, СО ПРИМЕНА НА МЕХАТРОНИЧКИ ПРИОД' ' ,**
ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р ГОЦЕ ТАСЕВСКИ, ДИПЛ.МАШ.ИНЖ., ПРИЈАВЕНА НА
МАШИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука бр.02-3234/2 на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје, донесена на 30.10.2014 година, формирана е Комисија за одбрана на докторската дисертација со наслов: „Дизајнирање на системи со високи динамички перформанси, со примена на мехатронички приод“, изработена од кандидатот м-р Гоце Тасевски, дипл.маш.инж.

Врз основа на извршениот преглед и деталната анализа на докторската дисертација, Комисијата го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

а) Содржина на трудот

Докторската дисертација со наслов „Дизајнирање на системи со високи динамички перформанси, со примена на мехатронички приод“, изработена од кандидатот м-р Гоце Тасевски, дипл.маш.инж., претставува самостоен и оригинален научен труд од областа на динамиката на системи и мехатрониката, кој се фокусира на истражување на современите приоди за интегрирано дизајнирање и нивна имплементација на мултидисциплинарните технички системи кои се одликуваат со висока динамика при своето работење. Докторската дисертација е презентирана на 171 стр., вклучувајќи во себе голем број на технички цртежи и шеми, слики, табели и оригинални дијаграмски прикази.

Спроведените истражувања во докторската дисертација се темелат на богат фонд на користени литературни извори со 104 релевантни референци од еминентни автори, презентирани како научни публикации во значајни меѓународни научни списанија, зборници од интернационални симпозиуми и конференции, книги, дисертации и друго.

Целокупните истражувања во докторската дисертација се подредени во 9 поглавја на следниов начин:

1. Вовед
2. Методологии за дизајнирање на технички системи
3. Мехатронички приод за дизајнирање на системи
4. Апликативен пример: машина за обработка на жица
5. Мехатронички приод за дизајнирање на машина за обработка на жица
6. Моделирање на системот
7. Симулација на системот
8. Потврдување на симулациониот експеримент

9. Заклучоци Литература

Во воведното поглавје авторот го согледува предизвикот со кој се соочуваат инженерите при дизајнирање на современи мултидисциплинарни технички системи во поглед на зголемена функционалност и комплексност, пократки развојни процеси и различни барања поставени од потрошувачите. Потребата за постоење на метода која дава поддршка на целиот развоен процес за справување со комплексноста на системите, почнувајќи уште од раната фаза на дизајнирањето е главната мотивација на авторот за истражување во оваа област. Во оваа глава се дефинирани и целите кои треба да произлезат од спроведените истражувања и насоките за нивно остварување. На крајот е даден преглед на литературата која е поврзана со областа што е предмет на истражување.

Во второто поглавје е даден преглед на класични теории и методологии кои се применуваат за дизајнирање на технички системи од поширок спектар. Авторот ги презентира најчесто цитираните методологии застапени во светските публикации (Hubka & Eder, Axiomatic Design, TRIZ, CPM/PDD, Pahl & Beitz, VDI 2221, секвенцијална метода). За секоја од овие методологии поединечно е претставен нивниот алгоритам и дадено е образложение на нивната примена. На крајот од оваа глава направени се заклучоци за прикажаните методологии и наведени се нивните недоследности во поглед на дизајнирање на системи со мултидисциплинарен карактер.

Третото поглавје ги презентира методологиите кои се применуваат за мехатронички приод при дизајнирање на современите мултидисциплинарни системите, кои се разликуваат квалитативно во однос на класичните приоди за дизајнирање. На почетокот, опширно е прикажана методологијата според стандардот VDI2206 која е широко прифатена за мехатронички приод при дизајнирање на системите. Потоа, елаборирана е подобрената методологија CPM/PDD, која е комбинација од класичната методологија CPM/PDD и стандардот VDI2206. На крајот од ова поглавје дадени се заклучоци и коментари за предностите кои ги нудат наведените методологии.

Апликативниот пример врз кој ќе се применат предложените методологии за мехатронички приод при дизајнирање темелно е претставен во четвртото поглавје. Предмет на истражување во дисертацијата е еден комплексен систем од машина за обработка на жица која има високи динамички перформанси. Поради тоа, на почетокот во ова поглавје даден е детален опис на функционирањето на системот на машината. Понатаму, дефинирани се функциите кои треба да ги оствари системот и прецизирани се параметрите кои влијаат врз правилното одвивање на процесот. На крајот опсежно е анализирана динамиката на процесот, прикажана преку шеми на управувачкиот систем.

Во петтото поглавје е разработен алгоритмот кој ќе се примени за дизајнирање на разгледуваниот апликативен пример, кој се потпира на употребата на мехатроничката метода. Воедно, детално се изложени потребните чекори за време на процесот на дизајнирање на целосната структура на системот со кои се остварува синергија со истовремена соработка помеѓу механиката, електрониката и информатичката технологија, која овозможува исполнување на

потребните функции на системот. На крајот, предложен е начин за просторна интеграција на сите составни компоненти од системот со примена на современите софтверски алатки.

Во поглавјето број 6 презентирани се динамички и математички модели на составните модули на системот на машината. Притоа, математичкиот и динамичкиот модел на механичката структура на машината е изведен во општ случај за n степени за редукција на дијаметарот на жицата. Математичкиот модел е добиен во облик на диференцијални равенки со примена на Lagrange-овите равенки од втор ред и со помош на методот на сили (Newton-овата динамика). Истовремено, во моделот земено е предвид и влијанието на еластичноста во жицата помеѓу секои од степените за редукција со што системот има голем број на степени на слобода. Понатаму, за асинхронниот индукиционен мотор кој се користи како актуатор во системот, прикажан е динамички модел во просторна векторска форма за општ референтен систем а потоа од истиот, презентирани се и динамички модели за неколку специјални случаи. За секој од овие случаи, изведени се нивните соодветни математички модели во облик на диференцијални равенки. На крајот од ова поглавје презентирани се математичките модели кои ги користи современиот алгоритам за векторско управување на брзината на асинхронните мотори. Овој алгоритам е имплементиран во фреквентните регулатори, т.е контролерите на моторите.

Во седмото поглавје е изработен компјутерски (имитационен) модел на управувачкиот систем во MATLAB/Simulink околина што дава потврда на мехатроничкиот приод. Овој модел е направен за два степен за редукција и е со модуларен карактер, отворен за надградување при што градењето на систем со поголем број на степени за редукција е лесно и едноставно. На овој начин се обезбедува и понатамошна реконфигурација на системот за управување, кој како услов го бара мехатрониката. Со овој компјутерски модел е овозможена симулација на динамичките процеси кои се јавуваат при работењето на системот преку едноставно поставување на посакуваната брзина за извлекување на жицата како влезен параметар во процесот. Треба да се истакне дека овој модел е особено погоден за поодделно анализирање на влијанието на различните параметри кои влијаат на динамиката на системот, како што се триењето во матриците и нивниот влезен агол. На овој начин, определувањето на доминантните параметри во процесот на обработка на жица се прави брзо и едноставно. Воедно, динамиката на процесот може да се следи визуелно преку дијаграмите на променливите во системот, кои се добиваат при симулација на компјутерскиот модел.

Потврдувањето на високата динамика на системот е направено во осмото поглавје преку дополнителни испитувања на еден реален систем. Добиените резултати визуелно се презентирани преку голем број на дијаграми кои имаат за цел да дадат јасна слика за високата динамика на целиот процес и истовремено да извршат верификација на развиениот компјутерски модел на системот. Тоа е направено преку споредба на резултатите кои се добиени од симулација на изградениот компјутерски модел на системот и резултатите од спроведените дополнителни испитувања.

Во поглавјето број 9, изведени се заклучоците кои произлегуваат од направените анализи на добиените резултати. Воедно, авторот изнесува негови согледувања и насоки за идни истражувања во разгледаната проблематика.

б) Публикација на резултатите од истражувањата

Резултатите од истражувањата во докторската дисертација досега се објавени во два зборника на трудови од меѓународна конференција, едно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор, како и референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор со импакт-фактор, односно:

- [1] **G. Tasevski**, K. Angjušev, Z. Petreski: Simulation and verification of dynamic behavior of an electro-mechanical system, X International Conference ETAI, Ohrid, Macedonia, September 2011.
- [2] **G. Tasevski**, K. Angjušev, Z. Petreski, J. Jovanova: Application of mechatronics in systems with high dynamic performance, 5th International Mechanical Engineering Forum IMEF 2012, Czech University of Life Sciences Prague, Czech Republic, ISBN 978-80-213-2291-2, June 2012.
- [3] **G. Tasevski**, Z. Petreski: An experimental investigation of the effect of tuner roll displacements on the actuator speed in wire drawing machine, International Journal of Industrial Engineering & Technology (IJIET), India, Vol. 3, Issue 2, pp 49-52, ISSN 2277-4769, June 2013.
- [4] **G. Tasevski**, Z. Petreski, D. Shishkovski: Simulation of an actuator & drive of a wire drawing machine's mechatronic system using MATLAB/Simulink, Mechanical Engineering Scientific Journal, Skopje, Macedonia, ISSN 1857-9191, UDC: 004.942:621.778.1.06-523.8, Vol. 32, Number 1, pp. 1-7, February 2014.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Докторската дисертација со наслов „Дизајнирање на системи со високи динамички перформанси, со примена на мехатронички приод“, изработена од кандидатот м-р Гоце Тасевски, дипл.маш.инж., претставува висококвалитетен оригинален и самостоен научно истражувачки труд, кој дава значаен научен придонес во областите на динамика на системи и мехатроника, поточно во истражувањето на современите приоди за интегрирано дизајнирање и нивна имплементација на мултидисциплинарните технички системи кои се одликуваат со висока динамика при своето работење.

Третираната проблематика во докторската дисертација е актуелна и има теоретско и практично значење. Развиениот алгоритам за дизајнирање на системи со високи динамички перформанси нуди можност за поефикасен развоен процес, почнувајќи уште од раната фаза. Авторот покажал широко и длабоко познавање на обработената проблематика и во својата дисертација применил сеопфатен

приод кој вклучува виртуелно и математичко моделирање, експериментално испитување преку симулација, како и верификација и валидација на добиените резултати од симулацискиот експеримент, со кои се обезбедува успешна реализација на поставените цели. Преку обработениот апликативен пример, авторот директно ги прикажува придобивките од развиениот алгоритам, кој придонесува за успешно справување со комплексноста на системите при нивното дизајнирање.

Врз основа на претходната евалуација, Комисијата заклучува дека докторската дисертација со наслов „Дизајнирање на системи со високи динамички перформанси, со примена на мехатронички приод“, изработена од кандидатот м-р Гоце Тасевски, дипл.маш.инж., претставува оригинален научен труд кој дава значаен научен придонес и во целост ги исполнува критериумите и барањата за успешно изработена докторска дисертација. Комисијата со особено задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје да го прифати овој извештај и да закаже јавна одбрана на докторската дисертација.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

1. Проф. д-р Кочо Ангџушев, с. р.
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Машински факултет - Скопје
2. Проф. д-р Иван Мицкоски, с. р.
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Машински факултет - Скопје
3. Проф. д-р Златко Петрески, с. р.
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Машински факултет - Скопје
4. Вонр. проф. д-р Виктор Гаврилоски, с. р.
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Машински факултет - Скопје
5. Проф. д-р Атанаско Тунески, с. р.
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Машински факултет - Скопје

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„АНАЛИЗА НА ДИНАМИЧКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА АКТИВНИ
СИСТЕМИ СО ПИЕЗОЕЛЕКТРИЧНИ ПОВРШИНСКИ АКТУАТОРИ“,

изработена од м-р Јована Јованова, дипл. маш. инж.,
 асистент на Машинскиот факултет во Скопје

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје бр.02-3246/2 од 30.10.2014 година, определени сме за рецензенти на докторската дисертација под наслов: „Анализа на динамичките карактеристики на активни системи со пиезоелектрични површински актуатори“, изработена од м-р Јована Јованова, дипл. маш. инж.

По извршениот преглед на докторската дисертација, со задоволство му го поднесуваме на Наставно-научниот совет следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација со наслов „Анализа на динамичките карактеристики на активни системи со пиезоелектрични површински актуатори“, изработена од м-р Јована Јованова, дипл. маш. инж. претставува самостоен научен труд од областите динамика на системи, активни системи и мехатроника, посветен на истражување на карактеристики на активен систем со пиезоелектрични површински актуатори за активно придружување на вибрациите на паметни еластични структури.

Докторската дисертација е комплексно разработена на 187 страници, богата со табели, оригинални дијаграмски прикази и слики. Приложената докторска дисертација претставува заокружена целина во која преку систематичен и темелен научноистражувачки пристап се презентирани оригиналните сопствени истражувања.

Истражувањата се потпираат на претходно проучената литература која опфаќа 171 библиографски единици од областите на напредни системи за активна контрола на вибрации, еластични паметни структури, аналитичко и експериментално моделирање на еластични структури и контролни алгоритми кои се применуваат за контрола на вибрациите на паметни структури. Библиографските единици претставуваат врвни научни публикации од еминентни автори, а значаен дел од проучуваните трудови се презентирани во современи научни списанија, како и зборници од интернационални симпозиуми и конференции.

Истражуваната проблематика од докторската дисертација е презентирана со следнава содржина:

1. Вовед
2. Аналитичко моделирање на еластични структури
3. Моделирање на паметни структури со пиезоелектрични претворувачи
4. Идентификација на системи
5. Алгоритми за контрола на вибрации
6. Имплементација на контролни алгоритми
7. Заклучоци и препораки за идни истражувања

Литература

Во воведниот дел е претставена главната идеја на оваа докторска дисертација и процесот на нејзина реализација. Можностите за примена на активни системи за контрола на вибрациите, како и трендот на развојот на технологијата во светот во моментот, се главната мотивација на авторот за навлегување во оваа интердисциплинарна современа истражувачка област. Во оваа глава е даден преглед на состојбата во ова истражувачко поле, преку анализа на голем број научноистражувачки публикации.

Второто поглавје е посветено на моделирањето на континуирани системи. Во оваа глава е разработено аналитичкото моделирање на еластични структури, базирано на Ојлер-Бернулиевата теорија за континуирани системи. Врз основа на математичкиот апарат за општување на динамиката на еластични структури, односно парцијалните диференцијални равенки со променливи коефициенти, разработено е аналитичко решение на динамиката на конкретна еластична структура, каде што се воведени апроксимации за хомогеност на материјалот и константен напречен пресек по должина на профилот. Решението на диференцијалните равенки го претставуваат сопствените фреквенции на системот, како и модовите на осцилирање на еластичната структура. Квантифицирање на динамичкиот одговор на еластична структура е овозможено со воведување на норми. Со имплементација на H_2 нормата направено е квантифицирање на модовите вкупното динамичко однесување на системот, со што при редукција на модел се земаат во предвид само модовите со највисоки норми. Поставувањето на сензорите и актуаторите кај една континуирана структура, што претставува комплексен проблем на оптимизација кој треба да ги земе предвид можноста за поставување, бројот на сензори и актуатори и целта што треба да ја исполни паметната структура со сензорите и актуаторите, во овој труд е направено со примена на норми за секој сензор и актуатор за одреден мод и нивна оценка според придонесот во вкупната норма на системот.

Во третото поглавје се анализираат паметни структури кои се дефинираат како систем кој има вградени сензори, актуатори и контролна единица, способен да препознае побуда и соодветно навремено да одговори согласно со однапред дефиниран алгоритам. Пиезоелектричните претворувачи заради нивната специфична форма надополнета со нивните карактеристики се погодни активни елементи за паметни структури. Во оваа глава се разработени пиезоелектричните претворувачи и нивните особености во двата можни режима на работа, како сензор и како актуатор, со цел да се добие јасна претстава за нивната функционалност. Даден е теоретски осврт на моделирање на паметни структури со пиезоелектрични активни елементи, со цел да се разработи математички модел на паметна структура со внесените параметри на активните елементи и прикажан е моделот изработен за паметна структура во форма на лински носач, со интегрираните пиезоелектрични активни елементи. На крајот од оваа глава е даден теоретски осврт на моделирање на хистерезис кај пиезоелектрични претворувачи, од причина што хистерезисот внесува нелинеарност во системот и во одредени случаи нелинеарноста треба да биде земена предвид.

Четвртото поглавје е посветено на методологија за добивање на математички модел за опишување на динамиката на системот врз база на измерени влезни и излезни сигнали што се нарекува идентификација на систем или експериментално моделирање. Целта е да се примени концептот на

идентификација на системот за добивање на експериментален модел, кој би можел да се користи во техниките на управување базирани на модел кај активен систем. Во оваа глава детално се разработени сите чекори потребни да се добие модел со идентификација за динамичкото однесување на еден систем. Различни типови на модели и математички алгоритми за нивно добивање се прикажани од теоретски аспект, а потоа се имплементирани за добивање на модели на реален систем. Идентификација на една паметна структура е направена користејќи различни типови на модели кои се анализирани со цел да се избере најсоодветниот. Различните модели добиени со идентификација и нивната анализа дополнително придонесуваат за запознавање со динамиката на паметната структура и мерниот систем, а исто така и за компаративна анализа со аналитичките методи за редукција на моделот и оптимално позиционирање на пиезоелектричните претворувачи.

Во петтото поглавје разработени се алгоритми за оптимална контрола и алгоритми за адаптивна контрола на вибрациите на паметна структура. Оптималната контрола е опфатена преку основниот оптимален квадратен контролер и модел предиктивниот контролер поради неговата способност да ги интегрира физичките ограничувања во самиот алгоритам. Развиениот адаптивен алгоритам со директен пристап има за цел да генерира контролен сигнал што овозможува целосно отстранување на побудата на системот која ги предизвикува вибрациите. На крајот на оваа глава е дадена постапката за имплементација на алгоритмот во дискретно време за примена на реален контролер.

Имплементацијата на алгоритмите за контрола на вибрациите на паметна структура со пиезоелектрични претворувачи и добиените резултатите се прикажани во шестото поглавје. Прикажана е ефективност на оптималните алгоритми за контрола на вибрации, како и споредбена анализа помеѓу моделпредиктивниот алгоритам и оптималниот алгоритам. Адаптивните алгоритми со директен пристап се развиени во дискретно време и се имплементирани за контрола на вибрациите на паметна структура во различни конфигурации, а нивните перформанси се детално анализирани. Нелинеарностите согледани во текот на имплементацијата на алгоритмите успешно се решени. Нелинеарната зависност на моделот во однос на побудната амплитуда е решена со имплементација на скалирање на контролниот сигнал со претходно дефинирана крива на математичка зависност. За нелинеарноста поради појава на хистерезис при високи побудни амплитуди на пиезоелектричниот актуатор е развиен алгоритам за генеричка инверзија на нелинеарноста базиран на адаптивниот алгоритам. Алгоритмот за генеричка инверзија на нелинеарност покажува одлични перформанси при ниски и високи амплитуди на хармониски сигнали и може да биде применет за решавање на проблемот со нелинеарност поради хистерезис.

Седмото поглавје ги сублимира сознанијата стекнати за време на изработката на докторската дисертација во заклучоци и препораки за идни истражувања. Кандидатката систематски ги изнела заклучоците од своите истражувања од секоја глава посебно, надополнети со препораките за идни истражувања за развој на областа. Оваа докторска дисертација претставува прилог во интердисциплинарната научна област за активна контрола на вибрации на паметни структури со пиезоелектрични површински претворувачи.

Публикации

Дел од анализите и резултатите од истражувањата опфатени со оваа докторска дисертација се презентирани преку 6 труда на четири меѓународни конференции, објавени во зборниците на трудови на тие конференции и два труда се прифатени во меѓународни списанија, од кои едното е со меѓународен импакт-фактор:

1. **Jovanova, J.** A. Shirrer, V. Gavriloski, and M. Kozek, *Multidisciplinary laboratory experiment for active vibration control with piezoelectric patches*, IEEE EDUCON Conference, Berlin, Germany, 2013
2. **Jovanova, J.**, Gavriloski, V. *Mechatronic approach in active vibration control of flexible structures with piezoelectric patches*, International Workshop on research and education in mechatronics, Vienna, Austria, 2013
3. **Jovanova, J.**, Gavriloski, *Mechatronic system for active vibration control with piezoelectric elements*, , XI International conference ETAI, Ohrid, Macedonia, pp.66, A3-5, 2013.
4. **Jovanova, J.**, Gavriloski V., Djidrov M., *Model based vibration control of flexible beam*, 1st International Symposium on machines, mechanics and mechatronics, Belgrade, Serbia, 2014.
5. **Jovanova, J.**, Gavriloski, V., *Analytical and experimental modeling of a smart beam*, *Journal of Vibroengineering*, vol.16 issue 7, 2014 (JCR IF 0,66)
6. **Jovanova, J.**, Gavriloski V., Djidrov M., *Model based vibration control of smart flexible structure using piezoelectric transducers*, *Journal of Faculty of mechanical engineering University of Belgrade*, Serbia, 2014.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Докторската дисертација со наслов: „Анализа на динамичките карактеристики на активни системи со пиезоелектрични површински актуатори“, изработена од м-р Јована Јованова, дипл. маш. инж., асистент на Машинскиот факултет во Скопје, има значаен научен придонес од областите динамика на системи и активни интелигентни системи за контрола на вибрации. Темата е значајна поради својата актуелност, а резултатите од истражувањето овозможуваат афирмација на поширок меѓународен план.

Докторската дисертација претставува прилог во науката за активни системи за контрола на вибрации на паметни еластични структури. Низ застапената проблематика, кандидатката покажува фундаментални познавања од доменот на динамика на континуирани системи, од аналитичко и експериментално моделирање на паметни структури, симулации, развој и имплементација на контролни алгоритми за контрола на вибрации и реална имплементација на алгоритмите со употреба на напредни контролери.

Врз основа на наведените констатации, Комисијата заклучува дека трудот со наслов: „Анализа на динамичките карактеристики на активни системи со пиезоелектрични површински актуатори“ во целост ги задоволува барањата и критериумите за успешно изработена докторска дисертација и со особено задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во

Скопје да го прифати овој извештај, да го одобри и да закаже одбрана на дисертацијата.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

1. Вонр. проф. д-р Виктор Гаврилоски, с.р.
Машински факултет
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
2. Проф. д-р Кочо Ангџушев, с.р.
Машински факултет
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
3. Проф. д-р Златко Петрески, с.р.
Машински факултет
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
4. Проф. д-р Мартин Козек, с.р.
Машински факултет
Технички универзитет во Виена, Австрија
5. Проф. д-р Клаус-Петер Кемпер, с.р.
Факултет за машинство и мехатроника
Универзитет за применети науки Ахен, Германија

REVIEW
OF THE DOCTORAL DISSERTATION
“DYNAMIC CHARACTERISTICS ANALYSIS OF ACTIVE SYSTEMS WITH
PIEZOELECTRIC TRANSDUCERS”

submitted by Jovana Jovanova, MSc
 assistant at the Faculty of mechanical engineering in Skopje

With decision from the Educational-scientific council at the Faculty of Mechanical Engineering–Skopje No 02-3246/2 from 30.10.2014, we have been selected as members of the Review board for the doctoral dissertation entitled: “Dynamic characteristics analysis of active systems with piezoelectric transducers”, submitted by Jovana Jovanova, MSc.
 After reviewing the dissertation, we are pleased to submit to the Educational-scientific council the following

R E P O R T

The doctoral dissertation entitled: “Dynamic characteristics analysis of active systems with piezoelectric transducers”, submitted by Jovana Jovanova, MSc., is independent research in the scientific areas of system dynamic, active systems and mechatronics, focused on analyses of dynamic characteristics of active system with embedded piezoelectric actuators for active vibration control of flexible structures.

The dissertation has been written in high level academic style on 187 pages, including tables, original diagrams and figures. This dissertation represents completed individual research with systematic approach in presentation of the original findings and results.

The research is build up on the reviewed available literature including 171 bibliographical units covering advanced active vibration control systems, smart flexible structures, analytical and experimental modeling of flexible structures and control algorithms for vibration suppression of smart flexible structures. The bibliography represents a state of the art collection of high level scientific publications from respected authors, and major part has been published in impact factor journals and proceedings of international symposiums and conferences.

The research done for the purpose of this dissertation has been systematically presented in the following content:

1. Introduction
2. Analytical modeling of flexible structures
3. Modeling of piezolaminated smart structures
4. System identification
5. Vibration control algorithms
6. Implementation of vibration control algorithms
7. Conclusions and recommendations for future research

Bibliography

The introduction chapter sets the main ideas and goals for this dissertation as well as the methodology for its accomplishment. The potential for active vibration control systems applications, as well as the current trends in technology development motivated the author to start working in this interdisciplinary advanced modern research area. In this chapter, a detailed literature review gives the current status of the research field.

The second chapter is dedicated to the continuous systems modeling. In this chapter analytical modeling of flexible structures based on Euler Bernoulli beam theory is presented and derived. Based on the mathematical model with partial differential equations, analytical solution of a supported beam has been derived introducing approximations for homogenous material and constant surface area along the beam. The analytical solution determines the systems eigen frequencies and corresponding structure vibration modes. System dynamics quantification could be done by introducing norms. Implementing an H_2 norm enables model reduction, taking in consideration the modes with the highest norms. Sensor and actuator placement along a flexible beam structure is complex optimization problem that takes in consideration the possibility of placement, the number of piezoelectric transducers and the task needed to be fulfilled by the smart structure, and for the purpose of this experimental setup combined norm for collocated configuration has been introduced.

Piezolaminated smart structures are analyzed in the third chapter, defined as systems with integrated sensors and actuators and a controller unit able to recognize disturbance and act upon it according previously defined control algorithm. Piezoelectric transducers have proven themselves as suitable active elements for smart structures based on their specific shape and their characteristics. In this chapter piezoelectric transducers are described in sensor and actuator working mode in order to get clear view on their functionality. Theoretical overview of the piezolaminated beams has been presented in order to derive a mathematical model of the supported beam in the experimental setup including all parameters of the active elements and boundary conditions. At the end of this chapter, a theoretical overview of the hysteretic phenomenon occurring in high voltage range with the piezoelectric actuators is presented, since hysteresis introduces nonlinearity in the dynamic behavior of the actuator, meaning the system itself.

The forth chapter is dedicated to the system identification methodology, also known as experimental modeling, meaning obtaining mathematical model based on measurements of the system input and output signals. The idea is to apply system identification methodology for modeling experimentally the system, and using the models for controller design for active systems. All the necessary steps in system identification applications to a real dynamic system have been described in detail in this chapter. Different models and their mathematical algorithms have been presented from a theoretical point of view, and are later implemented for model derivation of the piezolaminated smart beam. Smart structure identification has been performed and different models have been obtained and analyzed. The different models and their analyses also provide additional information about the system dynamics and the measurement system, enabling comparative analyses with the analytically obtained models and the confirmation of the model reduction techniques and transducers optimal placement methodology.

In the fifth chapter control algorithms for optimal vibration control and adaptive vibration control are presented in detail. Optimal control is referred by the linear quadratic regulator and model predictive controller due to its ability to take in consideration the actuation constraints in the algorithm itself. The developed adaptive algorithm with direct approach focuses on generation a signal that would cancels out the disturbance causing the system to vibrate. At the end of this chapter, the methodology for the adaptive algorithm time discretization is given, preparing the adaptive algorithm to run on a real-time controller unit.

Piezolaminated smart structure vibration control algorithms implementation and the results obtained are presented in the sixth chapter. Optimal controller effect on the system dynamics is shown, including comparative analyses with the model predictive control. The adaptive

algorithm with direct approach has been developed and discretized and implemented for the smart structure vibration control in different configuration, using different sets of transducers and the controller performances and system dynamics are analyzed and presented in detail. Nonlinearities noticed in algorithm implementation have been resolved successfully. The nonlinearity in the dynamic behavior from the disturbance amplitude has been taken in consideration by introducing scaling of the control output, based on previously established curve of mathematical dependency. Hysteretic nonlinearity in higher amplitude range is handled by introducing an algorithm for generic inversion of nonlinearity based on the adaptive algorithm with direct approach. The algorithm for generic inversion of actuation nonlinearity shows good performance in low and higher voltage of the actuation handling the hysteretic phenomenon of the piezoelectric actuators.

The seventh chapter summarizes the knowledge and experiences gathered throughout the research work in conclusions and recommendation for future research development. The author has presented the conclusions in systematic manner for each of the chapters, adding the recommendations for future research work in this scientific field. This dissertation is contribution to the interdisciplinary scientific area of active vibration control of smart structures with embedded piezoelectric transducers.

Publications

Part of the research analyses and results obtained while working on the dissertation have been published in six papers. Four of the papers have been presented on international conferences and have been published in the conference proceedings, and two papers have been accepted in international journals.

7. **Jovanova, J.** A. Shirrer, V. Gavriloski, and M. Kozek, *Multidisciplinary laboratory experiment for active vibration control with piezoelectric patches*, IEEE EDUCON Conference, Berlin, Germany, 2013
8. **Jovanova, J.**, Gavriloski, V. *Mechatronic approach in active vibration control of flexible structures with piezoelectric patches*, International Workshop on research and education in mechatronics, Vienna, Austria, 2013
9. **Jovanova, J.**, Gavriloski, *Mechatronic system for active vibration control with piezoelectric elements*, , XI International conference ETAI, Ohrid, Macedonia, pp.66, A3-5, 2013.
10. **Jovanova, J.**, Gavriloski V., Djidrov M., *Model based vibration control of flexible beam*, 1st International Symposium on machines, mechanics and mechatronics, Belgrade, Serbia, 2014.
11. **Jovanova, J.**, Gavriloski, V., *Analytical and experimental modeling of a smart beam*, Journal of Vibroengineering, vol.16 issue 7, 2014 (IF 0,66)
12. **Jovanova, J.**, Gavriloski V., Djidrov M., *Model based vibration control of smart flexible structure using piezoelectric transducers*, Journal of Faculty of mechanical engineering University of Belgrade, Serbia, 2014.

CONCLUSION AND PROPOSAL

The doctoral dissertation entitled: : “Dynamic characteristics analysis of active systems with piezoelectric transducers”, submitted by Jovana Jovanova, MSc., assistant at the Faculty of mechanical engineering – Skopje holds valuable scientific contribution in the research areas of system dynamics and advanced active vibration control systems. This topic is in line with the current trends in engineering research, and the analyses and results enable affirmation of the author in international academic community.

The doctoral dissertation is input in scientific research field of active systems for vibration control of smart flexible structures. Reviewing the submitted work, the author shows fundamental knowledge in the continuous systems dynamics, analytical and experimental modeling of smart structures, simulation, development and implementation of advanced control algorithms.

Based on the previously stated, the Review board concludes that the dissertation entitled: “Dynamic characteristics analysis of active systems with piezoelectric transducers” fully meets the requirements and criteria for a successful completion of a doctoral dissertation and is honored to propose to the Educational-Scientific Council of the Faculty of Mechanical Engineering– Skopje to accept and approve this report and to set the date for a public defense of the dissertation

REVIEW BOARD

6. Ass. prof. Viktor Gavriloski, PhD
Ss Cyril and Methodius University in Skopje
Faculty of mechanical engineering
7. Prof. Koco Angusev, PhD
Ss Cyril and Methodius University in Skopje
Faculty of mechanical engineering
8. Ass. prof. Zlatko Petreski, PhD
Ss Cyril and Methodius University in Skopje
Faculty of mechanical engineering
9. Prof. Dr. Martin Kozek,
Vienna University of Technology
Faculty of Mechanical and Industrial Engineering
Institute of Mechanics and Mechatronics
10. Prof. Dr. Klaus-Peter Kämper
Aachen University of Applied Sciences
Faculty of Mechanical engineering and Mechatronics

Република Македонија
Универзитет **ЈНУ Институт за**
„Св. Кирил и Методиј“ **македонска литература**
Скопје **Скопје**

ПРЕГЛЕД

**на прифатена тема за изработка на магистерски труд од Советот на
 ЈНУ Институт за македонска литература – Скопје,
 седница во октомври 2014**

Студиска програма
Културолошки студии во книжевноста

Ред. Бр.	Кандидат	Тема	Ментор
1.	Дејан Стефановски	Заштита од злоупотребите на социјалната мрежа Фејсбук Protection Against Abuses of the Social Network Facebook	проф. д-р Александар Прокопиев

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА

„НАНОПАРТИКУЛИРАНИ СИСТЕМИ ЗА НАСОЧЕНО И
КОНТРОЛИРАНО ОСЛОБОДУВАЊЕ НА АНТИКАНЦЕРОГЕНИ
ЛЕКОВИТИ СУПСТАНЦИИ”,

ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р БЕТИ ЃУРЃИЌ,

ПРИЈАВЕНА НА ФАРМАЦЕВТСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата X седница одржана на 30.9.2014 година, донесе решение бр. 02-509/6 за формирање на Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Александар Димовски, проф. д-р Анита Грозданов, проф. д-р Кристина Младеновска, проф. д-р Руменка Петковска и проф. д-р Катерина Горачинова за оценка и одбрана на докторската дисертација под наслов „Нанопартикулирани системи за насочено и контролирано ослободување на антиканцерогени лековити супстанции“ од кандидатката Бети Ѓурѓиќ, работена под менторство на проф. д-р Катерина Горачинова. По прегледот на поднесената докторска дисертација, Комисијата го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација претставува самостоен научноистражувачки труд. Во содржинскиот концепт на дисертацијата, опфатени се следниве поглавја: Вовед, Преглед на литературата, Цел на истражувањето, Експериментален дел, Резултати и дискусија, Заклучок, список на користената литература.

Во **воведот**, концизно и аргументирано се претставени основните постулати, мотиви и литературни сознанија, кои ги образложуваат целите на истражувањето и важноста на проблематиката. Студиите опишани во оваа дисертација ја разработуваат хипотезата за развој и дизајнирање на нови самоасоцирачки полимерни мицели од амфифилниот триблок кополимер PAA₁₃-PCl₃₅-PAA₁₃, како носачи на антиканцерогената лековита супстанција SN-38. Кандидатката наведува дека со специфична синтеза на полимери можат значително да се подобрат физичко-хемиските карактеристики и особините на површината на системите со што би се овозможило постигнување на точно дефинирани цели од аспект на *in vitro* и *in vivo* перформансите на формулациите. Самоасоцирачкиот амфифилен триблок кополимер е синтетизиран специјално за оваа намена на Институтот за полимери во Бугарија. Инкорпорирањето на SN-38 во вакви системи претставува исклучителен предизвик од формулаторски аспект, пред сè заради неговите екстремни хидрофобни карактеристики – причина заради која SN-38 не може да се употребува како конвенционален хемотерапевтик иако има поголема потенција од неговиот прекурсор Иринотекан.

Во поглавјето **Преглед на литературата**, кандидатката ги изнесува досегашните согледувања за предностите и карактеристиките на дизајнираните

наносистеми - носачи на лековити супстанции кои можат да ја насочат лековитата супстанција кон местото на дејствување, како и да го контролираат ослободувањето на инкорпорираната лековита супстанција по стигнувањето на местото на дејствување, како уште една важна компонента на системот со цел да се обезбеди зголемена ефикасност на антиканцерогената терапија, намалување на несаканите ефекти и подобар квалитет на живот на пациентот. Конвенционалната антиканцерогена терапија не дава ефикасен терапевтски одговор што најчесто се должи на особините на хемотерапевтиците, како што се нивната неспецифичност, интеракциите со здравите ткива и токсичноста за сите ткива и клетки во организмот, ограничената растворливост, брза деградација и сл. Конвенционалните хемотерапевтици најчесто се аплицираат интравенски по што се дистрибуираат насекаде низ организмот доведувајќи до системска токсичност придружена со сериозни несакани ефекти. Исто така, при кој било друг конвенционален начин на апликација (субкутана апликација, перорална апликација) се забележува системска дистрибуција на антиканцерогениот агенс во зависност од неговиот фармакокинетски профил при што терапевтското дејство зависи од концентрацијата која ќе ја постигне на местото на дејствување (туморното ткиво), додека системската дистрибуција во другите ткива и органи која по ваков начин на апликација со конвенционални дозирани форми не можеме да ја избегнеме и/или модифицираме, ќе резултира со несакани дејства врз здравите органи, ткива и клетки. Поради ова, насочувањето на антиканцерогените супстанции до местото на дејствување со помош на наноносачи и совладувањето на недостатокот на специфичноста на конвенционалните хемотерапевтици е голем предизвик и веќе неколку децении претставува поле на истражување со единствена цел, овозможување на целно дејствување и насочување на лековитата супстанција токму кон местото каде што треба да ја пројави својата ефикасност. Кандидатката наведува дека основни принципи за насочување на наносистемите, а заедно со нив и на лековитата супстанција до туморното ткиво, кои денес интензивно се експлоатираат и испитуваат од аспект на ефикасноста на насочувањето се активниот и пасивниот таргетинг. Притоа, лековитата супстанција инкорпорирана во еден ваков носач повеќе не го следи својот фармакокинетски профил, туку фармакокинетиката на нанопартикулираниот систем во кој е заробена. Понатаму, кандидатката наведува дека со насочување на антиканцерогените супстанции до местото на дејствување со помош на наноносачи се постигнува подобрување на фармакокинетските и фармакодинамските профили, контролирано и продолжено ослободување, зголемување на специфичноста, подобрување на интернализацијата и намалување на системската токсичност на лековитата супстанција. Пасивниот таргетинг како стратегија во насочувањето се темели врз познавањата за васкулатурата на туморот, која континуирано се развива и се шири од процесот на зародување на туморот, преку процесот на развојот на туморот и неговото метастазирање. Цврстите тумори имаат високоразвиена функционална васкулатура за ефикасна исхрана и отстранување на продуктите на клеточниот метаболизам. Оваа васкулатура само делумно е составена од крвните садови на домаќинот, бидејќи паралелно со развојот на туморот доаѓа до пролиферација на ендотелните клетки за туморната васкулатура со што, преку процесот на неоваскуларизација (процес кој вообичаено не се случува во нормалните ткива), цврстиот тумор обезбедува

пристап на потребните супстанции за негов брз раст и развој. Оваа васкулатура е попропустлива, абнормална и многу различна од васкулатурата на нормалните ткива. Кандидатката понатаму објаснува дека концептот на пасивниот таргетинг и акумулацијата на местото на дејствување се темели на физичко-хемиските и површинските особини на наносистемите, како и на патофизиолошките карактеристики на васкулатурата на туморот, како што се зголемената васкуларна пермеабилност, слабата лимфна дренажа (EPR ефект) и микрооколината на туморот. Активен таргетинг или активно насочување претставува пристап во формулацијата на наносистемите кој ги користи биолошки специфичните интеракции вклучувајќи антиген – антители и лиганд – рецептор поврзување и притоа доаѓа до интернализација на носачот и лековитата супстанција во клетките со рецептор–посредувана ендоцитоза. Притоа, активниот таргетинг не може да се разгледува одвоено од пасивниот, бидејќи тој се јавува само по пасивна акумулација во туморите.

Кандидатката наведува дека во литературата може да се сретнат различни видови на нанопартикулирани системи за насочување и контролирано ослободување на лековитите супстанции кои вклучуваат липозоми, наносфери, блок кополимерни мицели, ниозоми, нанокапсули, цврсти липидни наночестички, микроемулзии и сл. Наноголемината на овие системи им овозможува да бидат директно инјектирани во системската циркулација, при што треба да ги совладаат физиолошките бариери, да дојдат до клетките на туморот во доволна концентрација и да се присутни во подолг временски период неопходен за постигнување на фармаколошки ефект. Овие бариери вклучуваат транспорт на лековитата супстанција во крвната васкулатура, транспорт од васкулатурата во околината на ткивата на туморот и преку интерстициумот внатре во туморот. Големината на честичките и дистрибуцијата по големина, како и нивните површински карактеристики се клучни параметри кои можат да ги менуваат интеракциите на терапевтските системи *in vivo*, како и биодистрибуцијата на наночестичките, тие ја одредуваат биолошката судбина, токсичноста и способноста за таргетирање на наносистемот, а исто така имаат и влијание врз инкорпорирањето и ослободувањето на лековитата супстанција, деградацијата на полимерот и стабилноста на наночестичките.

Кандидатката наведува дека во последните неколку децении, полимерните мицели добиени со самоасоцијација на амфифилни блок-кополимери се препознаени како едни од најперспективните носачи на лековити супстанции и привлекуваат посебен интерес како системи за насочено дејствување на антиканцерогени лековити супстанции бидејќи поседуваат единствени физички и биохемиски карактеристики во однос на другите видови наносистеми. Полимерните мицели формирани со самоасоцијација на амфифилни блок-кополимери се обично со големина од 10 до 200 nm и се карактеризираат со јадро-обвивка-структура, внатрешно хидрофобно јадро кое претставува простор за инкорпорирање на хидрофобните супстанции и хидрофилна обвивка која ќе овозможи продолжување на времето на циркулација. Распределбата на лековитата супстанција во хидрофобното јадро на мицелите и надворешниот хидрофилен слој кој помага за нивно диспергирање во водениот медиум ги прави погодни кандидати за интравенска администрација, а пролонгираното време на циркулација, екстравазацијата преку пропустливиот ендотелиум и селективната

акумулација во интерстициумот на туморот овозможуваат пасивно насочување на мицелите кон туморот по пат на EPR-ефектот. Кандидатката понатаму укажува на големите предности на амфибилните блок-кополимерни мицели како системи за насочено и контролирано дејствување во споредба со мицелите кои се формираат од амфибилите со мала молекулска маса. Даден е осврт кон составните блокови на амфибилот кои ги формираат мицелите. Со различни комбинации на хидрофилен/хидрофобен сегмент се формираат мицеларни самоасоцирачки системи со посебни физичко-хемиски карактеристики. На пример, составот на кополимерите (должина, полнеж, релативна хидрофобност, или pH/температурна сензитивност на хидрофобни/хидрофилни сегменти) влијае врз морфологијата на формираните самоасоцирачки наночестици. Хидрофобноста и мобилноста/ригидноста на хидрофобното јадро играат важна улога во компатибилноста помеѓу јадрото и лековитата супстанција што ја одредува енкапсулацијата на лековитата супстанција во внатрешното јадро и нејзино ослободувањето од мицелите. Кандидатката укажува дека физичката стабилност на самоасоцирачките блок-кополимерни мицели е важна при *in vivo*-апликација, бидејќи овие системи подлежат на јака дилуција при интравенската примена, а раното ослободување на лековитата супстанција во крвотококот како резултат на раздвојување на кополимерните синџири би довело до недоволна акумулација на лековитата супстанција на целното место. Понатаму, во прегледот на литературните податоци се дадени факторите кои влијаат на термодинамичката и кинетичката стабилност на мицелите. Истражувањата покажале дека присуството на хидрофобна лековита супстанција во јадрото води кон зголемена кинетичка стабилност на формулацијата. Кинетичката стабилност на самоасоцирачките системи зависи во голема мера од физичката состојба на внатрешното јадро и ако еден блок на кополимерот има доволно висока температура на стаклест премин или доволно висока хидрофобност која би овозможила создавање на голема активациска енергетска бариера за молекуларна измена, тогаш ќе се добијат мицели кои се стабилни и „сврзнати“ во кинетичка смисла. Даден е приказ на методите на подготовка и инкорпорирање на лековити супстанции, како и објаснување за факторите кои имаат влијание на ефикасноста на енкапсулацијата и ослободувањето на лековитите супстанции, *in vitro*-цитотоксичноста, а исто така, наведени се и примери на претклинички и клинички истражувања на полимерните мицели.

Во поглавјето **Цел на истражувањето**, кандидатката, во согласност со литературните сознанија, ја образложува основната хипотеза на оваа дисертација. Во текот на изработката на докторската дисертација, истражувањето беше насочено кон развој и дизајнирање на нови самоасоцирачки полимерни мицели како носачи на 7-ethyl-10-hydroxy camptothecin (SN-38) за пасивно таргетирање на цврсти тумори по парентерална апликација, со цел да се совладаат не само проблемите кои ја оневозможуваат безбедната и ефикасна клиничка примена на активната супстанција, туку и различните ограничувања кои се јавуваат кај другите системи за насочено дејствување и контролирано ослободување кои се презентирани низ литературата, меѓу кои особено значајни се ниската енкапсулација на лековитата супстанција како и нејзиното предвремено ослободување.

Целите на оваа дисертација опфаќаат: дизајнирање и развој на нови самоасоцирачки полимерни мицели како носачи на SN-38 со употреба на амфифилни триблок-кополимери, специјално синтетизирани за оваа намена на Институтот за полимери во Бугарија, примена на експериментален дизајн со цел да се определат главните фактори и нивните секундарни интеракции кои имаат најголемо влијание на физичко-хемиските и биофармацевтските особини на подготвените полимерни мицели, избор и воспоставување на репродукцибилен фармацевтско-технолошки процес за подготовка на наномицелите со инкорпориран SN-38, физичко-хемиска карактеризација на подготвените формулации на наносистеми (определување на големината и дистрибуцијата на честичките по големина, морфолошки испитувања, зета потенцијал и електрофоретска мобилност, определување на содржината на инкорпориран SN-38 и ефикасноста на енкапсулација, FT-IR и DSC анализи), биофармацевтска карактеризација на подготвените формулации на наносистеми (*in vitro*-методи за следење на брзината на ослободување на инкорпорираната лековита супстанција, студии на ефикасност на клеточни култури, студии на токсичност, анализа на DNA фрагментацијата). Испитувањата финално треба да го покажат потенцијалот на новосинтетизирани полимери и дизајнираните системи за контролирано ослободување, како и нивната ефикасност и безбедност за понатамошна клиничка примена.

Во поглавјето **Експериментален дел**, даден е список на користени материјали и опрема за подготовка и испитување на формулациите и детален преглед и објаснување на експериментите и методологијата применети при дизајнирањето, формулацијата и развојот на полимерните наномицели со вградена хидрофобна антиканцерогена лековита супстанција SN-38. Прикажана е постапката за синтеза на PAA-PCL-PAA блок-кополимерот и негова карактеризација со нуклеарна магнетна резонантна спектрометрија и гел-пермеациона хроматографија. За подготовка на самоасоцирачките PAA-PCL-PAA мицели со енкапсулиран SN-38 се користени два метода: нанопречипитација и модифицирана нанопречипитација. Применет е скрининг-факторијалниот дизајн на повеќе нивоа со цел идентификација на влијанието на независните процесни варијабли (температура на водената фаза, температура на органската фаза и видот на органскиот растворувач, односно методот на нанопречипитација и модифицирана нанопречипитација) и нивните секундарни интеракции врз ефикасноста на енкапсулација и содржината на лековита супстанција, големината на честичките, брзината на дисолуција, иницијалното ослободување и зета потенцијалот. Со примената на мултиваријантна PLS-анализа беше одредена квантитативната регресија помеѓу варијаблите (X-матрица) и одговорите (Y-матрица). X-матрицата се состоеше од температурите на органската и водената фаза, видот на применетата метода, големината на честичките и содржината на активната компонента. Y-матрицата се состоеше од различните проценти на ослободена лековита супстанција во текот на времето. Дадени се и методите за подготовка на наномицели со вкрстено поврзана хидрофилна корона со примена на PETA и EDC хемија. Физичко-хемиската карактеризација на подготвените формулации на наносистеми опфаќа определување на големината на честичките и зета-потенцијалот, морфолошка анализа со примена на трансмисиона електронска микроскопија (ТЕМ), определување на содржината на инкорпориран

SN-38 и ефикасноста на енкапсулација, FT-IR и DSC-анализи. Биофармацевтската карактеризација на подготвените формулации на наносистеми опфаќа *ин виџиро*-методи за следење на брзината на ослободување на инкорпорираната лековита супстанција, студии на ефикасност на клеточни култури, студии на токсичност, анализа и квантификација на DNA-фрагментацијата.

Најобеман дел на докторската дисертација е поглавјето **Резултати и дискусија**, во кое се прикажани резултатите од целокупните испитувања реализирани во рамките на дисертацијата, дадено е толкување и споредба на добиените резултати од реализираното истражување со теоретските сознанија и литературните податоци од областа. Во овој дел, научно е поставен рационален пристап кон дизајнот и формулацијата на ефикасни и сигурни фармацевтски дозирани форми за третман на канцерогени заболувања. Резултатите од испитувањата се прикажани во слики, табели и графици.

За подготовка на наномицелите со вграден SN-38 беше синтетизиран триблок-кополимер (PAA₁₃-PCL₃₅-PAA₁₃) по пат на ATRP (полимеризација на радикал со пренос на атоми). Синтетизираниот самоасоцирачки амфифилен кополимер изграден од среден хидрофобен блок на поликапролактон [poly(ϵ -caprolactone), (PCL)], и надворешни блокови од полиакрилна киселина [poly(acrylic acid), (PAA)], ги комбинира особените од двата блока, хидрофилниот и хидрофобниот, истовремено олеснувајќи ја асоцијацијата на мицели со зголемена кинетичка стабилност, посакувани карактеристики на ослободувањето, задоволителна ефикасност на инкорпорирање на лековитата супстанција, соодветна биокомпатибилност, ефикасност и нетоксичност. Кинетички стабилни полимерни мицели се подготвени со методот на нанопреципитација и методот на модифицирана нанопреципитација. Подготвените мицели се карактеризираат со јадро-обвивка-структура во која внатрешното јадро, составено од хидрофобните ланци на поликапролактонот претставува простор во кој се инкорпорира хидрофобната лековита супстанција, а обвивката е составена од хидрофилни синџири на полиакрилната киселина кои ја спречуваат опсонизацијата, фагоцитозата од страна на макрофагите, го намалуваат клиренсот преку RES и на тој начин овозможуваат продолжување на времето на циркулацијата. Подготвените самоасоцирачки PAA-PCL-PAA мицели се карактеризираат со мазна површина, сферична форма и унимодална дистрибуција на честичките со просечен дијаметар 120-140 nm, негативен зета-потенцијал и задоволувачка енкапсулација на лековитата супстанција. Исто така, подготвените формулации се стабилни во pH ранг од 3 до 12 и во медиум со концентрација на NaCl помала од 1mol/l. Скрининг-факторијалниот дизајн на повеќе нивоа покажа дека температурата и видот на органскиот растворувач имаат влијание врз ефикасноста на енкапсулација, големината на честичките, брзината на дисолуцијата и иницијалното ослободување („burst” release). Анализата на варијансата за големината на честичките покажа дека главен фактор кој има влијание на големината на честичките и PDI е видот на користениот органски растворувач, односно процесот на подготовка. Исто така, статистички значајни се и интеракциите помеѓу температурата и видот на органскиот растворувач, додека останатите фактори и нивните интеракции не покажаа статистички значаен ефект. Анализата на варијансата укажува дека на ефикасноста на енкапсулација и содржината на вградената лековита супстанција во нанопартикулираните мицели

статистички значајно позитивно влијание има само температурата на органската фаза, додека останатите фактори и нивните интеракции не покажуваат статистички значаен ефект. Температурата на органскиот растворувач претставува главна погонска сила за енкапсулацијата на SN-38, најверојатно поради нејзиното влијание на оцврстувањето/кристализацијата на PCL-јадрот. Зголемувањето на температурата на растворувачот го продолжува времето на оцврстување на јадрот, а исто така влијае и врз зголемувањето на хидрофобните интеракции помеѓу полимерот и лековитата супстанција и одложена кристализација, со што се овозможува зголемување на ефикасноста на енкапсулацијата во сите примероци подготвени со загревање. Податоците од анализите во експерименталниот дизајн укажуваат дека на брзината на дисолуцијата и иницијалното ослободување на лековитата супстанција статистички значајно влијание имаат сите главни фактори: температурата на органската фаза, температурата на водената фаза и видот на органскиот растворувач, како и нивните интеракции. Мултиваријантната PLS-анализа ги покажа разликите во влијанието на методот на подготовката, температурата на органската и водената фаза, големината на мицелите и содржината на лековитата супстанција врз брзината на ослободувањето во раните и подоцните времиња на дисолуцијата. Кинетичката анализа на студиите на дисолуција покажаа дека главен механизам на ослободување на лековитата супстанција од подготвените формулации е Фиковата дифузија. FTIR и DSC-анализите потврдија дека основниот механизмот на вградувањето на лековитата супстанција во мицелите се заснова на хидрофобните интеракции и зависи од степеност на кристалноста на хидрофобното јадро. Студиите на инхибиција на растот, како и анализата на DNA-фрагментацијата, изведени на SW-480 клеточни линии, јасно го демонстрираат ефектот на зголемена инхибиција на раст и присуство на фрагментирана DNA во клетките третирани со мицели со инкорпориран SN-38 во споредба со раствор на SN-38.

Подготвените кинетички стабилни полимерни мицели составени од PCL-јадро со голема хидрофобност и PAA-хидрофилна обвивка која обезбедува долго време на циркулација покажуваат и дополнително pH-зависно ослободување поради pH-сензитивноста на PAA-полимерот, како и мукоатхезивни карактеристики кои обезбедуваат потенцијал на овие носачи за формулацијата на системи за насочено дејствување во гастроинтестиналниот тракт по перорална примена. Во рамките на овој труд, земајќи ги предвид овие податоци и со цел да се приспособат и проценат карактеристиките на подготвените PAA-PCL-PAA мицели за насочено дејствување во ГИТ, кај една од формулациите беше извршено хемиско вкрстено поврзување на PAA-обвивката на два начина: по пат на EDC-хемија и со додавањето на PETA. Со вкрстеното поврзување на PAA-обвивката од PAA-PCL-PAA самоасоцираните мицели се зголемува стабилноста во јако кисела средина, се зголемува контролата врз брзината на ослободувањето и успешно се инхибира предвременото ослободување на лековитата супстанција на повисоки pH-вредности. Интерпенетрираната PETA-мрежа доведува до помали брзини на ослободување на лековитата супстанција во споредба со вкрстеното поврзување со примената на EDC-хемија.

Во **заклучокот** се сумирани согледувањата кои произлегуваат од извршените испитувања. Кандидатката изнесува генерални заклучоци од севкупните резултати кои укажуваат на потенцијалот на новосинтетизираните

полимери и дизајнираните PAA-PCL-PAA системи за контролирано ослободување, како и негова ефикасност и безбедност за идна клиничка примена.

Прегледот на користената **Литература** е според азбучен редослед на авторите. Цитирањето на литературата во целиот текст на дисертацијата е направено преку наведување на името на првиот автор и годината на издавање на трудот. Литературните податоци цитирани во овој труд се соодветно избрани, поголем дел се со понов датум и целосно ги покриваат подрачјата во докторската дисертација.

ЗАКЛУЧОК

По деталната анализа на докторската дисертација со наслов **Нанопартикулирани системи за насочено и контролирано ослободување на антиканцерогени лековити супстанции**, поднесена од м-р Бети Ѓурѓиќ, Рецензентската комисија заклучува дека студијата претставува самостоен научноистражувачки труд од областа на фармацијата. Во изготвувањето на дисертацијата, кандидатката покажа изворедни теоретски и практични познавања што овозможува квалитетен пристап во обработка на дисертацијата и потребното научно ниво. При изработката на трудот обработени се бројни литературни податоци, користен е рационален пристап и современа методологија, резултатите се јасно презентирани, дискусијата е вешто изведена за да бидат успешно споредувани и коментирани добиените резултати и литературните податоци, а заклучоците се конкретно изведени. Добиените резултати од оваа докторска дисертација претставуваат значаен научен придонес во ова поле, а можноста за искористување на резултатите во апликативни цели го задоволува критериумот на научни истражувања со можност за практична примена.

Трудот претставува значаен научен и практичен придонес и може да се користи како основа за здобивање на академски степен - доктор на науки.

ПРЕДЛОГ

Врз основа на изнесеното, Рецензентската комисија позитивно ја оценува докторската дисертација на м-р Бети Ѓурѓиќ под наслов **Нанопартикулирани системи за насочено и контролирано ослободување на антиканцерогени лековити супстанции**, и има чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет во Скопје да ја прифати докторската дисертација и да и овозможи на кандидатката својот труд јавно да го брани.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Александар Димовски, с.р.

Проф. д-р Анита Грозданов, с.р.

Проф. д-р Кристина Младеновска, с.р.

Проф. д-р Руменка Петковска, с.р.

Проф. д-р Катерина Горачинова, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА **„КАРАКТЕРИЗАЦИЈА И СВОЈСТВА НА ХЕМИСОРБИРАНИ ФЕРОЦЕНСКИ ДЕРИВАТИ НА РАЗЛИЧНИ ЦВРСТИ ПОВРШНИ ЗА НИВНА ПРИМЕНА ВО ХЕТЕРОГЕНАТА КАТАЛИЗА, СО ПОМОШ НА ВИБРАЦИОНО-СПЕКТРОСКОПСКИ МЕТОДИ И ТЕХНИКИ“** ОД КАНДИДАТОТ М-Р МИХА БУКЛЕСКИ, АСИСТЕНТ НА ИНСТИТУТОТ ЗА ХЕМИЈА ПРИ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

Со решение на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје (понатаму во текстот: ПМФ), избрани сме за членови во Рецензентската комисија за оценка на докторската дисертација **„Карактеризација и својства на хемисорбирани фeroценски деривати на различни цврсти површини за нивна примена во хетерогената катализа, со помош на вибрационо-спектроскопски методи и техники“**, на кандидатот м-р Миха Буклески, асистент на Институтот за хемија при ПМФ во Скопје. По разгледувањето на доставениот материјал, чест ни е на Наставно-научниот совет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Дисертацијата **„Карактеризација и својства на хемисорбирани фeroценски деривати на различни цврсти површини за нивна примена во хетерогената катализа, со помош на вибрационо - спектроскопски методи и техники“**, поднесена од кандидатот м-р Миха Буклески, содржи 129 страници (А4-формат). Дисертацијата се состои од 7 поглавја и список на литературата. Интегрален дел на овој текст се 6 шематски прикази, 54 слики, 15 табели и список со 109 библиографски единици. Кандидатот публикувал два труда (едниот е излезен од печат, а другиот е прифатен и е во постапка за печатење) кои се во врска со предметот на дисертацијата. Трудите се печатени во интернационални списанија со фактор на влијание. Во дисертацијата се прикажани и резултатите од уште еден труд кој бил поднесен за печат во списание од областа на вибрационата спектрометрија, повторно списание со фактор на влијание.

Централниот дел од дисертацијата е посветен на хемиската модификација на површината од силика гел со 3-аминопропилсилил (APS) и нејзина спектроскопската анализа, како и на можноста за понатамошна модификација со моделното соединение фeroценил ацетат и со фeroценил фосфински дериват кој покажува каталитичко дејство.

При пријавувањето на дисертацијата, кандидатот пред себе ги поставил следниве цели и задачи:

1. определување на квантитативниот состав, односно определување на количеството од реагентот (соединението кое се нанесува) хемисорбиран на површината на супстратот;
2. in-situ испитување на површината на супстратите и врз нив хемисорбирани молекули, со употреба на трансмисиони и рефлексни инфрацрвени техники (ATR, дифузна рефлексја), како и на микрораманската техника;

3. оптимизирање на метод што овозможува хемисорпција на супстанцијата врз површината на супстратот, односно нејзино имобилизирање, со овозможување целосна хемисорпција на нанесениот материјал и избегнување на физисорпцијата;
4. спектроскопска анализа на модифициран силика гел кој покажува каталитички својства, односно се однесува како хетероген катализатор.

Задача на Комисијата беше, помеѓу другото, да утврди и колкав дел од зацртаното е реализиран при изработката на дисертацијата. Накусо ќе се осврнеме на дисертацијатата, дел по дел, по оној редослед по кој е материјалот изложен во неа.

Во поглавјето **ВОВЕД**, кандидатот укажува на можностите на DRIFT - спектрометријата како техника погодна за карактеризација и квантитативно испитување на прашкасти материјали. Кандидатот потоа се осврнува на важноста на модифицираниот силика гел, како материјал кој ги задржува механичките карактеристики на гелот, но со нови хемиски карактеристики како резултат на модификацијата. Во овој дел е укажано дека молекулите на аминоксисиланите биле користени како (т.н. „поврзувачки групи“) за натамошна модификација со некој фироценски дериват. Крајната цел била спектроскопска анализа на продукт во кој фироценскиот дериват покажува каталитички својства, што во крајна линија доведува до хетероген катализатор.

Второто поглавје со наслов **ТЕХНИКИ ЗА ПОДГОТОВКА И АНАЛИЗА НА МАТЕРИЈАЛИТЕ** е поделено на две потпоглавја: (1) ИНФРАЦРВЕНА (IR) СПЕКТРОМЕТРИЈА и (2) РАКУВАЊЕ СО СУПСТАНЦИ ЧУВСТВИТЕЛНИ НА ВЛАГА. Во првото потпоглавје, кандидатот се осврнува на техниките на инфрацрвената спектрометрија (рефлексиона, трансмисиона) кои ги користи во својата работа, со укажување на нивните предности и недостатоци при испитување на гасовити, цврсти и течни примероци. Објаснети се и можностите за користење на горенаведените техники за квантитативни цели. Во второто потпоглавје, кандидатот се осврнува на техниките за подготовка на примероци кои се осетливи на влага, какви што се примероците анализирани во оваа дисертација. Тука е подробно прикажана работењето и карактеристиките на т.н. Шленкова линија, како и на инертната комора. Дискутирано е и влијанието на статичкиот електрицитет врз вагањето на примероците.

Третото поглавје (**ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИСПИТУВАНИТЕ ПРИМЕРОЦИ**) е поделено на три потпоглавја: (1) СИЛИКА ГЕЛ, (2) АМИНОПРОПИЛТРИМЕТОКСИСИЛАН (APTMS) и (3) ФЕРОЦЕН И ДЕРИВАТИ НА ФЕРОЦЕНОТ. Во првото потпоглавје е даден осврт на општите карактеристики на силика гелот, но и на површинската структура на силика гелот која е во директна врска со неговите хемиски својства. Подробно се опишани типовите на -ОН групите присутни во материјалот, нивното однесување при покачување на температурата и улогата во хемиската модификација. Во второто потпоглавје е даден подробен осврт на поврзувачката супстанција, 3-аминопропилтриметоксисилан. Подробно се опишани механизмите на хемисорпција врз силика гел во водна и неводна средина. Последниот механизам е оној според кој е работено и во докторската дисертација. Во третиот дел е дадено објаснување за карактеристиките на фироценот и неговите деривати, нивните

хемиски својства (меѓу кои најважното за оваа докторска работа е образувањето на имини), како и каталитичките својства на некои деривати.

Четвртото поглавје (**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ДЕЛ**) е многу важен дел од дисертацијата. Имено, експериментите се комплексни, експерименталните услови се сложени и, согласно со тоа, експериментот е поделен во повеќе етапи: подготовка на апаратурата за работа со аминокислоти (силанизација), поставување на инертни услови за синтезата на продуктите (подготовка на Шленкова линија и инертна комора), подготовка на материјалите за синтеза при инертни услови (сушење на материјалите и подготовка на стандардни раствори), синтеза на модифицираниот продукт, определување на оптимални услови за активирање на силика гелот, нанесување на АРТМС на површината и определување на максималното количество хемисорбиран АРТМС, отстранување на евентуално присутниот вишок од АРТМС кој е физисорбиран на површината, прикачување на фуроценски деривати на површината на модифицираниот продукт, подготовка на инструментација за инфрацрвени (IR) снимања на меѓупродуктите и конечните модифицирани соединенија.

Во петтото поглавје со наслов **ТЕОРИСКИ ОСНОВИ**, кандидатот не запознава со основите на дифузната рефлексија кои се на крајот сублимирани во равенката на Кубелка-Мунк која се користи при анализата на спектрите во оваа дисертација. Понатаму, образложени се експерименталните услови што треба да бидат запазени за равенката на Кубелка-Мунк да биде практично применлива. Во таа насока, елабориран е во подробности методот на разредување којшто, во основа, укажува дека равенката важи во случај кога испитуваниот прашкаст материјал е разреден со материјал инертен за инфрацрвената област (KBr е употребен за оваа намена во докторската дисертација).

Шестото и најголемо поглавје е **РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА**. Тоа е поделено на седум потпоглавја. Во првото потпоглавје (**СПЕКТРОСКОПСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИСПИТУВАНИТЕ СУПСТАНЦИИ**), прикажани се снимените (од страна на кандидатот) спектри на силика гел, 3-аминопропилтриметоксисилан и ацетил фуроцен. Спектрите се асигнирани повикувајќи се на постојни литературни податоци. Во второто потпоглавје (**ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОПТИМАЛНИТЕ УСЛОВИ ЗА АКТИВИРАЊЕ НА СИЛИКА ГЕЛОТ**), анализирани се инфрацрвените спектри од силика гел како функција од температурата, во температурен интервал од 100 до 800 °C. Покажано е дека со зголемување на температурата доаѓа најпрво до дехидратација (која завршува на околу 100 °C, при сушење под вакуум). Понатаму, вициналните –ОН групи го напуштаат системот, односно настанува дехидроксилација до температури од 400 °C. Над овие температури, според литературните податоци, присутни се само геминалните и слободните –ОН групи. Кандидатот наведува во дисертацијата дека силика гелот активиран при 600 °C обезбедува на површината да бидат присутни, во најголем дел, слободни –ОН групи и сосема мал процент геминални групи, а не се присутни вициналните групи. Заклучоците ги донесува врз основа на анализата на DRIFT - инфрацрвените спектри. Се нагласува дека ваквата температурна активација на силика гелот на 600 °C овозможила натамошно контролирано нанесување на молекулите од АРТМС, бидејќи последниве хемиски реагираат само со слободните групи. Во таков случај, натамошната анализа за начинот на поврзување и квантифицирање е поедноставна. Внимание е посветено и на однесувањето на

лентите од валентните вибрации на слободните ОН групи кај кои се набљудува мало поместување на максимумот кон повисоки фреквенции при покачување на температурата. Од страна на кандидатот, ова не е протолкувано како ефект заради раскинување на водородните врски (бидејќи се работи за слободни ОН групи), туку како резултат на препокривање со лентите од геминалните и вициналните групи кои лежат на пониски фреквенции. Во третото потпоглавје (УТВРДУВАЊЕ НА ПРАГОТ НА КВАНТИФИКАЦИЈА НА АРТМС ВО ТОЛУЕН СО УПОТРЕБА НА IR- СПЕКТРОМЕТАР И КОНСТРУКЦИЈА НА КАЛИБРАЦИОНА КРИВА), дискусијата е насочена кон квантифицирање на хемисорбираниот мономолекуларен слој од 3-аминопропилсилил (APS) врз површината од активиран силика гел. За таа цел, кандидатот конструирал калибрациони криви од висините и инегрираните површини на три ленти карактеристични за инфрацрвениот трансмисионен спектар на АРТМС, растворен во сув толуен: 1191 cm^{-1} (валентна $\text{O}-\text{CH}_3$ вибрација), 1090 cm^{-1} (валентна $\text{Si}-\text{O}-\text{C}$ вибрација) и 817 cm^{-1} (либрации од NH_2). Како резултат на анализата, за долна граница на детекција на АРТМС била определена вредноста од $0,00147\text{ mol/L}$. Сите корелациони дијаграми се со $R^2 > 0,999$. Во четвртото потпоглавје (ВЕТ ПОВРШИНА НА АКТИВИРАН СИЛИКА ГЕЛ), кандидатот дава краток теориски увод за ВЕТ - изотермата како можност за мерење на специфичната површината на порозниот силика гел. Покрај тоа, дадени се два графика со резултати од изведените мерења на примероците за анализа, кои се однесуваат на силика гел активиран на $600\text{ }^\circ\text{C}$. Во петтото потпоглавје (ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА МАКСИМАЛНАТА ХЕМИСОРПЦИЈА НА APS НА СИЛИКА ГЕЛ ТРЕТИРАН НА $600\text{ }^\circ\text{C}$), воведени се два метода од страна на кандидатот (директен и индиректен) за определување на квантитативниот состав на хемисорбиран APS врз површината од силика гел. Индиректниот метод е базиран на квантитативна анализа на АРТМС во раствор од толуен по процесот на хемисорпција. За одбележување е повеќекратната рефлуксија која била изведена за да се отстрани физисорбираниот АРТМС и начинот како ваквиот вишок се вклучува во понатамошната пресметка. Со употреба на претходно конструираниите калибрациони дијаграми и определената ВЕТ - површина ($589\text{ m}^2\text{ g}^{-1}$), била определена концентрацијата на APS врз површината од силика гел ($2,23\text{ }\mu\text{mol/m}^2$). Во воведениот (од страна на кандидатот) директен метод, користена е DRIFT техниката. Биле снимени спектри на модифициран силика гел, со различни масени удели АРТМС во однос на системот силика гел + АРТМС. Од тие спектри била конструирана зависноста меѓу интегрираниот интензитет на $\nu(\text{CH}_3)/\nu(\text{CH}_2)$ лентите и масениот удел на АРТМС, од каде што била најдена масата на хемисорбираниот АРТМС на единица маса од силика гел. Од тука натаму била најдена и концентрацијата на APS врз површината од силика гел ($2,23\text{ }\mu\text{mol/m}^2$) што е идентичен резултат со оној определен преку индиректната метода. Ваквите спектрометриски мерења се поткрепени и со $\text{C}, \text{H}, \text{N}$ елементарната анализа. Во шестото потпоглавје (ИСПИТУВАЊЕ НА НАЧИНОТ НА ПОВРЗУВАЊЕ НА АРТМС СО ПРИМЕНА НА ИНФРАЦРВЕНА И РАМАНСКА СПЕКТРОМЕТРИЈА), дискутиран е начинот на поврзување (монодентатен, бидентатен, тридентатен) на молекулите од АРТМС со силика гелот, преку анализа на инфрацрвените и Раманските спектри од снимените примероци на силика гел, модифициран силика гел и хидролизиран примерок на модифицираниот силика гел. Заклучено е дека, и покрај тоа што инфрацрвените спектри не даваат

директен увид, Раманските спектри го потврдуваат тврдењето дека дел од метокси групите останале неизреагирани. За посигурна потврда на последново, била извршена и анализа на профилите на лентите во Раманскиот спектар од каде што била детектирана и лентата која се должела на новосоздадената Si–O врска меѓу силика гелот и АРТМС. Во последното, седмо потпоглавје (МОДИФИКАЦИЈА НА ФУНКЦИОНАЛИЗИРАНИОТ СИЛИКА ГЕЛ СО АЦЕТИЛ ФЕРОЦЕН И СО ДЕРИВАТ НА ФЕРОЦЕНИЛ ФОСФИНОТ), кандидатот прави напор да ја заврши и последната етапа од истражувањето, а тоа е нанесување на фероценски молекули врз APS-модифициран силика гел, преку хемиска реакција со формирање на имин. За таа цел тој користи моделно соединение (ацетил фероцен) и различни експериментални услови на синтеза, при што од снимените DRIFT-спектри тој е во можност да детектира создавање на C=N, врска што укажува на потенцијално успешно изведена реакција. Во друг случај, анализирана е успешноста на прикачување на фосфински дериват на фероценот, за кој во литературата било покажано дека поседува каталитички особености. Доказ дека до такво нешто навистина доаѓа, е „гаснењето“ на лентите од $\delta(\text{NH}_2)/\delta(\text{NH}_3^+)$ од инфрацрвениот спектар (карактеристични за APS) и појавата на лента од $\nu(\text{C}=\text{N})$, карактеристична за формирање на Шифовата база (иминот).

Во последното седмо поглавје (**ЗАКЛУЧОК**), кандидатот на четири страници го сумира изложеното во докторската дисертација.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Изучувањата опфатени во дисертацијата се однесуваат на современи проблеми од областа на спектрометријата на површини. Користејќи модерна инструментација, интегрирајќи постапки од органската синтеза, како и техники карактеристични за хемијата на површини и молекуларно-вибрационата спектрометрија, кандидатот понудил убедливи одговори на практично сите проблеми и задачи што ги дефинирал при изработката на дисертацијата. Дисертацијата се карактеризира со интересни новопредложени (односно модифицирани) методи за анализа и, секако, со нови резултати.

Имајќи го ова предвид, Комисијата со задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на ПМФ да ја прифати предложената тема под наслов **„Карактеризација и својства на хемисорбирани фероценски деривати на различни цврсти површини за нивна примена во хетерогената катализа, со помош на вибрационо - спектроскопски методи и техники“** како докторска дисертација на м-р Миха Буклески и на кандидатот да му ја овозможи нејзината јавна одбрана.

Рецензентска комисија:

1. Акад. д-р Бојан Шоптрајанов, редовен професор на ПМФ, УКИМ, Скопје (во пензија), с.р.
2. Д-р Евамари Хеј-Хокинс, редовен професор на Факултетот за хемија и минералологија, Универзитет во Лајпцих, с.р.
3. Д-р Владимир Петрушевски, редовен професор на ПМФ, УКИМ, Скопје, с.р.
4. Д-р Фетах Подворица, редовен професор на Факултетот за математика и природни науки, Универзитет во Приштина, с.р.
5. Д-р Владимир Ивановски, вонреден професор на ПМФ, УКИМ, Скопје, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

**НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА ПОД НАСЛОВ „ЕФЕКТОТ НА КОЛАГЕН-ИНДУЦИРАНИОТ АРТРИТИС ВРЗ НЕКОИ ПАРАМЕТРИ НА ИМУНОЛОШКИОТ СТАТУС КАЈ БЕЛИОТ ЛАБОРАТОРИСКИ СТАОРЕЦ“
ОД М-Р МИРЕ СПАСОВ, ПРИЈАВЕНА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ**

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет бр. 07-4986/8 од 4.VII 2014 год., донесена на седницата одржана на 26.VI 2014, определени сме за членови на Рецензентската комисија за оцена на докторската дисертација под наслов ЕФЕКТОТ НА КОЛАГЕН-ИНДУЦИРАНИОТ АРТРИТИС ВРЗ НЕКОИ ПАРАМЕТРИ НА ИМУНОЛОШКИОТ СТАТУС КАЈ БЕЛИОТ ЛАБОРАТОРИСКИ СТАОРЕЦ, поднесена од м-р Мире Спасов. По прегледувањето на поднесениот труд, чест ни е на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација под наслов ЕФЕКТОТ НА КОЛАГЕН-ИНДУЦИРАНИОТ АРТРИТИС ВРЗ НЕКОИ ПАРАМЕТРИ НА ИМУНОЛОШКИОТ СТАТУС КАЈ БЕЛИОТ ЛАБОРАТОРИСКИ СТАОРЕЦ е напишана на 183 страници и содржи 38 слики и 32 табели. Таа се состои од следниве поглавја: ВОВЕД (67 страници), ЦЕЛИ НА ТРУДОТ (2 страници), МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДИ НА РАБОТА (11 страници), РЕЗУЛТАТИ (45 страници), ДИСКУСИЈА (30 страници), ЗАКЛУЧОЦИ (3 страници) и ЛИТЕРАТУРА (20 страници).

Во поглавјето ВОВЕД, кандидатот укажува на тоа дека ревматоидниот артритис (РА) е една од најтешките форми на ревматоидните болести која, покрај болки и ограничени движења, предизвикува и деформитети на зглобовите и траен инвалидитет. Не постои лек за РА, но со соодветен третман и стратегија за заштита од болеста, пред се на зглобовите, како и со промена на животниот стил и навики на пациентите, оваа болест може да се стави под контрола и заболените да имат долг и продуктивен живот и покрај постоењето на болеста. Деструктивниот потенцијал на РА, текот, знаците и симптомите на болеста можат да варираат, да се појавуваат и да се изгубат во текот на животот, но болеста во континуитет притаено да перзистира. РА главно се дефинира како хронична, мултисистемска, инфламаторна автоимуна болест на сврзното ткиво од непознато потекло со прогресивни лезии, претежно на периферната (синовијална) мембрана на зглобовите во вид на деструктивни, симетрични ерозии. Активирањето на имунолошкиот систем кај овие болести се гледа во појавата на автоантитела на еден или повеќе автоантигени.

Според најновите податоци на СЗО, околу 180 милиони луѓе во светот страдаат од оваа болест, од кои 75% се жени. Ревматските заболувања и RA ја чини Европа околу 45,4 милијарди евра секоја година, а и понатаму тие се во постојан пораст. Во Македонија, според проценките на Клиниката за ревматолошки болести во Скопје, дијагностицирани се 5.000 пациенти, од очекуваните 12-15.000 заболени. Според Anthony и сор. (2008), преваленцата на RA е околу 0,8% од популацијата (со опсег од 0,3% до 2,1%). Иако жените се засегнати трипати повеќе од мажите, преваленцата расте со возраста и кај постарата група се намалуваат разликите во застапеноста на болеста зависно од полот. Најголемиот број на епидемиолошки статистички податоци укажуваат дека болеста ги зафаќа луѓето од сите возрасти, етноси, социјални и расни групи.

Во потпоглавјето АНИМАЛНИ МОДЕЛИ ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН АРТРИТИС, даден е осврт на досега познатите и разработени модели на индуциран експериментален артритис. При тоа е посебно анализиран методот на колагениндуцираниот артритис (CIA) тип-II експериментално, што бил развиван од страна на Trentham и соработниците користејќи Wistar-стаорци. Во овие анимални модели е развиен автоимун артритис со значајни сличности како човечкиот. Според ваквите истражувања, автоимуната реакција на чувствителните животни е комплексна комбинација на фактори, вклучувајќи молекули на специфичниот главен хистокомпатибилен комплекс (MHC), цитокини и колаген II специфични реакции на B и T-клетките. Токму поради тоа, овој модел е модифициран и користен во истражувањата на оваа докторска дисертација.

Во потпоглавјата ЕТИОЛОГИЈА и ПАТОГЕНЕЗА се наведува дека потеклото на болеста е главно непознато, а како главни ризици за нејзиното појавување се генетските фактори, вирусите и бактериите или, пак, е таа резултат на мултифакторијално влијание. Што се однесува до *патогенезата* се констатира дека RA е со доста нејасна клиничка слика и со преклопување на симптомите со други болести. Зголемената температура и црвенилото резултираат со локална вазодилатација на нападнатата област, каде што има зголемена продукција на топлина и покачување на внатрешната температура, додека зголемената пропусливост на капиларите во воспалените ткива резултираат со зголемена филтрација и локализирано црвенило. Хистаминот, кој е ослободен во иницијалната фаза на оштетување на ткивото, е еден вид заштитна мерка на организмот за да го забрза закрепнувањето. Како резултат на ослободувањето на хистаминот и зголемениот проток на крв во нападнатата област се врши „поправка на штетата“. Но, во некои случаи хистаминот, сам по себе, може да предизвика оштетување во организмот. Болеста ја карактеризира непредвидлив тек, спонтанa ремисија, непредвидливо влошување и неизвесен завршеток.

Поглавјето МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДИ НА РАБОТА се состои од 4 потпоглавја. Во првото потпоглавје се опишани експерименталните групи на

животни. Во второто потпоглавје, даден е опис на подготовката и начинот за апликација на колагенот, а во третото потпоглавје се опишани начините за земање на различните примероци, како и методите и постапката за определување на соодветните параметри. Во четвртото потпоглавје се опишани статистичките методи за обработка на податоците. При тоа се нагласува дека се користени:

- Descriptive Statistics (комплетна дескриптивна статистика со утврдување на просечните вредности, стандардната девијација, коефициентот на варијација, максималната и минималната вредност, отклонувањето и куртозите на сите параметри кај различни видови популации);

- Student-овиот t-тест со Bonferoni - корекција за детерминација на разликите помеѓу групните парови. Испитуваните параметри биле определени со примена на Spss statistics, One-way analysis of variance (ANOVA), Tukey post-hoc тест за утврдување на сигнификантноста на разликите помеѓу различни параметри кај различни групи.

Најсеопфатниот дел од докторската дисертација на м-р Мире Спасов претставуваат поглавјето РЕЗУЛТАТИ и ДИСКУСИЈА. Добиените резултати и дискусијата се систематизирани во осум потпоглавја.

Во првото потпоглавје се презентирани резултатите од испитувањето на крвната слика и диференцијалната крвна слика, во второто потпоглавје се прикажани и дискутирани резултатите од испитувањето на ревматоидниот фактор. Во третото потпоглавје се дадени резултатите од испитувањата на Ц-реактивниот протеин, а во четвртото и петтото потпоглавје се дадени и дискутирани резултатите за С3 и С4- компонентите на комплементот и нивото на имуноглобулините од класата А, Г и М.

Во поглавјето ЗАКЛУЧОЦИ, кандидатот накосо ги сумира основните заклучоци што произлегуваат од резултатите од испитувањата презентирани во докторската дисертација. Од приложените, како најзначајни можеме да ги извлечеме следниве заклучоци, сублимирани и наброени во неколку точки:

- третманот со колаген тип-II предизвикува намалување во бројот на еритроцитите, намалување на концентрацијата на хемоглобинот и намалување на хематокритската вредност. Овие ефекти отсуствуваат кај животните од женската група. Притоа, процентот на отстапување во бројот на еритроцитите кај машката група на животни е највисок во споредба со промените кај сите испитувани параметри;
- забележана е висока сигнификантна разлика во намалувањето на бројот на тромбоцитите на 30. и на 60. ден од имунизацијата кај животните со CIA кај двата пола;
- резултатите за леукоцитите покажуваат високо сигнификантно зголемување на бројот на леукоцитите на 30. ден, кај машките и женските животни. На 60. ден се бележи намалување и враќање блиску до бројот кај контролната група. Добиените резултати за вредностите на диференцијалната крвна слика го следат вкупниот број на леукоцити;

- нотирани негативни вредности за RF кај сите групи на животни, без разлика на третманот или полот. Вредностите за CRP бележат промени во споредба со контролната група, но без статистичка значајност;
- резултатите за С3 и С4- компонентата на комплементот сугерираат дека промените и отстапувањата не се во доменот на статистичка значајност кај двата пола на животни;
- третманот со колаген тип-II доведува до статистички незначајно намалување на нивото на IgA на крајот од експерименталниот период на 60. ден кај артрозните машки животни во однос на контролата. Кај женските животни на 60. ден се нотира несигнификантно зголемување на вредноста за IgA во споредба со контролата;
- високо сигнификантно намалување на вредноста за IgG на 30. ден од третманот, и задржување на вредноста и на 60. ден. Ова е нотирано и кај машките и кај женските животни;
- несигнификантно зголемување на вредноста на IgM во серумот кај двата пола на животни на 30. ден и нивно враќање на 60. ден на вредност блиска до контролата;
- негативни вредности за OAST кај сите групи и кај двата пола на експериментални животни. Негативни вредности за ANA кај сите групи и кај двата пола на животни;
- предизвиканиот RA доведува до сигнификантно повисоко ниво на активноста на AST кај третираната група на животни, во однос на контролната група, независно од полот;
- активноста на ALT во серумот кај атрозните машки и женски животни е на повисоко ниво во споредба со контролата, но разликата не е статистички значајна.

Генерален заклучок од истражувањата и севкупно користената литература е дека истражувањата на автоимунитетот кај животинските модели и поставувањето на паралела со клиничката слика на RA кај пациентите има голем глобален придонес за разјаснување на многу прашања поврзани со RA. Исто така, треба да се посвети многу повеќе внимание на автоимуното истражување и имуномодулациската терапија.

Во поглавјето ЛИТЕРАТУРА се наброени повеќе од 150 референци. Најголемиот број од нив се со пови датуми на издавање, а речиси сите се трудови од оригинална научна литература.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на анализата на докторската дисертација под наслов ЕФЕКТОТ НА КОЛАГЕН-ИНДУЦИРАНИОТ АРТРИТИС ВРЗ НЕКОИ ПАРАМЕТРИ НА ИМУНОЛОШКИОТ СТАТУС КАЈ БЕЛИОТ ЛАБОРАТОРИСКИ СТАОРЕЦ од м-р Мире Спасов, може да се заклучи дека тој успешно ги реализирал целите на дисертацијата, односно извршил соодветни испитувања со кои се помага во

решавањето на проблемите околу ревматоидниот артритис (RA), кој е една од најтешките форми на ревматоидните болести која, покрај болки и ограничени движења, предизвикува и деформитети на зглобовите и траен инвалидитет. Повеќето проблеми со кои се сретнал кандидатот во текот на работата успешно ги разрешил и притоа применил соодветни експериментални анимални модели и методи, како и теориски сознанија. Заклучоците се научно издржани и имаат значаен научен придонес. За ова говори и фактот што досега 1 труд со дел од резултатите од дисертацијата се објавени (во научно списание со импакт-фактор), а два се подготвени за објавување.

Поради сето ова, членовите на Рецензентската комисија со задоволство му препорачуваат на Наставно-научниот совет на ПМФ во Скопје да ја прифати докторската дисертација под наслов ЕФЕКТОТ НА КОЛАГЕН-ИНДУЦИРАНИОТ АРТРИТИС ВРЗ НЕКОИ ПАРАМЕТРИ НА ИМУНОЛОШКИОТ СТАТУС КАЈ БЕЛИОТ ЛАБОРАТОРИСКИ СТАОРЕЦ од м-р Мире Спасов и да овозможи нејзина јавна одбрана.

Членови на Рецензентската комисија

1. Д-р Ицко Ѓорѓоски, редовен професор на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.
2. Д-р Велимир Стојковски, редовен професор на Факултетот за ветеринарна медицина при Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.
3. Д-р Емилија-Јаневиќ-Ивановска, вонреден професор на Факултетот за медицински науки, при Универзитетот „Гоце Делчев“, Штип с.р.
4. Д-р Даниела Миладинова, редовен професор на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.
5. Д-р Митко Младенов, вонреден професор на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.

**РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„ЗАШТИТА НА ГРАЃАНСКОИТЕ СУБЈЕКТИВНИ ПРАВА ВО РИМСКАТА
СУДСКА ПОСТАПКА“ ОД М-Р ЗИНЕТ АСАНИ, ПРИЈАВЕНА НА ПРАВНИОТ
ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ**

Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, на седницата одржана на 31.10.2014 година, по предлог на Институтот за историско-правни науки, формираше Комисија за оценка на докторската дисертација на кандидатот м-р Зинет Асани со наслов ***Заштитата на граѓанските субјективни права во римската судска постапка.*** Комисијата за оценка и одбрана на докторската дисертација е во следниов состав: **проф. д-р, Мирјана Поленак Аќимовска, проф. д-р, Владо Бучковски (ментор), проф. д-р, Гоце Наумовски, проф. д-р, Емилија Станковиќ и доц. д-р Марија Игњатовиќ.**

Комисијата во наведениот состав со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје му го поднесува следниов

**ИЗВЕШТАЈ
Приказ на трудот**

Комисијата утврди дека кандидатот направил една опсежна анализа на граѓанските субјективни права и нивната заштита во римската судска постапка како и на развојот на оваа постапка низ трите периоди од римското општество, потенцирајќи ја нејзината важност во уредувањето на римското општество и нејзиното влијание во современото право. Преку користење на соодветни методолошки алатки се задржал и во влијанието на овој концепт во македонскиот правен поредок потврдувајќи дека римската концепција за заштита на граѓанските субјективни права има извесна рефлексија врз македонскиот концепт на заштита на граѓанските субјективни права во македонскиот правен поредок.

Кандидатот во дисертацијата се осврнал и на опсежна анализа на еден важен концепт – правниот континуитет на римското право до периодот на настанувањето на модерните граѓански законици потенцирајќи го проблемот на опстанокот на римското право по распадот на Римската Империја и факторите кои влијаеле во оживувањето на ова право преку рецепција на Јустинијановото Corpus iuris civilis во средновековните европски држави.

Ваквиот зафат на реафирмација на римското право кандидатот го предвидува како придонес на римското право во создавањето на европското заедничко право ius commune која како општ правен систем на европскиот континент претставува модел за остварување на идеите за единствено европско приватно право и решение за модерните проблеми во доменот на хармонизација на европското право. Според неговитевидувања, идејата за кодификација на правото, пред се, не е нова туку е придонес на римското право која и денес постои и ќе постои во иднина, земајќи ја предвид нејзината круцијална важност што ја има во земјите со кодифициран систем на правото кои се сметаат за поискусни во правна и економска смисла и поспремни за политички движења и промени што се случуваат секојдневно. За државите, пак, кои настојуваат кон кодифицирање на нивното право, оваа идеја претставува правење чекор кон вклучување во европските води во редот на најмодерните и најкомплетирани демократски цивилизирани држави.

Улогата на ова проучување добива на значење, особено заради фактот што претставува обид попрецизно да се потврди дека науката уште многу порано се занимавала со правото и правичноста и дека денешниот поим за правото застанува зад оној на Римјаните. Тие во оваа насока давале еден вреден и траен придонес за нејзиниот развој, следејќи ги диктатите на едно робовладателско општество, која, пак, во понатамошниот нејзин развој ќе постане еден непресушен извор и едно богато наследство од кое ќе се изгради еден европски континентален правен круг, прифатен и надвор од континентот.

Појавите и случувањата што се анализирани во ова дисертација од правно-историски и компаративен аспект, навлегувајќи во детална историска и правна обработка, нудат сознанија за една правна традиција која прераснала низ вековите и доаѓала до нас во еден континуитет на примена и преработка на неговите концепти и сфаќања како важен културен процес врз основа на кој се изградени правните поредоци на европските земји, а кои денес важат како позитивно право.

Проучувањето на римската судска постапка во оваа дисертација како традиционална суштинска област истовремено претставува уште еден важен обид попрецизно да се потврди нејзината круцијална улога во изградувањето на римското општество и во настанувањето и дефинирањето на современата граѓанска судска постапка. Врз основа на целокупната анализа, авторот дошол до заклучок дека последната фаза од развојот на судската постапка ги изнесува на површина правните концепти за оваа област кои со несмален интензитет влијаеле во изградбата на современата граѓанска постапка. Авторот посебно внимание во истражувањето им посветил на заштитните средства кои биле користени во постапката со цел остварување на правна заштита пред судските органи. На тој начин уште еднаш укажал на фактот дека корените и основата на граѓанската судска постапка и заштитните средства во неа своите длабоки корени ги имаат уште од римското право и дека римското право претставува добра одредница за поставеноста и идниот развој на институтите и поимите од граѓанскопроцесната сфера.

Докторскиот труд под наслов *Заштитата на граѓанските субјективни права во римската судска постапка* содржи 428 страници пишан текст и класифицирана библиографија.

Трудот е структуриран во вовед, проектна рамка на трудот, теоретски дел, сочинет од три дела, вклучувајќи ги и заклучните соопредувања. Деловите се поделени на глави кои завршуваат со кратки заклучоци и кои помагаат за последниот заклучок полесно да се апсорбира. Поради употребата на латински поими и изреки, во текстот од дисертацијата се додава и регистар кој ги содржи најосновните места од текстот на кои се зборува за нив. За користените кратенки се додава и анекс со список на кратенки. Кон текстот е приложена обемна литература, главно домашна и странска, од домашни автори познати во оваа област во нашата земја и во други елитни универзитети во Европа. Библиографските единици се правилно цитирани преку користење на системот на фусноти.

Проектната рамка на трудот е посветена на поставувањето на предметот, целите, методологијата и примерокот на истражувањето, кои имаат за цел детално запознавање со прашањата кои се во фокусот на интерес на дисертацијата, со доследно внимание на начинот на кој кандидатот пристапува кон анализата на предметот на истражувањето и презентирањето на заклучоците и препораките.

Во воведниот дел од дисертацијата, кандидатот се осврнува на причините за изборот на соодветната тема, особено нотирајќи ја поставеноста на римската граѓанска судска постапка како традиционална суштинска област во уредувањето на римското општество цитирајќи ги правните идеи и мислења на римските правници дека правото и правичноста претставуваат основни феномени во изградбата на едно општество каде

што треба да владее правото и разумот делејќи го правичното од неправичното и разликувајќи го дозволеното од недоволеното, а со тоа отсликувајќи ја положбата на државата во однос на почитувањето на слободите и правата на нејзините граѓани во посигурна држава, заснована врз принципот на владеењето на правото.

Првиот дел од дисертацијата насловен **Римското приватно право како основен шемел на римското право** е поделен на три посебни глави. Во **првата глава**, кандидатот направил анализа на основната поделба на римското право во *Ius publicum* и *Ius privatum*, укажувајќи дека ваквата поделба има големо значење за натамошниот развој на правото и претставува појдовна основа за поделбата на правото во современите правни системи изградени под влијание на римската правна традиција. Во оваа глава, кандидатот се осврнува и на прашањето за Гајевата трипартитната поделба на римското право **Институционален систем на правото**, кој е од суштина за понатамошната анализа на предметот на истражувањето и претставува вовед кон следните две глави посветени токму на институционалниот систем на правото. Во таа смисла, кандидатот ја потврдува значајноста на овој модел во римското право како предуслов за постабилен правен систем во римското општество, а воедно и појдовна основа според која се изградени модерните законици од 19 век. Со *Usus modernus pandectarum* кое било прифатено мислење во средниот век и посочен кон поделбата „Pandekstesystem“, на римското право, а која ја сочинува систематската основа на Германскиот граѓански законик, кандидатот ја заокружува оваа глава од трудот.

Во **втората глава**, кандидатот се осврнува кон анализа на првата составна целина од Гајевата шема на римското приватно право наречена ***Ius quod ad personae pertinet*** / лично право/ анализирајќи ги основните институти во составот на овој дел од римското приватно право. Во тој контекст, во оваа глава е посветено должно внимание на институтите на личното и семејното право дознавајќи за статусот на римските граѓани и од чиј статус зависеле правата кои тие ги поседувале. Осврнувајќи се кон семејното право, кандидатот укажува на фактот дека во римското општество ова право отишло предалеку во регулирањето на семејноправните односи. Последна точка посветена на оваа правна целина претставува анализа на заштитните средства според кои се остварувале граѓанските субјективни права во доменот на овие области.

Во **третата глава** од овој дел на дисертацијата, кандидатот ја анализира втората целина на римското приватно право наречена ***Ius quod ad res pertinet***, / имотно право/ правејќи разлика во поимното определување во однос на современото граѓанско право и укажувајќи на фактот дека римското право ја создаде традиционалната поделба на: „стварните права на свои ствари“ и на „стварните права на туѓи ствари“. Кандидатот ги потенцира и заштитните средства кои овозможувале да се остваруваат граѓанските субјективни права во настанатите граѓанскоправни односи во римското општество.

Во првата класификација на овие права, кандидатот ја потенцира сопственоста како значајна економска категорија и како двигател во развојот и усовршувањето на едно општество, издвојувајќи некои нејзини посебни карактеристики. Понатаму, во втората поделба на „стварните права на туѓи ствари“, кандидатот прави анализа на службеностите и залогата, додека за владението укажува на неговата важност и на неговото место во римското право.

Во делот кој го опфаќа наследното право како еден од начините на стекнување на сопственост, кандидатот ја анализира двојната улога на овој институт во римското општество, и тоа како пренос на имот од покојниот на корисниците (наследниците) наследен според тестамент и пренос на имот како резултат на интестатско наследување.

Со облигациите како правна целина опфатена во римското имотно право, кандидатот ја заокружува оваа глава во која акцентот е повеќе ставен на анализа на приватните деликти како извор на римските облигации и како противправни дејствија со

кои се повредувале приватните интереси на римските граѓани санкционирани со надомест на штета.

Кандидатот заклучува дека римското приватно право се разви како систем на приватното право кое ги уредувало интересите на римските граѓани или односите помеѓу поединците. Тој наведува дека ваквата систематизација на римското приватно право овозможувал постабилен систем на правото кој секој ден бил актуелност на новите општествени промени на римското општество. Во тој контекст, римското право го одликува како вовед во граѓанското современо право прецизирајќи дека познавањето на концептите и институтите на ова право овозможуваат полесно да се совладаат стварното, облигационото и наследното право како значајни дисциплини содржани во ова јадро од правото. Понатаму, кандидатот потенцира дека римското право во поголема или помала мера е подлога за поголем број на денешни граѓански законици како во поглед на нивната правна техника и терминологија, така и во поглед на цела низа правни поими преземени од римското право.

Вториот дел од докторската дисертација насловен „Заштита на граѓанските субјективни права во римската судска постапка“, ја претставува доминантната теза во докторската дисертација. Притоа кандидатот ги става на располагање методолошките алатки со цел да се потврди претпоставката која во повеќе наврати е докажана дека римската судска постапка е основа на повеќето судски постапки кои припаѓаат на континентално правно семејство, вклучувајќи го тука и македонското процесно право. Во тој контекст, тој и посветува внимание на проблематиката врзана за настанувањето на римската судска постапка потенцирајќи ги општествените економски фактори кои претставувале основен фактор во настанувањето и натамошниот развој на постапката. Како основен поим кој зазема достоинствено место во постапката, кандидатот ја анализира тужбата заради фактот дека ова заштитно средство за остварување на граѓанските субјективни права претставува основна алатка за иницирање на судската постапка не само во римското процесно право туку го задржала своето својство и во современата судска постапка. Преку оваа констатација, кандидатот ја потврдува римската максима „*Nemo iudex sine actore* „/ Без тужба нема ѓарница/.

Поради суштинско познавање на основните поими и институти на оваа постапка и нејзиниот развој во текот на тринаесет вековната историја на римското право, оваа материја од дисертацијата е опфатена во осум глави.

Во првата глава кандидатот ги определил основните поими кои ја тангираат оваа проблематика, предвидувајќи ги како вовед кон следните глави за да се сфати и преработи наведената област. Наведени се поимите граѓанскоправен однос, субјективно право, концептот заштита на граѓанските субјективно право, поимот тужба и на крај, поимот за механизмот за заштита на граѓанските субјективни права- граѓанската судска постапка.

Втората глава кандидатот им го посветува на периодот на Стариот Рим кога општествената заедница била примитивно организирана и се ограничела само на признавањето на сопствените права на поединецот поради недостаток на механизмот за нивна заштита. Посебно е потенцирана самозащтитата односно приватната заштита на сопствените права на поединецот кој во понатамошниот развој на римското општество се укинува и се санкционира како кривично дело а по исклучоци била дозволена во границите и под условите пропишани со закон. Во тој контекст кандидатот потенцира дека самозащтитата има ист третман и во современото право.

Во **третата глава** се опфатени причините за настанокот /генезата / на првата римска постапка - легисакциона постапка која функционираше според правилата на старото *ius civile*. Во таа призма, кандидатот прави тридимензионална опсежна анализа на постапката: *ius vocatio* (појавување пред суд), судење, и извршување на пресудата, наведувајќи ги основните карактеристики на постапката и потврдувајќи го

нејзиниот тек преку строгиот формализам, примитивизам, конзерватизам и строгата персонална егзекуција за тужениот. Повеќе внимание им е посветено на првите процесни институти појавени како процесни дејствија на странките во постапката: *Litis contestatio* /која довела до престанок на судската постапка/, *Товарош на докажување* (*onus probandi*), според кој се означува утврдување на вистинитоста на определено тврдење за правно релевантните факти, и доказните средства меѓу кои кандидатот ги набројува: сведоците, исправите, увидот, вештачењето и сослушувањето на странките кои понатаму ќе се користат како најодлучни и најзначајни за донесување правична пресуда и нејзино правично извршување. За правилата на овој институт кандидатот потенцира дека и денес не изгубиле ништо од својата свежина и актуелност. Оваа глава завршува со изложување на неколкуте легисакции кои биле употребени во овој период за остварување на граѓанските права зависно од спорот кој требало да се решава.

Четириеста глава е посветена на формуларната постапка во која се остварувале граѓанските субјективни права во класичниот период на развојот на римското право кога во римското општество имаме зголемен развој на правниот сообраќај и голем број на правни работи *bona fidei*, за кои промени правните институции побарале побрзи и поедноставни решенија. Кандидатот се залага за алтернативна примена на двете постапки иако како најприфатлива за римските граѓани ја потенцира формуларната постапка во решавањето на нивните граѓански спорови. Користејќи го компаративниот метод, тој доаѓа до сознанија за постојните разлики меѓу постапките, а посебно се осврнува кон присуството на формулата како синоним на *actio* /тужба/, присуството на начелото на писменост во постапката, јакнење на државните судски органи и поголемата активност на магистратот /преторот/ во креирањето и усовршувањето на римското право. Во однос на заштитата на граѓанските субјективни права, кандидатот укажува на похуманизиран пристап кон тужениот кој имал повеќе олеснувања во однос на извршувањето на пресудата.

Петтиеста глава им е посветена на анализа на инструментите за заштита на граѓанските субјективни права во однос на формуларната постапка каде што кандидатот прави една класификација на овие средства, издвојувајќи ги редовните и вонредните заштитни средства. Преку оваа класификација, кандидатот потенцира за појавата на новиот поим во постапката, *колизија на тужби*, и спротивно на тој поим, „кумуляција на тужбите“, кои поими истовремено и припаѓаат и на современоста. Преку овој факт, кандидатот го потврдува ставот дека формуларната постапка претставува *систем на тужби* кои ги заштитувале барањата на сите граѓани кои живееле на териоторијата на Римската Империја.

Шестата глава зазема посебно значење во фокусот на истражувањето и во неа кандидатот прави анализа на судската постапка во периодот на посткласичното право и настанокот на *cognitio extra ordinem* постапката - како јавноправна постапка и како исклучок од претходната постапка со приватноправен карактер. Користејќи го компаративниот метод во однос на претходната постапка, кандидатот потврдува дека во овој период се соочуваме со нови факти и ситуации за остварување на граѓанските субјективни права и тоа во однос на принципсовото настојување во создавањето на нови правосудни органи и засадување на неговата власт и во правосудниот систем одликувајќи го ова правосудство како вид на етатизирано судство. Кандидатот прави анализа на постапката сумирајќи ги сознанијата од изворите на римското право за карактеристиките на оваа постапка, според кои потврдува дека во оваа постапка, освен трансформацијата на постапката од приватна во јавна постапка и трансформацијата на системот акција (*actio*) во систем на субјективни права, постојат и значителни промени во однос на либерализација на постапката, спроведување на постапката од судија професионалец со правничко образование, двостепеноста на постапката, писменоста и тајноста во постапката, прифаќање на трошковниот принцип, формалното оценување на

доказите, исчезнување на самопомошта, исчезнување на формулите, зголемување на бројот на судовите и тенденција кон нивното специјализирање, одредување на стварна и месна надлежност на судовите според вредноста на спорот и територијалниот принцип итн. Притоа, кандидатот заклучува дека Јустинијановата постапка *per libellum* се означува како најголемо достигнување во развојот на процедуралниот систем во римското општество и ја споредува како поблиска со современото право и подалечна со преходните две постапки.

Во седмата глава кандидатот избира да направи анализа на текот на когнициската постапка за да се докаже дека двостепеноста на постапката претставува основен белег кој оваа постапка ја зближува со современоста. Тој прецизира за присуството на жалбата како правен лек, нејзините преклузивни рокови и нејзиниот третман како процесно средство со која се вршеше корекција на судската одлука донесена во првата инстанца од судењето. Кандидатот, во тој контекст, заклучува дека целта на второстепената постапка била да се поставува процесна основа на ново судско оценување на целиот спор, а не само да се провери правосилноста на првостепената пресуда. Во контекст на извршувањето на пресудата, се потенцира за исчезнување на персоналната егзекуција и примена на едно похуманизирано постапување кон должниците. Притоа, кандидатот го потврдува губењето на принципот *ordo iudicorum privatorum* и неговото заменување со принципот *iudicorum publiciorum*.

Осмата и последна глава од овој дел од дисертацијата ја опфаќа заштитата на субјективните права, која се остваруваше по барање на римските граѓани од страна на други правосудни органи кои им излагале во пресрет кога нивните права биле повредени. Во тој контекст, кандидатот врши анализа на институциите: адвокатура, нотаријат и арбитража, извлекувајќи заклучок дека традициите во дејноста на овие институции се доста стабилни според законските рамки од нивната дејност и во правилата за нивното нудење правна помош на граѓаните. Со враќање кон нивната историја кандидатот потврдува дека се следи континуитетот не само на правната регулатива туку и во професионалната дејност на адвокатите, нотарите и арбитражите кои нудат некои практики како носители на корисни идеи за современоста.

Третиот и последен дел од оваа докторска дисертација насловен *Правниот континуитет на римското право и настанувањето на модерните кодификации* опфаќа еден важен процес на апсорбирање, односно имплементирање на римските концепти и сфаќања во натамошните формации кои настанувале по распадот на Римската Империја. Кандидатот му посветува посебно внимание на овој процес поради неговиот придонес во создавањето на граѓанските кодекси кои и денес важат во европските земји како позитивно право. Овој дел опфаќа три глави:

Во првата глава кандидатот го анализира проблемот за опстанокот на римското право по распадот на Римската Империја изложувајќи ги историско-општествените и политички промени настанати во Византиската Империја, потоа оживувањето на римското право и, на крај, рецепцијата на *Corpus iuris civilis* во средновековните европски држави. За ваквиот зафат на реафирмација на римското право извршен преку прописи и коментари на Јустинијановиот кодекс, кандидатот укажува на придонесот на правните школи во тогашна Европа, почнувајќи од: глосаторите, постглосаторите (коментаторите), школата на елегантната јуриспруденција, природната и историската школа. Кандидатот заклучува дека рецепцијата на римското право има голем придонес во создавањето на европското заедничко право - *ius commune* која како општ правен систем на европскиот континент (по исклучок Англија) воедно може да претставува модел за остварување на идеите за единствено европско приватно право и решение за модерните проблеми во доменот на хармонизација на европското право.

Во втората глава се анализира процесот на кодификација во периодот од 18 до 19 век и настанувањето на модерните граѓански законици. Притоа, значајноста на овој процес кандидатот ја увидува во укинувањето на правниот партикуларизам во една национална држава заради создавање на едно единствено национално право. Понатаму, кандидатот споменува дека оваа идеја имала за цел остварување на едно општо, универзално правично право - право на разум, и овозможување во големиот географски простор да се врши правниот сообраќај под исти норми за поданиците на различни држави, што било предуслов за економско поврзување, создавање на правна рамка за уредување на односите кои локалното обичајно право не можело да ги регулира, создавање на заедница на правници способни да делуваат во различни средини, овозможување правото да стане интелектуална дисциплина која го следи општиот развој на човековите мисли и настанување на европскиот континентален правен круг како збир на правни системи кој ги поврзува заедничките основни правни особини. Притоа, кандидатот направил преглед на најважните модерни законици, вклучувајќи ја и Англија како европска држава во која никогаш не била присутна рецепцијата и во која не постои кодифицирано приватно право. Посебен акцент е даден на првите модерни кодекси во овој период: Францускиот, Германскиот, Швајцарскиот, Италијанскиот, Холандскиот и Србскиот граѓански законик, анализирајќи ги позитивноправните решенија во областа на судската постапка и заштитните средства како алатки кои овозможуваат остварување на повредените граѓански права. Преку анализа на основните процесноправни правила во овие законици, кандидатот ја потврдува римската концепција дека римското право претставува основна подлога во креирањето на современите европски правни системи, додека нејзините правни правила, принципи и институти претставуваат пронаоѓање на патот до перфекција на современото право. Понатаму, во оваа глава е направена споредбена анализа меѓу евроконтиненталниот и англосаксонскиот правен систем во доменот на судската практика, претставувајќи ги нивните разлики во поглед на донесувањето на законите и нивното спроведување од страна на надлежните органи, со што се заокружува оваа глава од дисертацијата.

Трета и последна глава на овој дел од дисертацијата со наслов *Влијанието на римскиот концепт на заштитата на граѓанската судска постапка во македонскиот правен поредок*, претставува операционализација на современата димензија на дисертацијата, погледната од аспект на состојбите на оваа правна област во домашниот правен поредок. На почетокот, кандидатот дава анализа на еволутивниот развој на македонската граѓанска судска постапка, при што се обидува да ги постави основите врз основа на кои ќе го докаже тврдењето поставено во тезата. Притоа, кандидатот тргнува од претпоставката, која во повеќе наврати е докажана, дека римската судска постапка е основа на повеќето процесни права кои припаѓаат на евроконтиненталниот правен систем, вклучувајќи го тука и македонското процесно право.

Преку анализата на основните прашања на македонското процесно право, кандидатот се фокусира на современите судски постапки предвидени во позитивното македонско право, во исто време правејќи компаративна анализа со веќе обработените сознанија за римската судска постапка и заштитните средства во неа, што понатаму ќе му послужи како аргументиран доказ дека римската концепција на заштита на граѓанските субјективни права има извесна рефлексија врз македонскиот концепт на заштита на граѓанските субјективни права во македонското позитивно процесно право. Понатаму, во оваа глава е направена анализа и на улогата на нотаријатот, извршителите и адвокатите претставувајќи ја нивната улога во доменот на заштитата на граѓанските субјективни права.

Во заклучните согледувања за овој дел, дисертацијата содржи поглед на кандидатот кон перспективата на процесот на кодификација, а воедно и кон перспективите на

македонското процесно право кои можат да се остваруваат само ако се настојува кон кодификација на граѓанското процесно право.

На крајот на трудот се изложени заклучни согледувања во кои се содржани и видувањата на кандидадот за конкретните прашања кои се предмет на истражување на овој труд.

Оцена на трудот

Врз основа на изложеното, Рецензентската комисија смета дека трудот на кандидатот м-р Зинет Асани, според својата содржина, обем и приод кон прашањата кои претставуваат материја што се елаборира, претставува солидна основа и ги поседува потребните атрибути на вредности и како таков може да биде предмет на јавна одбрана.

Од овие причини, Комисијата со задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ , по разгледувањето на овој извештај и неговата оцена, да го усвои следниов

Заклучок со предлог

Со оглед на наведеното, Комисијата смета дека докторската дисертација ги исполнува законските услови за стекнување право на усна јавна одбрана и на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје му предлага да ја прифати позитивната оцена и да закаже одбрана на докторската дисертација на **м-р Зинет Асани** под наслов: ***Защитата на граѓанските субјективни права во римската судска практика.***

Комисија

Проф. д-р Мирјана Поленак Аќимовска с.р.

Проф.д-р Владо Бучковски с.р.

Проф. д-р Гоце Наумовски с.р.

Проф.д-р Емилија Станковиќ с.р.

Доц. д-р Марија Игњатовиќ с.р.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО – НАУЧНИ ЗВАЊА
ЗА НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ (ДИСЦИПЛИНИ): ИНТЕГРАЛНА
БЕЗБЕДНОСТ, ПОЛИТИЧКА ГЕОГРАФИЈА И ГЕОПОЛИТИКА,
КАРТОГРАФИЈА И ТОПОГРАФИЈА, МИГРАЦИИ И КОНФЛИКТИ И
СТРАТЕШКИ МЕНАЏМЕНТ НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО
СКОПЈЕ

Во врска со распишаниот конкурс, објавен во весниците „Дневник“ и „Коха“ на 17.10.2014 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во научните области (дисциплини): интегрална безбедност, политичка географија и геополитика, картографија и топографија, миграции и конфликти и стратешки менаџмент, Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје, на својата XI редовна седница одржана на 19.11.2014 година, донесе Одлука за формирање на Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Митко Котовчевски, проф. д-р Билјана Ванковска и проф. д-р Марина Митревска. Комисијата утврди дека на распишаниот конкурс се јавиле двајца кандидати, и тоа: проф. д-р Тони Милески, досегашен наставник на Институтот за безбедност, одбрана и мир при Филозофскиот факултет во Скопје и м-р Роберт Трајковски.

По направената анализа на доставените материјали, Рецензентската комисија има чест до Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје да го поднесе следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографски податоци за проф. д-р Тони Милески

Кандидатот проф. д-р Тони Милески е роден во Кичево на 2.10.1973 година. Основното образование го започнал во Битола, а го завршил во Прилеп. Средното образование го оформил во Плевља, Црна Гора. Во академската 1992/93 година се запишал на Филозофскиот факултет, Институт за одбрана (денес Институт за безбедност, одбрана и мир), кој го завршил во 1997 година. Магистрирал во 2002 година, а докторската дисертација ја одбранил во 2005 година. На Институтот за безбедност, одбрана и мир е вонреден професор од **14 април 2010** година за научните области: интегрална безбедност, политичка географија и геополитика, картографија, животна средина и стратешки менаџмент. Во текот на научниот развој на проф. д-р Тони Милески, забележителни се неговите смели напори во развивањето на нови научни области и дисциплини. Денеска, неговиот ангажман на Филозофскиот факултет – Институт за безбедност, одбрана и мир е поврзан со реализација на повеќе предметни програми од првиот, вториот и третиот циклус студии, како и на првиот циклус студии на Машинскиот факултет и вториот циклус студии на Факултетот за безбедност при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола.

Во рамките на своите работни ангажмани, д-р Милески учествувал во работата на повеќе комисии на Филозофскиот факултет и во извршување на други

работни задачи и задолженија на Факултетот и на Институтот за безбедност, одрбана и мир. Меѓу нив ќе ги наведеме: продекан за финансии на Филозофски факултет од 15.9.2009 година до 15.9.2013 година; претседател и член на Тендерска комисија на Филозофски факултет; претседател на Пописна комисија на Филозофски факултет; координатор за ЕКТС на Институтот за безбедност, одбрана и мир; член на факултетска Комисија за спроведување на приемни испити.

Во поглед на стручната и научната дејност, посебно е забележително неговото беспрекорно залагање, способност и стручност во организирањето на повеќе семинари и симпозиуми од областа на одбраната, заштитата и безбедноста, значајни не само за Република Македонија, туку и за поширокиот регион. Во тој контекст, проф. д-р Тони Милески учествувал со свои трудови и дискусии. Специфичноста на содржините и значењето на проблематиката која е предмет на негова опсервација, често биле во фокусот на поширокиот интерес на струката и науката од оваа област. Тие имаат свој придонес и се во функција на градење на одредени сегменти во безбедносниот и одбранбениот систем.

Проф. Милески учествувал во повеќе научноистражувачки проекти, меѓу кои како позначајни се издвојуваат следниве: „ГИС за границите на Република Македонија“, помлад истражувач – Министерство за образование и наука, Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“ (2002-2004); „Партнери во мир и превенција“ во кој партиципира како проект-асистент во соработка со Фондацијата „Фридрих Еберт“ и Иницијативата за градење мир и демократија (2004); „Воведување на Open Journal System за научните списанија на Филозофски факултет“, (2012-2013), финансиран од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Во октомври 2012 година партиципирал во меѓународниот лидерски програм (IVLP) организиран од страна на Амбасадата на Соединетите Американски Држави во Република Македонија. Програмата се реализирала во повеќе државни институции, невладини организации и универзитети во три града од САД, односно во Вашингтон, Њујорк и Бостон.

Професор Милески, покрај другото е главен и одговорен уредник на меѓународното списание „Безбедносни дијалози“ (<http://sd.fzf.ukim.edu.mk>). Исто така, проф. Милески е член на Уредувачкиот одбор на италијанскиот серијал на книги „Глоболитикал“. Покрај ова, проф. Милески е член на уредувачките одбори на повеќе меѓународни научни списанија: American Journal of Environmental Engineering and Science; Journal of Energy and Natural Resources; American Journal of Environmental Protection; International Journal of Renewable and Sustainable Energy и Современа македонска одбрана.

Проф. Милески е член на алумни-асоцијацијата поврзана со IVLP-програмата, како и член на Британската научна асоцијација.

1.1. Насџавно-образовна дејност

Во изминатиот период како вонреден професор, д-р Тони Милески учествувал во реализацијата на повеќе предметни програми на првиот, вториот и третиот циклус студии на два универзитета во Република Македонија.

На Филозофскиот факултет – Институт за безбедност, одбрана и мир, проф. д-р Тони Милески ги реализираше предметните програми: „Екологија“, „Политичка географија и геополитика“, „Енергетска безбедност“, „Картографија и топографија“, „Миграции и конфликти“ и „Менаџирање на природни ресурси“. На вториот циклус ги спроведуваше предметните програми: „Ризици и закани на националната безбедност“, „Геополитика и безбедност“, „Интегрирано гранично управување“, „Глобална геостратегија“, додека на третиот циклус во форма на менторска настава беше ангажиран на предметните програми „Геополитички аспекти на националната безбедност“ и „Геополитика на конфликтите“.

Професор Милески беше реализатор и на предметната програма „Еколошка безбедност“ на Машинскиот факултет во Скопје, како и дел од реализаторите на предметната програма „Еколошка криминалистика“ на Факултетот за безбедност при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола.

Кандидатот Милески активно учествувал во креирањето и иновирањето на последните студиски програми на сите три циклуси на Институтот за безбедност, одбрана и мир. Притоа, значајно е да се напомене дека добар дел од претходно наведените предметни програми се нови и кои до добивањето на акредитацијата за студиската програма не се изучувале.

За реализација на претходно споменатите предметни програми, кандидатот Милески има подготвено соодветни материјали во форма на учебници, монографии или пакети на потребни материјали. Исто така, кандидатот бил рецензент на три универзитетски учебници. Во овој дел ќе го истакнеме универзитетскиот учебник „Енергетска безбедност“ во кој проф. д-р Милески на сублимиран начин ги претставува најновите истражувања, политики и насоки на делувања на актерите на глобалната енергетска сцена. Свое место на страниците на учебникот имаат и состојбите и перспективите за остварување на концептот за енергетска безбедност во Република Македонија.

Во периодот од последниот избор до денот на поднесувањето документи на конкурсот за избор, кандидатот Милески бил ментор на 17 дипломски труда, бил член на 12 комисии за оцена или одбрана на докторски трудови, член на 22 комисии за оцена или одбрана на магистерски трудови, како и член на 22 комисии за оцена или одбрана на дипломски трудови.

Во однос на педагошките аспекти на наставната дејност на кандидатот, приложени се резултатите од евалуацијата спроведена на Филозофскиот факултет во зимскиот семестар во академската 2013/14 година. Во анкетата на студентите, спроведена на предметните програми „Екологија“ и „Менаџирање на природни ресурси“ во која учествувале 103 студенти, добиена е позитивна просечна оценка 8,04. Согласно со членот 33-а од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Комисијата констатира дека кандидатот Милески добил позитивна оценка од студентската самоевалуација.

Согласно со член 13 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-

докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, може да се констатира дека д-р Тони Милески од наставно-образовната дејност остварил 106,9 поени и со тоа многукратно го надминал минималниот број поени (20) што е неопходно да ги оствари за да биде избран во звањето редовен професор според овој основ.

1.2. Научноистражувачка дејност

Во делот на научноистражувачката работа забележителен е видниот напредок на проф. д-р Тони Милески. Ваквата констатација е очигледна од приложените објавени трудови во меѓународни научни списанија и публикации како во земјата така и во странство. Кандидатот Милески, водејќи се од научниот предизвик, успева да развива и да имплементира нови научни области и дисциплини. Во изминатиот период од последниот избор во звањето вонреден професор, д-р Милески е ментор на една докторска дисертација и ментор на осум магистерски труда.

Согласно со одредбите од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, кандидатот Милески во последните пет години има објавено повеќе од шест научноистражувачки труда во соодветната област во меѓународни научни списанија или меѓународни научни публикации.

Меѓу нив ќе ги издвоиме следниве трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборници на трудови од научни/стручни собири со меѓународен уредувачки одбор:

1. Милески, Т. (2010) Геополитички и енергетски игри во југоисточна Европа, Зборник на трудови од меѓународна научна конференција. ISBN 978-608-4508-63-2, стр. 69-81. Во трудот се елаборираат прашањата за обезбедување пристап и безбедно снабдување со енергија. Територијата на ЈИЕ, потенцира авторот, станува територија низ која се протегаат транзитните коридори на природен гас кои се значајни за функционирањето на економијата на ЕУ. Трудот ги идентификува, преку издржана аргументација, руската, американската и европската политика во поглед на енергетското снабдување како компетитивни во целиот регион.

2. Mileski, T. (co-author) (2011) Global, Regional and Local Implications of Climate Change on Security. Skopje: Yearbook of Faculty of Security. ISBN 978-608-4532-17-0. p.p. 225-238. Трудот дава одговори на неколкуте поставени прашања и се фокусира на глобалните, регионалните и локалните импликации од климатските промени врз безбедноста. Авторот посебно се фокусира на анализата на повеќе предвидувања и сценарија за климатските промени кои би можеле да имаат влијание врз безбедноста во регионот на Западен Балкан и Република Македонија.

3. Mileski, T. (co-author) (2012) Contemporary migration movements as a safety threat to the Balkans and Europe. Skopje: Faculty of Security; ISBN 978-608-4532-28-6. p.p.162-176. Тежиштето на научната анализа во овој труд е поставено на европскиот континент, односно укажува каква е состојбата на емиграцијата со

муслиманска вероисповед со посебен осврт и анализа на неколку европски држави, Германија, В. Британија, Шпанија, Холандија и Франција.

4. Mileski, T. (2012) „Regional Environmental Security: Vulnerability of Macedonian Borders. 5th International Conference ”Crisis Managament Days”, Book of papers; Velika Gorica, Croatia. University of Applied Sciences, ISBN 978-953-7716-31-8. p.p. 723-749. Главниот дел од трудот се однесува на ранливоста на границите на Република Македонија, анализирани низ призмата на граничните и прекуграничните ризици за еколошката безбедност. Авторот, преку соодветни примери, посочува на можната соработка во регионот на Балканот. Притоа се укажува на потребата од зајакнување на билатералната и мултилатералната соработка помеѓу државите во регионот.

5. Mileski, T. (co-author) (2013) Geopolitical Trends in the North African and Middle East Region Through the Prism of Oil and Natural Gas. Yearbook of Faculty of Security – Skopje; ISBN 978-608-4532-35-4, p.p. 355-365. Трудот ги анализира геополитичките трендови во регионите на северна Африка и средниот Исток низ призмата на нафтата и природниот гас. Нестабилната цена и отежнатиот транспорт се главните проблеми кои се опфатени во трудот и кои сериозно ја поткопуваат енергетската безбедност на европските држави.

6. Милески, Т. (коавтор), (2013). Одржливиот развој во функција на остварување на еколошката безбедност. Зборник на трудови од меѓународна конференција на Универзитетот Евро-Балкан; ISBN 978-608-4714-05-7, стр. 107-118. Трудот се фокусира на неколку истражувачки прашања кои се однесуваат на дефинирањето на одржливиот развој и искуствата со концептот на одржлив развој на светско и европско тло. Основната премиса во трудот е промовирање на еден современ концепт на безбедноста кој во себе ќе го имплементира одржливиот развој, односно ќе даде насоки за имплементација на концептот за одржлив развој - одржлива безбедност.

7. Милески, Т. (коавтор) (2013) Безбедносни импликации на климатските промени во Република Македонија: состојби и тенденции. Зборник на трудови од меѓународна конференција на Универзитетот Евро-Балкан; ISBN 978-608-4714-05-7, стр. 119-128. Во рамките на истражувачкиот проблем на трудот, преку нивната анализа, се понудени соодветни одговори за безбедносните импликации на климатските промени во Република Македонија. Авторот потенцира дека Република Македонија, негативните импликации од климатските промени ги чувствува во повеќе области како што се економијата, технологијата, енергијата, здравството, екологијата и безбедноста.

8. Mileski, T. (co-author) (2014) Energy Security: Macedonian Dilemmas and Perspectives. Journal of International Scientific Publications: Ecology and Safety. Bulgaria. Volume 8, ISSN 1314-7234, p.p. 44-53. Во трудот, авторот се осврнува на енергетските стратегии на Република Македонија од периодот на нејзиното осамостојување до 2008 година. Притоа, идентификувани се пропустите и недостатоците за долгорочните визии во поглед на енергетскиот сектор. Главниот дел од истражуваниот проблем се однесува на енергетската стратегија на Република Македонија за периодот 2008-2020 година со визија за 2030 година. Трудот нуди можни алтернативи за безбедна енергетска иднина на државата.

9. Mileski, T. Malish-S.M. Ivanov, A. (2014) Critical Analysis of the systems for Crisis Managament and Protection and Rescue in republic of Macedonia. Book of

papers; Velika Gorica, Croatia. University of Applied Sciences, ISBN 978-953-7716-56-1 p.p.1181-1200. Трудот нуди научна анализа за недоследностите во функционирањето на Дирекцијата за заштита и спасување и Центарот за управување со кризи. За формулација на заклучоците користени се дедуктивниот и индуктивниот метод на заклучување преку теоретска разработка на научните откритија на тоа поле, како и преку податоците добиени од анкетно истражување на вработените во двете институции.

10. Mileski, T., (co-author) (2014) The Changing Face of Organized Crime: New Challenges for Prevention Strategies. In: Zbornik radova: Suzbijanje kriminaliteta i evropske integracije, s osvrtom na ekološki kriminalitet. Republika Srpska, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka. ISBN 978-99938-43-45-0, p.p. 233-243. Трудот промовира квалитативна анализа на одредени трендови кои се однесуваат на еволуцијата на организираниот криминал. Неговата променлива природа во голема мера ја усложнува борбата против овој криминал. Главната цел на трудот се однесува на нудењето соодветни стратески решенија за борба против современиот организиран криминал.

Покрај наведеното, согласно со членот 13 од Правилникот, проф. Милески бил раководител на национален научен проект: „Воведување на Open Journal System за научните списанија на Филозофски факултет“, финансиран од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, 2012-2013.

Претходно наведените трудови се надополнети со уште неколку интересни научни публикации, меѓу кои посебно внимание заслужува монографијата „Еколошка безбедност, одржлив развој- одржлива безбедност“. Монографијата третира современа безбедносна проблематика која се однесува на линкот помеѓу животната средина и безбедноста. Авторот проф. д-р Тони Милески, посебно место, во монографијата отстапува на одржливиот развој и како тој може да се поврзе со концептот на еколошката безбедност и безбедноста во целост.

Кандидатот Милески, покрај уредувањето на меѓународното научно списание „Безбедносни дијалози“ кое е индексирано во EBSCO-базата, активно партиципира во него со уникатни научни трудови. Меѓу нив ќе ги издвоиме следниве:

11. Mileski, T. (2010) Concepts of World Geopolitical Orders. In: Security Dialogues, Vol.1, No.2. Skopje: Faculty of Philosophy. ISSN 1857-7172, p.p 29-47. Трудот се занимава со елаборација на теоретските концепти врз кои се базираат светските геополитички концепти. Авторот потенцира дека еволутивниот пат на светските геополитички поредоци овозможува солидна основа за креирање научни претпоставки за основните карактеристики на идниот светски геополитички поредок.
12. Mileski, T. (2012) NATO – Energy Security Discourse. In: Security Dialogues Vol.3, No.1. 2012. Skopje: Faculty of Philosophy. ISSN 1857-7172, p.p. 25-36. Трудот претставува обид за приближување и појаснување на дебатата за енергетската безбедност во рамките на „еволуирачкиот“ НАТО. Современите состојби укажуваат на фактот дека енергетското снабдување не претставува само економска тематика, односно сè повеќе ги окупира работните агенди и на другите институции на меѓународната сцена. Поконкретно, трудот се осврнува на обидот за политизација и securитизација на енергетското снабдување, вклученоста и улогата на

- НАТО на полето на енергетската безбедност, како и сложеноста во дефинирањето на таквата улога на Алијансата.
13. Mileski, T. Emanuela, C.del Re (2013) Geopolitical and Geostrategic Implication of Possible Navigable Channel Danube-Morava-Vardar-Thessalonica. Security Dialogues, Vol.4, No.1. 2013. ISSN 1857-7172, p.p. 51-64. Трудот се занимава со геополитичка анализа на можната реализација на стратешкиот проект за пловен канал Дунав-Морава-Вардар-Солун. Претставени се историските интенции за изградба на еден таков канал кој би претставувал надградба на веќе постојниот пловен речен систем Рајна-Мајна-Дунав. Притоа, се потенцираат геополитичките, геоекономските и геостратешките импликации и се укажува на можното геополитичко и геостратешко редефинирање на регионот на Југоисточна и Централна Европа.
 14. Mileski, T. (2013) Macedonia through the Theory of Territorial Integration: One Hundred Years Before. Security Dialogues, Vol.4, No.2. 2013; ISSN 1857-7172, p.p. 45-58. Трудот преку политичко-географска и геополитичка анализа обработува проблем кој бил актуелен пред повеќе од 100 години, а се однесува на состојбите кои се рефлектираат преку центрипеталните и центрифугалните сили кои се основни при создавањето на државите. Во основа, анализирани се состојбите на територијата на Македонија за времето на Отоманската Империја, до започнувањето на балканските војни и територијалната поделба на Македонија. Теоретската основа на политичко-географската анализа се потпира на теоријата на Ричард Хартшорн за територијална интеграција.
 15. Mileski, T. (co-author) (2014) Conceptualization of the Balkan Political Map. Security Dialogues, Vol.5, No.1. 2014; ISSN 1857-7172, p.p. 45-63. Овој труд на авторот обезбедува анализата на актуелната политичка мапа и случувања на Балканот врз основа на концептуализацијата од основните геополитички концепти (Хартленд и Римленд). Притоа, нуди издржани заклучоци за геополитичката важност на Балканот и перспективите за развојот на тековните геополитички процеси и активности.
- Трудите на проф. д-р Милески можат да се прочитаат и во Зборникот на трудови на високообразовна институција – Филозофски факултет:
16. Милески, Т. (2010) Безбедносни предизвици на новата американска администрација. Скопје: Филозофски факултет. ISSN 0350-1892, стр. 511-531. Трудот дава критички осврт и анализа на позициите на новата американска администрација на европскиот континент, односите со европските партнери и ширењето на НАТО кон исток. Исто така, се разгледуваат и односите со Русија и новиот импулс на „ресетирање“ на односите со најголемиот евроазиски геополитички актер.
 17. Милески, Т. (2011) Енергетска стратегија на Русија за 21 век. Скопје: Филозофски факултет. ISSN 0350-1892, стр. 363-383. Трудот го обработува постсоветскиот геополитички простор и позициите на Русија во поглед на дистрибуцијата на основните енергенси на различни пазари во постсоветските републики, Југоисточна Европа и Кина. Авторот заклучува дека во регионот на постсоветските републики, Русија ја

користи енергијата како политичко средство, во ЈИЕ настојува да стане доминантен дистрибутер на енергенси, додека во Кина и на Далечниот Исток отвора нови енергетски пазари.

Од анализата на приложените трудови, комисијата констатираше дека без исклучок сите трудови спаѓаат во соодветните научни области во кои кандидатот Милески се бира во редовен професор. Поконкретно, трудовите со редни броеви 1, 5, 11, 13, 14, 15 и 16 се од областа на политичката географија и геополитика, додека, пак, трудовите со редни броеви 2, 4, 6, 7, 8, 10, 12, и 17 се од областа на интегралната безбедност. Трудот со реден број 3 е од областа на миграциите и конфликтите, додека трудот со реден број 9 е од областа на стратешкиот менаџмент. Од областа на картографијата и топографијата, проф. д-р Тони Милески е автор на стручната монографија „Системи за сателитска навигација и глобално позиционирање“. Кандидатот проф. д-р Тони Милески од периодот на последниот избор во звањето вонреден професор до датумот на поднесувањето документи на конкурсот има учествувано на единаесет домашни и меѓународни научни/стручни конференции.

Врз основа на Правилникот (член 13) за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, кандидатот д-р Тони Милески од научноистражувачката дејност остварил 91,3 поени и со тоа го надминал минималниот број на поени (20) што се неопходни за избор во звањето редовен професор според овој основ. По основ на барањето за објавени најмалку шест научноистражувачки трудови од соодветната област во меѓународни научни публикации и учество во научноистражувачки проекти, кое според наведениот член во Правилникот е услов за избор во звање, Комисијата утврди дека кандидатот ги исполнил потребните услови.

1.3. Стручно-апликативна дејност

Во периодот помеѓу двата избора во соодветни звања, проф. д-р Тони Милески покажал завиден ангажман во поглед на стручно-апликативната дејност. Во овој сегмент вреди да се издвои стручната монографија „Системи за сателитска навигација и глобално позиционирање“. Во монографијата проф. д-р Милески нуди елаборација на најновите достигнувања и содржини кои се однесуваат на американскиот GPS, европскиот GALILEO и рускиот ГЛОНАСС. Во продолжение, монографијата нуди содржини кои претставуваат водич за правилно совладување на сите постапки кои ги овозможуваат конкретни модели на приемници за сателитска навигација.

Проф. д-р Милески, во делот на дејностите од поширок интерес бил главен и одговорен уредник на меѓународно научно списание „Безбедносни дијалози“, како и член на уредувачките одбори на повеќе меѓународни научни списанија:

- American Journal of Environmental Engineering and Science;
- Journal of Energy and Natural Resources;
- American Journal of Environmental Protection;
- International Journal of Renewable and Sustainable Energy;
- Globalitical и
- Современа македонска одбрана/Contemporary Macedonian Defence.

Во текот на изминатиот период, проф. Милески бил главен и одговорен уредник на зборник на трудови од меѓународна научна конференција „Балканот – Безбедносен предизвик за Европа и меѓународната заедница, Охрид, 1-2 октомври 2010 година. Исто така, бил и член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен собир: Меѓународна научна конференција „Балканот – безбедносен предизвик за Европа и меѓународната заедница, Охрид, 1-2 октомври 2010 година.

Во рамките на стручно-апликативната дејност, кандидатот Милески остварил и студиски престој во странство. Поконкретно, бил дел од меѓународната лидерска програма во организација на Амбасадата на САД во РМ, која се реализирала во повеќе национални институции (State Department), универзитети (Харвард, Кулумбија, Масачусетс) и невладини организации во три града на Соединетите Американски Држави: Вашингтон, Њујорк и Бостон.

Согласно со член 13 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Комисијата констатира дека проф. д-р Тони Милески од стручно-апликативната дејност остварил 17,5 поени и со тоа повеќекратно го надминал минималниот број поени (5) што се неопходни за избор во звањето редовен професор според овој основ.

2. Биографски податоци за м-р Роберт Трајковски

М-р Роберт Трајковски е роден во Куманово на 26.8.1969 година. Од образование има завршено Виша воена школа – род артилерија во Задар 1990 година. Од 8.7.2013 година кандидатот Трајковски е магистер по мир и развој. Комисијата ја отфрла неговата пријава на конкурсот како несоодветна со оглед на фактот што не ги исполнува општите и посебните критериуми за избор во соодветното звање пропишани во Законот за високото образование, Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и другите акти на Универзитетот.

ПРЕДЛОГ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

Врз основа на изнесените оценки од пристигнатите материјали од конкурсот, членовите на Рецензентската комисија констатираа дека од двајцата кандидати – проф. д-р Тони Милески и м-р Роберт Трајковски кои се пријавија на конкурсот, само кандидатот проф. д-р Тони Милески ги исполнува општите и посебните услови од конкурсот. Кандидатот м-р Роберт Трајковски воопшто не соодветствува за конкурсот, односно го нема потребното научно звање, ниту, пак, Комисијата можеше да направи валоризација на неговите постигнувања кои воопшто ги нема во приложените материјали. Тоа значи дека кандидатот м-р Трајковски не ги исполнува потребните законски услови и критериуми предвидени со Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Анализата на пристигнатиот материјал покажа дека проф. д-р Тони Милески по сите потребни основи освоил 217,7 поени и неколкупати ги надминал

потребните поени за избор во звањето редовен професор. Покрај општите, кандидатот проф. д-р Тони Милески ги има исполнето и посебните услови, односно има објавено повеќе од шест научноистражувачки труда од конкретните области во меѓународни списанија или меѓународни научни публикации. Исто така, кандидатот проф. д-р Тони Милески раководел национален научноистражувачки проект и значајно придонесува за унапредувањето на универзитетската настава и академскиот развој на студентите и помладите соработници и наставници. Од спроведената студентска самоевалуација, проф. д-р Милески има добиено позитивна оценка (8,04).

Врз основа на претходните констатации Рецензентската комисија позитивно ја оценува целокупната наставно-образовна, научноистражувачка и стручно-апликативна дејност на проф. д-р Тони Милески. Неговиот научен опус се одликува со пионерски научни потфати во одредени научни области како што се политичката географија и геополитика, еколошката безбедност или пак енергетската безбедност. Оригиналниот карактер на неговите научни трудови, надополнет со научната проникливост и емпириските сознанија, дава голем придонес кон развојот на конкретните научни области кои се предмет на негова опсервација. Во делот на реализацијата на наставата, мора да се потенцира дека проф. д-р Тони Милески успешно и високо професионално ги извршувал поставените задачи на првиот, вториот и третиот циклус студии не само на Филозофскиот факултет, туку и на Машинскиот факултет и Факултетот за безбедност при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола.

Поради сето изнесено, членовите на Рецензентската комисија имаат особена чест на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје да му предложат избор на д-р Тони Милески во звањето редовен професор по научните области (дисциплини): интегрална безбедност, политичка географија и геополитика, картографија и топографија, миграции и конфликти и стратешки менаџмент.

Рецензентска комисија:

1. Проф. д-р Митко Котовчевски, с.р.
2. Проф. д-р Билјана Ванковска, с.р.
3. Проф. д-р Марина Митревска, с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Тони Тодор Милески

(име, татково име и презиме)

Институција: Филозофски факултет/Институт за безбедност, одбрана и мир

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: интегрална безбедност, политичка географија и геополитика, картографија и топографија, миграции и конфликти, стратешки менаџмент

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Одржување на настава - од прв циклус студии: Ангажираност во зимски и летен семестар 2010/11 (13+14) Ангажираност во зимски и летен семестар 2011/12 (9+16) Ангажираност во зимски и летен семестар 2012/13 (9+12) Ангажираност во зимски и летен семестар 2013/14 (12+8)	57,6
2.	Одржување на настава- од втор циклус студии ⁴ 2010/11 зимски семестар 13 часа, (0,04) 2011/12 зимски семестар 13 часа (0,04), летен семестар 14 часа (0,05) 2012/13 зимски семестар 13 часа (0,04), летен семестар 14 часа (0,05) 2013/14 зимски семестар (60 кредити) 30 часа (0,1), летен (60к) (0,03) 2013/14 зимски семестар (120 к.) 6 часа (0,02) летен (120 к.) 45 часа (0,15)	0,52
3.	Подготовка на нов предмет – предавања: Енергетска безбедност	1
4.	Подготовка на нов предмет – предавања: Менаџирање на природни ресурси	1
5.	Подготовка на нов предмет – предавања: Миграции и	1

⁴ Теорија и системи на безбедноста (60 к.), зимски семестар 2013/14 (6 ч.)
 Безбедносни тенденции и предизвици (60к.), зимски с. 2013/14 (6 ч.)
 Геополитика и безбедност (60к.), зимски с. 2013/14 (18 ч.)
 Ризици и закани на националната безбедност (60 к.), летен с. (10 ч.)
 Теорија и системи на безбедноста (120 к.), зимски с. 2013/14 (6 ч.)
 Ризици и закани на националната безбедност (120 к.), летен с. 2013/14 (15 ч.)
 Интегрирано гранично управување (120 к.), летен с. 2013/14 (15 ч.)
 Глобални еколошки закани (120 к.), летен с. (15 ч.)
 Безбедносни тенденции и предизвици, зимски семестар 2012/13 (7 ч.)
 Теорија и системи на безбедност, зимски семестар 2012/13 (6 ч.)
 Ризици и закани на националната безбедност, летен семестар 2012/13 (7 ч.)
 Геополитика и безбедност, летен семестар 2012/13 (7 ч.)
 Безбедносни тенденции и предизвици, зимски семестар 2011/12 (7 ч.)
 Теорија и системи на безбедност, зимски семестар 2011/12 (6 ч.)
 Ризици и закани на националната безбедност, летен семестар 2011/12 (7 ч.)
 Геополитика и безбедност, летен семестар 2011/12 (7 ч.)
 Безбедносни тенденции и предизвици, зимски семестар 2010/11 (7 ч.)
 Теорија и системи на безбедност, зимски семестар 2010/11 (6 ч.)

	конфликти	
6.	Подготовка на нов предмет – предавања: Еколошка безбедност (Машински факултет)	1
7.	Подготовка на нов предмет – вежби: Енергетска безбедност	0,5
8.	Подготовка на нов предмет – вежби: Менаџирање на природни ресурси	0,5
9.	Подготовка на нов предмет – вежби: Миграции и конфликти	0,5
10.	Подготовка на нов предмет – предавања на втор циклус студии: Интегрирано гранично управување	1
11.	Подготовка на нов предмет – предавања на втор циклус студии: Глобална геостратегија	1
12.	Подготовка на нов предмет – предавања на втор циклус студии: Менаџирање на еколошки закани	1
13.	Подготовка на нов предмет – предавања на трет циклус студии: Геополитика на конфликтите – Geopolitics of conflict	1
14.	Подготовка на нов предмет – предавања на трет циклус студии: Геополитички аспекти на националната безбедност	1
15.	Подготовка на нов предмет – предавања на трет циклус студии: Управување со ризиците и кризите во животната средина	1
16.	Консултации со студенти ⁵	4,07
17.	Ментор на дипломска работа (17)	3,4
18.	Член на комисија за оцена или одбрана на докторат (Василевски Горан, Бекиќ Максими, Игор Ѓорески, Љубче Христовски Јасмина Петреска, Тања Милошевска, Сергеј Цветковски, Александар Павлески, Гелев Игор, Александар Иванов – Факултет за безбедност, Ненад Танески, Миле Петровски) 12 x 0,5	6
19.	Член на комисија за оцена или одбрана на магистратура (22)	6,6
20.	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа (22)	2,2
21.	Позитивно рецензиран универзитетски учебник: Милески, Т. (2014) Енергетска безбедност. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.	8
22.	Рецензент на универзитетски учебник: Котовчевски, М. (2013) Основи на разузнавање. Скопје: Филозофски факултет ISBN 978-608-238-013-1.	1
23.	Рецензент на универзитетски учебник: Даскаловски, С. (2014) Модели на воена организација. Скопје: Филозофски	1

⁵ Академска година 2010/11 зимски и летен семестар 543 студенти x 0,002 = 1,08

Академска година 2011/12 зимски и летен семестар 511 студенти x 0,002 = 1,02

Академска година 2012/13 зимски и летен семестар 533 студенти x 0,002 = 1,06

Академска година 2013/14 зимски и летен семестар 459 студенти x 0,002 = 0,91

	факултет. ISBN 978-608-238-036-0.	
24.	Рецензент на универзитетски учебник: Малиш-Саздовска, М. (2010) „Меѓународни стандарди и практики за заштита на животната средина“. Скопје: Факултет за безбедност. ISBN 978-608-4532-13-2.	1
25.	Уредник на зборник на текстови за одреден предмет: Менаџирање на природни ресурси.	2
26.	Уредник на зборник на текстови за одреден предмет: Прирачник за енергетска безбедност.	2
	Вкупно	106,9

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
27.	Ментор на докторска дисертација: Борче Чамински, „Геополитичко значење и заштита на енергетската инфраструктура на Република Македонија од асиметрични закани“.	3
28.	Ментор на магистерска работа: Билјана Стевановска, „Влијанието на регионалната еколошка безбедност врз намалувањето на ранливоста на државата и јакнењето на прекуграничната соработка“.	1
29.	Ментор на магистерска работа: Дејан Ташковски, „Влијанието на енергетската безбедност врз геополитичката положба на Република Македонија“.	1
30.	Ментор на магистерска работа: Љупчо Кацарски, „Улогата на полицијата на Република Македонија во превенирањето и сузбивањето на еколошкиот криминал“.	1
31.	Ментор на магистерска работа: Горан Настески, „Инкорпорираност на стратегиските определби на Република Македонија во однос на еколошката безбедност и нивот на усогласеност на регулативата со Европската унија“.	1
32.	Ментор на магистерска работа: Дарко Димовски, „Енергетските ресурси на Македонија, Бугарија, Србија и Косово и нивните импликации врз енергетската безбедност и безбедноста на регионот“.	1
33.	Ментор на магистерска работа: Каменко Аврамоски, „Искуства и предизвици во справувањето со еколошките закани во воена средина“.	1
34.	Ментор на магистерска работа: Љупчо Јованов, „Геополитички аспекти на односите на Русија и САД кон Народна република Кина“.	1
35.	Ментор на магистерска работа: Зоран Ангелов, „Водата како природен стратегиски ресурс и можен избор на	1

	конфликти“.	
36.	Раководител на национален научен проект: „Воведување на Open Journal System за научните списанија на Филозофски факултет“, финансиран од УКИМ, 2012-2013.	6
37.	Монографија: Милески, Т. (2011) Еколошка безбедност, одржлив развој – одржлива безбедност. Скопје: Филозофски факултет. ISBN 978-608-238-043-8.	8
38.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: Mileski, T. (2010) Concepts of World Geopolitical Orders. In: Security Dialogues, Vol.1, No.2. Skopje: Faculty of Philosophy. ISSN 1857-7172, p.p 29-47.	4
39.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Милески, Т. (2010) Геополитички и енергетски игри во југоисточна Европа, Зборник на трудови од меѓународна научна конференција. ISBN 978-608-4508-63-2, стр. 69-81.	3
40.	Труд објавен во зборник на трудови на в.о. институција: Милески, Т. (2010) Безбедносни предизвици на новата американска администрација. Скопје: Филозофски факултет. ISSN 0350-1892, стр. 511-531.	2
41.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир: Милески, Т. (коавтор) (2010) Еколошките бегалци закана по националната и глобалната безбедност. Скопје: Факултет за безбедност. ISBN 978-608-4532-11-8. Стр. 251-265.	1,8
42.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Mileski, T. (co-author) (2011) Global, Regional and Local Implications of Climate Change on Security. Skopje: Yearbook of Faculty of Security. ISBN 978-608-4532-17-0. P.p. 225-238.	2,7
43.	Труд објавен во зборник на трудови на в.о. институција: Милески, Т. (2011) Енергетска стратегија на Русија за 21 век. Скопје: Филозофски факултет. ISSN 0350-1892, стр. 363-383.	2
44.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: Mileski, T. (2012) NATO – Energy Security Discourse. In: Security Dialogues Vol.3, No.1. 2012. Skopje: Faculty of Philosophy. ISSN 1857-7172, p.p. 25-36.	4
45.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Mileski, T. (co-author) (2012) Contemporary migration movements as a safety threat to the Balkans and Europe. Skopje: Faculty of Security; ISBN 978-608-4532-28-6. p.p.162-176.	2,7
46.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во	3

	зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Mileski, T. (2012). „Regional Environmental Security: Vulnerability of Macedonian Borders. 5th International Conference "Crisis Management Days", Book of papers; Velika Gorica, Croatia. University of Applied Sciences, ISBN 978-953-7716-31-8. p.p. 723-749.	
47.	Труд објавен во зборник на трудови на в.о. институција: Милески, Т. (2012). Геополитички визии на Русија и САД за НР Кина. Скопје: Филозофски факултет; ISSN 0350-1892, стр. 166-180.	2
48.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Mileski, T. (co-author) (2013) Geopolitical Trends in the North African and Middle East Region Through the Prism of Oil and Natural Gas. Yearbook of Faculty of Security – Skopje; ISBN 978-608-4532-35-4, p.p. 355-365.	2,7
49.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: Mileski, T. Emanuela, C.del Re (2013) Geopolitical and Geostrategic Implication of Possible Navigable Channel Danube-Morava-Vardar-Thessalonica. Security Dialogues, Vol.4, No.1. 2013. ISSN 1857-7172, p.p. 51-64.	3,6
50.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Милески, Т. (коавтор), (2013) Одржливиот развој во функција на остварување на еколошката безбедност. Зборник на трудови од меѓународна конференција на Универзитетот „Евро-Балкан“; ISBN 978-608-4714-05-7, стр. 107-118.	2,7
51.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Милески, Т. (коавтор) (2013). Безбедносни импликации на климатските промени во Република Македонија: состојби и тенденции. Зборник на трудови од меѓународна конференција на Универзитетот „Евро-Балкан“; ISBN 978-608-4714-05-7, стр. 119-128.	2,7
52.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: Mileski, T. (2013) Macedonia Through the Theory of Territorial Integration: One Hundred Years Before. Security Dialogues, Vol.4, No.2. 2013; ISSN 1857-7172, p.p. 45-58.	4
53.	Апстракт објавен во зборник на меѓународна конференција: Mileski, T. (2014) Macedonia Through the Prism of Practical and Formal Bulgarian Geopolitics. Book of abstracts, Faculty of Security – Skopje, p.11	1
54.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во	2,7

	зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Mileski, T. (co-author) (2014) Energy Security: Macedonian Dilemmas and Perspectives. Journal of International Scientific Publications: Ecology and Safety. Bulgaria. Volume 8, ISSN 1314-7234, p.p. 44-53.	
55.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Mileski, T. Malish-S.M. Ivanov, A. (2014) Critical Analysis of the systems for Crisis Managament and Protection and Rescue in republic of Macedonia. Book of papers; Velika Gorica, Croatia. University of Applied Sciences, ISBN 978-953-7716-56-1 p.p.1181-1200.	2,4
56.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор: Mileski, T., (co-author) (2014) The Changing Face of Organized Crime: New Challenges for Prevention Strategies. In: Zbornik radova: Suzbijanje kriminaliteta I evropske integracije, s osvrtom na ekološki kriminalitet. Republika Srpska, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka. ISBN 978-99938-43-45-0, p.p. 233-243.	2,7
57.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: Mileski, T. (co-author) Conceptualization of the Balkan Political Map. Security Dialogues, Vol.5, No.1. 2014; ISSN 1857-7172, p.p. 45-63.	3,6
58.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Геополитички и енергетски игри во југоисточна Европа“, Меѓународна научна конференција „Балканот – безбедносен предизвик за Европа и меѓународната заедница“, Охрид, 1 и 2 октомври 2010.	1
59.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Еколошките бегалци закана по националната и глобалната безбедност“, Научно – стручна конференција „Безбедност, еколошка безбедност и предизвиците на Република Македонија, Охрид, 17-18 септември, 2010.	1
60.	Учество на научен/стручен собир со реферат : „Global, Regional and Local Implications of Climate Change on Security“, International Scientific Conference “Security in the Post-Conflict (Western) Balkans: Transition and Challenges Faced by the Republic of Macedonia. 27-28 May 2011, Ohrid.	1
61.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Регионална еколошка безбедност како фактор кој придонесува за намалување на ранливоста на државата и јакнењето на прекуграничната соработка“, Стручен собир „Местото и улогата на Националниот координативен центар за гранично управување во безбедносниот систем на Република Македонија“, Охрид, 13-14 октомври 2011 година.	1

62.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Contemporary migration movements as a safety threat to the Balkans and Europe“, International Scientific Conference “Security and Euro-Atlantic Perspectives of the Balkans”. 25-25 May 2012, Ohrid.	1
63.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Geopolitical Trends in the North African and Middle East Region Through the Prism of Oil and Natural Gas“, International Scientific Conference “The Balkans Between Past and Future, Security, Conflict Resolution and Euro-Atlantic Integration”. 05-08 June, 2013, Ohrid.	1
64.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Влијанието на Букурешкиот мировен договор врз политичко-територијалната поделба на етно-географска Македонија и миграциските токови на Балканот“ 4th Global Conference - United Macedonian Diaspora, Macedonia 2013: 100 years after treaty of Bucharest. July 24 – August 2, Skopje-Ohrid.	1
65.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Одржливиот развој во функција на остварување на еколошката безбедност“, Меѓународна научна конференција „Влијанието на научно-технолошкиот развој во областа на правото, економијата, културата, образованието и безбедноста во Република Македонија“. Универзитет „Евро-Балкан“-Скопје, декември 2013.	1
66.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Energy Security: Macedonian Dilemmas and Perspectives“, International Conference Ecology and Safety, 2014. 8-12 June, 2014. Elenite, Bulgaria	1
67.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Analysis of the systems for Crisis Management and Protection and Rescue in republic of Macedonia“, 7 th International Conference Crisis Management Days, 22 – 23 May 2014, Velika Gorica, Croatia.	1
68.	Учество на научен/стручен собир со реферат: „Macedonia Through the Prism of Practical and Formal Bulgarian Geopolitics“, International Scientific Conference: Macedonia and the Balkans, a Hundred Years After the World War I – Security and Euro-Atlantic Integration. 3-5 June, 2014, Ohrid, Macedonia.	1
Вкупно		91,3

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
69.	Стручна монографија: Милески, Т (коавтор) (2012), Системи за сателитска навигација и глобално позиционирање. Скопје:	7,2

	Филозофски факултет.	
Дејности од поширок интерес		
70.	Уредник на научно/стручно списание: Безбедносни дијалози/ <i>Security Dialogues</i>	2
71.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание: <i>American Journal of Environmental Engineering and Science</i> . (http://www.aascit.org/journal/editorial?journalId=924) (2014-2016)	1
72.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание: <i>Journal of Energy and Natural Resources</i> . (http://www.sciencepublishinggroup.com/journal/editorialboard.aspx?journalid=167)	1
73.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание: <i>American Journal of Environmental Protection</i> . (http://www.sciencepublishinggroup.com/journal/editorialboard.aspx?journalid=163)	1
74.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание: <i>International Journal of Renewable and Sustainable Energy</i> . (http://www.sciencepublishinggroup.com/journal/editorialboard.aspx?journalid=169)	1
75.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание: <i>Globolitical</i> . (http://www.aracneeditrice.it/aracneweb/index.php/autori.html?auth-id=278394)	1
76.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание: <i>Современа македонска одбрана/Contemporary Macedonian Defence</i> .	1
77.	Уредник на зборник на трудови од научен/стручен собир: Главен и одговорен уредник на зборник на трудови од меѓународна научна конференција „Балканот – безбедносен предизвик за Европа и меѓународната заедница, Охрид, 1-2 октомври 2010 година.	1
78.	Член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир: Меѓународна научна конференција „Балканот – Безбедносен предизвик за Европа и меѓународната заедница, Охрид, 1-2 октомври 2010 година.	1
79.	Студиски престој во странство-до три месеци: <i>International Visitor Leadership Program (IVLP) on Intercultural Education, Washington DC, New York and Boston, October 11 – 19, 2012</i> .	0,5
80.	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект-носител: <i>Воведување на Open Journal System за научниот сѝисанија на Филозофски факултет, 2012-2013</i> .	1
81.	Член на комисија за избор во звање: (ас. Горан Зенделовски, доц. д-р Тања Милошевска, Александар Петровски – Воена Академија, проф. д-р Зорица Салтировска)	0,8
Вкупно		19,5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	106,9

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	91,3
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	19,5
Вкупно	217,7

Рецензентска комисија

1. Проф. д-р Митко Котовчевски, с.р.
2. Проф. д-р Билјана Ванковска, с.р.
3. Проф. д-р Марина Митревска, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН АСИСТЕНТ-ДОКТОРАНД ЗА НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ (ДИСЦИПЛИНИ): ОНТОЛОГИЈА, ФИЛОЗОФСКА АНТРОПОЛОГИЈА И ФИЛОЗОФИЈА – ОПШТ КУРС НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Во врска со распишаниот конкурс објавен во дневните весници „Дневник“, „Коха“ и „Нова Македонија“ на 23.IX 2014 година за избор на еден **асистент-докторанд** за научните области (дисциплини): **онтологија, филозофска антропологија и филозофија – општ курс**, Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје на својата X редовна седница одржана на 22.X 2014 година, донесе Одлука за формирање Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Иван Џепароски, проф. д-р Мирко Ѓошевски и проф. д-р Ана Димишковска.

Комисијата утврди дека на распишаниот конкурс се јавиле следниве кандидати: **1. д-р Јордан Шишовски, 2. м-р Радомир Поповски, 3. д-р Вангел Ноневски, 4. м-р Златко Поповски и 5. м-р Вера Хаџи-Пуља.**

По направената анализа на пристигнатите материјали, Рецензентската комисија согласно со член 45 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 274, од 31 декември 2013 година), има чест на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје да му го поднесе следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Кандидатот д-р Јордан Шишовски е роден во Скопје на 7 ноември 1978 година, а дипломирал во 2004 година на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со просечен успех од 9,58 и се стекнал со звањето дипломиран професор по филозофија. Исто така, кандидатот дипломирал во 2009 година и на Архитектонскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со просечен успех од 7,23, и се стекнал со стручниот назив дипломиран инженер-архитект. Кандидатот приложува и Уверение за положени испити на постдипломските студии по филозофија на Филозофскиот факултет во Скопје со вкупно освоени 85 кредити и заверен трет семестар, положени шест предмети со просек 9,33, но без реализирана магистратура! Кандидатот потоа во октомври 2013 година се стекнал со научниот степен доктор по филозофски и родови науки на Приватната високообразовна установа „Универзитет Евро-Балкан“ – Скопје, за што приложува потврда од соодветната институција. Насловот на дисертацијата изработена под менторство на проф. д-р Катерина Колозова гласи: „Хајдегеровското поетско домување и градење: спас од технолошката гибел“.

Кандидатот д-р Јордан Шишовски работел од 2009 до 2011 како асистент на Факултетот за арт и дизајн, Европски универзитет – Скопје (предмети: 3Д дизајн, внатрешен дизајн, индустриски дизајн и дизајн на мебел), потоа од 2011 до 2013 година како асистент на Факултетот за културни студии, Универзитет Евро-

Балкан, Скопје (предмети: вовед во филозофија, античка и византиска филозофија, византиската архитектура во Македонија и нејзината заштита, урбани култури и архитектонски простори, културна антропологија и академско пишување). Од 2014 година, кандидатот д-р Јордан Шишовски е избран и работи како доцент / истражувач по предметот епистемологии на општествените и хуманистички науки на Одделот за студии на културата, Институт за општествени и хуманистички науки – Скопје.

Кандидатот наведува и дека објавил еден текст во списанието „Блесок“, и два приказа во списанијата „Идентитети/Identities“ и „Филозофска трибина“, сите во 2013 година и дека е помошник-уредник на меѓународното списание „Идентитети/Identities“ (од 2013 до денес) и член на Уредничкиот одбор на списанието „Филозофска трибина“ што го издава Филозофското друштво на Македонија (од 2013 до денес). Кандидатот д-р Јордан Шишовски учествувал и на неколку семинари и конференции, а учествувал и во рамките на поголем број истражувачки проекти и работилници главно во нашава земја.

Кон доставените материјали приложено е и уверение за државјанство на Република Македонија и диплома за завршен V степен по англиски јазик од Центарот за изучување на странски јазици и преведување „Профундум“ од 2004 година.

2. Кандидатот м-р Радомир Поповски е роден во Скопје на 25 февруари 1987 година, а дипломирал во 2010 година на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со среден успех од 9,65 и се стекнал со звањето дипломиран професор по филозофија. На втор циклус студии се запишал на Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, студиите ги завршил со просек 9,80, а магистрирал на 26.12.2012 година со темата „Улогата на надреализмот во европскиот културен контекст“ и се стекнал со научниот назив: магистер по културологија (во книжевноста). Кандидатот претходно се запишал и на втор циклус на студиската програма за филозофија на Филозофскиот факултет во Скопје и таму положил 4 испити со просек 10,00 и се стекнал со 30 ЕКТС-кредити, но студиите не ги завршил. Во моментот, кандидатот м-р Радомир Поповски е запишан на трет циклус – докторски студии на студиската програма културолошки студии при Институтот за македонска литература во Скопје во рамките на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги има положено сите 6 (шест) испити предвидени со студиската програма со просек 10,00 и заедно со другите активности се стекнал со 62 ЕКТС кредити од предвидените 180 ЕКТС-кредити. На овие студии ја пријавил докторската дисертација под наслов „Влијанијата и улогата на дадаистичките антропоцентрично-културни и уметнички премостувања на модерната и нивното натамошно значење“.

Кандидатот наведува дека е член на Балканската мрежа за култура и културолошки студии, дека објавил еден текст во списанието „Книжевен контекст“ (2013) и дека учествувал во текот на 2013 и 2014 година на пет научни собири – од кои се наведуваат податоци за два одржани во Скопје, еден во Подгорица (Црна Гора) и за прифатен текст во Перм (Русија), додека за последниот нема податоци.

Кон доставените материјали приложено е и уверение за државјанство на Република Македонија и уверение издадено од Филолошкиот факултет „Блаже

Конески“ во Скопје на ден 26.9.2014, според кое кандидатот „го познава англискиот јазик и се служи со стручната терминологија“.

3. Кандидатот **д-р Вангел Ноневски** е роден на 31 декември 1977 година во Белград (Р.Србија), а дипломирал на Институтот за филозофија, Филозофски факултет – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со просечен успех од 9,25 и се стекнал со звањето дипломиран професор по филозофија. Последипломските студии ги завршил на Институтот за филозофија, Филозофски факултет – Скопје, при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со просек 9,75, а магистрирал со темата „Естетика на директниот колажизам во современата урбана музика“ на 18 октомври 2006 година и се стекнал со научниот степен магистер на филозофски науки. Кандидатот д-р Вангел Ноневски, иако во својата биографија наведува дека има докторирано на Институтот за филозофија со темата „Филозофски основи на дигиталната естетика“, нема приложено соодветна потврда за одбранетиот докторат.

Кандидатот д-р Вангел Ноневски бил ангажиран повеќе години како демонстратор по предметите естетика и историја на естетиката на Институтот за филозофија при Филозофскиот факултет во Скопје, а за доцент на Факултетот за студии на културата при Универзитетот „Евро-Балкан“ е избран од октомври 2012 година, каде што ги предава предметите: „компјутерска етика“, „постколонијална теорија“, „мултикултурализам и биополитика“, „тело-култура-род“ и „популарна култура“.

Во своите био-библиографски податоци, д-р Вангел Ноневски наведува дека има објавено една книга „Музички бриколаж“ (2003, Скопје: Магор), како и поголем број (над дваесет) научни трудови (статии, есеи, осврти) во списанија и весници во земјава и странство, при што наведуваме само еден дел од овие списанија: „Маргина“, „Наше писмо“, „Sarajevske sveske“, „Контекст“, „Блесок“, „Културен живот“, „Denken Pensee Thought Mysl...“, трудови, главно, од областа на естетиката и филозофијата (теоријата) на културата. Д-р Вангел Ноневски се пројавува и во публицистиката, како редовен колумнист во неколку дневни весници и седмични списанија кај нас, а исто така има преведено и четири значајни теориски книги од англиски на македонски јазик: Ентони Гиденс, *Третиот пати* (2002), Хони Ферн Хејбер, *Ошале постмодерната полифика: Лионел, Рорши, Фуко* (2002), Вил Кимлика, *Мултикултурно трајанство: либерална теорија за малцинските права* (2004) и Франсоа Гарсон, *Гомон: еден век француска кинематографија* (2005). Покрај поголемиот број преведени текстови од англиски, српски и хрватски јазик за поодделни книги и списанија, тој од хрватски јазик ја има преведено и книгата на Виктор Жмегач, *Филозофијата и рафудбал* (2013).

Кандидатот д-р Вангел Ноневски учествувал и на поголем број научни конференции, трибини, тркалезни маси и форуми во Македонија и во странство (Хрватска), а бил и член во комисији при одбрани на четири магистерски и четири докторски труда (во 2013 и 2014 година – сите одбранети на Универзитетот „Евро-Балкан“).

Кон доставените материјали приложено е и уверение за државјанство на Република Македонија и потврда издадена од Центарот за странски јазици -

Скопје од 8.6.1992 година, според која во 1991 и 1992 година кандидатот „посетувал настава по англиски јазик V (петти) степен – Project 3“.

4. Кандидатот м-р Златко Поповски е роден во Скопје на 28 декември 1963 година, а дипломирал на 1.9.2010 година на Институтот за филозофија, Филозофски факултет – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со среден успех од 9,52 и се стекнал со звањето дипломиран професор по филозофија.

На втор циклус студии се запишал на Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, студиите ги завршил со просек 10,00 а магистрирал на 8.6.2012 година со темата „Творечко-естетските рефлексии на Фридрих Ниче во европскиот културен контекст“ и се стекнал со научниот назив: магистер по културологија (во книжевноста). Кандидатот претходно се запишал и на втор циклус на студиската програма за филозофија на Филозофскиот факултет во Скопје и таму положил 4 испити со просек 10,00 и се стекнал со 30 ЕКТС-кредити, но студиите не ги завршил. Во моментот, кандидатот м-р Златко Поповски е запишан на трет циклус – докторски студии на студиската програма културолошки студии при Институтот за македонска литература во рамките на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, докторанд е во IV семестар и има положено 5 од предвидените 6 (шест) испити со просек 10,00 и заедно со другите активности се стекнал со 58 ЕКТС-кредити од предвидените 180 ЕКТС-кредити. На овие студии ја пријавил и докторската дисертација под наслов „Техниката и антимодернизмот во Хајдегеровото толкување на уметноста – современите уметности како културни практики“.

Кандидатот наведува дека е член на Балканската мрежа за култура и културолошки студии, дека е член на управниот одбор на меѓународната културно-книжевна организација „Paul Polidor“ од Букурешт (Романија), дека учествувал на пет научни собири во 2013 и 2014 година – од кои се наведуваат податоци за два одржани во Скопје, еден во Подгорица (Црна Гора) и за прифатен текст во Перм (Русија), додека за последниот нема податоци.

Кон доставените материјали приложено е и уверение за државјанство на Република Македонија и уверение издадено од Филолошкиот факултет “Блаже Конески“ во Скопје на ден 26.09.2014 според кое кандидатот „го познава англискиот јазик и се служи со стручната терминологија“.

5. Кандидатката м-р Вера Хаци-Пуља е родена на 6 август 1987 година во Скопје, дипломирала на Универзитетот Стразбур (Република Франција) во јуни 2009 година во областа јазици, култури и општества насока: ФИЛОЗОФИЈА, античка филозофија, а врз основа на Решението за признавање на високообразовна квалификација стекната во странство, оваа диплома се признава од МОН (решение бр. 14-7022/2 од 19.09.2012 година) како документ за завршен прв циклус академски (тригодишни) студии од областа на филозофијата со просек од 9,17. Кандидатката м-р Вера Хаци-Пуља своите магистерски двегодишни студии ги завршила на Универзитетот Тулуз 2 во Тулуз Франција, во 2011 година, при што првиот семестар го завршила на Карловиот универзитет во Прага, вториот, третиот и четвртиот на Универзитетот во Лувен, Лувен-ла-Нев, а во периодот март-април 2010 престојувала на Универзитетот Хосеи, Токио, Јапонија,

специјализирајќи ги виталистичките учења од XX век, со посебен осврт врз делото на Анри Бергсон. Кандидатката магистрирала во рамките на Мастер Еразмус Мундус Еврофилозофија - „Германска и француска филозофија во европскиот простор“, а насловот на одбранетиот магистерски труд гласи: „Трипати ништо. Првиот пат, за феноменологијата на ништото. Вториот пат, за аналитиката на тегобноста. Последниот, за фундаменталната онтологија. *Испражувања ипринувајќи од Кјеркејор и Хајдејер.*“ Врз основа на Решението за признавање на високообразовна квалификација стекната во странство, оваа диплома е признаена од МОН (со Решение бр. 14-8813/2 од 11.12.2012) како документ за завршен втор циклус студии и стекнат научен степен - магистер по филозофија со просечен успех еквивалентен на 10,00.

Кандидатката одлично ги владее францускиот и англискиот јазик, а добро германскиот јазик, додека на основно ниво има познавања на старогрчкиот јазик. Таа, едновременно, била и наставник по англиски и француски јазик во училиштата за странски јазици „Берлиц“ и „Лингва академиа“ во Скопје (2012-2013), а во 2013 и 2014 година била избрана за демонстратор на Институтот за филозофија при Филозофскиот факултет во Скопје за предметите: вовед во филозофија и филозофска антропологија, филозофија на јазикот и родот и јазикот. Кандидатката наведува дека учествувала (2007-2013) на над 15 семинари и конференции, речиси сите во странство: повеќепати во Стразбур (Франција), Базел (Швајцарија), Фрајбург (Германија), Луксембург (Луксембург), Токио (Јапонија), Брисел (Белгија), Париз (Франција), како и на меѓународниот летен универзитет во Охрид на мрежата OFFRES на тема „Аргументација. Право, политика, науки“.

Кон доставените материјали приложено е и уверение за државјанство на Република Македонија и уверение од Универзитетот во Кембриџ за Прв сертификат по англиски (University of Cambridge, International Examination, Certificate Grade A in the Examination for the Certificate in English).

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Земајќи ги предвид претходно посочените квалитативни достигнувања на кандидатите кои сите во основа, како што и се бара, „покажуваат способност за наставно-научна дејност“, и трнувајќи од членовите 8 и 9 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 274, од 31 декември 2013 година), и членот 125-а од Законот за високото образование на РМ каде што прецизно се утврдува дека за асистент-докторанд може да биде избрано лице кое има завршено втор циклус студии од **соодветно** научно подрачје и има остварено просечен успех од најмалку 8,50 на прв и втор циклус на студии, можеме да констатираме дека сите пријавени кандидати го исполнуваат условот врзан за просекот, но дека двајца кандидати од пријавените (м-р Радомир Поповски и м-р Златко Поповски), иако го имаат потребниот просек, имаат магистратури од несоодветно подрачје – тие се магистри по културологија (во книжевноста), а не по филозофија, та затоа нивната кандидатура и според овој елемент не може да се земе предвид. Од друга

страна, кандидатот д-р Јордан Шишовски нема доставено податоци за магистратура по филозофија, што е клучен елемент за изборот, а неговиот докторат иако е од областа на филозофските и родовите науки, сепак, за изборот во звањето асистент-докторанд битно не може позитивно да влијае, зашто за ова звање не се бара докторска дисертација, туку е потребно кандидатот или да е запишан на докторски студии или како што се вели во алинеја 5 од членот 8 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 274, од 31 декември 2013 година), „асистентот- докторанд задолжително се запишува на докторски студии најдоцна до првиот објавен конкурс од страна на докторската школа“. Сепак, дури и да претпоставиме дека двајцата доктори на науки што се пријавиле на конкурсот за избор во звањето асистент-докторанд (д-р Јордан Шишовски и д-р Вангел Ноневски) повторно би се запишале на докторски студии (за да докторираат по втор пат) на Институтот за филозофија, клучниот елемент што определува нивните кандидатури, сепак, да не се земат предвид (и покрај одличните резултати во другите барани подрачја) се врзува за неисполнувањето на условите од членот 125-а од Законот за високото образование на РМ каде што се потенцира во однос на познавањето на странскиот јазик (англискиот) „докажување со потврда за познавање на јазикот и тоа (TOEFEL) – најмалку 74 бода за електронско полагање преку компјутер не постар од две години од денот на издавањето, (IELTS) – најмалку 6 бода не постар од две години од денот на издавањето, (TOLES) – базично познавање (Foundation level), (ILEC) – положен со успех најмалку Б2 (B2), и Кембриџ-сертификат за прелиминарен англиски (Cambridge Certificate of Preliminary English) – (B1)“.

Во однос на овој услов, Комисијата констатира дека единствено кандидатката **м-р Вера Хаџи-Пуља** го исполнува ова барање (заедно со сите други барања врзани за успехот на студирањето и способноста за наставно-научна дејност), та затоа на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје му препорачуваме таа да биде избрана во звањето **асистент-докторанд** за научните области (дисциплини): **онтологија, филозофска антропологија и филозофија – општ курс**.

Членови на Комисијата

1. Проф. д-р Иван Џепароски, с.р.
2. Проф. д-р Мирко Ѓошевски, с.р.
3. Проф. д-р Ана Димишковска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ОДНОСОТ МЕЃУ ВРЕДНОСТИТЕ И
ПОЛИТИКИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА НИЗ ПРИЗМА НА НЕЈЗИНАТА
НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА“ ОД М-Р АНА НИКОДИНОВСКА КРСТЕВСКА,
ПРИЈАВЕНА НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

На својата X редовна седница одржана на 22.X 2014 година, Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје, нè избра за членови на Комисијата за оцена на докторската дисертација на докторантката м-р Ана Никодиновска Крстевска, под наслов: „Односот меѓу вредностите и политиките на Европската унија низ призма на нејзината надворешна политика“.

Комисијата во состав: проф. д-р Билјана Ванковска (ментор), проф. д-р Ѓорѓе Младеновски, проф. д-р Антоанела Петковска, проф. д-р Ило Трајковски и проф. д-р Милева Ѓуровска, има чест на Наставно-научниот совет да му го поднесе следниов

ИЗВЕШТАЈ

Приказ на трудот

Докторската дисертација на м-р Ана Никодиновска Крстевска, под наслов: „Односот меѓу вредностите и политиките на Европската унија низ призма на нејзината надворешна политика“, е изложена на 230 страници компјутерски отчуван текст. Тој содржи 200 фусноти и 2 прилога. Трудот претставува систематизирана и конзистентна целина, составена од вовед и два дела: теориски и емпириски, по што следува заклучок. Дисертацијата ги содржи следниве целини: ПРЕДГОВОР, СОДРЖИНА, АПСТРАКТ НА МАКЕДОНСКИ И НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК, КРАТЕНКИ, ВОВЕД, и ЧЕТИРИ ГЛАВИ: ПРВА ГЛАВА (со две поглавја и шест потпоглавја), ВТОРА ГЛАВА (три поглавја и шест потпоглавја), ТРЕТА ГЛАВА (пет поглавја), ЧЕТВРТА ГЛАВА (две поглавја и четири потпоглавја), ЗАКЛУЧОК, ПРИЛОЗИ, БИБЛИОГРАФИЈА (231 библиографска единица на латиница и 29 библиографски единици на кирилица, 42 единици на консултирани написи од печат, 7 консултирани договори на Европската унија) и САЛТОГРАФИЈА (57 библиографски единици од интернет, 107 документи на Европската унија, 5 други документи, 3 веб-портали, 4 блогови и 7 видео-записи).

Во воведниот дел се дадени општи напомени за предметот и проблемот на истражувањето, хипотетичката рамка и методолошкиот пристап во истражувањето. Појдовната премиса на истражувањето се однесува на промените во меѓународното политичко и безбедносно опкружување во кое се наоѓа Европската унија по крајот на Студената војна и случувањата што потоа следеа. Во ваква констелација, Европската унија се обидува да дејствува на нов (уникатен) начин во меѓународните односи, поточно како актер со значителна нормативна моќ. Таа нормативна моќ била и сè уште е предмет на научни проучувања. Теориската еволуција на сфаќањата за улогата на Европската унија како меѓународен актер се движи од „концептот на нормативна моќ“ до „пристапот на

нормативна моќ“, односно го помина патот од првата генерација на теории кои се занимаваа со теоризирање на концептот, преку втората генерација на теории кои ја обработуваа операционализацијата на поимите од концептот, па сè до третата генерација на теории кои критички се осврнуваа на тој концепт. Токму во рамките на третата генерација на теории спаѓа и докторската дисертација под наслов *Односот меѓу вредностите и политиките на Европската унија низ призмата на нејзината надворешна политика* изработена од м-р Ана Никодиновска Крстевска.

Во воведот, кандидатката најпрвин ја претставува улогата на Европската унија како нормативен актер во меѓународните односи, како главен протагонист и стабилизирачки фактор на меѓународната сцена, кој се стреми да го обликува светот околу себе, и како клучен актер со кој нужно треба да се склучи договор заради обезбедување на посветла и посигурна иднина. Тргнувајќи од тоа, м-р Никодиновска Крстевска го утврдува за предмет на својата дисертација односот меѓу вредностите и политиките на Европската унија виден низ призмата на нејзината надворешна политика. Во продолжение, кандидатката ги дефинира основните поими на истражувањето како вредностите, принципите, интересите, односот меѓу вредностите и принципите, односно сето она што ја сочинува концептуалната база на истражувањето, по што ги прикажува досегашните истражувања од оваа област, поврзани со надворешната политика на Европската унија и со концептот на „нормативна моќ“. Целите на истражувањето се двојни: научните, кои се состојат во научна анализа и дескрипција на вредностите и принципите на Европската унија и на нејзината надворешна политика со цел да се утврди доследноста на нивната примена во меѓународните односи на Европската унија, во дефинирање на улогата на Европската унија во светската политика како нормативен или ненормативен актер во меѓународните односи, и во научно предвидување за начинот на водење на надворешната политика на Европската унија во 21 век; практичните цели, кои се состојат во давање придонес во научните сознанија на науките што се занимаваат со оваа проблематика како теориите за анализа на надворешната политика, теориите за меѓународни односи, теориите за европска интеграција, како и во расветлување на реалностите во врска со водењето на надворешната политика на Европската унија и во согледување на евентуални можности кои би ѝ помогнале на Република Македонија за полесно остварување на своите цели за европска интеграција.

Во хипотетичката рамка на истражувањето (една општа и пет посебни хипотези), кандидатката постулира дека *изменетиот меѓународно ојкружување и процесите на внатрешна трансформација на Европската унија доведуваат до редефинирање на нејзината улога на нормативен фактор во светската политика, во насока на етаблирање како традиционален вид на глобален актер кој се води од класичните форми на водење на надворешната политика, при што расте јазот меѓу декларираниите вредности и принципи и спроведувањето на надворешната политика, што како последица создава тешкотии во преземањето и инкорпорирањето на европските вредности во националните политики на земјите-аспиранти.*

Во првата глава од дисертацијата, м-р Никодиновска Крстевска ја поставува теориската и концептуалната рамка на истражувањето. Во првото потпоглавје од првата глава, насловено *Европската унија и теориите за меѓународните односи,*

паралелно се проучуваат теориите за меѓународните односи и теориите за европска интеграција, со цел да се пронајде местото на Европската унија во меѓународните односи, со оглед на тоа што таа претставува посебен субјект *sui generis*, кој од една страна, ја надминува рамката на меѓународна организација, но од друга страна пак, не го надминува класичниот концепт на политички систем. Во контекст на тоа, во првата група на теории, се издвојуваат и се разработуваат три парадигматски линии составени од реализмот, либерализмот и конструктивизмот, кои всушност ги претставуваат теориските гледишта во кои за првпат почнала да се проучува Европската унија како дел од меѓународниот систем и како субјект способен да креира и да спроведува политики, но во кои, исто така, се проучува и анализата на надворешната политика како поддисциплина на теориите за меѓународни односи, која се занимава со објаснување и со разбирање на надворешната политика на државите, во конкретниот случај на Европската унија, која истовремено претставува и предмет и цел на изучување. Додека во втората група на теории, кои се раѓаат како резултат од неуспехот на теориите за меѓународни односи да најдат соодветна дефиниција на феноменот Европска унија, се издвојуваат и се разработуваат неколку теории како федерализмот, функционализмот, неофункционализмот, интегроверментализмот и социјалниот конструктивизам, кои се обидуваат да го објаснат процесот на европската регионална интеграција и да дадат решение на оваа меѓународната загатка. Освен овој придонес за теориските гледишта на природата на Европската унија, третото потпоглавје говори за *Европската унија како актиер во меѓународните односи* и ги разработува концепциите за европската надворешна политика, засновани на гледиштата на конструктивизмот и на анализата на надворешна политика. Така, кандидатката издвојува неколку концепти кои ја опишуваат меѓународната улога на Европската унија и нејзината надворешна политика, како на пример, концептот на „безбедносни заедници“ од Карл Дојч, концептот на „цивилна моќ на Европа“ од Франсоа Дишен, концептот на „меѓународно присуство“ од Ален и Смит, пристапот на „поволност, присуство и способност“, и други, кои, пак, на некој начин се концептуално и еволутивно поврзани со концептот на „нормативна моќ на Европската унија“.

Во прилог на тоа, во првото потпоглавје од второто поглавје, м-р Никодиноvsка Крстевска го разработува токму концептот на нормативна моќ на Европската унија, започнувајќи од теориската градба за меѓународниот идентитет на Европската унија од Манерс и Витман, преку развојот на концептите за цивилна моќ и за нормативна моќ, па сè до неговата последна верзија на концепт на „етичка моќ на Европската унија“. Во овие рамки, концептот на „нормативна моќ на Европската унија“ е дефиниран како идеолошка моќ којашто се состои од способноста на Унијата да ги обликува концептите на „она што се смета за нормално“ во меѓународните односи. Ваквиот специфичен идентитет ѝ овозможува на Унијата да промовира рационално-вредносно надворешно однесување на меѓународната сцена, преку кое таа ги шири универзалните вредности на мирот, на демократијата, на владеењето на правото и на човековите права.

Понатаму, м-р Никодиноvsка Крстевска ги разработува елементите преку кои ЕУ ја шири својата нормативната моќ во меѓународните односи, претставени од: 1. нормативниот идентитет на Унијата, кој произлегува од природата на нејзиниот хибриден систем и од специфичната институционална структура и

процес на донесување на одлуки, норми и процедури; 2. нормативните цели, кои ја претставуваат нормативната база на ЕУ заснована на алтруистички цели или *millieu goals*, врз основа на кои Унијата ја обликува надворешната средина во којашто дејствува; 3. нормативните инструменти, кои ја претставуваат активната димензија на нормативната моќ на Европската унија, врз база на кои Унијата ги шири нормативните цели, и во кои влегуваат сите оние инструменти кои се од економска, социјална, дипломатска и културна природа односно кои не се од воена природа; 4. нормативното влијание, кое, пак, подетално е разработено во заклучоците од оваа докторска дисертација.

Освен позитивните прегледи за концептот на „нормативна моќ на Европската унија, кандидатката во посебно потпоглавје ги наведува и критиките на концептот на „нормативна моќ на Европската унија“, кои воедно ги претставуваат основите за критичкиот осврт за кохерентноста на надворешната политика на Европската унија, односно на дуализмот меѓу „она што Европската унија е“ и „она што Европската унија го вели и прави“, и воопшто за концептот на „нормативна моќ на Европската унија“.

Преминувајќи кон диспозитивот на докторската дисертација, во втората глава насловена НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА се разработува надворешната политика на ЕУ низ историско-еволутивна, структурно-дескриптивна, емпириско-аналитичка и критичка призма. Поимајќи ја како *серија на политички акции што надворешните актери ги восприемаат како акции на Европската унија, кои претставуваат исход од повеќеслојниот систем на владеење во надворешната политика на Унијата*, кандидатката ја прикажува историјата и еволуцијата на надворешната политика на Европската унија, започнувајќи од преговорите за Шумановиот план од 1950 год., па сè до Договорот од Лисабон од 2009 год. кој ѝ придава правна способност на Унијата (член 47), односно единствен меѓународен персоналитет. Како поткрепа на тоа, второто поглавје ја разработува структурата на системот на надворешната политика на Европската унија. Според активностите на Унијата, кандидатката ја расчленува надворешната политика во пет категории, и тоа: 1. трговија и трговски односи, 2. заедничка надворешна и безбедносна политика и заедничка безбедносна и одбранбена политика, 3. надворешни односи од областа на развојот, 4. надворешна димензија на внатрешните политики на Унијата, и 5. националните политики на земјите- членки на Европската унија. Според компонентите вклучени за нејзиното изготвување и реализација, м-р Никодиновска Крстевска ја подредува структурата на системот на европската надворешна политика во: актери од европскиот систем, начини и процедури на креирање на политики на донесување на одлуки и инструменти на располагање за активација и имплементација на политиките на Унијата.

Вака поставениот скелет, кандидатката успешно го применува во третото поглавје посветено на кохерентноста на надворешната политика на Европската унија. Во ова поглавје, кандидатката прави спој, од една страна, меѓу класичните концепти на кохерентност на европската надворешна политика, прикажани низ надворешната и внатрешната димензија на кохерентноста како и низ пограниците на последната, составени од вертикална, хоризонтална и институционална кохерентност на надворешната политика на Унијата и, од друга страна, меѓу концептот на „нормативна моќ на Европската унија“. Врз основа на тоа,

кандидатката издвојува една работна дефиниција за кохерентноста на надворешната политика на Европската унија во термини на концептот на „нормативната моќ на Европската унија“, која подразбира *сѐеен на соласноста и комитибилноста меѓу надворешните цели на Европската унија и преземените активности на надворешна политика, кои придонесуваат за изградба на меѓународниот идентитет на Унијата и кои делуваат непропорционално на нејзиниот кредибилитет*. Во двете потпоглавја, насловени како **Примери за кохерентност во надворешната политика на унијата** и **Примери за некохерентност во надворешната политика на унијата**, кандидатката ја илустрира, низ конкретни примери, проекцијата на нормативната моќ на Унијата преку нејзината надворешна политика (како што се: аболицијата на смртната казна, промоцијата на Меѓународниот кривичен трибунал и потпишувањето и промоцијата на Протоколот од Кјото, или, пак, пристапот на Унијата кон израелско-палестинскиот конфликт и пристапот на Унијата кон кипарскиот конфликт).

Преминувајќи кон приказот и описот на вредностите и нивните фундаменти во европското уредување, во третата глава насловена **ВРЕДНОСТИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА И НЕЈЗИНАТА НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА**, м-р Никодиновска Крстевска ги разработува основните вредности на Европската унија кои, всушност, ја претставуваат нормативната база според која Унијата се разликува од традиционалните актери во меѓународните односи. Кандидатката ги разработува основните вредности на Европската унија во пет посебни поглавја, и тоа: 1. Мир, 2. Слобода, 3. Демократија, 4. Владеење на правото и 5. Почитување на човековите права.

Првата вредност – мирот, освен што е прикажана низ договорните одредби на Унијата, се претставува низ три историски димензии, и тоа: оригинален мир, глобален мир и нов мир, во рамките на кои ги објаснува основните интерпретации на мирот од страна на Европската унија, и нејзиното искуство во промоција и обезбедување на мирот. Втората вредност – идејата за слобода, е прикажана низ одредбите од основачките договори и други важни документи, но и на граѓанско-политичките слободи и права, при што концептот на слобода се разгледува во неговите две димензии, индивидуалната и колективната, врз основа на кои се прикажуваат активностите што Европската унија ги промовира во нејзините надворешни односи, ставајќи притоа нагласка на борбата против меѓународниот криминал и на заштитата, на областа на слободата, на безбедноста и на правдата.

Третата вредност е демократијата, како една од универзалните вредности од кои се инспирира и на кои се заснова Унијата. Претставена заедно со доброто владеење, таа се опишува како далекусежна цел, преку која Унијата воспоставува врска со развојот, како и со човековите права и со превенцијата на конфликти, а врз основа на кои таа ги промовира демократските принципи во своите надворешни односи со трети земји. Што се однесува до владеењето на правото, како четврта вредност на Европската унија, втемелувачка за кохерентноста и за континуитетот на Европскиот проект, тоа е претставено низ текстуалните одредби од договорите и е разработено низ една концептуална призма која вклучува три нивоа, и тоа: 1. супранационална димензија, 2. институционална димензија и 3. меѓународна димензија, врз база на кои се опишуваат приоритетните цели на Европската унија. Петтата вредност – почитувањето на човековите права,

кандидатката детално ја разработува низ основачките документи на Европската унија и низ другите меѓународни документи кои ги универзализираа човековите права. Притоа, таа го прикажува неговото промовирање преку примената на инструментите на позитивна и на негативна условеност на Европската унија во односите со своите партнери, преку примената на „клаузулата за човекови права“ во меѓународните договори, како и преку финансиската поддршка кон трети земји.

Верификацијата на поставените хипотези од почетокот на дисертацијата се реализира во четвртата глава која е насловена како ЕМПИРИСКО ИСТРАЖУВАЊЕ НА ОДНОСОТ МЕЃУ ВРЕДНОСТИТЕ И ПОЛИТИКИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА НИЗ ПРИЗМАТА НА НЕЈЗИНАТА НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА. Во неа, кандидатката, преку примери од современите меѓународни односи, ги разоткрива причините за некохерентната надворешна политика на Европската унија и за отстапките од проекцијата на нејзините нормативни цели и принципи. При изборот на случаи, кандидатката тргнува од примерот со украинската криза, истовремено вклучувајќи и одредени примери од надворешната политика на Европската унија кон останатите конфликти во земјите од Источното партнерство, како што се: конфликтот во Нагорно – Карабах, конфликтите во Абхазија и Јужна Осетија, и конфликтот во Транснистрија. Оваа глава се заснова на веќе разработената истражувачка рамка од претходните глави, вклучувајќи ги притоа постулатите и карактеристиките на концептот на нормативна моќ, како и приказите на надворешната политика на Европската унија и проекцијата на нејзините вредности низ надворешната политика. Така, во првото поглавје од четвртата глава, насловено како „Надворешна политика на Европската унија кон земјите од Источното партнерство“, м-р Никодиновска Крстевска прави приказ на надворешната политика на ЕУ кон земјите од Источното партнерство, наведувајќи ја притоа правната и институционалната рамка на меѓусебните односи на Унијата со другите земји, низ која се гледа формалниот пристап што Унијата го има кон остатокот од светот. Во второто поглавје од четвртата глава, насловено како *Случаи на некохерентна надворешна политика на Европската унија*, кандидатката врши детална анализа преку наведените емпириски примери. Во случајот со украинската криза, кандидатката ја опишува некохерентната надворешна политика на Европската унија кон неа, прави анализа на вклученоста на Европската унија во двете украински револуции – Портокаловата и Европскиот мајдан, го прикажува влијанието што некохерентната надворешната политика на Унијата го извршила врз Украина, и секако ги обелоденува причините кои стојат зад некохерентната надворешна политика на Европската унија кон неа: амбивалентниот карактер на политиката за соседство, борбата за сфери на влијание меѓу Европската унија и Руската федерација и енергетската безбедност на Европската унија. Во случаите на конфликтите во Нагорно – Карабах, во Абхазија и Јужна Осетија и во Транснистрија, кандидатката ја следи разработената шема од претходниот случај, опишувајќи ја некохерентната надворешна политика на Европската унија кон овие конфликти, при што прави трансверзално поврзување на причините за некохерентната надворешна политика на Европската унија кон украинската криза со оние кон останатите три конфликти.

Во заклучокот од докторската дисертација, м-р Никодиновска Крстевска изложува најнапред една ретроспектива на настаните од светската сцена кои

директно или индиректно ја засегнале Европската унија, а потоа го прикажува теорискиот развој на концептот на нормативна моќ на Европската унија, кој се движел од „концепт на нормативна моќ“ до „пристап на нормативна моќ“. Во продолжение, кандидатката дава одговор на истражувачкото прашање од почетокот на дисертацијата: „што“ е тоа што влијае врз напуштањето на нормативно-заснованиот идентитет на Европската унија, и „зошто“ и „како“ доаѓа до отстапување од вредностите и до придвижување кон посесивните интереси во водењето на надворешната политика на Европската унија.

Така, според м-р Никодиновска Крстевска, националните интереси на земјите членки, обликувани од моќта, стратешките интереси и идентитетот, и изразени преку нивните политики, влијаат врз напуштање на нормативниот идентитет на Европската унија и врз отстапување од принципиелната надворешна политика на Унијата. Земјите членки - поединечно, групно или колективно, ги наметнуваат сопствените позиции врз нормативната агенда на Европската унија и врз правецот во кој се движи надворешната политика на Унијата. Анализираниите примери докажуваат дека некохерентната надворешна политика на Европската унија е производ на колективните интереси на земјите членки насочени кон придобивање кон себе на земји кои се под руска сфера на влијание, како и на интересите поврзани со амбивалентниот карактер на политиката за соседство на Унијата, (што земјите-членки го користат со цел да издејствуваат спроведување на реформи кај соседните земји, а без притоа да се оптоваруваат дополнително себеси ниту, пак, Унијата на политички, на финансиски и на институционален план), како и тоа дека некохерентната надворешна политика се должи на групните и на поединечните интереси на земјите-членки кои, заради обезбедување на енергетска безбедност од страна на рускиот гас, не навлегуваат во руската традиционална сфера на влијание и се воздржуваат од директно спротивставување со Руската Федерација.

Во одговорот на прашањето „како“ доаѓа до отстапка, м-р Никодиновска Крстевска наведува дека несоодветната и/или непропорционалната примена на нормативните инструменти на Европската унија во однос на поставените цели се согледува во следното: 1. во однос на украинската криза, во ненавременото потпишување на договорот за асоцијација и немањето на јасен став во однос на европската интеграција на Украина; 2. во однос на конфликтот во Нагорно – Карабах, во немањето јасна стратегија кон разрешување на конфликтот како и во слабата заинтересираност и вклученост на Унијата; 3. во однос на конфликтите во Абхазија и Јужна Осетија, во запоставувањето на приоритетот на решавање на конфликтите, во двојно-аршинскиот пристап на Европската унија кон конфликтните страни како и во различниот пристап кон нивното меѓународно признавање и кон признавањето на Косово; 4. во однос на конфликтот во Транснистрија, во недоволниот ангажман и во запоставувањето на решавањето на конфликтот како и во различниот третман кон конфликтните страни.

Во генералниот заклучок од спроведените истражувања, м-р Никодиновска Крстевска наведува дека Европската унија отстапува од нормативната проекција на своите вредности и принципи и своето меѓународно однесување го моделира според реалистичките постулати на меѓународните односи кога се соочува со ситуации кои се закануваат на интересите и безбедноста, како на Унијата, така и на земјите-членки. Врз основа на тоа, кандидатката ја претвора во исказ

функцијата претставена низ насловот на докторската дисертација, наведувајќи дека во соопштавањето на вредностите и на политиките на Европската унија низ призмата на нејзината надворешна политика, преовладуваат токму политиките на Унијата како последица на националните интереси на земјите членки. Европската унија, според м-р Никодиновска Крстевска, претставува субјект *sui generis* со специфичен меѓународен идентитет, кој не се раководи според објективното разбирање на моќта, но кој сепак, во водењето на нејзината некохерентна надворешна политика, не се разликува многу од традиционалните актери во меѓународните односи – државите. Врз основа на тоа, таа заклучува дека етикетата на „нормативна моќ во меѓународните односи“ е само еден дедошки експеримент, што ја користи било поединечно било колективно земјите членки, ја дури и поединци во високите кругови на политичките европски институции, како прикривна маска за остварување на нивните стравешки и посесивни интереси, кои во својство би биле тешки или невозможни за постигнување, или пак би биле премногу скапи. Со групи зборови, нормативната моќ како *idée force* на Европската унија не претставува ништо друго освен еден инструмент на политичкиот прагматизам во XXI век, односно само една варијанта на Realpolitik во меѓународните односи.

На крајот, кандидатката се навраќа на целите и на хипотезите на истражувањето, наведувајќи го поединечно нивното исполнување и потврдување, и воедно приложува научни предвидувања за начинот на водење на надворешната политика на Европската унија, за нејзиното влијание врз конфигурацијата на меѓународните односи во XXI век и за правецот во кој ќе се движи целокупната меѓународна политика, притоа наведувајќи и поука за евроинтеграциските процеси на Република Македонија.

Членовите на Комисијата, откако го прочитаа трудот, се состанаа и заеднички се сложија околу следната:

О Ц Е Н К А И ПРЕДЛОГ

Докторската дисертација под наслов „Односот меѓу вредностите и политиките на Европската унија низ призма на нејзината надворешна политика“, изготвена од докторантката м-р Ана Никодиновска Крстевска, претставува исклучително солиден труд со конзистентна структура и пристап во обработувањето на предметот на истражување. Кандидатката недвосмислено ја демонстрира својата сувереност на планот на теориските сознанија кои се однесуваат на изучувањето на Европската унија, европската интеграција и меѓународните односи. Таа демонстрира умешност да елаборира сложени теориски концепти, како и да примени соодветна истражувачка методологија со цел да ги оствари зацртаните научни и практични цели на истражувањето.

Докторската дисертација, концептуално, претставува логички заокружена целина и се одликува со експлицитен и концизен стил на пишување. Елаборираната материја е коректно аргументирана и илустрирана со релевантни податоци. Кандидатката користи современа научна и стручна, домашна и странска литература од потесната и пошироката област, што е солидна основа за критичко размислување по клучни прашања од истражуваната проблематика. Станува збор за докторска дисертација која претставува научен придонес во поглед на дилемите

околу предвидувањата за текот на современите меѓународни односи и за амбициите на ЕУ да игра улога на глобален актер, што е материја за која малкумина соопштуваат научно издржани заклучоци. Импонира способноста на докторантката за критичко промислување и извлекување сопствени заклучоци, кои во најопшта смисла се сведуваат на тезата дека доколку успее да се наметне како глобален актер, Европската унија сè повеќе (ќе) ги прифаќа позициите на реализмот, а помалку на либерализмот.

Врз основа на претходно изнесеното, Комисијата едногласно ја презентира својата позитивна оценка за овој магистерски труд и му предлага на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет да го прифати позитивниот Извештај, како и да формира Комисија за јавна одбрана на докторската дисертација на м-р Ана Никодиновска Крстевска под наслов „Односот меѓу вредностите и политиките на Европската унија низ призма на нејзината надворешна политика“.

КОМИСИЈА:

Проф. д-р Билјана Ванковска, с.р.

Проф. д-р Ѓорѓе Младеновски, с.р.

Проф. д-р Антоанела Петковска, с.р.

Проф. д-р Ило Трајковски, с.р.

Проф. д-р Милева Ѓуровска, с.р.

**ПРЕГЛЕД
НА ПРИЈАВЕНИ ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА
МАГИСТЕРСКИ ТРУД НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ
XI СЕДНИЦА одржана на 19.11.2014 година**

Ред бр.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ТЕМА	ТЕМА НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	МЕНТОР
1.	Фросина Димановска Поповска	„Корелација помеѓу средното стручно образование и бизнис секторот во Република Македонија“	"Correlation between Secondary vocational education and business sector in Republic of Macedonia"	проф. д-р Трајан Гоцевски
2.	Љубица Коцева	„Млади англиски уметници во деветтата деценија од XX век“	"Young British Artists in the ninth decades of the twentieth century"	проф. д-р Владимир Величковски
3.	Билјана Дамческа Наумовска	„Влијанието на социо-економските услови на семејството врз рецидивизмот кај децата во судир со законот“	"The impact of socio-economic conditions of the family on recidivism among children in conflict with the law"	проф. д-р Сунчица Димитријоска
4.	Билјана Крлевска	“Проценка на потребите и ризикот од повтор кај децата кои издржуваат казна малолетнички затвор - темелна основа за индивидуален третман“	"Estimation of needs and the risk of recidivism in children serving juvenile prison - a fundamental basis for individual treatment"	проф. д-р Зоран Киткањ
5.	Ивана Никшиќ Трајковска	„Надзор и контрола на воено разузнавачки заедници на земјите од Југоисточна Европа“	"Surveillance and control of military intelligence communities of the South East Europe"	проф. д-р Митко Котовчевски
6.	Давор Дракуловски	„Одлучувањето во полицијата и армијата на Република Македонија“	"The decision making process of the police and the army of the Republic of Macedonia"	проф. д-р Оливер Бакрески
7.	Игор Манојлоски	„Менаџирање со процедурите за успешна соработка помеѓу ЕВРОПОЛ и Министерството за внатрешни работи на Република Македонија“	"Managing procedures for successful cooperation between EUROPOL and the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Macedonia"	проф. д-р Трајан Гоцевски
8.	Блерим Исмаили	„Улогата на Обединетите нации во превенцијата на конфликти преку процесот на разоружување“	"The role of the United Nations in conflict prevention through the process of disarmament"	проф. д-р Ванчо Кенков

9.	Дијана Омерагиќ Апостолски	„Естетиката и дискурсот на современата архитектура “	"Aesthetics and the Discourse of Contemporary Architecture"	проф. д-р Иван Џепароски
10.	Ана Кулеванова	„Обуките на човечките ресурси во компаниите во функција на раст и развој“	"The training of human resources in companies for the purpose of growth and development"	проф. д-р Јован Пејковски
11.	Ирена Богдановск а	„Обезбедување квалитет во работата преку мотивација и ефикасна комуникација“	"Providing quality work through motivation and effective communication"	проф. д-р Виолета Арнаудова
12.	Ана Андреевска	„Управување со стрес на работното место“	"Managing stress in the workplace"	проф. д-р Милева Ѓуровска

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
Факултет за информатички науки и компјутерско инженерство

ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА МАГИСТЕРСКИ ТРУД НА ФАКУЛТЕТОТ
ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО СКОПЈЕ

Миле Костадиноски	„КВАЗИГРУПНИ N-АРНИ ТРАНСФОРМАЦИИ И НИВНА ПРИМЕНА ВО КРИПТОГРАФИЈА“ „QUASIGROUP N-ARY TRANSFORMATIONS AND THEIR APPLICATION IN CRYPTOGRAPHY“	доц. д-р Весна Димитрова
Горан Соколов	„РАЗВОЈ НА СЕРВИСИ И ЕКСТЕНЗИЈА ЗА СОЦИЈАЛНО ОБЕЛЕЖУВАЊЕ, РАНГИРАЊЕ И ПРЕПОРАКИ ВО РЕАЛНО ВРЕМЕ“ „DEVELOPMENT OF A SERVICE AND A BROWSER EXTENSION FOR SOCIAL BOOKMARKING, RANKING AND LIVE RECOMMENDATIONS“	проф. д-р Дејан Ѓорѓевиќ
Даниела Мечкароска	„ПЕРФОРМАНСИ НА СЛУЧАЈНИ КОДОВИ БАЗИРАНИ НА КВАЗИГРУПИ ПРИ ПРЕНОС НИЗ ГАУСОВ КАНАЛ“ „PERFORMANCES OF RANDOM CODES BASED ON QUASIGROUPS TRANSMITTED OVER GAUSS CHANNEL“	проф. д-р Верица Бакева
Андреј Гајдук	„ЕЛЕКТРИЧНИ ВОЗИЛА КАКО ДИСТРИБУИРАНИ СКЛАДИШТА НА ЕНЕРГИЈА: ПАМЕТНО МЕНАЦИРАЊЕ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА СТАБИЛНОСТА КАЈ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИ СИСТЕМИ“ „ELECTRIC VEHICLES AS DISTRIBUTED ENERGY STORAGE UNITS: SMART MANAGEMENT FOR IMPROVED POWER SYSTEMS STABILITY“	академик. проф. д-р Љупчо Коцарев
Тања Попоска	„ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ОТТ ТВ СЕРВИСИ“ „IMPLEMENTING OTT TV SERVICES“	доц. д-р Соња Филипоска
Зоран Мандев	„ИНТЕГРАЦИЈА, ОПТИМИЗАЦИЈА И НАДГРАДБА НА МУЛТИПЛАТФОРМСКИ ВЕБ ПОРТАЛИ“ „INTEGRATION, OPTIMIZATION AND UPGRADING OF MULTIPLATFORM WEB PORTALS“	доц. д-р Иван Чорбев
Кристина Колиќ	„Е-БИЗНИС ФИНАНСИСКО РАБОТЕЊЕ ВО ОБЛАК“ „EBUSINESS SOLUTIONS FOR SMES IN THE CLOUD“	проф. д-р Марјан Гушев
Дамјан Бухов	„АНАЛИЗА И ПРИМЕНА НА МЕТОДИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА БЕЗБЕДНОСТА КАЈ АПЛИКАЦИИ НА ОПЕРАТИВЕН СИСТЕМ АНДРОИД“ „ANALYSIS AND APPLICATION OF METHODS FOR IMPROVING THE SECURITY OF ANDROID APPLICATIONS“	доц. д-р Весна Димитрова

Елена Јовановска	“ЕВАЛУАЦИЈА И РЕФАКТОРИРАЊЕ НА СЛОБОДНИОТ СОФТВЕР SUGARCRM” „EVALUATION AND REFACTORING OF SUGARCRM, FREE OPEN SOURCE SOFTWARE”	вон. проф. Невена Ацковска
Дамјан Темелковски	„РАЗВОЈ ОСНОВАН НА МОДЕЛИ КАЈ ВГРАДЛИВИ СИСТЕМИ ВО РЕАЛНО ВРЕМЕ ПРЕКУ СПЕЦИФИЦИРАЊЕ НА ВРЕМЕНСКИ ОГРАНИЧУВАЊА“ „MODEL-BASED ENGINEERING IN REAL-TIME EMBEDDED SYSTEMS: SPECIFYING TIMING CONSTRAINTS”	вон. проф. Димитар Трајанов
Александар Спасов	„МОБИЛНИ СТУДЕНТСКИ СЕРВИСИ “ „MOBILE STUDENT SERVICES”	проф. д-р. Димитар Трајанов
Ѓорѓи Ранковски	„ РАЗВОЈ НА СКАЛАБИЛНИ ВЕБ СЕРВИСИ СО КОРИСТЕЊЕ НА НАСТАНСКО-БАЗИРАНИ СЕРВЕРИ “ „ DEVELOPMENT OF SCALABLE WEB SERVICES USING EVENT-BASED SERVERS”	Доц. др. Иван Чорбев
Марија Василеска	„ КРЕИРАЊЕ НА ФЛЕКСИБИЛНИ PLUGIN-И ЗА CLOUD СЕРВИСИ СО КОРИСТЕЊЕ НА СЕМАНТИЧКИ ВЕБ “ „CREATING FLEXIBLE PLUGINS FOR CLOUD SERVICES BY USING SEMANTIC WEB”	проф. д-р. Димитар Трајанов
Елена Крајчева	„ ПРОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТА ПРИ ПРИМЕНА НА АВТОМАТСКО ТЕСТИРАЊЕ КАЈ ВЕБ АПЛИКАЦИИ” „EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF USING AUTOMATED TESTING FOR WEB APPLICATIONS”	доц. д-р. Иван Чорбев.
Милена Илиевска	„ УПОТРЕБА НА OWASP МЕТОДОЛОГИИТЕ ЗА ТЕСТИРАЊЕ НА БЕЗБЕДНОСТА НА ПОДАТОЦИТЕ КАЈ ВЕБ АПЛИКАЦИИТЕ “ „USE OF OWASP METHODOLOGIES FOR TESTING DATA SECURITY IN WEB APPLICATIONS”	доц. д-р. Иван Чорбев
Силвија Мацевска	„ СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ДОКУМЕНТИ (ДМС) ЗА УСПЕШНИ ПРОЕКТИ “ „DOCUMENT MANAGMENT SYSTEM (DMS) FOR SUCCESSFUL PROJECTS”	проф. д-р Вангел Фуштик
Зорица Костова	„ ХИБРИДЕН ПРИСТАП ЗА АНАЛИЗА НА СЕНТИМЕНТ НА КОРИСНИЧКИ ТЕКСТОВИ ОБЈАВЕНИ НА ТВИТЕР “ „HYBRID APPROACH FOR SENTIMENT ANALYSIS OF USER GENERATED TEXT ON TWITTER“	доц. д-р. Андреа Кулаков
Горан Копевски	„ РАЗВОЈ НА ПЛАТФОРМА ЗА АВТОМАТСКО ТЕСТИРАЊЕ НА ХИБРИДНИ МОБИЛНИ АПЛИКАЦИИ “ “DEVELOPMENT OF PLATFORM FOR AUTOMATED	доц. д-р. Ивица Димитровски

	TESTING FOR HYBRID MOBILE APPLICATIONS”	
Сашко Пешевски	„АРХИТЕКТУРА И ОПТИМИЗАЦИЈА НА СОФТВЕРОТ ЗА ЗАКОНСКО СЛЕДЕЊЕ НА МРЕЖИ БАЗИРАНИ НА ИНТЕРНЕТ ПРОТОКОЛ “ „ARCHITECTURE AND SOFTWARE OPTIMIZATION FOR LAWFUL INTERCEPTION IN INTERNET PROTOCOL NETWORKS”	проф. д-р Сузана Лошковска
Сузана Кордумова	„ПЕРСОНАЛИЗИРАНИ И ПРИЛАГОДЛИВИ АПЛИКАЦИИ ЗА ПАМЕТНИ ТЕЛЕФОНИ“ „PERSONALIZED AND ADAPTIVE SMARTPHONE APPLICATIONS”	доц. д-р Анастас Мишев
Ветон Рушити	„ПОДОБРУВАЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ НА ПОДАТОЧНИТЕ СКЛАДИШТА СО КОРИСТЕЊЕ НА ИНДЕКСИ СКЛАДИРАНИ ПО КОЛОНИ“ „IMPROVE THE PERFORMANCE OF DATA WAREHOUSES USING COLUMN STORE INDEXES”	проф. д-р Маргита Кон-Поповска
Димитар Солев	„ПРЕСМЕТУВАЊЕ И ВИЗУЕЛИЗАЦИЈА НА ДВОДИМЕНЗИОНАЛНИ БАВНИ МНОГУОБРАЗИЈА ВО ТРОДИМЕНЗИОНАЛНИ БРЗО-БАВНИ СИСТЕМИ КАКО КОЛЕКЦИИ ОД ОРБИТСКИ СЕГМЕНТИ “ „COMPUTATION AND VISUALIZATION OF TWO- DIMENSIONAL SLOW MANIFOLDS IN THREE- DIMENSIONAL SLOW-FAST SYSTEMS AS COLLECTIONS OF ORBIT SEGMENTS”	проф. д-р Љупчо Коцарев
Маја Георгијев	„ПРЕГЛЕД И ЕВАЛУАЦИЈА НА АЛГОРИТМИ ЗА ЕКСТРАКЦИЈА НА ЗНАЕЊЕ ОД ГОЛЕМИ МНОЖЕСТВА НА ПОДАТОЦИ И НИВНА ПРИМЕНА ВО ПЕРСОНАЛИЗИРАНА ГРИЖА ЗА ЗДРАВЈЕТО“ „REVIEW AND EVALUATION OF ALGORITHMS FOR EXTRACTING KNOWLEDGE FROM LARGE DATA SETS AND ITS APPLICATION IN PERSONALIZED HEALTHCARE”	вон. проф. д-р Слободан Калациски
Олга Поповска	„МОДЕЛ ЗА РАЗВОЈ НА ПРЕТПРИЕМНИШТВО БАЗИРАНО НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ „DEVELOPMENT MODEL FOR ENTREPRENEURSHIP BASED ON INFORMATION TECHNOLOGIES IN REPUBLIC OF MACEDONIA”	проф. д-р Владимир Трајковиќ
Ристе Младенов	„СПОРЕДБА НА ПОВЕЌЕ ТЕХНИКИ ЗА КОМБИНИРАЊЕ НА КЛАСИФИКАТОРИ“ „COMPARISON OF SEVERAL TECHNIQUES FOR COMBINING CLASSIFIERS”	вон. проф. д-р Андреа Кулаков.
Соња Цветановска	„СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА И КЛАСИФИКАЦИЈА НА КОМЕНТАРИ ЗА ПРОДУКТИ“ „SEMANTIC ANALYSIS AND CLASSIFICATION OF PRODUCT REVIEWS”	вон. проф. д-р Слободан Калајциски

Валентина Котева	„СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА НА ЗБОГАТЕНИ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ НА ПРОТЕИНСКИ ИНТЕРАКЦИСКИ МРЕЖИ“ „SEMANTIC ANALYSIS OF AUGMENTED REPRESENTATIONS OF PROTEIN INTERACTION NETWORKS”	вон. проф. д-р Слободан Калајциски
Даниел Карески	„МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ПРЕДВИДУВАЊЕ НА КОРЕЦЕПТОРСКИ АФИНИТЕТ НА ХИВ-1 И ФИЛОГЕНЕТСКА АНАЛИЗА“ „METHODOLOGY FOR PREDICTING HIV-1 CORECEPTOR AFFINITY AND PHYLOGENETIC ANALYSIS”	вон. проф. Д-р Невена Ацковска
Гоце Димковски	„ПРЕДВИДУВАЊЕ НЕГАТИВНИ СТРАНИЧНИ ЕФЕКТИ НА ЛЕКОВИТЕ“ „DRUG ADVERSE SIDE EFFECT PREDICTION”	проф. д-р Ана Мадевска Богданова
Владимир Поповски	„ДИЗАЈНИРАЊЕ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА САМООДРЖЛИВ РОБОТСКИ СИСТЕМ“ „DESIGN AND IMPLEMENTATION OF A SELF-SUSTAINABLE ROBOTIC SYSTEM”	вон. проф. Д-р Невена Ацковска
Ана Цветковска	„SDN КАЈ БЕЗЖИЧНИ МОБИЛНИ МРЕЖИ“ „MOBILE WIRELESS NETWORKS WITH SDN”	доц. д-р Соња Филипоска
Бобан Ристовски	„ПАМЕТЕН ГРАД: МОБИЛНИ СЕРВИСИ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ПАРКИРАЊЕТО“ „SMART CITY: MOBILE SERVICES FOR IMPROVING THE PARKING”	вон. проф. д-р Димитар Трајанов
Александра Цветаноска	„МРЕЖНА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ИСТРАЖУВАЧКИ ПОДАТОЦИ“ „NETWORK ANALYSIS OF ACADEMIC RESEARCH DATA”	Доц. д-р Игор Мишковски
Ирина Трајаноска	„АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ПОДАТОЦИ ОД МОБИЛНИ ОПЕРАТОРИ И НИВНА КОРЕЛАЦИЈА СО ОТВОРЕНИ ПОДАТОЦИ“ „ANALYSIS OF BIG DATA FROM MOBILE OPERATORS AND THEIR CORRELATION WITH OPEN DATA”	Доц. д-р Игор Мишковски
Јанко Лега	„АВТОМАТСКА КЛАСИФИКАЦИЈА НА ПСИХИЈАТРИСКИ И НЕВРОЛОШКИ БОЛЕСТИ ВРЗ БАЗА НА МУЛТИМОДАЛНИ НЕВРОЛОШКИ СЛИКИ“ „AUTOMATIC CLASSIFICATION OF PSYCHIATRIC AND NEUROLOGICAL DISEASES BASED ON MULTIMODAL NEUROIMAGING DATA“	ментор вон. проф. д-р Ана Мадевска Богданов
Горјан Илиевски	„УПОТРЕБА НА ЗАБАВНО-ЕДУКАТИВНИ АЛАТКИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА ЕНЕРГЕТСКАТА ЕФИКАСНОСТ“ „GAMIFICATION TOOLS USAGE FOR ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT”	акад. проф. д-р Љупчо Коцарев

Слободанка Трајкова	„АСПЕКТИ ЗА КОНТРОЛА НА ПРИСТАП КАЈ СЕМАНТИЧКИ ВЕБ“ „SEMANTIC WEB ACCESS CONTROL ASPECTS”	вон. проф. д-р Димитар Трајанов
Тони Трпковски	„СИСТЕМ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИ НА ВРАБОТЕНИ ВО ИТ КОМПАНИЈА“ „SYSTEM FOR PERFORMANCE MANAGEMENT OF IT EMPLOYEES”	доц. д-р Смилка Јанеска Саркањац
Зоран Миркуловски	„ОПТИМИЗАЦИЈА НА ПОТРОШУВАЧКАТА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА ВО СОВРЕМЕНИ ПОДАТОЧНИ ЦЕНТРИ СО КОРИСТЕЊЕ НА ICT МЕТОДИ “ „SERVER ROOMS POWER CONSUMPTION OPTIMIZATION USING ICT TOOLS”	доц. д-р Соња Филипоска
Славчо Бучковски	„ УЛОГАТА НА E-PROCUREMENT OFFICER ВО ПРОЕКТИТЕ “ „THE ROLL OF E-PROCUREMENT OFFICER IN PROJECTS”	проф. д-р Вангел Фуштиќ
Марјан Георгиев	„УПРАВУВАЊЕ СО ЗНАЕЊЕ ВО КОМПАНИИТЕ СО СЕМАНТИЧКИ ВЕБ ТЕХНОЛОГИИ“ „ENTERPRISE KNOWLEDGE MANAGEMENT WITH SEMANTIC WEB TECHNOLOGIES”	вон. проф. д-р Димитар Трајанов
Елисавета Манасиева	„МОБИЛНИ АЛАТКИ ЗА ПОДДРШКА НА КРЕАТИВНОСТ “ „MOBILE TOOLS FOR CREATIVITY SUPPORT”	вон. проф. д-р Димитар Трајанов
Горан Ѓоргоски	„ФИНАНСИРАЊЕ ПРЕКУ ТОЛПА НА ICT ПРОЕКТИ “ „CROWDFUNDING OF ICT PROJECTS”	вон. проф. д-р Димитар Трајанов
Марина Ѓорѓиевска	„ПРЕДВИДУВАЊЕ НА ВОЗРАСНАТА ТЕЛЕСНА ВИСИНА КАЈ АДОЛЕСЦЕНТИТЕ ВО ЗАВИСНОСТ ОД АНТРОПОМЕТРИСКИТЕ ПАРАМЕТРИ“ „PREDICTING ADULT HEIGHT OF ADOLESCENTS FROM THE ANTHROPOMETRIC PARAMETERS”	проф. д-р. Сузана Лошковска
Тања Перчуклиевска	„ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ ЗА СОВРЕМЕНО ВОДЕЊЕ НА НАСТАВНИТЕ ПРОЦЕСИ ВО ПРИМАРНОТО И СЕКУНДАРНО ОБРАЗОВАНИЕ “ „IMPLEMENTATION OF PROGRAMS AND PROJECTS FOR MANAGING THE TEACHING PROCESSES IN PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION”	проф. Д-р Вангел Фуштиќ
Саше Ѓорѓиески	„КОРЕЛАЦИЈА ПОМЕЃУ МЕТОДИ ЗА ТЕСТИРАЊЕ НА ГЕНЕРАТОРИ НА СЛУЧАЈНИ БРОЕВИ“ „CORRELATION BETWEEN TEST METHODS FOR RANDOM NUMBER GENERATORS”	проф. д-р Верица Бакева
Злате Ристовски	„АНАЛИЗА ЗА ПРОТЕИНСКИТЕ ИНТЕРАКЦИСКИ МРЕЖИ КАЈ РАК НА ДЕБЕЛО ЦРЕВО И МЕТАСТАЗА НА ЦРН ДРОБ И НИВНА СПОРЕДБА“ „ANALYSIS OF PROTEIN INTERACTION NETWORKS IN COLORECTAL CANCER AND LIVER METASTASIS AND THEIR COMPARISON”	вон. проф. д-р Слободан Калајдиски
Васко	„ ВЛИЈАНИЕТО НА ПРАКТИКИТЕ ВО	проф. д-р Вангел

Дреноски	МЕНАЏМЕНТОТ НА ОПЕРАЦИИ ВРЗ ПЕРФОРМАНСИТЕ И ПРЕДНОСТА ПРЕД КОНКУРЕНЦИЈАТА“ „THE IMPACT OF OPERATIONS MANAGEMENT PRACTICES ON PERFORMANCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE”	Фуштиќ
Методиј Здравкин	„ВЛИЈАНИЕТО НА СТАТИСТИЧКАТА АНАЛИЗА ВО РАЗВОЈ НА МОБИЛНИ АПЛИКАЦИИ “ „IMPORTANCE OF STATIC ANALYSIS IN MOBILE APPLICATION DEVELOPMENT”	проф. д-р Дејан Ѓорѓевиќ
Бојан Диковски	„ПРЕПОЗНАВАЊЕ НА ЛУЃЕ ПРЕКУ НАЧИНОТ НА ОДЕЊЕ СО УПОТРЕБА НА RGB КАМЕРА И ДЛАБОЧИНСКИ СЕНЗОР“ GAIT-BASED HUMAN IDENTIFICATION USING RGB CAMERA AND DEPTH SENSOR	доц. д-р Ѓорѓи Маџаров
Иван Илиевски	„ПРИМЕНА НА МОБИЛНИ ТЕХНОЛОГИИ ВО КРЕАТИВНАТА ИНДУСТРИЈА“ „APPLICATION OF MOBILE TECHNOLOGIES IN THE CREATIVE INDUSTRY”	проф. д-р Владимир Трајковиќ
Ивана Костовска	„АНАЛИЗА НА БЕЗБЕДНОСТА ПРИ СКЛАДИРАЊЕ И ОБРАБОТКА НА МАСИВНИ ПОДАТОЦИ“ „BIG DATA SECURITY ANALYSIS”	вон. Проф. д-р Соња Филипоска.
Миле Пиперкоски	„ПРИМЕНА НА МРЕЖНА ВИРТУЕЛИЗАЦИЈА И СОФТВЕРСКИ ДЕФИНИРАНИ МРЕЖИ ВО ПОДАТОЧНИ ЦЕНТРИ И СПОРЕДБА СО ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ МРЕЖИ“ „UTILIZING NETWORK VIRTUALIZATION AND SOFTWARE DEFINED NETWORKS IN THE DATA CENTERS AND COMPARING THEM WITH TRADITIONAL NETWORKS”	Доц. д-р Игор Мишковски
Горан Арсовски	„ИТ СИСТЕМ ЗА АНАЛИЗА И ЕВАЛУАЦИЈА НА ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ НА ЗГРАДИ“ „IT SYSTEM FOR ANALYSIS AND EVALUATION OF ENERGY EFFICIENCY OF BUILDINGS”	вонр. Проф. д-р Иван Чорбев
Жарко Поповски	„ДИСТРИБУИРАН СИСТЕМ ЗА ПОДДРШКА НА ЗДРАВЈЕТО” „DISTRIBUTED ASSISTED LIVING SYSTEM”	проф. д-р. Владимир Трајковиќ
Влатко Кочовски	„ИСТРАЖУВАЊЕ НА МОЖНОСТИТЕ НА ИНТЕЛИГЕНТНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ВО РАЗВОЈ НА ИНТЕЛИГЕНТЕН ПЕРСОНАЛЕН ОРГАНИЗАТОР” „EXPLORING THE FEASIBILITY OF INTELLIGENT PERSONAL ORGANIZER”	проф. д-р Андреа Кулаков
Ристе Чаракчиев	„АНАЛИЗА И ВИЗУЕЛИЗАЦИЈА НА ИЗВОРЕН КОД” „CODE ANALYSIS AND VISUALIZATION”	проф. д-р Дејан Ѓорѓевиќ
Трајче Лазовски	„СИСТЕМ ЗА АВТОМАТСКО ТЕСТИРАЊЕ НА WEB-БАЗИРАНИ АПЛИКАЦИИ ЗАСНОВАНО НА ТЕХНИКИ ЗА ОБРАБОТКА НА СЛИКА” „UTILIZING IMAGE PROCESSING FOR AUTOMATED WEB-BASED APPLICATION TESTING”	проф. д-р Андреа Кулаков

Славјан Иванов	„ЗАШТИТА И АРХИВИРАЊЕ СО НАПРЕДНИ СИСТЕМИ ЗА СКЛАДИРАЊЕ ПОДАТОЦИ” „DATA BACKUP AND ARCHIVING WITH ENTERPRISE STORAGE SYSTEMS”	доц. д-р Игор Мишковски
Емилија Фидановска	„АРХИТЕКТУРА НА СИСТЕМ ЗА ИНТЕГРАЦИЈА НА БАНКАРСКИ ПОДАТОЦИ ОД ДИСТРИБУИРАНИ ЛОКАЦИИ” „SYSTEM ARCHITECTURE FOR INTEGRATION OF BANKING DATA FROM DISTRIBUTED LOCATIONS”	вон. проф. д-р Иван Чорбев
Бојан Најденов	„ПРИМЕНА НА ТЕХНОЛОГИИТЕ НА СЕМАНТИЧКИ ВЕБ ЗА ЕКОЛОШКИ НАЧИНИ НА ТРАНСПОРТ ” „APPLIANCE OF SEMANTIC WEB TECHNOLOGIES FOR ECO-FRIENDLY WAYS OF TRANSPORT”	вон. проф. д-р Димитар Трајанов
Ристо Панчевски	„КИБЕР-ПАРК: ПРИМЕНА НА ИНТЕЛИГЕНТНИ ТЕХНОЛОГИИ ВО ЗБОГАТУВАЊЕ НА ИСКУСТВОТО НА ПОСЕТИТЕЛИТЕ НА ПАРК” „CYBER PARK: ENRICHING THE VISITORS' EXPERIENCE WITH INTELLIGENT TECHNOLOGIES”	вон. проф. д-р Андреа Кулаков

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА НА НАУЧНАТА ОБЛАСТ ИСТОРИЈА НА ПРАВОТО НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука на Наставно – научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, донесена на 27.11.2014 година, определени сме за членови на Рецензентската комисија за избор на наставник во сите наставно-научни звања на научната област историја на правото.

Во својство на членови на Рецензентската комисија, слободни сме на Наставно – научниот совет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На конкурсот објавен во дневните весници „Дневник“ и „Коха“ од 11.11.2014 година за избор на наставник во сите наставно-научни звања на научната област историја на правото се пријави д-р Мишо Докмановиќ, доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Кандидатот д-р Мишо Докмановиќ, во прилог на својата пријава ги достави следниве документи: кратка биографија; диплома за стекнат академски степен - доктор на правни науки, издадена од Правниот факултет „Јустинијан Први“; диплома за стекнат академски степен магистер на правноисториски науки, издадена од Правниот факултет „Јустинијан Први“; список на научни и стручни трудови и примероци од нив; преглед на наставно – образовната, научноистражувачката и стручно – апликативната дејност, како и друга придружна документација.

I. Биографски податоци

Кандидатот д-р Мишо Докмановиќ е роден на 5.7.1979 година во Загреб, Хрватска. Основно образование завршил во ОУ „Љубен Лапе“ во Скопје, како првенец на генерацијата. Средно образование завршил во гимназијата „Јосип Броз – Тито“ во Скопје, како првенец на генерацијата. Во учебната 1998/99 година се запишал на Правниот факултет во Скопје, каде што дипломирал како најдобар студент на генерацијата (просечна оценка 9,54), за што бил награден со наградата „Златен Јустинијан“.

Во октомври 2003 година се запишал на постдипломските студии по државноправна историја на Македонија на Правниот факултет „Јустинијан Први“. Ги положил сите предвидени испити (просечна оценка 9,33) и на 14.6.2006 година го одбрал магистерскиот труд на тема „Осамостојување на Република Македонија“, со што се стекнал со академски степен - магистер на правни науки од областа на правноисториските науки. Освен тоа, во февруари 2005 година се запишал и на постдипломски студии по современа дипломатија на Универзитетот во Малта, каде што магистрирал во ноември 2006 година со највисока почесна

дезигнација „со истакнување“ (with distinction) и се стекнал со академскиот степен магистер по современа дипломатија.

Во август 2007 година ја пријавил темата за изработка на докторска дисертација под наслов „Државноправниот развој на Македонија во периодот од 1946 до 1953 година“ на Правниот факултет во Скопје, која ја одбрал на 26 јануари 2010 година и се стекнал со академски степен - доктор на правни науки.

Почнувајќи од септември 2001 година, кандидатот бил ангажиран како демонстратор по предметите историја на правото и современа историја и историја на Македонија (XIX – XX век) на Правниот факултет. За помлад асистент на научната област историја на правото на Правниот факултет е избран на 23.12.2005 година, а на 22 декември 2006 година за асистент на оваа научна област. За доцент на научната област историја на правото е избран во мај 2010 година.

Д-р Докмановиќ учествувал на конференции, семинари и студиски престои во преку 45 земји. Бил инволвиран во повеќе научноистражувачки проекти финансирани од Европската комисија (TEMPUS, FP7), USAID, Австриската развојна соработка, Светскиот универзитетски сервис – Австрија, Институтот Отворено општество, Атлантската асоцијација, Безбедносниот форум за Централна и Југоисточна Европа на НАТО, Фондацијата „Дипло“ - Женева итн.

За успешното водство на студентите на Правниот факултет на најголемиот натпревар за студенти по право во Југоисточна Европа „Balkan Case Challenge“ во 2007 и 2008 година бил награден со наградата „Златна плакета – Iustinianus Primus“.

Д-р Мишо Докмановиќ зборува англиски, српски и германски јазик, а има и основни познавања од грчкиот јазик.

Извештајот ги оценува активностите на кандидатот по март 2010 година. За активностите од претходниот период: Билтен на УКИМ број 985 од 30.4.2010 (избор за доцент).

II. Наставно – образовна дејност и други остварувања

По изборот за доцент, д-р Мишо Докмановиќ одржувал настава на првиот и вториот циклус на сите три вида студии на Факултетот: правни студии, политички студии и студии по новинарство. Во тоа насока, како предметен наставник одржувал настава по следниве предметни програми на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје: историја на правото, современа македонска историја (на англиски јазик), право и информатичка технологија, информатика во новинарството на првиот циклус студии; државата и правото во Македонија во XX век, Балканот и американската дипломатија во XX век и Дипломатски протокол (историја и практика) на вториот циклус студии. Обемот на ангажманот во наставата на д-р Докмановиќ е утврден со одлуките за распоред на работи и работни задачи донесени од Наставно – научниот совет и Деканатската управа во периодот 2010 – 2014 година.

Оцената од спроведената евалуација на студентите за наставно – образовната дејност на д-р Мишо Докмановиќ континуирано е позитивна - 4, 91 (2010/11), 4,90 (2011/12), 4,82, (2012/13), и 4,58 (2013/14).

Покрај тоа, со согласност на Сенатот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, во учебната 2010/11 година одржувал настава по предметот историја на правото на Правниот факултет на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Во рамките на наставно – образовната дејност, д-р Докмановиќ подготвил два нови предмета на вториот циклус студии: Балканот и американската дипломатија во XX век и дипломатски протокол (историја и практика). За овие предмети подготвил предметна програма, како и пакет материјали.

Паралелно со тоа, д-р Докмановиќ бил ментор на повеќе магистерски трудови (15). Покрај тоа, бил член и на комисији за оцена и одбрана на магистратура (16) и на докторска дисертација (5).

Покрај ангажманот на Факултетот, д-р Докмановиќ учествувал како предавач на поголем број школи и работилници. Тој одржал предавања од областа на американската надворешна политика и дипломатскиот протокол на Академијата за подготовка на глобални лидери во Аман, Јордан (2013 г.), како и на Институтот за подготовка на глобални лидери (2012 и 2013 г.) во рамките на кои имал можност да предава на студенти од преку 60 земји во светот. Во 2013 година бил предавач и на Политичката академија за социјалдемократија организирана од Институтот „Прогрес“ и Фондацијата „Фридрих Еберт“. Бил предавач на програмата „Лидерство во практика“, организирана од Институтот за стратешки истражувања и едукација со поддршка на Амбасадата на САД.

Д-р Докмановиќ е коавтор на дел од позитивно рецензиран универзитетски учебник (Докмановиќ, М., Соединети Американски Држави. Во: Поповска, Б. (2013) *Историја на правото – ширеј дел*. Скопје: Правен факултет, стр. 89 – 108.

III. Научноистражувачка дејност, податоци и оцена за објавените научни и стручни трудови

Д-р Докмановиќ е добитник на наградата „Научник на годината“ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје за 2013 година. Тој е најмлад добитник на оваа награда досега.

Во периодот 2010 – 2014 година, кандидатот учествувал во повеќе национални и меѓународни проекти:

- проект на Амбасадата на В. Британија и Институтот за европски политики „Вградување на знаењето за ЕУ“ (февруари – мај 2013 г.);
- EU TEMPUS Project JP 511224-2010 - INTERFACE - Developing and setting up measures for initiating, enhancing and sustaining Higher-Education-Society Cooperation in Macedonia, (2010 - 2013);
- „Истражувањата во општествените науки во Македонија: состојби, предизвици и препораки за унапредување на политиките“, организирана од Регионалната програма за промоција на истражувањата во Западен Балкан, Универзитетот во Фрибург и Институтот Отворено општество (2012 -2013);
- Подготовка на Извештајот за сиромаштија и социјална исклученост во Република Македонија за 2011 година, организиран од Македонската платформа против сиромаштија и Институтот „Лудвиг Болцман“ од Виена;

- Национален координатор на меѓународниот проект „Balkan Case Challenge (2010)“, организиран од Светскиот универзитетски сервис – Австрија.

Кандидатот е автор на монографијата „Право и политика во Македонија (1946-1953)“, објавена во Скопје во 2010 година, како и на монографијата објавена во Германија „*The International and Legal Aspects of the Recognition of States: The Case of Macedonia*“ од страна на издавачот „Lambert Academic Publishing“. Покрај тоа, тој е коавтор на „Правниот водич за инвеститори“, подготвен за Министерството за економија на македонски и англиски јазик во 2012 година.

По изборот во звањето доцент, д-р Докмановиќ, како автор или коавтор ги има објавено следниве научни и стручни трудови (по хронолошки редослед):

- „Меѓународното опкружување на Југославија и Македонија во периодот 1946-1953 година“, Зборник во чест на проф. д-р Тодор Рушков, Правен факултет, Скопје, 2010, стр. 267-289.
- „How to Advance Cooperation between Public Universities and Economy in Macedonia? Defining a Roadmap for the Future“ (with N. Cvetkovska), *Higher Education in South Eastern Europe: Graz: WUS Austria*, 2010, pp. 120-131.
- „E Pluribus Unum: Брачното право во Македонија во периодот 1946 – 1953 година“, Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на Ѓорѓи Ганзовски, Скопје, Правен факултет, 2010, стр. 329-349.
- „Системот на казнени санкции и казнената политика во Македонија во периодот непосредно по крајот на Втората светска војна, Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на Никола Матовски, Скопје, Правен факултет, 2011, стр. 905 - 925.
- „Historical Circumstances Impacting the 1991 Macedonian Constitution Design“, *Политичка мисла* бр. 35, стр. 67 - 77.
- „Watching the Watchers: Legal Regulation of CCTV in Macedonia“, Faculty of law, Скопје, *Iustinianus Primus Law Review*, 2011, No.3. Vol. 2.
- „Волонтерството во Македонија: студија на случај“ (со С. Гичевска), *Граѓански практики*, бр. 12, МЦМС, Скопје, 2011, стр. 68-82.
- „Трудовото законодавство во Македонија по крајот на Втората светска војна“, Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на Бранко Зеленков, Скопје, Правен факултет, 2012, стр. 363 - 377.
- „Establishment of the Macedonian Judicial System in the World War II Aftermath“. In: *Iustinianus Primus Law Review*, 2012, No. 5. Vol. III.
- „Invisible Parties for a Clear Victory: Explaining the Role of the Ghost Parties in the Macedonian Political System“, Cela, A., Dokmanovic, M., Ahmeti, A. *Ghost Parties and the Deformation of Democracy: The Case of Albania and the Region*. Open Society Institute, Tirana, 2012, pp. 46 – 66.
- „Legal History Course Development Challenges in Croatia, Serbia and Macedonia“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Zagreb, br. 5-6, vol. 63 (2013), pp. 991-1017. 0.1 (SCImago Journal Ranking).

- „A Company's Life Cycle According to Macedonian Law: From Registration to Dissolution“ (with D. Spasevski), *Jahrbuch fur Ostrecht*, C.H. Beck Verlag, Munchen, Vol. 54, No. 2/2013., pp. 399-419.
- „Political, Economic and Social Consequences of Balkan Wars in Macedonia“, *Balkan Wars in 100th Anniversary*, İstanbul: Tasam Yayınları, 2013, p. 39-45.
- „Overview of Ancient History Content within Legal History courses of Law Schools in South East Europe“, *Zbornik radova 1700 godina Milanskog edikta*, Pravni fakultet, Nis, str. 237-245.
- „Писмо от Тютюневия монопол на Скопие — Да си спомним за македонските евреи“, Обектив, Брой 209, април 2013, Български хелзинкски комитет, София.
- „Perspectives and Challenges for Young Researchers in the field of Social Sciences and Humanities in the Republic of Macedonia“ (with S. Gicevska), *Research in Social Sciences in Macedonia: State-of-Affairs, Challenges and Recommendations for Public Policy Improvements*. Open Society Institute, Skopje, pp.73-103.
- Докмановиќ, М., Базеркоска, Ј.Б., (2013). „Кој и како набљудува во Македонија? – Вршењето на видео надзор низ призмата на директивата за заштита на лични податоци на Европската Унија. Во: Вградување на знаењето за Европската унија: Збирка на документи за јавна политика, Институт за европска политика, Скопје, стр. 140 -145.
- „Преносот на личните податоци во други држави според правото на Европската унија и Република Македонија“, *Евројско право*, бр. 2/2013, Германска фондација за меѓународна правна соработка, Скопје, стр. 91 – 99.
- „Оптимизација на мрежата од дипломатско – конзуларни претставништва во функција на надворешната политика – поуки за Македонија“, *Политичка мисла*, бр. 43, Скопје, стр. 55-61.
- „Меѓународни извори на правото за заштита на личните податоци“, Годишник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во чест на проф. д-р Лиљана Спировиќ - Трпеновска, Правен факултет, Скопје, 2013, стр. 667-685.

Од приложеното, може да се констатира дека по изборот во наставно – научното звање доцент, кандидатот изработил поголем број на научни трудови објавени во референтни научни списанија и публикации. Неговиот научен интерес е видливо насочен кон областа на историјата на правото, но и другите области на правото. Трудовите се карактеризираат со јасен и прецизен јазик, квалитетна методолошка рамка, соодветна аргументација и јасно формулирани заклучоци. Дополнителна тежина дава фактот дека значителен дел од трудовите се објавени во релевантни научни списанија и публикации во странство (Австрија, Германија, Хрватска, Турција, Албанија, Бугарија и др.) со што научноистражувачката дејност на кандидатот била изложена на меѓународна верификација. Од анализата на доставените трудови, може да се заклучи дека кандидатот поседува забележителен капацитет за научноистражувачка дејност. Објавените трудови на кандидатот даваат значителен научен придонес за развојот на областа историја на правото.

IV. Учесѝво на научни и сѝручни собири

Д-р Мишо Докмановиќ учествувал како предавач со пленарни и секциски предавања на повеќе меѓународни научни и стручни собири, летни школи и работилници, меѓу кои и на следниве:

- International Conference “New Impetus for the European Integration of the Western Balkans”, Austrian – French Center and French Institute of International Relations – Sarajevo, Bosnia and Hercegovina, November 2014;
- Third Biennial Conference of the European Society for Comparative Legal History, Faculty of law, University of Macerata, Italy, July 2014;
- International conference on Interdisciplinarity in History: An Old Method in New World Context, Qatar University, Department of Humanities, Doha, Qatar, March 2014;
- Final Interface conference “Developing and Setting – up measures for initiating, enhancing and sustaining Higher Education – Society - Cooperation”, University of Novi Sad, Serbia, March 2014;
- International conference “Political Exile from Central and Eastern Europe: Motives, Strategies, Activities and Perceptions of East and West, 1945 - 1989”, European Network for Remembrance and Solidarity, National Remembrance Institute, Bratislava, Slovakia, November 2013;
- International workshop “Financing Career Centers, Alumni Associations and Cooperation with Companies”, WU – Vienna University for Business and Economics, September 2013;
- International conference “The Centenary of the Balkan Wars (1912-1913): Contested Stances”, Middle Eastern Technical University – Department of International Relations, Ankara, Turkey, May 2013;
- International conference “1700th Anniversary of the Edict of Milan”, Law school, University of Nis – Nis, Serbia, May 2013.
- Conference “Improving Policies in the Field of Research in Social Sciences in the Republic of Macedonia”, University of Fribourg and Open Society Institute, - Skopje, Macedonia, April 2013;
- International conference “70th anniversary of the Deportation of Macedonian Jews”, Macedonian Academy of Science and Arts and Holocaust Fund of Macedonia – Skopje, Macedonia, March 2013;
- International conference “Intellectual Property in Modern Europe – Tracing the Expansion of a Concept”, GWZO – Centre for History and Culture of East Europe, University of Leipzig, Germany, November 2012;
- International conference “Ghost Political Parties and the Deformation of Democracy: the case of Albania and the Region”, Soros Foundation – Tirana, Albania, July 2012;
- International conference “100th Anniversary of the Balkan Wars”, TASAM – Turkish Asian Centre for Strategic Studies, Istanbul, April 2012;
- Final Curriculum Research Fellowship Seminar, Central European University – Budapest, Hungary, December 2011;

- International Conference marking the Centenary of the Foundation of the Chair for History of Croatian Law and State, School of Law, University of Zagreb, November 2011;
- Jean Monnet International Conference “Human Security and Security Strategy”, International Association for Institutional Studies – Kiev, Ukraine, May 2011;
- First Project Conference “Developing and Setting up Measures for Initiating, Enhancing, and Sustaining Higher Education-Society Cooperation”, University of Graz, Austria, March 2011;
- Curriculum Research Fellowship Seminar Central European University – Budapest, Hungary, September 2010;
- Workshop “Linking Higher Education and Economy. Various Forms of Cooperation between Universities and Business”, Faculty of administration - Bitola, Macedonia, May 2010.

Покрај тоа, во периодот по изборот во наставно - научното звање доцент, д-р Докмановиќ ги остварил следниве студиски престои во странство:

- визитинг - професор на Институтот за меѓународни студии, Универзитет Мичиген, САД. Според *Times Higher Education - World University Rankings* 2012-2013, овој Универзитет е рангиран како 20. во светот;
- Универзитет во Ливерпул, Велика Британија, јуни 2013 година;
- Нов бугарски универзитет, Софија, Бугарија, октомври 2012 година;
- Виенски универзитет за бизнис и економија, септември 2012 година;
- Универзитет во Грац, Австрија, мај 2012 година;
- Централноевропски универзитет во Будимпешта, Унгарија, 2010 година,
- учество на програмата Study of the US Institute: American foreign policy организирана од Стејт департманот на САД и Универзитетот во Флорида, јуни – август 2010 година.

Доц. д-р Докмановиќ бил член на националната жири – комисија на натпреварот Macedonia Case Challenge, како и на меѓународната жири - комисија на натпреварите Moldova Case Challenge во Кишињев и Balkan Case Challenge во Виена. Тој во два наврата бил член на жирито за селекција на кандидати за образовните програми на Амбасадата на САД во Македонија. Член е на меѓународниот уредувачки одбор на списанието Journal of Changing Societies.

V. Заклучна оцена и предлој

Рецензентската комисија ги прегледа и ги проучи документите поднесени од кандидатот и го заклучи следново:

Прво, кандидатот д-р Мишо Докмановиќ ги исполнува сите услови и критериуми за избор во наставнонаучното звање вонреден професор, предвидени во Законот за високо образование и Правилникот за критериумите и

постапката за избор во наставно – научни, научни, наставно – стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Второ, кандидатот д-р Докмановиќ повеќекратно ги надминува предвидените поени за избор во звањето вонреден професор (Анекс 2).

Трето, од неговиот повеќегодишен ангажман на Факултетот како демонстратор, помлад асистент, асистент и доцент на предметите од научната област историја на правото, може да се констатира дека кандидатот успешно се вклучил во изведувањето на наставниот процес на Факултетот. Во извршувањето на работните обврски како доцент пристапил со висок професионализам и силна мотивираност за што сведочи и континуираната висока оценка од самоевалуацијата. Дополнително, кандидатот дал придонес во оспособувањето на соработници и помлади наставници на Катедрата за историја на правото.

Четврто, во периодот по изборот за доцент, д-р Мишо Докмановиќ покажал и забележителна научноистражувачка работа. Во таа насока, кандидатот е коавтор на универзитетски учебник, објавил две монографии, изработил повеќе научни и стручни трудови кои се објавени во референтни меѓународни научни списанија и публикации и има учествувано на конференции, семинари и студиски престои во повеќе држави што му овозможило да биде изложен на силно меѓународно академско и професионално опкружување.

Петто, за врвните резултати во научноистражувачката дејност кандидатот бил добитник на наградата „Научник на годината“ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје за 2013 година.

Со оглед на претходното, чест ни е на Наставно – научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје да му го поднесеме следниов

ПРЕДЛОГ

Кандидатот д-р Мишо Докмановиќ да биде избран во звањето вонреден професор на научната област историја на правото на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Комисија

Проф. д-р Владо Поповски с.р.

Проф. д-р Билјана Поповска с.р.

Проф. д-р Мелина Гризо с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: д-р Мишо Докмановиќ

Институција: Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје

Научна област: историја на правото

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени																														
1.	Одржување на настава																															
	<u>Од прв циклус студии</u> <i>Историја на правото</i> <table> <tr> <td>Академска 2010/11 година</td> <td>$60 \cdot 0,04 = 2,4$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2011/12 година</td> <td>$60 \cdot 0,04 = 2,4$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2012/13 година</td> <td>$60 \cdot 0,04 = 2,4$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2013/14 година</td> <td>$60 \cdot 0,04 = 2,4$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2014/15 година (2014 г.)</td> <td>$30 \cdot 0,04 = 1,2$ (до ноември 2014 г.)</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Вкупно = 10,8</td> </tr> </table> <i>Право и информатичка технологија/информатика во новинарството</i> <table> <tr> <td>Академска 2010/11 година</td> <td>$120 \cdot 0,04 = 4,8$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2011/12 година</td> <td>$101,5 \cdot 0,04 = 4,06$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2012/13 година</td> <td>$75 \cdot 0,04 = 3$</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Вкупно = 11,86</td> </tr> </table> <i>Современа македонска историја (англиски јазик)</i> <table> <tr> <td>Академска 2014/15 година (2014 г.)</td> <td>$30 \cdot 0,04 = 1,2$ (до ноември 2014 г.)</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Вкупно = 1,2</td> </tr> </table> <u>Од втор циклус на студии</u> <i>Балканот и американската дипломатија во XX век</i> <table> <tr> <td>Академска 2010/11 година</td> <td>$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2011/12 година</td> <td>$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$</td> </tr> <tr> <td>Академска 2012/13 година</td> <td>$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$</td> </tr> </table>	Академска 2010/11 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$	Академска 2011/12 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$	Академска 2012/13 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$	Академска 2013/14 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$	Академска 2014/15 година (2014 г.)	$30 \cdot 0,04 = 1,2$ (до ноември 2014 г.)	Вкупно = 10,8		Академска 2010/11 година	$120 \cdot 0,04 = 4,8$	Академска 2011/12 година	$101,5 \cdot 0,04 = 4,06$	Академска 2012/13 година	$75 \cdot 0,04 = 3$	Вкупно = 11,86		Академска 2014/15 година (2014 г.)	$30 \cdot 0,04 = 1,2$ (до ноември 2014 г.)	Вкупно = 1,2		Академска 2010/11 година	$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$	Академска 2011/12 година	$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$	Академска 2012/13 година	$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$	39,46
Академска 2010/11 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$																															
Академска 2011/12 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$																															
Академска 2012/13 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$																															
Академска 2013/14 година	$60 \cdot 0,04 = 2,4$																															
Академска 2014/15 година (2014 г.)	$30 \cdot 0,04 = 1,2$ (до ноември 2014 г.)																															
Вкупно = 10,8																																
Академска 2010/11 година	$120 \cdot 0,04 = 4,8$																															
Академска 2011/12 година	$101,5 \cdot 0,04 = 4,06$																															
Академска 2012/13 година	$75 \cdot 0,04 = 3$																															
Вкупно = 11,86																																
Академска 2014/15 година (2014 г.)	$30 \cdot 0,04 = 1,2$ (до ноември 2014 г.)																															
Вкупно = 1,2																																
Академска 2010/11 година	$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$																															
Академска 2011/12 година	$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$																															
Академска 2012/13 година	$52,5 \cdot 0,05 = 2,6$																															

	<i>Државата и правото во Македонија во XX век</i> Академска 2011/12 година $52,5 * 0,05 = 2,6$ <i>Дипломатски протокол (историја и практика)</i> Академска 2012/13 година $52,5 * 0,05 = 2,6$ Академска 2013/14 година $52,5 * 0,05 = 2,6$	
2.	Настава на летни школи и работилници - Академија за подготовка на глобални лидери во Аман, Јордан (2013 г.); - Институт за подготовка на глобални лидери (2012 и 2013 г.); - Политичка академија за социјалдемократија, организирана од Институтот „Прогрес“ и Фондацијата „Фридрих Еберт“; - раководител на програмата „Лидерство во практика“, организирана од Институтот за стратешки истражувања и едукација со поддршка на Амбасадата на САД.	5,5
3.	Консултации со студенти (прв и втор циклус студии) Академска 2010/11 година -490 Академска 2011/12 година - 570 Академска 2012/13 година - 440 Академска 2013/14 година - 250 (1750 студенти $* 0,002$)	3,5
4.	Подготовка на нов предмет: - Балканот и американската дипломатија во XX век - Државата и правото во Македонија во XX век - Дипломатски протокол (историја и практика) - Современа македонска историја (англиски јазик)	4
5.	Член на комисија за оцена или одбрана на докторат (5) (Мухамед Али, Иванка Додовска, Јован Илиевски, Виктор Ѓорѓиевски, Свонко Муцунски)	2,5
6.	Член на комисија за оцена или одбрана на магистратура (16)	4,8
7.	Позитивно рецензиран учебник (коавтор) - Докмановиќ, М., Соединети Американски Држави. Во: Поповска, Б. (2013) <i>Историја на правото – шпеи дел</i>. Скопје: Правен факултет, стр. 89 – 108.	4,8
8.	Пакет материјали за предметите: - Балканот и американската дипломатија во XX век - државата и правото во Македонија во XX век - дипломатски протокол (историја и практика) - современа македонска историја (англиски јазик)	4
	Вкупно	68,56

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Ментор на магистерска работа (15) - Александра Трајковска, Мухамед Јашари, Тања Панева, Џенис Сулимани, Милена Петреска, Дејан Штаргоски, Фросина Дониновска, Висар Полику, Ненад Крајчиновиќ, Ариана Рамадани, Диана Пеливанова, Дрита Ризвани, Џенур Исени, Светлана Димитровска, Бојан Тасевски.	15
2.	Учесник во национален научен проект - проект на Амбасадата на В. Британија и Институтот за европски политики „Вградување на знаењето за ЕУ“ (февруари – мај 2013 г.);	3
3.	Учесник во меѓународен научен проект - EU TEMPUS Project JP 511224-2010 - INTERFACE - Developing and setting up measures for initiating, enhancing and staining Higher-Education-Society Cooperation in Macedonia,(2010 - 2013); - „Истражувања во општествените науки во Македонија: состојби, предизвици и препораки за унапредување на политиките“ организирана од Регионалната програма за промоција на истражувањата во Западен Балкан, Универзитетот во Фрибург и Институтот Отворено општество (2012 -2013); - Подготовка на Извештајот за сиромаштија и социјална исклученост во Република Македонија за 2011 година организиран од Македонската платформа против сиромаштија и Институтот „Лудвиг Болцман“ од Виена.	15
4.	Национален координатор на меѓународниот научен проект „Balkan Case Challenge (2010)“, организиран од Светскиот универзитетски сервис – Австрија.	6
5.	Монографија - Докмановиќ, М., (2010). <i>Право и политика во Македонија (1946-1953)</i> . Скопје, ИСИЕ.	8
6.	Монографија објавена во странство - Dokmanovic, M. (2010). <i>The International and Legal Aspects of the Recognition of States: The Case of Macedonia</i> . Lambert Academic Publishing, Germany.	12
7.	Дел од монографија - Dokmanovic, M.; Gicevska, S., (2013). Perspectives and Challenges for Young Researchers in the field of Social Sciences and Humanities in the Republic of Macedonia. In: <i>Research in Social Sciences in Macedonia: State-of-Affairs, Challenges and Recommendations for Public Policy Improvements</i> . Open Society Institute, Skopje, pp.73-103.	3,6
8.	Дел од монографија објавена во странство	6

	- Dokmanovic, M. (2012). <i>Invisible Parties for a Clear Victory: Explaining the Role of the Ghost Parties in the Macedonian Political System</i> . In: Cela, A., Dokmanovic, M., Ahmeti, A. Ghost Parties and the Deformation of Democracy: The Case of Albania and the Region. Open Society Institute, Tirana, pp. 46 – 66.	
9.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручно Списание	
	- Докмановиќ, М. (2013). Преносот на личните податоци во други држави според правото на Европската унија и Република Македонија. Во: <i>Европско право</i>, бр. 2/2013, Германска фондација за меѓународна правна соработка, Скопје, бр. 2/2013, pp. 91 – 99. - Докмановиќ, М. (2013). Оптимизација на мрежата од дипломатско – конзуларни претставништва во функција на надворешната политика – поуки за Македонија. Во: Политичка мисла, бр. 43, Скопје, стр. 55-61. - Dokmanovic, M. (2011). Watching the Watchers: Legal Regulation of CCTV in Macedonia. In: Faculty of law. <i>Iustinianus Primus Law Review No.3</i> [in English]. - Dokmanovic, M. (2012). Establishment of Macedonian Judicial System in the World War II Aftermath. In: <i>Iustinianus Primus Law Review</i>, No. 5. Vol. III [in English]. - Dokmanovic, M. (2011). Historical Circumstances Impacting the 1991 Macedonian Constitution Design. In: <i>Political Thought</i> No. 35, pp. 67 - 77. [in English]. - Докмановиќ, М. (2013). Меѓународни извори на правото за заштита на личните податоци. Во: Годишник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во чест на проф. д-р Лиљана Спиновиќ - Трпеновска, Правен факултет, Скопје, стр. 667-685.	24
10.	Трудови со оригинални научни резултати, објавен во референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор	
	- Dokmanovic, M. (2013). Legal History Course Development Challenges in Croatia, Serbia and Macedonia. In: <i>Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu</i>, Zagreb, br. 5-6, vol. 63 (2013), pp. 991-1017. 0.1 (SCImago Journal Ranking impact factor); - Dokmanovic, M., Spasevski, D., (2013). A Company's Life Cycle According to Macedonian Law: From Registration to Dissolution. In: <i>Jahrbuch fur Ostrecht</i>, C.H. Beck Verlag, Munchen, Vol. 54, No. 2/2013., pp. 399-419.	6.1 5.4 11.5
	Вкупно	
11.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во стручно/научно популарно списание	

	• Докманович, М. (2013). Писмо от Тютюневия монопол на Скопие — Да си спомним за македонските евреи. Во: Обектив, Брой 209, април 2013, Български хелзиншки комитет, София. • Докмановиќ, М., Гичевска, С., (2011) Волонтерството во Македонија: студија на случај, во: Граѓански практики, бр. 12, МЦМС, Скопје, стр. 68-82. Вкупно	2 1,8 3,8
12.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор • Dokmanovic, M. (2013). Political, Economic and Social Consequences of Balkan Wars in Macedonia. In: Balkan Wars in 100th Anniversary, İstanbul: Tasam Yayınları, 2013, p. 39-45. • Dokmanovic, M. (2013). Overview of Ancient History Content within Legal History courses of Law Schools in South East Europe. In: Zbornik radova 1700 godina Milanskog edikta, Pravni fakultet, Nis, str. 237-245. • Dokmanovic, M.; Cvetkovska, N. (2010). How to advance cooperation between public universities and economy in Macedonia? Defining a roadmap for the future. In: <i>Higher Education in South Eastern Europe</i>: Graz: WUS Austria. (2010), p.120-131.	9
13.	Трудови објавени во зборник на трудови од високообразовна институција • „Трудовото законодавство во Македонија по крајот на Втората светска војна. Во: Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на Бранко Зеленков, Скопје, Правен факултет, 2012, стр. 363 - 377. • „Системот на казни санкции и казнената политика во Македонија во периодот непосредно по крајот на Втората светска војна Во: Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на Никола Матовски , Скопје, Правен факултет, 2011, стр. 905 - 925. • „E Pluribus Unum: Брачното право во Македонија во периодот 1946 – 1953 година. Во: Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на Ѓорѓи Ганзовски, Скопје, Правен факултет, 2010, стр. 329-349. • „Меѓународното опкружување на Југославија и Македонија во периодот од 1946-1953 година“, Зборник во чест на проф. д-р Тодор Рушков, Правен факултет, Скопје, 2010, стр. 267-289.	8

14.	Пленарни предавања на научен/стручен собир со меѓународно учество • International Conference “New Impetus for the European Integration of the Western Balkans”, Austrian – French Center and French Institute of International Relations – Sarajevo, Bosnia and Hercegovina, 11/2014, (“The Seven Deadly Sins of the Macedonian Integration Process”); • Final Interface conference “Developing and Setting – up measures for initiating, enhancing and sustaining Higher Education – Society - Cooperation”, University of Novi Sad, Serbia, 03/2014; • International conference “Political Exile from Central and Eastern Europe: Motives, Strategies, Activities and Perceptions of East and West, 1945 - 1989”, European Network for Remembrance and Solidarity, National Remembrance Institute, Bratislava, Slovakia, 11/2013, (“National Statehood as the Primary Goal of the Macedonian Political Emigration: the Case of the Liberation Committee of Macedonia”); • International workshop “Financing Career Centers, Alumni Associations and Cooperation with Companies”, WU – Vienna University for Business and Economics, 09/2013; • Conference “Improving Policies in the Field of Research in Social Sciences in the Republic of Macedonia”, University of Fribourg and Open Society Institute, - Skopje, Macedonia, 04/2013, (“Perspectives and Challenges for Young Researchers in the field of Social Sciences and Humanities in the Republic of Macedonia”); • Меѓународна конференција по повод седумдесетгодишнината од депортацијата на македонските Евреи, МАНУ, Институт за национална историја, Фонд на холокаустот на Евреите од Македонија, 03/2013, (“Историски околности, причини и последици од спроведувањето на Нирнбершките закони”); • International conference “Intellectual Property in Modern Europe – Tracing the Expansion of a Concept”, GWZO – Centre for History and Culture of East Europe, University of Leipzig, Germany, 11/2012, (“New Concept in Old Context: Transformation of Intellectual Property Legal Framework in Macedonia after the dissolution of Yugoslavia”); • International conference “Ghost Political Parties and the Deformation of Democracy: the case of Albania and the Region”, Soros Foundation – Tirana, Albania, 06/2012, (“<i>Invisible Parties for a Clear Victory: Explaining the Role of the Ghost Parties in the Macedonian Political System</i>”); • International conference “100th Anniversary of the Balkan	45

	Wars”, TASAM – Turkish Asian Centre for Strategic Studies, Istanbul, 04/2012, (“Political, Economic and Social Consequences of Balkan Wars in Macedonia”); • Final Curriculum Research Fellowship Seminar, Central European University – Budapest, Hungary, 12/2011; • International Conference marking the Centenary of the Foundation of the Chair for History of Croatian Law and State, School of Law, University of Zagreb, 11/2011, (“Between Bologna and Tradition: Teaching Legal History after the Dissolution of Yugoslavia”); • Jean Monnet International Conference “Human Security and Security Strategy”, International Association for Institutional Studies – Kiev, Ukraine, 05/2011, (“The Concept of Human Security and the National Security Documents in South East Europe”); • International Conference “Developing and Setting up Measures for Initiating, Enhancing, and Sustaining Higher Education-Society Cooperation”, University of Graz, Austria, 03/2011; • Curriculum Research Fellowship Seminar Central European University – Budapest, Hungary, 09/2010; • Workshop “Linking Higher Education and Economy. Various Forms of Cooperation between Universities and Business”, Faculty of administration - Bitola, Macedonia, 05/2010 (“How to Establish a Sustainable Cooperation Between the Universities and Economy? –Comparative experiences”). Вкупно (15*3)	
15.	Секциски предавања на научен/стручен собир со меѓународно учество • Third Biennial Conference of the European Society for Comparative Legal History, Faculty of law, University of Macerata, Italy, 07/2014; • International conference on Interdisciplinarity in History: An Old Method in New World Context, Qatar University, Department of Humanities, Doha, Qatar, 03/2014, (“Rediscovering the Relationship Between Law and History: How to Teach Legal History in the 21st Century?”); • International conference “The Centenary of the Balkan Wars (1912-1913): Contested Stances”, Middle Eastern Technical University – Department of International Relations, Ankara, Turkey, 05/2013, (“The Legacy of the Balkan Wars and Contemporary Power Politics: the Case of Macedonia”); • International conference “1700th Anniversary of the Edict of Milan”, Law school, University of Nis – Nis, Serbia, 05/2013, (“Overview of Ancient History Content within Legal History courses of Law Schools in South East Europe”).	8

	Вкупно (4*2)	
16.	Одржано предавање по покана на референтен странски универзитет (Универзитет во Мичиген, САД, април 2014)	3
17.	Апстракти објавени во зборник на конференција (меѓународна): - Rediscovering the Relationship Between Law and History: How to Teach Legal History in the 21st Century?, International conference on Interdisciplinarity in History: An Old Method in New World Context, Doha, Qatar, 03/2014; “The Legacy of the Balkan Wars and Contemporary Power Politics: the Case of Macedonia”, International conference “The Centenary of the Balkan Wars (1912-1913): Contested Stances”, Ankara, Turkey, 05/2013.	2
	Вкупно	182,9

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред . број	Назив на активноста:	Поени
1.	Стручна монографија - Николов, А., Докмановиќ, М., (2012) Правен водич за инвеститорите во Република Македонија, (за потребите на Министерството за економија), ИСИЕ, Скопје, стр. 1-210, на македонски и англиски јазик. - Група автори, Извештај за сиромаштија и социјална исклученост за 2011 г., Македонска платформа против сиромаштија, Институт „Лудвиг Болцман“, Виена. Вкупно	7,2 4,8 12
2.	Експертски активности Подготовка на документ за креирање на политики - Докмановиќ, М., Базеркоска, Ј.Б., (2013). „Кој и како набљудува во Македонија? – Вршењето на видеонадзор низ призмата на директивата за заштита на лични податоци на Европската унија. Во: Вградување на знаењето за Европската унија: Збирка на документи за јавна политика, Институт за европска политика, Скопје, стр. 140 -145.	0,9
3.	Член на национална жири комисија - националната жири – комисија на натпреварот Macedonia Case Challenge; - член на жирито за селекција на кандидати за	3

	образовните програми на Амбасадата на САД во Македонија (2012, 2013)	
4.	Член на меѓународна жири – комисија - член на меѓународната жири - комисија на натпреварите: Moldova Case Challenge во Кишињев и Balkan Case Challenge во Виена.	4
Дејности од поширок интерес		
5.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание - Член на меѓународниот уредувачки одбор на списанието Journal of Changing Societies.	2
6.	Член на одбор на меѓународен научен/стручен собир - International conference “1700 th Anniversary of the Edict of Milan”, Law school, University of Nis – Nis, Serbia.	1
7.	Награда за научни достигнувања од струковата организација - награда „Научник на годината за 2013 година“ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје	3
8.	Студиски престој во странство - до три месеци: - Институт за меѓународни студии, Универзитет Мичиген, САД (март –април 2014 г.); Универзитет во Ливерпул, Велика Британија, јуни 2013 г.; Нов бугарски универзитет, Софија, Бугарија, октомври 2012 г.; Виенски универзитет за бизнис и економија, септември 2012 г.; Универзитет во Грац, Австрија, мај 2012 г.; Централноевропски универзитет во Будимпешта, Унгарија, декември 2010; Study of the US Institute: American foreign policy организиран од Стејт департманот на САД и Универзитетот во Флорида, јуни – август 2010 година. (7*0,5=3,5)	3,5
9.	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект (соработник) - пријавување на национален проект „Трансформацијата на изучувањето на историјата на правото во Југоисточна Европа“.	0,5
10.	Член на факултетски комисии ⁶ - заменик – претседател на Комисијата за јавни набавки на Факултетот.	0,5
	Член на комисија за избор во звање - член на комисија за избор во звање (д-р Иванка Додовска).	0,2
Вкупно		30,6

⁶ Поените се однесуваат за еден мандатен период.

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ ПО ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	68,56
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	182,9
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	30,6
Вкупно	282,06

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ДО ИЗБОРОТ ВО ЗВАЊЕТО ДОЦЕНТ (Билтен на УКИМ број 985 од 30.4.2010)	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	46,29
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	112,2
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	22
Вкупно	179,49

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ОД ПОЧЕТОКОТ НА КАРИЕРАТА	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	114,85
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	295,1
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	52,6
Вкупно	462,55

Членови на Комисијата

1. Проф. д-р Владо Поповски с.р.
2. Проф. д-р Биљана Поповска с.р.
3. Доц. д-р Мелина Гризо с.р.

ПРЕГЛЕД

на прифатени тези за изработка на магистерски труд на Економскиот факултет-Скопје во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Кандидат	Тема	Ментор
Зорица Тотова	„Невработеноста во предкризниот и посткризниот период во Европа”. „Unemployment in the pre-crisis and post-crisis period in Europe”.	академик Таки Фити
Емилија Маневска	„Герила маркетинг како алтернативен начин на промоција”. „Guerrilla marketing as an alternative way of promotion”.	проф. д-р Снежана Р.Јовановска
Елена Карадакоска	„Влијанието на електронскиот маркетинг врз однесувањето на потрошувачите”. „The impact of electronic marketing on consumer behavior”.	проф. д-р Лидија П.Ивановска
Виолета Степаноска	„Фактори на успешна имплементација на ЕРП системи во организациите со посебен осврт на малите и средните претпријатија од Република Македонија”. „Factors for succesfull implementation of ERP systems in organizations with particular reference to Macedonian sme”.	проф. д-р Сашо Јосимовски
Благоја Трајчев	„Финансиска анализа на процесите на имплементација и надградба на ЕРП системи во банките”. „Financial analysis of the process for implementation and upgrade of ERP systems in banks”.	проф. д-р Сашо Арсов
Горјан Шекеринов	„Коисничко искуство од електронските услуги на Собрание на Град Скопје”. „User experience from electronic services offered by the council of the City of Skopje”.	проф. д-р Сашо Јосимовски
Јасмина Делидинкова	„Електронски јавни набавки со посебен осврт на зелените јавни набавки во Република Македонија”. „Electronic public procurement with special reference to the green public procurement in the Republic of Macedonia”.	проф. д-р Лидија П. Ивановска

Предраг Поповиќ	„Привлекување потрошувачи преку интернет”. „Attracting customers over the internet”.	проф. д-р Лидија П. Ивановска
Даниел Илиев	„Оптимализирање на монетарната и фискалната политика во услови на ликвидносна замка и случајот на Република Македонија”. „Optimization of monetary and fiscal policy in terms of liquidity trap and the case of the Republic of Macedonia”.	доц. д-р Ѓорѓи Гоцков
Огнен Мангутов	„Ефекти од имплементацијата на базелската капитална спогодба (Базел III) врз македонскиот банкарски систем: компаративна анализа помеѓу Македонија, Германија, Австрија и Швајцарија”. „The impact of the basel capital accord (Basel III) implementation on the macedonian banking system: comparative analysis between Macedonia, Germany, Austria and Switzerland”.	проф. д-р Михаил Петковски
Цветко Делев	„Ризици во небанкарски финансиски институции – случајот на друштвата за неживотно осигурување”. „Risks in non-banking financial institutions – the case of non-life insurance companies”.	доц. д-р Ѓорѓи Гоцков
Славчо Љатко	„Реформата на платниот промет и стратегии за развој на платниот систем во Македонија”. „The reforms and development strategy of the payment system in Macedonia”.	проф. д-р Горан Петревски
Елена Ташкова	„Управување со ликвидносниот ризик во банкарскиот систем на Македонија”. „Managing liquidity risk in the Macedonian banking system”.	проф. д-р Горан Петревски
Симона Блажевска	„Детерминанти на профитабилноста на банките во Македонија”. „Determinants of bank profitability in Macedonia”.	проф. д-р Горан Петревски

Тијана Петровска	„Примена на зелената општествена одговорност и создавањето конкурентска предност на претпријатијата”. „Applying corporate social responsibility and creating enterprise competitive advantage”.	проф. д-р Бобек Шуклев
Виолета Трајкова	„Развојот на малите и средните претпријатија и претприемништвото во Холандија – лекции за Република Македонија”. „Development of small and medium-sized enterprizes and entrepreneurship in the Netherlands – lessons for the Republic of Macedonia”.	академик Таки Фити